REFORMA26

Nowe Zamieńmy słowo

Język polski

4

WSiP PODRĘCZNIK • SZKOŁA PODSTAWOWA • KLASA

Cyfrowe odzwierciedlenie podręcznika EDURANGA

Autorki: **Izabella Bartol, Magdalena Biskupska, Jagoda Najmanowicz-Michalak**

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania języka polskiego, na podstawie opinii rzeczoznawców: **dr hab. Jolanty Fiszbak**, **dr. Jarosława Łachnika**, **mgr. Klemensa Stróżyńskiego**.

Etap edukacyjny: II
Typ szkoły: szkoła podstawowa
Rok dopuszczenia: 2026

Numer ewidencyjny w wykazie: 1278/1/2026
Podręcznik wpisany do wykazu podręczników MEN dopuszczonych do użytku szkolnego, uwzględniających podstawę programową kształcenia ogólnego określoną w rozporządzeniu z dnia 11 marca 2026 r. (Dz.U. poz. 378).

Niniejszy podręcznik podlega ochronie na podstawie prawa autorskiego. Zabrania się jakiegokolwiek wykorzystywania, w tym analizowania i kopiowania tego podręcznika, przy użyciu systemów sztucznej inteligencji.

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 2026

Wydanie I, 1/2026

ISBN 978-83-02-23339-5 (flipbook)
ISBN 978-83-02-23318-0 (podręcznik w wersji papierowej)

Opracowanie merytoryczne i redakcyjne: **Renata Pizior-Krymska**, **Agnieszka Fedorowicz**, **Agnieszka Skudzińska-Szruba** (redaktorki)
Recenzja i konsultacje merytoryczne: **Dorota Kujawa-Weinke**
Redakcja językowa: **Izabella Jastrzębska-Okoń**
Redakcja techniczna: **Aneta Więckowska**, **Iwona Białkowska**
Projekt okładki: **ARIP NEXT**
Projekt graficzny: **Fabryka Wyobraźni**
Opracowanie graficzne: **Ewa Pawińska**, **Marta Staniszewska**
Opracowanie kartograficzne: **Adrian Bergiel**
Fotoedycja: **Natalia Marszałek**
Skład i łamanie: **Dukata Studio, Warszawa**, **Iwona Białkowska**

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna
00-807 Warszawa, Aleje Jerozolimskie 96
KRS: 0000595068
Infolinia: 801 220 555
www.wsip.pl
Wyprodukowano w Polsce

Spis treści

Jak korzystać z podręcznika? 8

ROZDZIAŁ I. KIM JESTEM?

Przede wszystkim chcę być... sobą! 10
Jack Canfield, Mark Victor Hansen, Kimberly Kirberger, *Jestem*... (fragmenty) . . 11
Pokaż światu, co w Tobie najlepsze 13
Barbara Kosmowska, *Dzień Białej Wiewiórki* (fragmenty) 13
Notatka o samym sobie 18
Dzie-li-my wy-ra-zy 22
Jak bezpiecznie być sobą w sieci? 25
Jak opisać siebie? 28
Ze słownikiem zawsze raźniej! 32
Słówko do słówka – pisownia wyrazów z *ó* 35
Uważam, uczę się, umiem! – pisownia wyrazów z *u* 38
Moje korzenie – legenda o Lechu, Czechu i Rusie 40
Lech, Czech i Rus (fragmenty) 40
Dawno temu w Kruszwicy... 44
Cecylia Niewiadomska, *Piast* (fragmenty) 44
Polski krajobraz w wersach i strofach 48
Władysław Bełza, *Ziemia rodzinna* 49
Pieśń wszystkich Polaków 52
Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego* 52
Podsumowanie rozdziału I 56
To już wiesz! 60

ROZDZIAŁ II. JA I RODZINA

Najważniejsze, że jesteśmy razem 62
Agnieszka Chylińska, *Zezia i Giler* (fragmenty) 62
Co mi chcesz powiedzieć? Rodzaje wypowiedzeń 67
W rodzinie znaków interpunkcyjnych 70
Nie chcę być zgubioną paczką 73
Barbara Kosmowska, *Pozłacana rybka* (fragment) 73

Kiedy zabraknie rodzinnego domu 76
Marcin Szczygielski, *Teatr Niewidzialnych Dzieci* (fragmenty) 76
Moje cztery ściany – opis pokoju 80
Przecinek się naprawdę przydaje 83
Media w moim domu – jak z nich korzystamy? 86
W czarnej jamie jest ciekawie 90
Joanna Papuzińska, *Czarna jama* 90
We wszystkim szukam dobrych stron... 93
Magdalena Różczka, Marta Wysocka-Jóźwiak, *Gabi. A właśnie, że jest pięknie!* (fragmenty) 93
Bądźmy w kontakcie – pozdrowienia i list 98
Podsumowanie rozdziału II 101
To już wiesz! 104

ROZDZIAŁ III. JA I NAUKA

W szkole zwykle jest wesoło! 106
René Goscinny, *Mikołajek* (fragmenty) 106
Szkoła – ten budynek pamięta się przez całe życie 110
W rzeczy samej... – liczba i rodzaj rzeczownika 113
Taki przypadek! 115
Nie jestem sam – w grupie siła 119
Artur B. Chmielewski, Ewelina Zambrzycka-Kościelnicka, *Kosmiczne wyzwania* (fragmenty) 119
Uczymy się planować zadania 123
Agnieszka Łubkowska, *Rysujemy drzewo celów* (fragment) 123
Trudna lekcja... życia 126
Julian Tuwim, *Nauka* (fragmenty) 127
Zaprzyjaźnij się ze szkołą – pisownia wyrazów z *rz* 129
Żwawa młodzież w akcji – pisownia wyrazów z *ż* 131
Co może się zdarzyć w bibliotece? 134
Dorota Bałuszyńska-Srebro, *Księga Julii* (fragmenty) 134
Skąd czerpać wiedzę – źródła informacji 138
Podsumowanie rozdziału III 141
To już wiesz! 144

ROZDZIAŁ IV. JA I TY

Po przyjacielską radę tylko do jeżozwierzy 146
Michel Piquemal, *Jeżozwierze* 146

Jestem Polką / Polakiem, a Ty? 148
Grzegorz Kasdepke, *Pan Wredzik* 148
Sąsiedzkie porachunki 152
Aleksander Fredro, *Paweł i Gaweł* 152
Co robię? Odmieniam czasowniki 156
Czasownik, w którym nie można określić osoby – bezokolicznik 159
Dobry czas dla czasownika 161
Jak miło otrzymać zaproszenie! 165
Urodziny Kłapouchego 168
Alan Alexander Milne, *Kubuś Puchatek* (fragmenty) 168
Prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie 172
Adam Mickiewicz, *Przyjaciele* 173
Po czym poznać prawdziwego przyjaciela? 176
Ulf Stark, *Magiczne tenisówki mojego przyjaciela Percy'ego* (fragmenty) 176
O życzliwości w cyfrowym świecie. Zasady netykiety 183
Podsumowanie rozdziału IV 186
To już wiesz! 188

ROZDZIAŁ V. JA W WOLNYM CZASIE

Ognisko pod gwiazdami 190
Natalia Przeździk, *Wieczorne ognisko* (fragmenty) 190
Opisujesz? Przymiotnika potrzebujesz! 195
Zobacz, co kolekcjonuję. Opis przedmiotu 198
Słońce, obłoki i wiatr, czyli czas na poetycki spacer 201
Adam Mickiewicz, *Wschód słońca* 201
Lubię się czasem... bać 204
Stanisław Grochowiak, *Straszno* 204
Zawód: filmowiec 207
Chodźmy do teatru! 211
Ewa Skarżyńska, *Teatr* 211
Piłka jest okrągła, a bramki są dwie 214
Ludwik Jerzy Kern, *46 nóg* 215
Z druhami się nie waham – pisownia wyrazów z *h* 218
Uśmiech od ucha do ucha – pisownia wyrazów z *ch* 220
W poszukiwaniu równowagi. Czym jest higiena cyfrowa? 222
Podsumowanie rozdziału V 225
To już wiesz! 228

ROZDZIAŁ VI. JA I ŚWIAT WYOBRAŹNI

Po co nam motyle? 230
Wanda Chotomska, *Motyl* 230
Dwie siostry i Pani Zima 233
Jacob i Wilhelm Grimmowie, *Pani Zima* (fragmenty) 233
Jak poprawnie zapisywać dialog 238
Mam pytanie: co to jest zdanie? 241
Dobry, czyli jaki? 244
Charles Perrault, *Kopciuszek* (fragmenty) 244
Punkt po punkcie – plan wydarzeń 248
Czym są synonimy i antonimy? 250
Co skrywa ziarenko piasku? 252
Åsa Lind, *Mały silny kwark* (fragmenty) 252
Metafora – specjalistka od wyobraźni 257
Zbigniew Jerzyna, *Brzoza* 258
O sprytnym lisku, który przechytrzył fokę 260
Maria Niklewiczowa, *Sprytny lisek* 260
Sieć pełna inspiracji. O kreatywności i prawie autorskim 265
Podsumowanie rozdziału VI 268
To już wiesz! 270

ROZDZIAŁ VII. JA I ŚWIAT WOKÓŁ MNIE

Być człowiekiem – jakie to uczucie? 272
Barbara Stenka, *Ten cały nudny świat* (fragment) 273
Kupię, sprzedam, zamienię – więc niezbędne ogłoszenie! 276
Bo przez lasy i przez knieje pędzą onomatopeje 278
Małgorzata Strzałkowska, *Gwałtu! Rety! Co się dzieje?!* 278
Świat pod lupą 281
Jan Twardowski, *Mrówko ważko biedronko* 282
Chrońmy dziką przyrodę! 284
Nela Mała Reporterka, *Nela i wyprawa do serca dżungli* (fragmenty) 285
Jaki cudowny widok... Opisujemy krajobraz 288
Wybierzmy się gdzieś w świat. Pisownia nazw geograficznych 291
Ahoj, przygodo! Powtórzenie wiadomości o częściach mowy 294
Jak szukać wiarygodnych informacji w internecie? 297
Ortograficzny miks 300
Podsumowanie rozdziału VII 302
To już wiesz! 304

LEKTUROWNIK

Grzegorz Kasdepke, *Koronkowa robota* **306**
Bohaterowie w... krainie koronek **307**
Wakacje z dreszczykiem **310**
Jak zostać twórcą kryminału **313**
To już wiesz! **315**

Andrzej Maleszka, *Magiczne drzewo* **316**
Magiczne moce czerwonego krzesła **317**
Kiedy nagle znikają rodzice... . . . . **319**
Jak wyprawa do Kopenhagi zmieniła bohaterów książki? **321**
To już wiesz! **323**

Jan Brzechwa, *Akademia pana Kleksa* **324**
A może by tak polatać? **325**
Jedyna taka Akademia **328**
Ach, bo pan Kleks potrafi wszystko! – opisujemy wyjątkowego profesora **330**
Nie jestem zwykłym szpakiem **332**
To już wiesz! **335**

Roald Dahl, *Charlie i fabryka czekolady* **336**
Poznajmy Willy'ego Wonkę **337**
Wizyta w fabryce marzeń **339**
Goście w fabryce czekolady **341**
To już wiesz! **343**

Clive Staples Lewis, *Opowieści z Narnii* **344**
Ryzykowne zabawy, czyli o konsekwencjach wejścia do szafy **345**
Jak nie zbłądzić w Narnii? **349**
Siły dobra i zła w *Opowieściach z Narnii* **352**
Jak nie zbłądzić w... życiu? **355**
Zło zostanie naprawione, gdy w tę Aslan przyjdzie stronę **357**
To już wiesz! **359**

Stacja relaksacja **360**
Indeks pojęć **363**

Jak korzystać z podręcznika

Literatura i formy wypowiedzi

Nauka o języku i ortografia

Edukacja medialna

Podsumowanie rozdziału

Lekturownik Lekcje poświęcone obszernym utworom literackim czytanym w całości

Podręcznik *NOWE Zamieńmy słowo* dla klasy 4 realizuje efekty uczenia się przypisane do modułów „Kultura" i „Filozofia" w ramach przedmiotu język polski.

W trakcie lekcji

Na początek

Wprowadzenie do tematu

O tekście

Pytania i polecenia dotyczące przywołanych tekstów

Tworzę

Polecenia zachęcające do działań twórczych

Sprawdź, co już umiesz

Zadanie sprawdzające stopień opanowania materiału z lekcji

Doświadczenie edukacyjne

Uczenie się przez działanie

Mam lekkie pióro

Wskazówki, jak ciekawie i z łatwością pisać różne formy wypowiedzi

Bank słówek

Zestawy przydatnego słownictwa

Piszę i mówię poprawnie

Informacje pomagające unikać błędów językowych

Definicje i ważne informacje do zapamiętania

Chcę więcej

Informacje i zadania dla bardziej zainteresowanych

Zadania międzyprzedmiotowe

Zadania grupowe

Zadania o wyższym stopniu trudności

Zadania medialne

Zadania projektowe

Na koniec rozdziału

Podsumowanie rozdziału

Zadania sprawdzające stopień opanowania materiału z rozdziału

To już wiesz!

Zadania sprawdzające stopień opanowania materiału z rozdziału w formie sketchnotki

Pamiętaj! Rozwiązania zadań zapisuj w zeszycie przedmiotowym.

ROZDZIAŁ I

Kim jestem?

Poznaj samego siebie, a stanie przed tobą otworem cały świat.

Sokrates

Przede wszystkim chcę być… sobą!

Podczas lekcji:

- dowiesz się, kim może być czwartoklasista;
- odpowiesz na pytanie, co to znaczy być sobą.

Na początek

- Wzorując się na wypowiedziach Kuby, Maksa i Amelii, opowiedz o sobie. Użyj odpowiednich wyrazów, aby określić, kim jesteś.

Kuba

Jestem harcerzem, kolegą, przewodniczącym klasy, synem, bratem, wnukiem, piłkarzem…

Jestem Polakiem, Wrocławianinem, uczniem, raperem, unihokeistą…

Maks

Amelia

Jestem mieszkanką Gdańska-Wrzeszcza, wolontariuszką, sąsiadką, tenisistką, przyjaciółką…

- Każdy z uczniów klasy 4d zaprojektował swoje logo (graficzny znak symbolizujący np. osobę, akcję lub instytucję). Co na podstawie rysunków możesz powiedzieć o jego autorze?

Jack Canfield, Mark Victor Hansen, Kimberly Kirberger

Jestem...

fragmenty

Jestem architektem: buduję solidne fundamenty i każdego roku, który spędzam w szkole, dodaję do nich kolejne piętra mądrości i wiedzy. […]

Jestem naukowcem: każdego dnia zbieram nowe dane, dokonuję ważnych obserwacji i eksperymentów z nowymi pomysłami i ideami. […]

Jestem astronautą: stale badam i poszerzam swoje horyzonty. […]

Jestem policjantem: zawsze dbam o dobro innych […].

Jestem nauczycielem: swoim przykładem uczę determinacji, poświęcenia i ciężkiej pracy.

Jestem matematykiem: upewniam się, czy problemy, które przezwyciężyłem, mają właściwe rozwiązania. […]

Jestem hokeistą: unikam tych, którzy chcą mnie zablokować.

Jestem maratończykiem: jestem pełen energii, zawsze idę do przodu i jestem gotowy na następne wyzwania.

Jestem alpinistą: powoli, lecz pewnie wspinam się na szczyt. […]

A najważniejsze – jestem sobą.

Jack Canfield, Mark Victor Hansen, Kimberly Kirberger,
Balsam dla duszy nastolatka (fragmenty),
tłum. Magdalena Hermanowska
The 7 Habits of Highly Effective Teen.
Copyright © 1999 FranklinCovey Company

Poznaj autorów

Jack Canfield[1]

Amerykański mówca i przedsiębiorca.

[1] czytaj: dżek kenfild

Mark Victor Hansen[2]

Amerykański mówca.

[2] czytaj: mark wiktor hansen

Kimberly Kirberger[3]

Współtwórczyni organizacji wspierającej młodzież.

[3] czytaj: kimberli kirberger

O tekście

1. Powiedz, co Cię szczególnie zaciekawiło, zdziwiło, zastanowiło w przeczytanym tekście. Co mówi o sobie jego bohater?

2. Jak sądzisz, czemu służy przypisanie sobie przez bohatera różnych ról i zawodów?

3. Który fragment tekstu mógłby się odnosić do Ciebie? Uzasadnij swój wybór.

4. A może potrafisz wskazać inne zawody i umiejętności, które odpowiadają Twojej charakterystyce? Wzorując się na tekście, dokończ podane zdania.

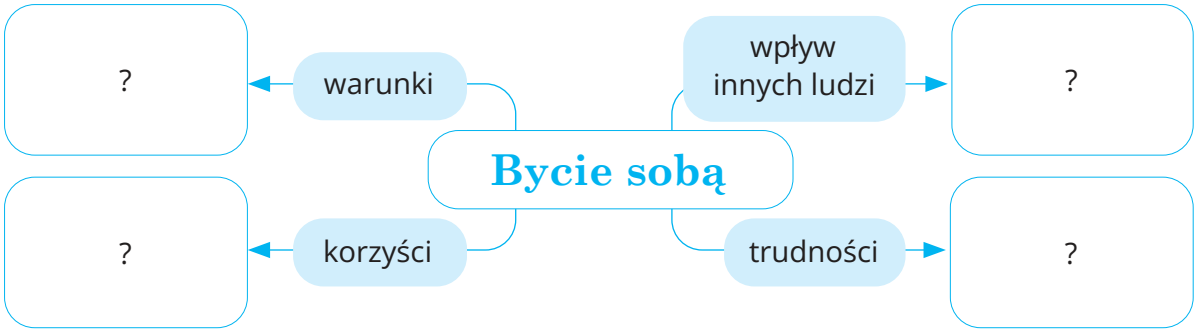
- Jestem lekarzem: ...
- Jestem dyrektorem: ...
- Jestem ? : ...

5. Co to znaczy być sobą? Zapisz wyjaśnienie na podstawie tekstu, a następnie porównaj je z odpowiedziami koleżanek i kolegów.

6. Porozmawiajcie w grupach o byciu sobą.

- Jakie warunki trzeba spełnić, aby można było tak o sobie powiedzieć?
- W jaki sposób inni ludzie mogą komuś ułatwić lub utrudnić bycie sobą?
- Jakie korzyści daje człowiekowi takie przekonanie?
- W jakich sytuacjach bycie sobą bywa trudne i dlaczego?

Przerysujcie schemat do zeszytu i zapiszcie swoje ustalenia.

Tworzę

7. Zaprojektuj znak graficzny, który będzie Cię opisywał. Opowiedz koleżankom i kolegom, czym się kierowałaś / kierowałeś, tworząc go. Urządźcie w klasie wystawę Waszych prac.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Być sobą to znaczy zawsze robić to, na co ma się ochotę.	**P**	**F**
2.	Każdy człowiek pełni w życiu wiele różnych ról.	**P**	**F**

Pokaż światu, co w Tobie najlepsze

Podczas lekcji:

- poznasz historię niezwykłej wiewiórki;
- zastanowisz się, co decyduje o braku akceptacji wobec innych;
- porozmawiasz z koleżankami i kolegami o odwadze i o tym, co wyróżnia każdego z Was.

Na początek

- Porozmawiajcie o tym, jakie powinny być relacje między koleżankami i kolegami w klasie.

Barbara Kosmowska

Dzień Białej Wiewiórki

fragmenty

Mam na imię Baśka. Imię całkiem zwyczajne, bardzo popularne w naszej rodzinie, ale je lubię. Podobnie jak lubię orzechy włoskie, śmiganie po drzewach z prędkością wiatru i swój piękny ogon, którego zazdroszczą mi wszyscy. Poza wiewiórkami, oczywiście! Kto z was odgadł, że przyszłam na świat w wiewiórczym gnieździe?

A gdybym rozpoczęła swoją opowieść od zdania: Jestem białą wiewiórką?

Oho! Już widzę to niedowierzanie, machnięcie ręką. „Wolne żarty! Przecież o wiewiórce można powiedzieć wiele, ale że biała?” […].

Nie byłam zwyczajna. Poza zimowym kożuchem dostałam także dodatkowe dwa palce, bardzo przydatne w wędrówkach po drzewie.

– Oj! Będzie czepialska! – żartował tata.

Na szczęście czepiałam się tylko gałęzi i robiłam to niezwykle sprawnie. Tata szybko zaczął mnie uczyć wspinaczek i ucieczek w alejach leśnych drzew.

Poznaj autorkę

Barbara Kosmowska (ur. 1958)

Pisarka i poetka, autorka książek dla dzieci i młodzieży, takich jak: *Pozłacana rybka*, *Panna Foch*, *Dziewczynka z parku*, *Buba*, *Buba: Sezon ogórkowy*.

– Biała wiewiórka w ciemnym lesie to marzenie wszystkich drapieżników – przypominał, a ja tym chętniej rozwijałam swoje cyrkowe talenty. […]

Ale czas radosnego dzieciństwa szybko minął. Musiałam opuścić bezpieczne gniazdo, by wraz z rówieśnikami wyruszyć do szkoły. Rodzice stali się markotni i zatroskani. Jakby wiedzieli, że wcale nie będzie mi łatwo bawić się w chowanego, śmigać po drzewach z prędkością wiatru i machać radośnie pięknym białym ogonem.

Przekonałam się o tym wkrótce, gdy usiadłam w wiewiórczej ławce. Sama.

– Nie chcemy siedzieć z białaską! – prychnęły Aśka, Kaśka i Daśka, kiedy nauczyciel, magister Gryzoń, nalegał, aby któraś z nich zajęła miejsce obok mnie. Nawet nie spojrzały w moją stronę. Podwinęły rude kity i ruszyły do pierwszych ławek.

[…] Mój ogon, zamiast tańczyć, ponuro zwisał ze szkolnego krzesełka, a ja poczułam, że jestem nie tylko biała. Także przezroczysta, jak przezroczyste jest powietrze albo rosa na trawie. Jak przezroczyste bywa niebo, gdy nie ma na nim chmury, tęczy lub jastrzębia. […] Im więcej zdarzało się przykrości, tym szybciej umykałam i znikałam wśród liści. Ze znikania też miałabym szóstkę, gdyby istniał taki przedmiot.

Magister Gryzoń lubił mnie. Nazywał swoim linoskoczkiem, ale wiedział, że wszystkie jego pochwały zamieniłabym na wesołą zabawę w berka.

– Dokuczają ci… – Kiwał smętnie głową, kiedy klasowe urwisy zanurzyły mój ogon w zielonej farbie, a ja machałam nim niczym pędzlem, aż wszystko zrobiło się zielone. – To tylko szkoła – pocieszał, podając mokrą gąbkę, abym mogła wytrzeć zielony pyszczek i frędzelki przy uszach. – Kiedyś ją skończysz. Musisz zawsze pamiętać, że jesteś wyjątkowa. Mądra i uważna. Nasze futra z czasem spłowieją, a zalety nie. […]

Marzyłam o tym, aby wyglądać jak inni w mojej klasie. Kiedyś natarłam futerko korą dębu, by choć trochę zrudziało. Pełna nadziei stanęłam w progu szkoły, a wszystkie wiewiórki w śmiech. […] Pozostała jedyna nadzieja. Tęcza. Bo któż na kolorach w naszym lesie zna się lepiej?

Znalazłam ją na polanie. Właśnie rozkładała swe barwne ramiona, zachwycająca i pachnąca letnim deszczem.

– Pomaluj mnie! – poprosiłam. – Spraw, abym była ruda. Trochę twojej pomarańczowej farby uczyni mnie szczęśliwą!

Tęcza uśmiechnęła się w siedmiu kolorach.

– Nie mogę ofiarować ci żadnej z barw, bo jestem tak naprawdę białym światłem. Równie pięknym jak twoje futerko. Czasem trafiam na kroplę wody i wtedy zamieniam się w kolorowy łuk.

– Chciałabym być taka jak ty. Ale nie jestem. Potrafię tylko znikać – westchnęłam, żegnając tęczę, bo właśnie bladła w mocnych promieniach słońca.

– Kiedyś zrozumiesz, że najlepiej być sobą – szepnęła, zanim wchłonęła ją pierwsza pierzasta chmura na pogodnym niebie.

Zupełnie inną chmurę zobaczyłam któregoś deszczowego dnia, gdy snułam się za grupą koleżanek i kolegów wracających ze szkoły. Ale to nie był łagodny, postrzępiony obłok, który udaje różne dziwne stwory. Chmura rzuciła złowrogi cień i zawisła groźnie nad rudymi łebkami wiewiórek. Bura i ciemna. […]

Czy tylko ja w mrocznej chmurze rozpoznałam jastrzębia? Czy nikt nie zauważył, co się może wydarzyć? Struchlałam z przerażenia. Musiałam działać! Jeśli natychmiast nie wkroczę do akcji, zdarzy się wielkie nieszczęście! Jednym susem wskoczyłam w środek plotkujących wiewiórek.

– Uciekajcie!

Gromadka rozpierzchła się na wszystkie strony. A gdy wiewiórki były już bezpieczne, rozwinęłam swój piękny ogon, zachęcając jastrzębia, by wybrał mnie. Pewnie, że się bałam! Wiedziałam, co mi grozi, jeśli nie czmychnę w porę. Ale przecież w naszej klasie byłam najszybsza i najsprytniejsza. […]

Jastrząb długo krążył wokół dąbrowy, wypatrując mojego białego ogona. A ja machałam nim, zmieniając drzewa, pnąc się schodami gałęzi to w górę, to w dół. Przyklejałam się do pni, z trudem łapiąc oddech.

Wreszcie, zrezygnowany, odleciał. Resztkami sił dotarłam do swej ulubionej dziupli i skryłam się w jej chłodnym wnętrzu. Zwykle przesiadywałam tu samotnie, uciekając przed wiewiórkami. A tym razem uciekłam dla nich. I nie uroniłam ani jednej przezroczystej łzy.

To był najpiękniejszy dzień w moim życiu, choć przecież mógł się skończyć tragicznie. Tamtego popołudnia zrozumiałam, […] że nie jest ważny kolor mojego futra. Liczy się tylko to,

co możemy zrobić dla innych, pozostając sobą. I nawet jeśli cały świat patrzy na nas z niedowierzaniem czy z niechęcią, bo do niego nie pasujemy, trzeba zawsze wierzyć, że nadejdzie Dzień Białej Wiewiórki.

Mój nadszedł już nazajutrz. Gdy weszłam do klasy, Kaśka i Daśka mnie przytuliły. Felix dał mi w prezencie farbki i przeprosił, że zabrakło zielonej. Aśka usiadła ze mną w ławce. A magister Gryzoń mówił tak ładnie o odwadze. Że nie ma za nią stopnia, bo odwagi nie można się nauczyć w szkole. […]

I jakoś łatwiej w Dniu Białej Wiewiórki uwierzyć, że nasza inność jest darem. Bo każdy z nas jest inny. I każdy jest darem.

O tekście

1. Na podstawie tekstu zaproponuj dokończenie każdego zdania.

- Baśka wyróżniała się wśród innych wiewiórek tym, że...
- Gdy miała pójść do szkoły, jej rodzice byli zmartwieni, ponieważ...
- Baśka usiadła w ławce, a wtedy się okazało, że...
- Biała wiewiórka pragnęła, aby...
- Poprosiła o pomoc tęczę, ponieważ...
- Gdy na niebie pojawił się jastrząb, Baśka...
- Po tej przygodzie inne wiewiórki uznały, że...

2. Co Baśka myśli o sobie, a co inni myślą o Baśce? Opowiedz o bohaterce, wcielając się w wybraną postać.

3. Co to znaczy, że Baśka czuła się w szkole przezroczysta? Opowiedz, jak wiewiórka zareagowała na odrzucenie przez koleżanki i kolegów.

4. W jaki sposób biała wiewiórka starała się zmienić swoją sytuację? Zaproponuj, co jeszcze mogłaby zrobić.

5. Dlaczego tęcza powiedziała Baśce: „Nie mogę ofiarować ci żadnej z barw”? Wyszukaj informacje o tym, jak powstaje tęcza, a następnie wykorzystaj je w odpowiedzi.

6. Jaką mądrość pragnęli przekazać białej wiewiórce magister Gryzoń i tęcza? Zapisz w zeszycie wybrane cytaty.

7. Nauczyciel tłumaczył wiewiórkom, że „odwagi nie można się nauczyć w szkole”. Czy zgadzasz się z jego słowami? A może są sposoby, żeby stać się odważniejszym? Opowiedz, co o tym sądzisz.

8. W zakończeniu historii czytamy, że „nasza inność jest darem”. Wyjaśnijcie znaczenie tych słów. Porozmawiajcie w klasie o swoich wyjątkowych cechach.

Tworzę

9. Wciel się w postać Kaśki, Daśki, Aśki lub Felixa i z perspektywy jednej z tych wiewiórek przedstaw – ustnie lub pisemnie – przygodę z jastrzębiem. Jakie emocje mogły wówczas przeżywać inne wiewiórki? Możesz wykorzystać propozycje z ramki.

zaskoczenie • strach • przerażenie • złość • panika • wdzięczność • radość • podziw • wstyd • zazdrość • żal

10. Stwórz pracę, którą zatytułujesz *Nasza inność jest darem*. Możesz napisać na ten temat kilkuzdaniową wypowiedź, wykonać dowolną pracę plastyczną, nakręcić telefonem krótki film.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Gdy Baśka została odrzucona przez koleżanki, czuła złość i chciała dać im nauczkę.	**P**	**F**
2.	Z opowieści o białej wiewiórce wynika, że nie należy tracić wiary w siebie.	**P**	**F**

Notatka o samym sobie

Podczas lekcji:

- dowiesz się, czym jest notatka;
- poznasz różne rodzaje notatek;
- przygotujesz własną notatkę.

Na początek

To jedna z Twoich pierwszych lekcji języka polskiego w klasie czwartej. Być może do Waszej klasy dołączyli nowi uczniowie lub są w niej koleżanki i koledzy, których słabiej znasz. Warto więc zaprezentować się innym uczniom za pomocą ciekawej notatki.

- Dobierzcie się w pary. W ciągu czterech minut dowiedzcie się jak najwięcej o sobie nawzajem. Najpierw opowiada o sobie jedna osoba, a po upływie dwóch minut – druga.
- Zapiszcie w zeszycie wszystkie ważne informacje na temat swojego rozmówcy.
- Porozmawiajcie w klasie o tym, co ciekawego powiedzieli Wam rozmówcy.

Zosia z 4a

- lubi język polski
- po lekcjach jeździ na deskorolce
- ma kota Rudolfa
- pomaga dziadkowi w ogródku

Notatka jest tekstem, który zapisujemy po to, aby zapamiętać najważniejsze informacje na dany temat.

Cechy notatki

- krótka
- przejrzysta
- zrozumiała
- uporządkowana

Tworzenie notatek jest przydatną umiejętnością. Będziesz je zapisywać niemal na każdej lekcji, a następnie czytać w domu, przygotowując się do kolejnych zajęć. Ważne jest więc wybranie takiego sposobu notowania, dzięki któremu będzie Ci się uczyło najprzyjemniej i najskuteczniej.

1. Wyjaśnij, co oznacza sformułowanie *mam lekkie pióro*.

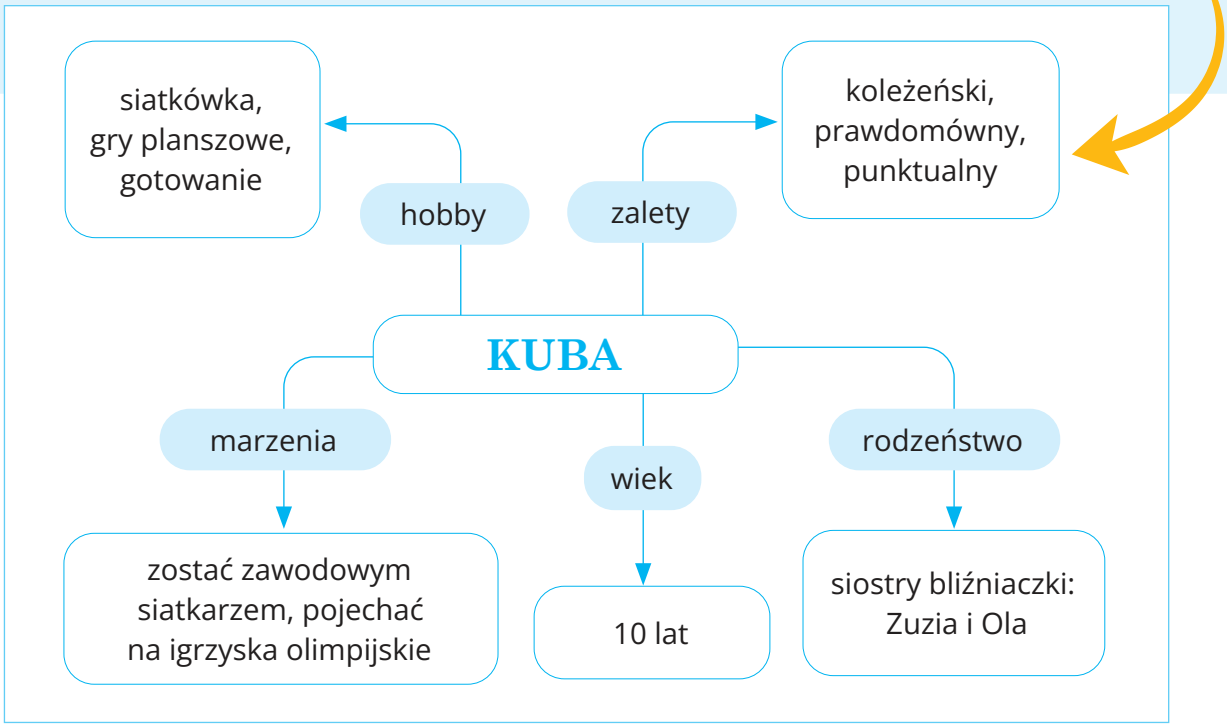

Rodzaje notatek

- **Notatka w formie krótkiego tekstu** – treści zapisywane linijka pod linijką.

Jestem Ala. Mam 10 lat. Mieszkam z rodzicami i z młodszym o dwa lata bratem Kacprem. Bardzo lubię czytać książki, szczególnie o zwierzętach. Mam dwa koty i chomika. W przyszłości chciałabym zostać weterynarzem. Każdą wolną chwilę spędzam na obserwowaniu i fotografowaniu zwierząt. Jestem uczynna i troskliwa.

- **Notatka w formie schematu** – treści zapisywane przy strzałkach, które odchodzą od najważniejszego hasła.

▶ **Notatka w formie tabeli**
– treści zapisywane w rubrykach z odpowiednimi tytułami.

Imię	Wiek	Rodzeństwo	Marzenia	Hobby	Zalety
Ala	10 lat	brat Kacper (8 lat)	praca jako weterynarz	czytanie książek, opieka nad zwierzętami	troskliwa, uczynna

▶ **Notatka w punktach**
– treści w postaci wyliczenia najważniejszych informacji. Do wypunktowania można użyć cyfr, liter lub znaków graficznych.

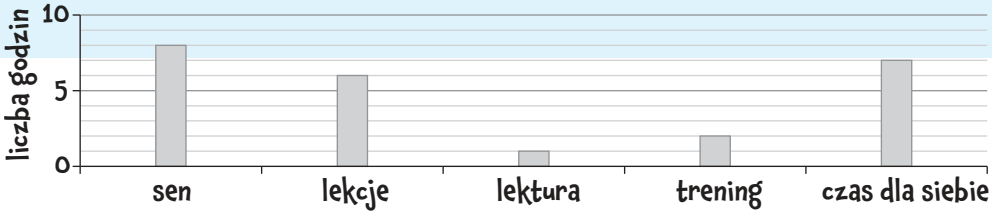
KUBA

1. **wiek:**
   – 10 lat
2. **rodzeństwo:**
   – Zuzia
   – Ola
3. **marzenia:**
   – kariera siatkarza
   – udział w igrzyskach olimpijskich
4. **hobby:**
   – siatkówka
   – oglądanie programów sportowych
   – gry komputerowe
   – nauka języka angielskiego
5. **zalety:**
   – cierpliwość
   – koleżeńskość
   – obowiązkowość
   – prawdomówność
   – punktualność

▶ **Notatka graficzna** (**rysnotka, sketchnotka**, czytaj: skecznotka)
– forma, w której łączy się słowa z rysunkami. Można w niej wykorzystać różne ramki, strzałki oraz litery różnej wielkości. Ważne informacje warto podkreślić kolorem.

▶ **Notatka w formie wykresu**
– materiał przedstawiany za pomocą słupków, na osi.

2. Który z przedstawionych rodzajów notatki najbardziej Ci się podoba? Uzasadnij wybór.

3. Spośród podanych zalet wybierz co najmniej trzy, które dotyczą Ciebie.

ciekawość • cierpliwość • dokładność • gościnność • odwaga • optymizm • poczucie humoru • pomysłowość • samodzielność • serdeczność • szczerość • troskliwość • uprzejmość • wytrwałość • życzliwość

4. Dokończ notatkę o sobie. Zadanie wykonaj w zeszycie.

- ▶ W moim domu lubię...
- ▶ W wolnym czasie chętnie...
- ▶ W szkole najbardziej się interesuję...
- ▶ W przyszłości zamierzam...

5. Wybierz odpowiednią formę notatki i przygotuj informacje o sobie. Uwzględnij podane zagadnienia. Zadanie wykonaj na kartce z bloku.

imię • wiek • rodzeństwo • hobby • marzenia • zalety • ulubiony kolor • ulubiona potrawa

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Przed wykonaniem notatki należy zebrać najistotniejsze informacje na dany temat.	P	F
2.	W notatkach graficznych można wykorzystywać także rysunki.	P	F

Dzie-li-my wy-ra-zy

Podczas lekcji:

- powtórzysz terminy: *samogłoska, spółgłoska, sylaba*;
- odróżnisz samogłoski od spółgłosek;
- podzielisz wyrazy na sylaby.

Na początek

- Przeczytaj jak najwolniej podane zdanie, przedłużając wymowę głosek. Wskaż te, które udało Ci się wymówić najdłużej.

Jacek długo oglądał ilustracje w albumie.

GŁOSKI dzielimy na

samogłoski

a, ą, e, ę, i, o, u (zapisywane też jako **ó**), **y**
Przy ich wymawianiu powietrze przepływa przez narządy mowy bez przeszkód. Słyszymy je jako pojedyncze dźwięki. Można przedłużać ich wymowę.

spółgłoski

pozostałe głoski, np. b, c, ć, cz, dź
Przy ich wymawianiu narządy mowy zbliżają się do siebie lub stykają ze sobą. Wypowiadając dłużej spółgłoskę, słyszymy więcej niż jeden dźwięk.

1. Ile jest spółgłosek w poniższym zdaniu? Wymień je.

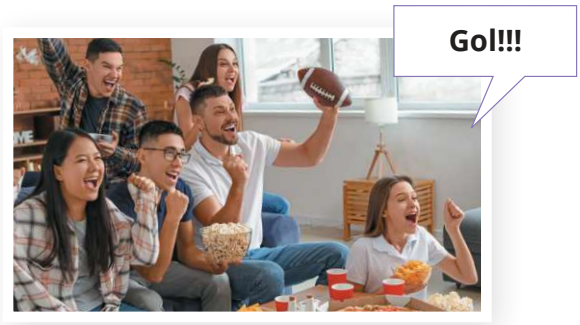
Osoby, które przyjdą po nas, stworzą legendę naszych czasów.

2. Podaj przykłady wyrazów, w których występują samogłoski wskazane w ramce. Wpisz je do zeszytu i podkreśl wskazane samogłoski.

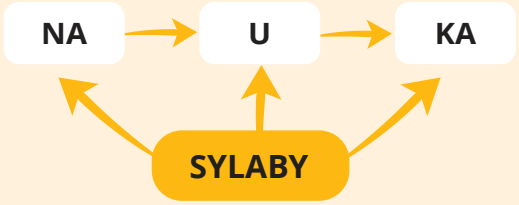
3 samogłoski **a** • samogłoski: **ą**, **ę** • samogłoski: **u**, **y**, **a**

3. Przeczytaj wyrazy w dymkach. Który z nich można podzielić, a którego – nie?

Sylaba (**zgłoska**) to część wyrazu zawierająca samogłoskę lub samą samogłoskę, np.

W niektórych wyrazach jest tylko jedna samogłoska. Takie wyrazy składają się z jednej sylaby. Nie dzielimy ich podczas wymawiania ani zapisywania.

4. Utwórz nowe wyrazy, dodając brakujące sylaby. Zadanie wykonaj w zeszycie.

MA → ? SA → ? → TA WIA → DO → ? → ?

5. Podziel wyrazy na sylaby według wzoru. Zadanie wykonaj w zeszycie.

Wzór: po-krzy-wa

runo • polana • grzybobranie • koszyczek

6. Wśród podanych słów wyszukaj wyrazy jednosylabowe. Zapisz je w zeszycie. Podkreśl w nich samogłoski.

sosna • mech • strach • namiot • świt • bluszcz • łoś • droga • wir

Jeżeli piszesz jakiś tekst i ostatni wyraz nie mieści się w linijce, musisz jego część przenieść do następnego wersu. Zrób to zgodnie z zasadami podziału wyrazów na sylaby.

Zasady dzielenia wyrazów

- Jeżeli ***i*** występuje przed samogłoską, nie tworzy samodzielnie sylaby, np. **pia-sek**.
- Jeżeli ***i*** występuje przed spółgłoską lub na końcu wyrazu, wówczas tworzy sylabę, np. **pi-sa-ki**.
- Nie dzielimy wyrazów jednosylabowych, np. **im**, **dom**, **sęk**.
- Nie dzielimy liter oznaczających jedną głoskę, np. **tycz-ka**, **bądź-cie**.
- Dzielimy identyczne spółgłoski, np. **pan-na**, **mięk-ki**.
- Na ogół dowolnie dzielimy grupę spółgłosek, np. w wyrazie **marka**. Trzeba jednak zostawić spółgłoskę w drugiej sylabie, np. **ma-rka**, **mar-ka**.

7. Ułóżcie krótką piosenkę o Waszej klasie. Następnie wybierzcie jedną linijkę powstałego tekstu i podzielcie na sylaby wyrazy, które się w niej znajdują.

Chcę więcej

Wyrazy, które zaczynają się m.in. od cząstek: *bez-*, *nad-*, *naj-*, *pod-*, *prze-*, *roz-*, *wez-*, *przed-*, *ekstra-*, **należy dzielić po tej cząstce**.

▶ Podziel podane wyrazy na sylaby i je zapisz.

bezsilny • nadzwyczajnie • najlepiej • podnieść • przedmieście • przestawić • roznieść • wezbrać • ekstraklasa

Sprawdź, co już umiesz

Przepisz do zeszytu zdanie, dzieląc wyrazy na sylaby. Podkreśl samogłoski w każdej z nich.

Hanka przeskoczyła na jednej nodze odległość od Zuzy do Marzeny.

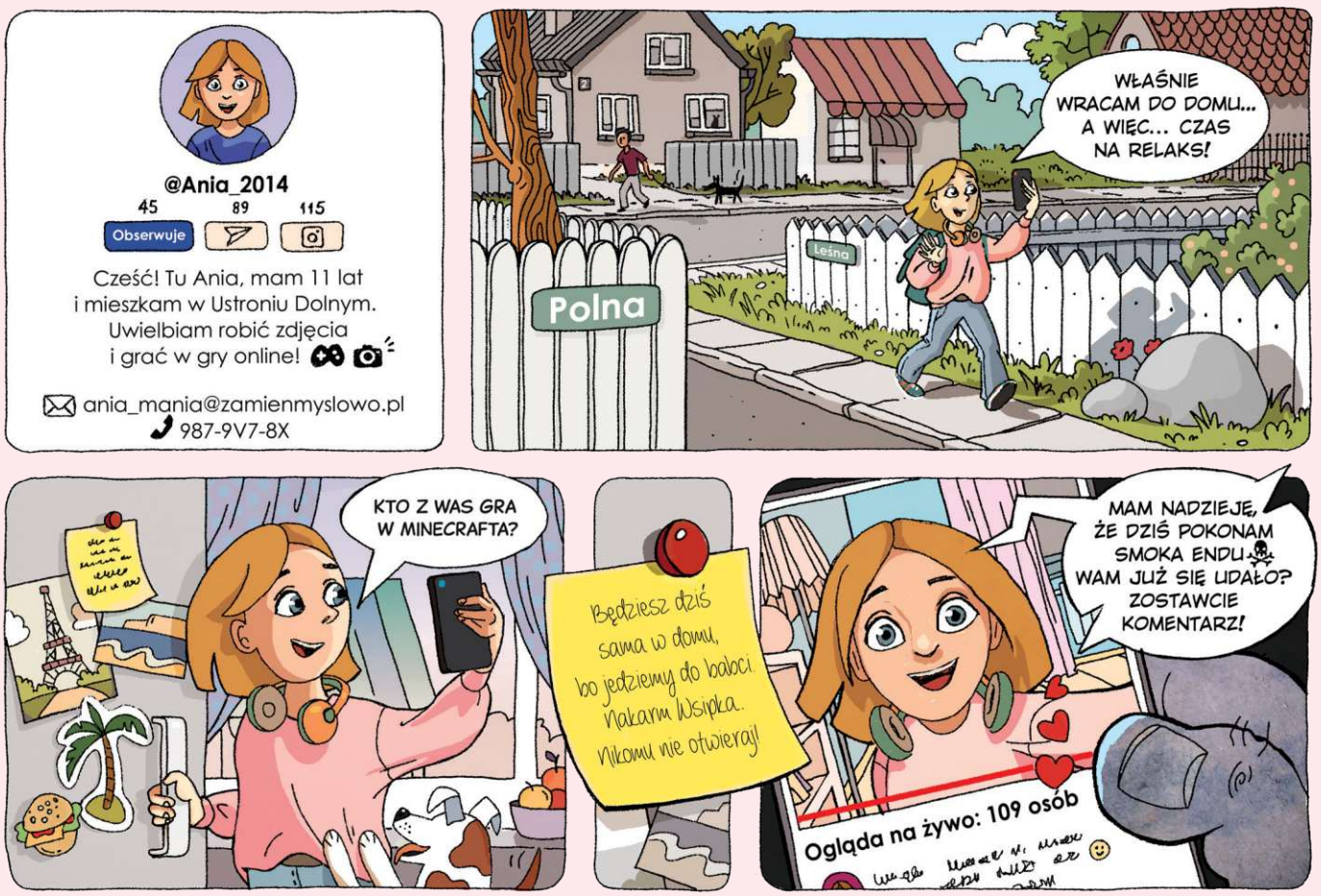
Jak bezpiecznie być sobą w sieci?

Podczas lekcji:

- dowiesz się, czym jest wizerunek w mediach i co to są dane osobowe;
- zastanowisz się, jak i przez kogo mogą one zostać wykorzystane;
- przedyskutujesz, dlaczego nie należy ujawniać w internecie zbyt wielu informacji o sobie.

Na początek

- Przeanalizuj poniższy komiks. Jakie informacje o sobie Ania ujawniła w sieci?
  - a) Które z tych informacji dziewczynka podała świadomie, a które – nieświadomie?
  - b) Kim mogą być obserwatorzy Ani? Zastanów się, czy bohaterka ma kontrolę nad tym, kto ogląda jej relację.

1. Wymień możliwe konsekwencje ujawniania w sieci informacji na swój temat.

2. Czy zdarza się Wam lub Waszym znajomym publikować coś w internecie (zdjęcia, relacje, rolki)? Wymieńcie się doświadczeniami.

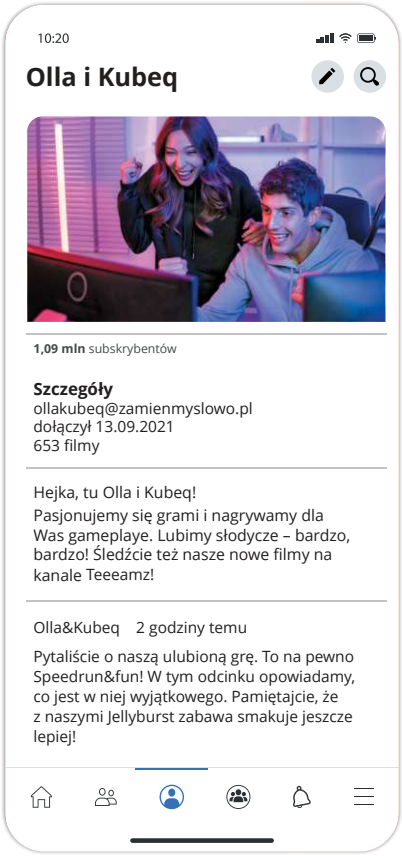
3. Wyobraźcie sobie sytuację, że zostaliście poproszeni o zrobienie czegoś zabawnego przez osobę, która chciała Was nagrać lub sfotografować. Porozmawiajcie o tym, co się dzieje z tymi zdjęciami lub filmikami.

4. Przyjrzyj się wizerunkom różnych postaci. Co możesz o nich powiedzieć? Jak się zaprezentowały te osoby? W jakim celu to zrobiły?

Wizerunek – sposób, w jaki ktoś postrzega sam siebie lub inne osoby; obraz, jaki tworzy (celowo lub nieświadomie) w sieci.

5. Stwórz własny wizerunek (np. na wzór jednego z podanych na s. 26). Wybierz nick, awatara i zapisz informacje na swój temat, które chciałabyś / chciałbyś umieścić w internecie. Zawieście gotowe projekty na tablicy.

Awatar – grafika zastępująca zdjęcie.

Nick – nazwa użytkownika, może być całkiem inna niż imię i nazwisko, np. Wiirrka1&2.

6. Obejrzyjcie i przedyskutujcie swoje prace. Czy na Waszych kartach są informacje, które – zdaniem innych – nie powinny się tam znaleźć?

Chcę więcej

Dane osobowe – informacje na temat konkretnej osoby, które pozwalają ją zidentyfikować, takie jak: data urodzenia, numer PESEL (unikatowy numer służący do identyfikacji obywateli), adres i numer telefonu; nie powinny być ujawniane bez ważnego powodu.

- Wyszukaj w dowolnym źródle przykłady innych danych osobowych oraz informacje, w jakich dokumentach można je znaleźć. Przygotuj plakat na temat danych, których nie należy ujawniać.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń, które z podanych zachowań można uznać za nierozsądne. Wyjaśnij, dlaczego tak sądzisz.

- Ostatnio zrobiliśmy konkurs na najgłupszą fryzurę – to było bardzo zabawne – więc dzielę się tym i wrzucam fotkę do internetu.
- Znalazłem u babci na strychu kolekcję starych zdjęć naszego miasteczka, dlatego w ramach szkolnego projektu „Odkryj swój skarb” piszę o tym post.
- Odezwała się do mnie na komunikatorze koleżanka z obozu, która mieszka w innym mieście. Podesłałam jej adres, ponieważ obiecała mi przysłać pocztówkę.

Jak opisać siebie?

Podczas lekcji:

- zgromadzisz słownictwo niezbędne do opisania siebie;
- zredagujesz opis postaci.

Na początek

- Opisz osoby znajdujące się na fotografiach. Jakie cechy charakterystyczne ich wyglądu dostrzegasz?
- Czego o tych postaciach można się jedynie domyślać?

1. W trzech zdaniach napisz, za co siebie lubisz.

2. Podaj dwa elementy swojego wyglądu, które najbardziej Ci się podobają.

Bank słówek

- jestem • wyróżnia mnie • cechuje mnie • odznaczam się • charakteryzuje mnie • moją zaletą / wadą jest • mama / tata / przyjaciel mówi o mnie, że...
- jasne włosy • oczy czarne jak węgiel • orli / zadarty nos
- chodzę z głową w chmurach • bujam w obłokach • myślę o niebieskich migdałach
- mam rogatą duszę • piszę jak kura pazurem • nigdy nie mijam się z prawdą • jestem molem książkowym • wyróżnia mnie pogoda ducha
- w głębi serca jestem • mówią o mnie złota rączka • znajduję wspólny język z... • czasem nie przebieram w słowach • bywam zła / zły jak osa

Przykładowy opis postaci

przedstawienie się

Nazywam się Jacek Marciniak. Mam 10 lat i chodzę do klasy 4b Szkoły Podstawowej w Drucikowie. Od urodzenia mieszkam z rodzicami w leśniczówce. Mam czteroletnie siostry bliźniaczki: Alicję i Klarę.

wzrost, sylwetka, twarz

Jestem niezbyt wysoki, ale bardzo silny i sprawny. Mam okrągłą twarz i nieduże czarne oczy z jasnymi brwiami. Gęste blond włosy często wpadają mi do oczu, ponieważ noszę długą grzywkę. Mam mały nos i dość duże usta.

ubiór

Zwykle ubieram się w niebieskie dżinsy, wygodną koszulkę i tenisówki. Nie lubię galowych strojów. Utrudniają grę w siatkówkę, której jestem miłośnikiem. Często zostajemy z kolegami po lekcjach, aby pograć na szkolnym boisku.

Lubię też wychodzić z tatą do lasu. Często obserwuję wtedy różne zwierzęta. Może w przyszłości także zostanę leśnikiem?

opinia o sobie

Staram się być troskliwy i pomocny. Moi rodzice twierdzą, że mogą na mnie polegać. Wydaje mi się, że koledzy też mnie lubią z tego powodu.

zainteresowania

Akapit – spójny pod względem treści fragment tekstu zaczynający się od wcięcia.

3. W opisywaniu siebie pomoże Ci powyższa plansza. Aby dotrzeć do mety, poruszaj się zgodnie z kierunkiem strzałek. Na każdym z pól znajdziesz słownictwo, które możesz wykorzystać w swoim opisie. Dokładnie realizuj punkt po punkcie.

Włosy

blondyn / blondynka, szatyn / szatynka, brunet / brunetka; jasne, ciemne, rude, długie, krótkie, kręcone, proste, falujące, sięgające ramion, związane, rozpuszczone; modnie ostrzyżone, zaczesane do góry; grzywka: krótka, długa

Oczy

niebieskie, szare, zielone, brązowe, piwne, czarne, ciemne, jasne, duże, małe, niewielkie, błyszczące, wesołe

Rzęsy

długie, krótkie, jasne, ciemne

Twarz

okrągła, owalna, podłużna, wąska, pyzata, rumiana, blada, piegowata, opalona; ciemna, jasna karnacja

Brwi

jasne, ciemne, delikatnie zarysowane, wyraźne, krzaczaste

Nos

mały, niewielki, duży, wydatny, prosty, zadarty, spiczasty, zgrabny

Usta

wąskie, wydatne, pełne, delikatne, różowe, czerwone, małe, duże

Sprawdź, co już umiesz

Przygotuj w zeszycie opis siebie. Wykorzystaj słownictwo, zwroty i wyrażenia poznane na lekcji.

Ze słownikiem zawsze raźniej!

Podczas lekcji:

- przypomnisz sobie polski alfabet;
- skorzystasz ze słownika ortograficznego i słownika języka polskiego;
- wyjaśnisz, w jaki sposób korzystać z różnych wersji słownika.

Na początek

- Wymień kolejne litery polskiego alfabetu.

Język polski jest uważany za trudny. Aby posługiwać się nim poprawnie, należy znać obowiązujące reguły gramatyczne i ortograficzne. Jeśli nie wiemy, w jaki sposób zapisać dany wyraz, powinniśmy skorzystać z odpowiedniego słownika.

- **Słownik** to zbiór wyrazów ułożonych według określonych zasad, zwykle w kolejności alfabetycznej.
- **Słownik ortograficzny** podaje poprawną pisownię wyrazów i trudniejsze formy odmiany. Często wskazuje zalecane miejsca podziału wyrazów na sylaby. Zwykle są w nim podane zasady ortograficzne i interpunkcyjne.

1. Weronika postanowiła uporządkować swoje książki na półce. Pomóż koleżance i wskaż, jak ułożyć te tytuły w kolejności alfabetycznej.

- **Słownik języka polskiego** wyjaśnia znaczenie słów występujących w języku polskim. Przy danym wyrazie są zwykle podane poprawne formy odmiany oraz definicja. Niektóre słowniki, np. internetowy *Wielki słownik języka polskiego*, podają też poprawne połączenia wyrazowe.

2. Skorzystaj ze słownika języka polskiego w formie książkowej i wyjaśnij znaczenie wyrazów: *adaptować*, *adoptować*, *importować*, *improwizować*.

Słownik papierowy

bójka bójkę, bójką, w bójce ■ bójek, bójkom
ból bólu ■ bóli *albo* bólów, bólom
bór boru, w borze ■ borów, borom
bramkarz ■ bramkarzy, bramkarzom
bransoletka bransoletkę, bransoletką, na bransoletce ■ bransoletek, bransoletkom
brązowy
breakdance [wymawiaj *brejkdens*] breakdance'a, o breakdansie
brew brwi, brwią ■ brwi, brwiom
bród (*w rzece*) brodu, o brodzie ■ brodów, brodom
bródka bródkę, bródką ■ bródek, bródkom

bęben

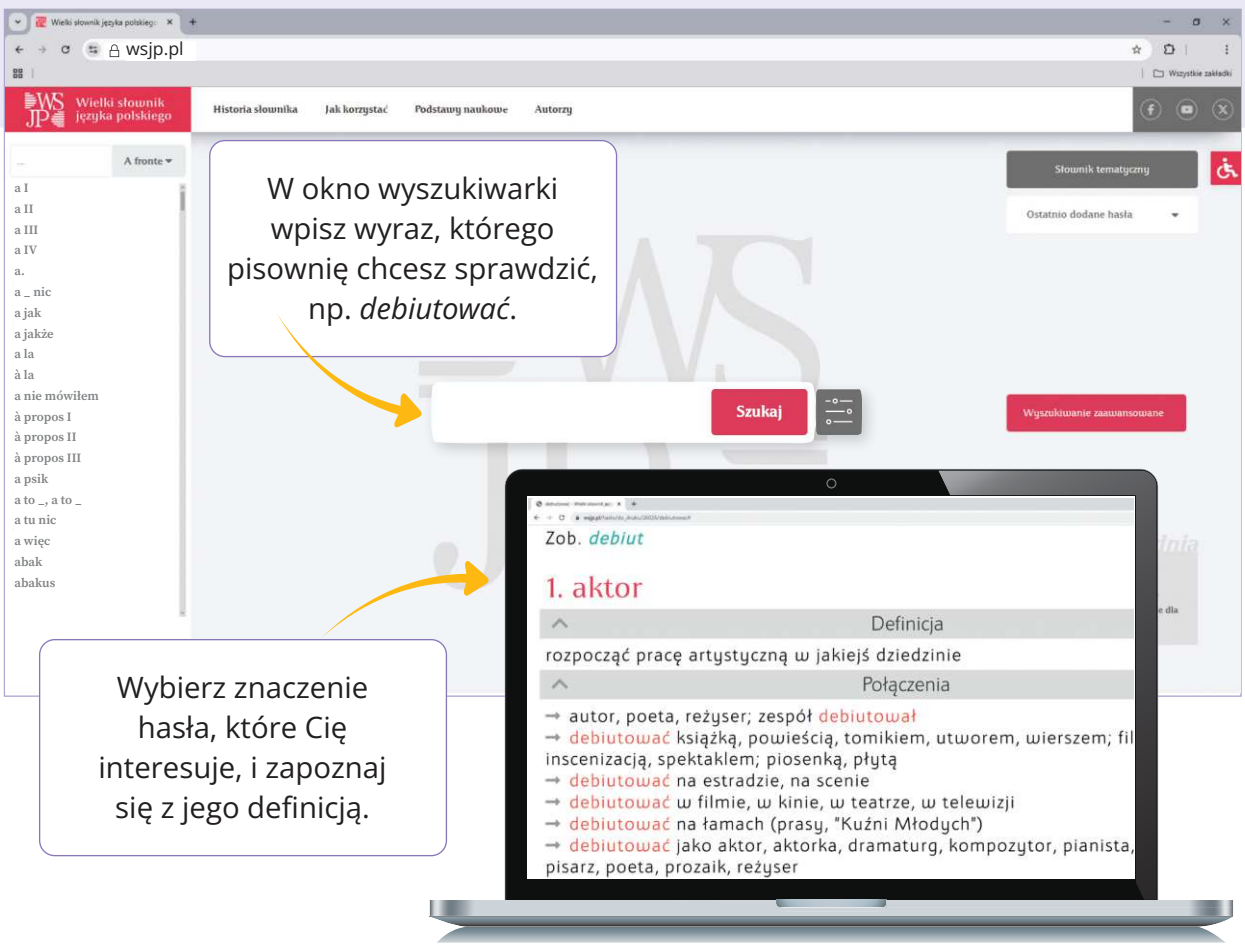
Wyszukaj wyraz.

Przećwicz wymowę.

Sprawdź poprawne formy odmiany.

Zapamiętaj pisownię dzięki rysunkowi.

Słownik internetowy

W okno wyszukiwarki wpisz wyraz, którego pisownię chcesz sprawdzić, np. *debiutować*.

Wybierz znaczenie hasła, które Cię interesuje, i zapoznaj się z jego definicją.

3. Przeczytaj uważnie list od Mateusza, który Janek poplamił jagodami. Przepisz poprawnie do zeszytu wyrazy z plamą – w razie wątpliwości sprawdź w słowniku ich pisownię.

Poronin, 23 sierpnia 2026 r.

Cześć, Janku!

Pozdrawiam z wakac● w g●rach. Mam chwilę p●erwy, więc piszę kilka sł●w. Jak wie●, wyr●szyliśmy z rodzicami kilka dni temu, a ja nie bardzo chciałem jechać. Nigdy wcześniej nie widziałem g●r, więc s●dziłem, że będzie tu stra●nie n●dno. Nawet nie wiesz, jak się pomyliłem! Widoki są c●downe! ●odzimy po wyznaczonych szlakach i obserw●jemy p●yrodę. Widziałem dwie kozice i bors●ka! Robię mn●stwo zdj●ć – poka●ę Ci je, kiedy wr●cimy.

Będę we wtorek, to wtedy wszystko Ci opowiem.

Mateusz

4. Sprawdź w słowniku znaczenie podanych par wyrazów. Zwróć uwagę na związek zapisu ze znaczeniem.

- Bermudy – bermudy
- tempo – tępo
- brud – bród
- kolarz – kolaż

5. Skorzystaj z internetowego *Wielkiego słownika języka polskiego*. Przeczytaj, z jakimi wyrazami łączy się słowo *wypoczynek*.

6. Porównaj dwie wersje słownika: tradycyjną i elektroniczną. Wyjaśnij, z której wolisz korzystać. W uzasadnieniu wykorzystaj wybrane wyrazy.

łatwo • szybko • przyjemnie • praktycznie • pewnie • wygodnie

Sprawdź, co już umiesz

Dokończ zdanie.

Warto korzystać ze słowników, ponieważ…

Słówko do słówka – pisownia wyrazów z *ó*

Podczas lekcji:

- dowiesz się, na jakie samogłoski wymienia się *ó*, w jakich zakończeniach wyrazów piszemy *ó*, które wyrazy zaczynają się od *ó*;
- poznasz wyjątki od poznanych zasad ortograficznych.

Na początek

- Na pierwszej lekcji języka polskiego każdy uczeń miał powiedzieć coś o sobie. Przeczytaj wypowiedzi Józka i Róży. Wyszukaj wyrazy z *ó* i zapisz je w zeszycie w kolejności alfabetycznej.

Mam na imię Józek, ale mówią na mnie Podróżnik, bo uwielbiam wyjazdy. Jestem znawcą samolotów. Moje ulubione lotniska to Kraków-Balice i Rzeszów-Jasionka. Podczas lotów składam łódki z papieru.

Jestem Róża i śpiewam w szkolnym chórze. Słucham różnych rodzajów muzyki. W wolnych chwilach pielęgnuję swój ogródek. Potrafię rozróżnić głosy ptaków: sójek, wróbli, szczygłów, słowików czy sów. Lubię kolor różowy.

Ó piszemy

gdy w innych formach danego wyrazu lub w **wyrazach pokrewnych**, czyli słowach, które mają wspólną cząstkę znaczeniową, np. uczyć, uczeń, nauka, wymienia się na *o*, *a*, *e*, np.

ó – o

pok**ó**j – pok**o**jowy

ó – a

skr**ó**cić – skr**a**cać

ó – e

si**ó**demka – si**e**dem

w wyrazach zakończonych na: *-ów*, *-ówka*, *-ówna*, np.

-ów

Krak**ów**

kwiat**ów**

-ówna

Nowak**ówna**

prezydent**ówna**

-ówka

złot**ówka**

sznur**ówka**

na początku wyrazów: ów, ówczesny, ówdzie, ósemka, ósmy, ósmoklasista

w wyrazach z *ó* niewymiennym, np. jaskółka, córka, wójt, żółw, wróżba, płótno, skóra, król, stróż

Wyjątki:
skuwka (skuwać), zasuwka (zasuwać), wsuwka (wsuwać)

1. Wymień słowa uzasadniające pisownię *ó* w podanych wyrazach, np. **bór – bory**.

miód • dół • powtórzyć • słój • pióro • przeróbka • niósł • ziółko • obrócić

2. W 3–4-osobowych zespołach wypiszcie jak najwięcej wyrazów zakończonych na *-ów*, *-ówka*. Podkreślcie te zakończenia. Na wykonanie zadania macie minutę.

3. Józek odwiedził kilka miejsc, których nazwy kończą się na *-ów*. Ułóż litery w odpowiedniej kolejności, a dowiesz się, dokąd podróżował chłopiec. Przepisz powstałe nazwy do zeszytu.

A R K Ó W K • N R Ó W T A • N A C P A Ó W • Ł T W Ó B A

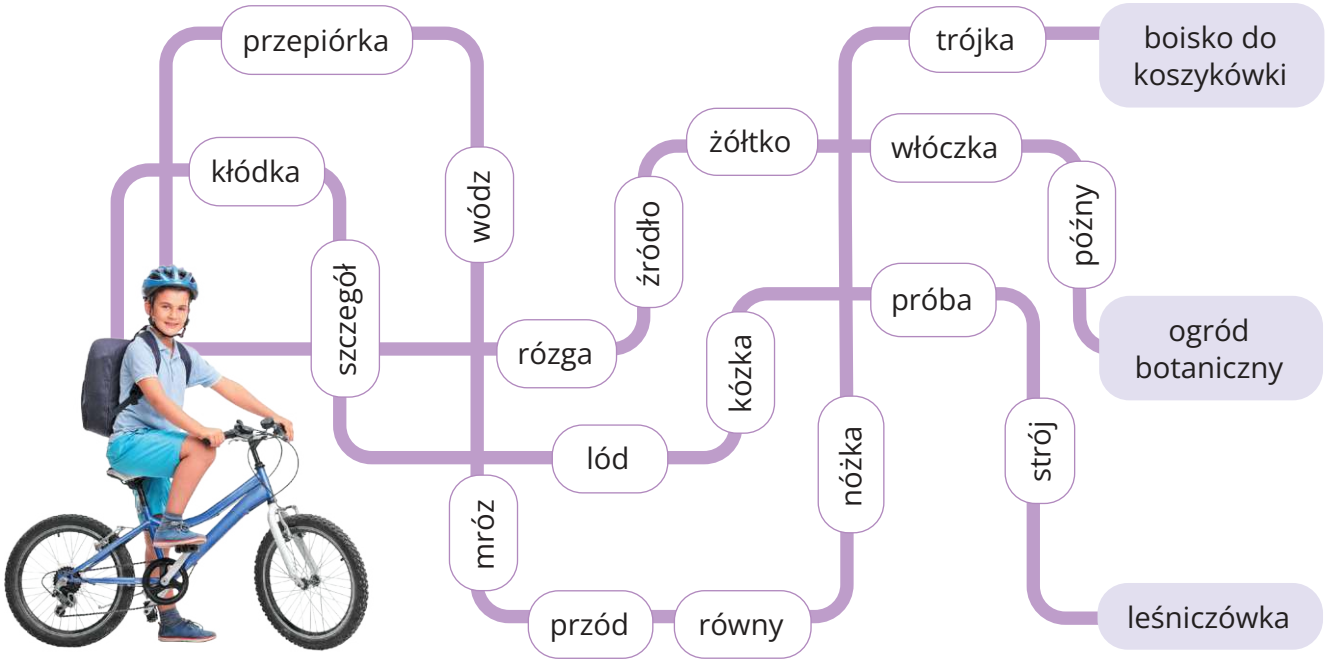
4. Uzupełnij przysłowia wyrazami z *ó*. Odgadnięte słowa zapisz w zeszycie. Podkreśl literę *ó* w każdym z nich.

- Paluszek i ? to szkolna ?.
- Wybiera się jak ? za morze.
- Lepszy ? w garści niż gołąb na dachu.
- Uderz w ?, a nożyce się odezwą.

5. Odgadnij, o jakie wyrazy chodzi. W każdym z nich występuje litera *ó*.

- Zielone warzywo na mizerię. (6 liter)
- Nadaje smak potrawom. (3 litery)
- Wynik odejmowania. (7 liter)
- Stawiamy na niej np. książki. (5 liter)

6. Józek postanowił przejechać się na rowerze. Wskaż, dokąd zmierza, jeśli wiadomo, że porusza się po drodze, na której zapisano tylko słowa z *ó* niewymiennym. Ułóż w zeszycie zdania z wyrazami, które pojawiły się na trasie chłopca.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Zapisem wyrazów: *Piotrków*, *surówka*, *wróci*, rządzi ta sama zasada ortograficzna.	P	F
2.	*Ó* nigdy nie występuje na początku wyrazu.	P	F
3.	W słowach: *trójka*, *stój*, *krówka*, zapisujemy *ó*, ponieważ w wyrazach pokrewnych wymienia się ono na literę *o*.	P	F

Uważam, uczę się, umiem! – pisownia wyrazów z *u*

Podczas lekcji:

- poznasz zasady pisowni wyrazów z *u*;
- dowiesz się, w jakich zakończeniach wyrazów należy pisać *u*;
- ułożysz historię, wykorzystując wyrazy z *u*.

Na początek

- Dopasuj poniższe określenia do podanych rzeczowników.

burzliwa • komputerowy • pusta • cieplutki • gruby • świeżutka • duży • uroczy • puchowa

- mur
- dyskusja
- bułka
- studnia
- Piotruś
- poduszka
- kożuszek
- pakunek
- wirus

***u* piszemy**

na początku wyrazów, np. **u**mowa, **u**waga, **u**lubiony

Wyjątki:
ów, ówczesny, ówdzie, ósemka, ósmy, ósmoklasista

w czasownikach zakończonych na **-uję**, **-ujesz**, **-uje**, **-ujemy**, **-ujecie**, **-ują**,
np. kolorujesz, drukuje, nurkują

na końcu wyrazów, np. kakad**u**, ps**u**, wybor**u**

w wielu zakończeniach, m.in. **-uch**, **-ula**, **-ulec**, **-un**, **-unek**, **-usia**, **-us**, **-uszek**, **-utki**,
np. wyb**uch**, mat**ula**, bud**ulec**, opiek**un**, kier**unek**, pod**usia**, dzik**us**, koni**uszek**, ciepl**utki**

1. Uzupełnij zdania. Podaj odpowiednie czasowniki z zakończeniem zawierającym *u*.

Tata (?) koszulę. Klientka (?) pieczywo. Chłopcy (?) przed zawodami.

2. Podaj po jednym przykładzie wyrazów ze wskazanymi zakończeniami.

-unek • -uszka • -uch • -us • -unio • -utki

3. Od podanych słów utwórz takie wyrazy pokrewne z *u*, które pokażą Twój pozytywny stosunek do wyrażanych treści, np. mama – mamusia.

tata • malec • kaczka • kot • serce • ciocia • kawa • kwiat

4. W ciągu trzech minut znajdź w słowniku jak najwięcej wyrazów, które rozpoczynają się na kolejne litery alfabetu (z wyjątkiem *ą*, *ć*, *ę*, *ń*, *ó*, *y*, *ź*) i zawierają *u*, np. arb**u**z, b**u**rak. Zapisz je w zeszycie i podkreśl w nich literę *u*.

A ~~Ą~~ B C ~~Ć~~ D E ~~Ę~~ F G H I J K L Ł M N
~~Ń~~ O ~~Ó~~ P R S Ś T U W ~~Y~~ Z Ż ~~Ź~~

5. Z podanych sylab ułóż co najmniej sześć wyrazów zawierających literę *u*.

BU • LU • KU • DA • TY • RY • NU • NA • REK

6. Odgadnij, jakie litery ukryły się pod kropkami.

M ● SZ ● LK ●

RZ ● Ż ● CHA

M ● ZE ● M

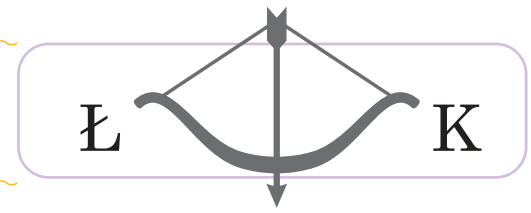
K ● LK ● L ● T ● R

P ● NKT ● ● LN ●

a) Zapisz odgadnięte słowa w zeszycie. Podkreśl w nich *u*.

b) Z trzema z tych wyrazów ułóż zdania.

7. Przedstaw dowolny wyraz z *u* za pomocą rysunku. Zainspiruj się przykładem.

8. Uzasadnij poznanymi regułami pisownię wyrazów z *u*: *uczynny*, *paluszek*, *uroczystość*, *częstuje*, *malutka*, *miodu*.

Sprawdź, co już umiesz

Ułóż zabawną historię z życia szkoły. Wykorzystaj wszystkie podane wyrazy z *u*.

akwarium • globus • biurko • uczniowie • nauczyciel • dyżurny • klucz

Moje korzenie – legenda o Lechu, Czechu i Rusie

Podczas lekcji:

- poznasz, czym jest legenda;
- dowiesz się, jaka jest historia powstania Gniezna i jego nazwy;
- wyjaśnisz, dlaczego orzeł stał się znakiem naszego państwa;
- wyszukasz w utworze elementy realistyczne i fantastyczne;
- przygotujesz mapę miejsc, z którymi są związane legendy.

Na początek

- Porozmawiajcie o tym, czy istnieje jakaś historia wyjaśniająca powstanie Waszej miejscowości. Jeśli tak, opowiedzcie ją.

W zbiorach polskich legend znajdziesz wiele informacji o pochodzeniu różnych miast, a także o bohaterach, którzy odznaczyli się niezwykłą odwagą. Warto poznawać te opowieści.

Lech, Czech i Rus

fragmenty

Byli sobie trzej bracia: Lech, Czech i Rus. Każdy z nich przewodził jednemu słowiańskiemu[1] plemieniu. Mieszkali wszyscy w rozległej, słonecznej dolinie, ciesząc się urodzajną ziemią, czystą wodą i pełnymi zwierza lasami. Dobrze im było razem.

Mijały lata, rody[2] rozrastały się, przybywało nowych chat.

– Zaczyna się robić ciasno – zauważył pewnego dnia Rus. – Zwierzyny w lasach coraz mniej, a i ryb w rzece nie wystarcza już dla wszystkich... […]

– Nie ma innej rady, tylko trzeba ziemie nowe znaleźć i na nich się osiedlić – podsumował Lech. […]

Kmiecie[3] bali się trochę tej wyprawy w nieznane, ale co było robić. Aby w drodze nie głodować, wszyscy w osadzie suszyli mięso, wędzili ryby, gromadzili worki mąki i kaszy […].

1 Słowianie – grupa ludów zamieszkujących obszary środkowej i wschodniej Europy

2 ród – wspólnota ludzi pochodzących od jednego przodka

3 kmieć – zamożny gospodarz na wsi

Wreszcie nadszedł zapowiadany od dawna dzień. O świcie Lech, Czech i Rus […] dosiedli koni. Za nimi […] ruszył cały lud.

Mijały dni i tygodnie, a oni szli niestrudzenie. Pewnego dnia oczom wędrowców ukazał się wspaniały widok. […]

Czech spiął konia i pogalopował przed siebie. […] Zobaczył żyzne doliny, gęste lasy, czyste jak kryształ rzeki.

– Tu zostanę – postanowił. […]

Wszyscy trzej uściskali się serdecznie.

Już tylko dwaj bracia ruszyli w dalszą drogę. […]

Drzewa nabierały już kolorów, a noce stawały się coraz chłodniejsze, gdy dotarli do rozległej równiny. […] Rus wprost oczu nie mógł oderwać od tego widoku.

– Aż serce się rwie... – wyszeptał w końcu. – Oto ziemia, o jakiej marzyłem.

Tej nocy bracia ostatni raz zasiedli przy wspólnym ogniu. O świcie każdy ruszył w swoją stronę – Rus na wschód, Lech ku północy.

Szron coraz częściej srebrzył trawy, a Lech wędrował niestrudzenie. […]

Któregoś dnia, gdy słońce chyliło się ku zachodowi, zatrzymali się na wielkiej leśnej polanie. Wokół stały w czerwień odziane stuletnie buki, złociły się białopienne brzozy, zieleniły jodły. Było cicho i jakoś dziwnie uroczyście.

– Spójrz, książę! – zawołał ktoś nagle, wskazując na najwyższe, królujące nad polaną drzewo. W jego koronie Lech zobaczył gniazdo, a na nim pięknego białego orła. Ptak rozpostarł skrzydła, zupełnie jakby chciał powitać utrudzonych wędrowców.

Twarz księcia rozjaśniła się.

– Oto znak, na który czekałem. Tu zbudujemy gród, a nasz herb – uśmiechnął się, wskazując białego orła na tle czerwieni zachodu słońca – będzie wyglądał tak.

Miejsce, które wybrał Lech, nazwano Gniezdem, a z czasem przekształcono na Gniezno. Tak nazywa się do dziś piękne, lasami otoczone miasto – pierwsza stolica Polski.

Ewa Stadtmüller (czytaj: sztadmiler), *Legendy polskie. O Lechu, Czechu i Rusie i inne opowieści* (fragmenty), Księgarnia Wydawnictwo Skrzat Stanisław Porębski, Kraków 2019

O tekście

1. Z jakiego powodu Lech, Czech i Rus postanowili znaleźć nowe ziemie dla swoich rodaków? Wybierz poprawną odpowiedź.

A. Zaczęło brakować jedzenia ze względu na zwiększenie się liczby poddanych.

B. Rodacy ciągle się ze sobą sprzeczali, więc trzeba było ich rozdzielić.

C. Ludzie chcieli mieszkać w okolicy, w której rzadko pada deszcz.

D. Bracia byli zmęczeni dbaniem o tak dużą liczbę osób.

2. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Lech założył nową osadę na wielkiej leśnej polanie.	**P**	**F**
2.	Czech osiedlił się na górze, aby mieć dostęp do promieni słonecznych.	**P**	**F**
3.	Ptakiem, który wylądował na szczycie dębu, był jastrząb.	**P**	**F**

3. Jakie cechy utworu świadczą o tym, że jest on legendą? Odwołaj się do definicji.

Legenda to opowieść o przeszłości, początkowo przekazywana ustnie z pokolenia na pokolenie. Opowiada ona o historycznych bohaterach, miejscach lub zdarzeniach, ale przedstawia też wydarzenia i postacie fantastyczne i cudowne. Jej tematem często bywa założenie miasta lub państwa. Początkowo legendami nazywano opowieści o życiu świętych i dokonywanych przez nich cudach. Opowieści tego typu są także określane terminami: *podanie*, *klechda*.

Elementy

realistyczne

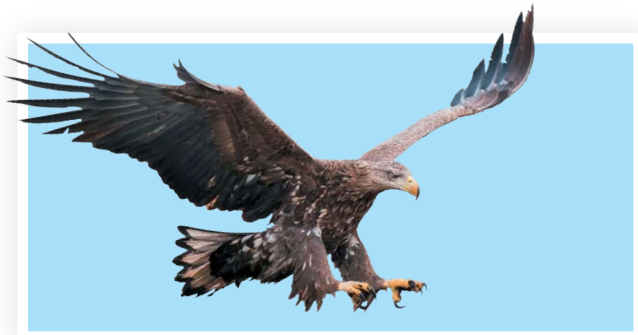
Takie osoby, zwierzęta, wydarzenia, przedmioty opisane w utworze, które mogą istnieć naprawdę.

fantastyczne

Takie osoby, zwierzęta, wydarzenia, przedmioty, które są nieprawdopodobne, np. mówiące zwierzęta, ożywione przedmioty, ludzie zaklęci w kamień.

4. Wyszukaj w legendzie przykład bohatera, miejsca lub zdarzenia historycznego. Jaki to rodzaj elementu: realistyczny czy fantastyczny?

5. Wyjaśnij, jaki związek z legendą *Lech, Czech i Rus* mają poniższe zdjęcia.

Tworzę

6. Co mogłoby się wydarzyć, gdyby bracia nie postanowili poszukać nowych ziem dla swoich rodaków? Stwórz własną wersję legendy.

7. Wyobraźcie sobie, że do Waszej miejscowości przyjeżdża koleżanka lub kolega z zagranicy. Przygotujcie dla niej / dla niego mapę Waszej okolicy z zaznaczonymi miejscami, z którymi są związane legendy.

8. Określ, jakie wydarzenie zostało opisane w legendzie: realistyczne czy fantastyczne.

W Ciężkowicach koło Tarnowa znajduje się Skamieniałe Miasto. Legenda głosi, że jego złych mieszkańców zamieniono w kamienie.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Zbudowanie miasta jest wydarzeniem fantastycznym.	**P**	**F**
2.	Opowieść o Lechu, Czechu i Rusie pokazuje, jak ludzie wyobrażali sobie zakładanie państw słowiańskich.	**P**	**F**
3.	Nazwa *Gniezno* pochodzi od gniazda, które zobaczyli na drzewie Lech i jego towarzysze.	**P**	**F**

Dawno temu w Kruszwicy...

Podczas lekcji:

- poznasz Piasta i jego rodzinę;
- określisz cechy bohaterów utworu;
- rozpoznasz zalety dobrego władcy.

Na początek

- Określ, kto i kiedy nadaje imię dziecku.
- Czy wiesz, co oznacza Twoje imię? Znajdź tę informację w dostępnych źródłach.

Cecylia Niewiadomska

Piast

fragmenty

Podczas rządów Popiela niedaleko Kruszwicy miał własną zagrodę[1] zamożny kmieć, Piast kołodziej[2]. Szanowali i kochali go sąsiedzi, bo chętny był do rady i pomocy, uczynny dla każdego, mądry i gospodarny.

Oprócz chaty i roli miał dużą pasiekę, która dostarczała mu miodu i wosku. Zarabiał także kołodziejstwem, więc pracy miał niemało, lecz i dostatek wszystkiego. Dobra żona Rzepicha pomagała mu w gospodarstwie, a wesołe i zdrowe dzieci stanowiły szczęście rodziców. […]

[...] skończył lat siedem najstarszy syn Piasta. Była to dla rodziny bardzo ważna uroczystość, gdyż chłopiec z rąk matki przechodził pod opiekę ojca. W dniu urodzin dziecka obchodzono tak zwane postrzyżyny, to jest ojciec po raz pierwszy obcinał synowi długie włosy, nadawał mu imię i wzywał dla niego błogosławieństwa przodków. […]

Właśnie sproszeni goście zasiedli za stołem, kiedy w progu stanęli nieznani nikomu podróżni. Byli to dwaj młodzieńcy o jasnych i pogodnych twarzach; zakurzone ich szaty świadczyły wyraźnie, że daleką przebyli drogę – prosili o wypoczynek. Byli przed książęcym dworem, ale ich tam nie wpuszczono, może znajdą gościnność pod wieśniaczą strzechą[3]. […]

Poznaj autorkę

Cecylia Niewiadomska (1855–1925)

Pisarka, nauczycielka, autorka podręczników szkolnych wydawanych w okresie niewoli, zaangażowana w kształcenie wiejskich dzieci.

1 zagroda – chata i budynki gospodarcze należące do rodziny mieszkającej na wsi

2 kołodziej – rzemieślnik zajmujący się wyrobem drewnianych wozów, sań i kół

3 strzecha – dach ze słomy lub z trzciny; tu: chata

Z radością też powitał Piast przybyłych, podał im wody, aby obmyli się z kurzu, i posadził za stołem, prosząc, aby jedli.

Tymczasem rozpoczęły się obrzędy.

Matka przyprowadziła biało ubranego chłopca, w płóciennej koszuli, z rozczesanymi długimi włosami, i powiodła[4] go przed ojca.

Chłopak padł mu do nóg, a Piast go podniósł, uściskał, pokropił wodą ze źródła i ująwszy nożyce, przystrzygł mu włosy nad czołem.

Oddał potem nożyce najstarszemu z gości, ten uciął znowu długi pukiel[5] i tak koleją[6] co starsi krewni i sąsiedzi strzygli po trochu włosy wkoło głowy dziecka.

Kobiety je zbierały, aby zakopać w ziemię. […]

Wtedy podnieśli się obcy podróżni, a jeden z nich przemówił:

– Pozwólcie i nam, bracia, pobłogosławić chłopca w imię naszego Boga.

I zrobiwszy znak krzyża, dodał:

– W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego chrzczę ciebie, Ziemowicie. Niech błogosławieństwo Boże będzie z tobą, nad domem twoim i dziećmi twoimi.

Obecni słuchali tego ze zdziwieniem, wzruszeni i pełni wdzięczności. Błogosławieństwo Boże jest przecież największym darem. Imię Ziemowita podobało się też wszystkim, Piast dziękował serdecznie.

Rozpoczęły się teraz pieśni obrzędowe. Matka przyniosła wieniec ze świeżych ziół upleciony i włożyła postrzyżonemu synowi na głowę, ojciec wziął go za rękę i powiódł na święte miejsce na cmentarzu, aby modlitwą uczcić duchy dziadów i zostawić ofiary na ich grobach. […]

Kiedy wrócono na koniec do domu, spostrzeżono, że obcy młodzieńcy zniknęli. Kiedy odeszli, nikt nie zauważył, nikt nie wiedział, w którą stronę się udali. Musieli być to ludzie święci, gdyż zostawili święty dar bogów: błogosławieństwo.

Rozeszli się na koniec goście, ale nazajutrz wrócili z wieściami, że kmiecie się zbierają, aby obrać innego księcia; Popiela nikt słuchać nie chce.

Ze wszystkich stron schodziły się liczne gromady, jedni szli pieszo, inni jechali na wozach, tamci znów konno, a nikt zagrody Piasta nie ominął. Każdy rad był usłyszeć jego mądre słowa i pokrzepić siły za gościnnym stołem. […]

4
powiodła – poprowadziła

5
pukiel – pasemko włosów

6
koleją – tu: po kolei

Gościnny kołodziej witał, podejmował, lecz w duszy rosła mu troska i trwoga: skądże dla tylu stanie[7]? I co począć, skoro zabraknie żywności?

Z niepokojem pyta żony, co ma jeszcze w spiżarni. Biegnie Rzepicha zaraz do komory[8], ale po chwili wraca i opowiada z największym zdziwieniem, że zapasów nic nie ubywa, wszystkie statki[9] pełne jedzenia, jak były.

Cieszy się Piast i dziwi, dziękuje bogom za ten dar ich łaski i śmielej zaprasza, częstuje.

– Dobry z ciebie gospodarz – chwalą ze zdziwieniem goście – kiedy wystarczysz na takie gromady.

– Nie moja w tym zasługa – tłumaczy się wieśniak. – Boża to wola i błogosławieństwo: świętych snadź[10] ludzi ugościłem w chacie, bo odtąd nie ubywa mi zapasów.

Zdumieli się wszyscy, spojrzeli na siebie.

– A jakiegoż nam szukać księcia, jeśli nie takiego, któremu bogowie sami błogosławią! Nad Piastem boska ręka i opieka, Piast szczęśliwie nami rządzić będzie.

I zasiadł Piast kołodziej na tronie w Kruszwicy.

Klechdy domowe, oprac. Hanna Kostyrko (fragmenty)

7 stanie – tu: wystarczy

8 komora – niewielkie pomieszczenie bez okien, służące do przechowywania ubrań i żywności

9 statki – tu: naczynia kuchenne

10 snadź – zapewne, widocznie

O tekście

1. Podaj, gdzie i kiedy rozgrywały się opisane wydarzenia.

2. Na czym polegały postrzyżyny? Wymień czynności, które wykonywano podczas tego obrzędu.

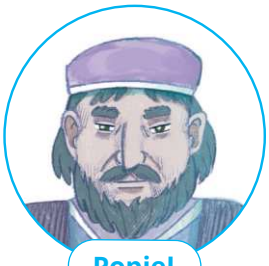
3. Jakie wydarzenia zostały pominięte w podanym planie? Uzupełnij brakujące punkty.

- Spokojne życie Piasta i jego rodziny.
- Wspólne świętowanie urodzin chłopca.
- Gościnność Piasta.
- Serdeczne przyjęcie niezapowiedzianych gości.
- Zniknięcie wędrowców.
- Wieści o planowanym strąceniu Popiela z tronu.

4. Czego można się dowiedzieć o bohaterach utworu? Jakimi cechami się odznaczali? Podzielcie się na grupy, wybierzcie jedną z ukazanych postaci i krótko ją przedstawcie.

Piast

Rzepicha

Popiel

wędrowcy

a) Które zalety Piasta sprawiły, że wybrano go na władcę?

b) Podaj cechy, które Twoim zdaniem są niezbędne, aby w odpowiedzialny sposób rządzić krajem.

5. Które z wydarzeń przedstawionych w legendzie jest nieprawdopodobne? Wymień je.

Tworzę

6. *Gość w dom – Bóg w dom* – mówi stare polskie przysłowie. Opowiedz, jak należy się zachować, gdy w domu pojawią się niespodziewani goście.

Chcę więcej

Niektóre zawody (np. kołodziej) dziś już nie istnieją lub są rzadko wykonywane.

▶ Sprawdź w dowolnych źródłach, czym trudnili się ludzie wykonujący poniższe zawody.

mincerz • snycerz • rymarz • płatnerz • zdun

◀ Walery Eljasz-Radzikowski, *Piast*, ok. 1860, Biblioteka Śląska, Katowice

Sprawdź, co już umiesz

Stwórz plakat zachęcający do odwiedzenia miejscowości opisanej w legendzie. Wykorzystaj informacje z lekcji oraz inne dostępne źródła.

Polski krajobraz w wersach i strofach

Podczas lekcji:

- z pomocą pytań zanalizujesz wiersz Władysława Bełzy *Ziemia rodzinna*;
- dowiesz się, co oznaczają terminy: *wers*, *strofa* (*zwrotka*).

Na początek

- Obejrzyj zdjęcia przedstawiające polski krajobraz. Jakie elementy charakterystyczne dla naszego kraju pokazują? Wymień je.

I

II

III

IV

V

VI

Poznaj autora

Władysław Bełza (1847–1913)

Polski poeta i publicysta żyjący w okresie zaborów[1]. Nazywano go piewcą[2] polskości. Wiele swoich utworów kierował do dzieci i młodzieży. Jego najbardziej znany wiersz to *Katechizm polskiego dziecka* rozpoczynający się od słów: *Kto ty jesteś? Polak mały.*

[1] zabory – okres w dziejach państwa polskiego (1772–1918), kiedy Rosja, Austria i Prusy bezprawnie zajmowały jego terytorium

[2] piewca – artysta, który kogoś lub coś sławi w swojej twórczości

Władysław Bełza

Ziemia rodzinna

Całem mem[3] sercem, duszą niewinną,
Kocham tę świętą ziemię rodzinną,
Na której moja kołyska stała,
I której dawna karmi mię[4] chwała.

Kocham te barwne kwiaty na łące,
Kocham te łany[5] kłosem szumiące,
Które mię żywią, które mię stroją
I które zdobią Ojczyznę moją.

Kocham te góry, lasy i gaje[6],
Potężne rzeki, ciche ruczaje[7];
Bo w tych potokach, w wodzie u zdroja[8],
Ty się przeglądasz, Ojczyzno moja,
Krwią użyźniona, we łzach skąpana,
Tak dla nas droga i tak kochana!

3 całem, mem – obecnie: całym, mym

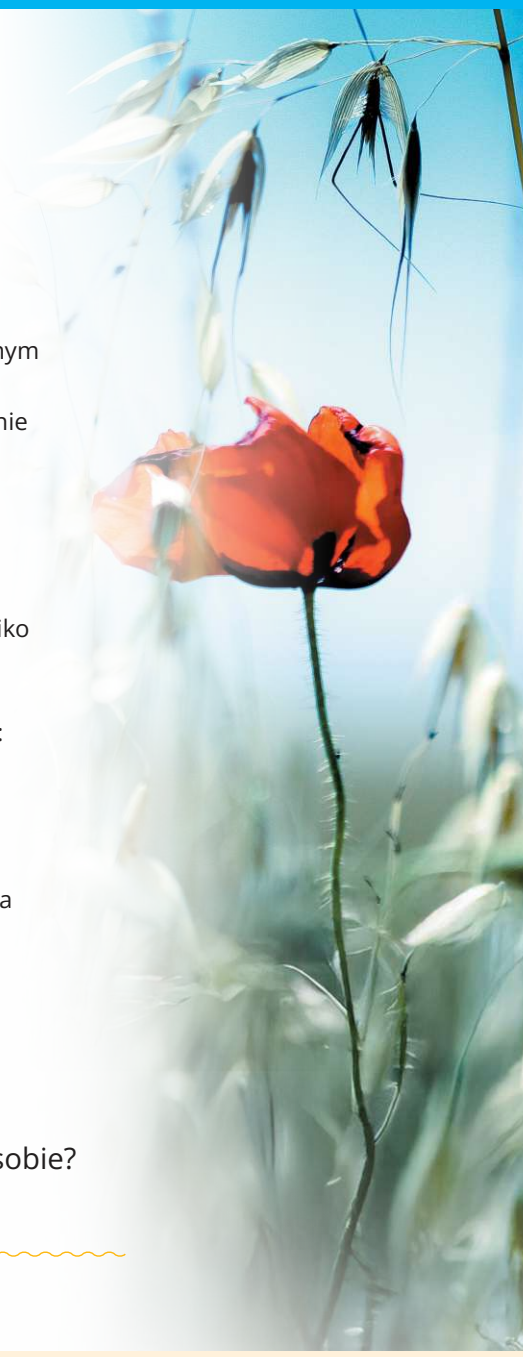
4 mię – obecnie: mnie

5 łan – część łąki lub obsianego pola

6 gaj – niewielki, dziko rosnący lasek

7 ruczaj – poetycko: rzeczka, potok, strumień

8 zdrój – źródło; obecnie poprawna forma: u zdroju

O tekście

1. Kto wypowiada się w wierszu? Co możemy powiedzieć o tej osobie? Wyszukaj i zacytuj fragmenty, które na to wskazują.

2. Do kogo ta osoba się zwraca? Podaj przykład takiego zwrotu.

- **Wers** – jedna linijka tekstu.
- **Strofa (zwrotka)** – wydzielona graficznie część wiersza mająca określoną liczbę wersów i określony rytm. Nie każda strofa w wierszu ma taką samą liczbę wersów.

„Całem mem sercem, duszą niewinną, – wers
Kocham tę świętą ziemię rodzinną, – wers
Na której moja kołyska stała, – wers
I której dawna karmi mię chwała”. – wers

strofa (zwrotka)

3. Policz, z ilu strof (zwrotek) składa się wiersz. Ile wersów liczy każda z nich?

4. Przeczytaj utwór na głos. Oceń, czy było to łatwe zadanie.

5. Aby wiersz stał się dla Ciebie bardziej zrozumiały, przeczytaj go ponownie i skorzystaj z podpowiedzi (pytań i zadań) umieszczonych w ramkach obok.

Ziemia rodzinna

Całem mem sercem, duszą niewinną,
Kocham tę świętą ziemię rodzinną,

Na której moja kołyska stała,
I której dawna karmi mię chwała.

Kocham te barwne kwiaty na łące,
Kocham te łany kłosem szumiące,
Które mię żywią, które mię stroją
I które zdobią Ojczyznę moją.

Kocham te góry, lasy i gaje,
Potężne rzeki, ciche ruczaje;
Bo w tych potokach, w wodzie u zdroja,
Ty się przeglądasz, Ojczyzno moja,

Krwią użyźniona, we łzach skąpana,

Tak dla nas droga i tak kochana!

- Co jest tematem wiersza? Jak rozumiesz jego tytuł?
- Co oznacza „kochać całym sercem”?
- Jakimi słowami osoba mówiąca w wierszu określa ojczyznę? O czym to świadczy?
- Czego dowiadujemy się z podanego wersu o osobie mówiącej w wierszu?
- Które wydarzenia w historii naszej ojczyzny można uznać za godne upamiętnienia?
- Wymień kwiaty i zboża, jakie można spotkać na polskich łąkach i polach.
- Jak myślisz, która roślina stroi człowieka?
- Jakie znasz góry i rzeki występujące na terenie Polski? Podaj ich nazwy.
- Czy domyślasz się, dlaczego w wierszu opisującym ojczysty krajobraz pojawia się obraz krwi i łez?
- Jakie cechy przypisuje ojczyźnie osoba mówiąca w wierszu?

6. Z czego dziś możemy być dumni w naszej ojczyźnie? Wymień trzy elementy i uzasadnij swój wybór.

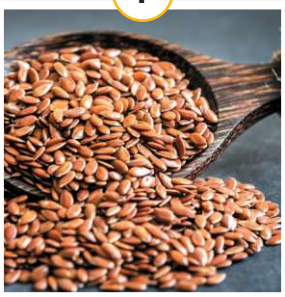
Tworzę

7. Wyobraź sobie, że zamówiono u Ciebie obraz pt. *Ziemia rodzinna*. Jakich barw użyjesz do namalowania tego dzieła? Uwzględnij elementy krajobrazu opisane w wierszu: kwieciste łąki, łany zbóż itd. Zapisz nazwy kolorów w zeszycie.

8. Wykonaj pracę plastyczną pt. *Ziemia rodzinna*. Zastosuj dowolną technikę.

Chcę więcej

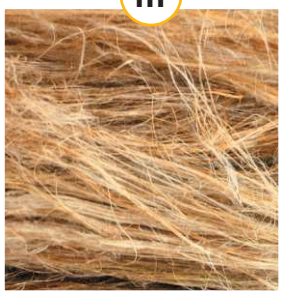
I

II

III

IV

Len jest uprawiany od ponad 10 tysięcy lat. Najpierw wykorzystywano go jako roślinę jadalną (ziarno), a następnie zaczęto z niego produkować włókna i szyć ubrania. Obecnie jest używany jako roślina lecznicza oraz do produkcji np. tkanin, kosmetyków, oleju. Występuje także jako roślina ozdobna.

▶ Jakie włosy nazywa się lnianymi? W razie wątpliwości skorzystaj ze słownika.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Utwór Władysława Bełzy składa się z dwóch zwrotek.	**P**	**F**
2.	Osoba mówiąca w wierszu wymienia nazwy polskich gór i rzek.	**P**	**F**
3.	Autor w ostatniej zwrotce zwraca się do ojczystej ziemi.	**P**	**F**

Pieśń wszystkich Polaków

Podczas lekcji:

- poznasz okoliczności powstania hymnu narodowego;
- opiszesz wydarzenia przedstawione w utworze;
- dowiesz się, co oznaczają słowa: *refren*, *hymn*.

Na początek

- Podaj, w jakich okolicznościach jest śpiewany *Mazurek Dąbrowskiego*.
- Jak należy się zachować podczas śpiewania lub słuchania hymnu państwowego? Wymień przynajmniej trzy zasady obowiązujące w sytuacjach oficjalnych.

Poznaj autora

Józef Wybicki (1747–1822)

Polityk, pisarz i publicysta. Jako poseł zaprotestował przeciwko próbom wpływania Rosji na wewnętrzne sprawy Polski. Walczył m.in. podczas powstania kościuszkowskiego. Współtworzył Legiony Polskie. W Będominie na Kaszubach, miejscu urodzenia Józefa Wybickiego, znajduje się obecnie Muzeum Hymnu Narodowego.

Józef Wybicki

Mazurek Dąbrowskiego

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem[1]
Złączym[2] się z narodem.

1 przewód – tu: dowództwo

2 złączym się – złączymy się

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem[3] Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz Dąbrowski...

Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim[4] się przez morze.

Marsz, marsz Dąbrowski...

Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany –
Słuchaj jeno[5], pono[6] nasi
Biją w tarabany[7].

Marsz, marsz Dąbrowski...

3
przejdziem, będziem – przejdziemy, będziemy

4
wrócim się – wrócimy się

5
jeno – tylko

6
pono – podobno

7
taraban – duży bęben używany w wojsku

O tekście

1. Określ, kto wypowiada się w wierszu. W czyim imieniu to robi?

2. Do kogo są skierowane słowa pieśni?

3. Wyszukaj, jakie osoby i zdarzenia zostały przywołane w kolejnych zwrotkach *Mazurka Dąbrowskiego*. Objaśnij ich znaczenie dla Polaków. Skorzystaj z informacji podanych na s. 54.

- **Jan Henryk Dąbrowski** (1755–1818) – generał, uczestnik powstania kościuszkowskiego, twórca Legionów Polskich.
- **Napoleon Bonaparte** (1769–1821) – wybitny dowódca wojskowy, cesarz Francuzów. Polacy wierzyli, że dzięki niemu uda się uwolnić Polskę z rąk zaborców.
- **Stefan Czarniecki** (1599–1665) – polski dowódca, walczył ze Szwedami, m.in. w Danii, dokąd przeprawił się przez Bałtyk.

4. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Osoba wypowiadająca się w wierszu jest przekonana, że dla ojczyzny Polacy są gotowi do największych poświęceń.	**P**	**F**
2.	Utwór przekonuje Polaków, żeby wyjechali za granicę.	**P**	**F**
3.	*Mazurek Dąbrowskiego* to legenda, ponieważ opowiada o ważnych postaciach historycznych.	**P**	**F**

5. Zwróć uwagę na budowę pieśni.

a) Z ilu zwrotek składa się utwór? Ile wersów jest w każdej ze strof?

b) Które fragmenty utworu powtarzają się po każdej zwrotce? Czemu to służy?

Refren – fragment wiersza powtarzający się po każdej zwrotce.

6. Jaki jest nastrój utworu? Wybierz spośród podanych propozycji.

tajemniczy • wesoły • poważny • spokojny

Hymn – uroczysty i podniosły utwór sławiący bóstwo, bohaterski czyn lub ważne wartości. **Hymn narodowy** to utwór o charakterze patriotycznym.

Tworzę

7. Napisz, w jaki sposób można w dzisiejszych czasach bronić ojczyzny i okazywać jej szacunek.

Chcę więcej

W 1795 r. doszło do trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej i nasze państwo zniknęło z mapy Europy. Poza granicami kraju podejmowano działania zmierzające do ratowania ojczyzny. We Włoszech powstały Legiony Polskie, którymi dowodził generał Jan Henryk Dąbrowski. Obóz w Reggio (czytaj: redżio), gdzie stacjonowało wojsko, odwiedził w 1797 r. Józef Wybicki – wtedy napisał on dla żołnierzy *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*, którą z czasem nazwano *Mazurkiem Dąbrowskiego*. Po 130 latach utwór stał się hymnem Polski.

- Znajdź w dostępnych źródłach pierwotny tekst *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* i porównaj go z wersją w podręczniku. Jakie dostrzegasz różnice?

Sprawdź, co już umiesz

Przeczytaj notatkę o *Mazurku Dąbrowskiego*. Wybierz odpowiednie sformułowania, tak aby powstała poprawna informacja. Zapisz ją w zeszycie.

Mazurek Dąbrowskiego był pierwotnie nazywany **hymnem narodowym** / **Pieśnią Legionów Polskich we Włoszech**. Został napisany przez **Józefa Wybickiego** / **Jana Henryka Dąbrowskiego** w **1795** / **1797** r. Nie wiadomo, kto jest autorem **słów** / **melodii** do tego utworu. Pieśń bardzo szybko zyskała popularność i towarzyszyła Polakom podczas ważnych wydarzeń. W **1918** / **1927** r. została oficjalnie uznana za hymn państwowy.

Poradzisz sobie!

A teraz – czas na powtórzenie wiadomości!

Podzielcie się na czteroosobowe zespoły i zagrajcie w grę planszową. Przed przystąpieniem do zabawy niech każde z Was zapisze na kartce 10 pytań i / lub poleceń odnoszących się do materiału omówionego w rozdziale I. Nie pokazujcie ich innym graczom!

Zapiszcie na czterech małych karteczkach swoje imiona i poproście osobę z innej grupy o wylosowanie kolejności, w jakiej będziecie przesuwać pionki.

ZASADY

- Ustawiacie pionki na polu START, a następnie w ustalonej kolejności rzucacie monetą: gdy wypadnie orzeł, gracz przesuwa się o dwa pola do przodu, gdy reszka – o jedno pole.
- Gdy grający zatrzyma się na polu oznaczonym numerem, odpowiada na pytanie lub wykonuje polecenie oznaczone takim samym numerem. Jeśli samodzielnie wykona zadanie, przesuwa się o dwa pola. Jeżeli zajrzy do zeszytu lub podręcznika, przesuwa się o jedno pole. Jeśli poda błędną odpowiedź – cofa się o jedno pole.
- Gdy grający zatrzyma się na czerwonym polu oznaczonym znakiem zapytania, zadaje kolejnemu graczowi pytanie wymyślone przez siebie. Może skorzystać z pytań zapisanych przed rozpoczęciem gry. Odpowiadający, po udzieleniu poprawnej odpowiedzi, przesuwa się – zgodnie z zasadą – o jedno lub dwa pola i rzuca monetą. Jeśli natomiast odpowie błędnie, cofa się o jedno pole, a autor pytania przesuwa swój pionek o dwa pola do przodu.
- Zwycięża ten, kto pierwszy znajdzie się na mecie.

Uwaga! Nie można podawać takich samych odpowiedzi, jakich udzielili wcześniej inni gracze.

PYTANIA I POLECENIA

1. Wymień swoją najważniejszą pozytywną cechę i powiedz, dlaczego ją cenisz.
2. Podaj dwie samogłoski i dwie spółgłoski.
3. Przedstaw wybrane uczucie bez pomocy słów.

4. Przedstaw wybranego bohatera legendy związanej z początkami państwa polskiego.
5. Podaj jedną informację o *Mazurku Dąbrowskiego*.
6. Jakiej informacji o sobie nie należy podawać w internecie?
7. Podaj po jednym przykładzie wyrazów złożonych z dwóch, trzech i czterech sylab.

8. Podaj przykład legendy związanej z wybraną miejscowością.
9. Podaj zasadę pisowni wybranego wyrazu z *ó* lub *u*.

10. Podziel na sylaby dwa wybrane wyrazy, którymi możesz siebie opisać.
11. Przedstaw postać fantastyczną z wybranej legendy.
12. Podaj przykład wyjątku od zasad pisowni wyrazów z *ó*.

13. Jakich wyrazów nie dzielimy na sylaby? Podaj dwa przykłady.
14. Wymień dwa elementy opisu postaci.
15. Wyjaśnij jedno z podanych pojęć: *wizerunek*, *awatar*, *nick*, *dane osobowe*.

16. Przedstaw wybrany rodzaj notatki.

17. Podaj dwa wyrazy z *ó* niewymiennym.
18. Od jednego z podanych słów utwórz dwa nowe. Za każdym razem zmień po jednej literze w wybranym wyrazie: *rola*, *lok*, *luty*, *ławka*, *woda*.
19. Przedstaw przykład zachowania świadczącego o tolerancji.

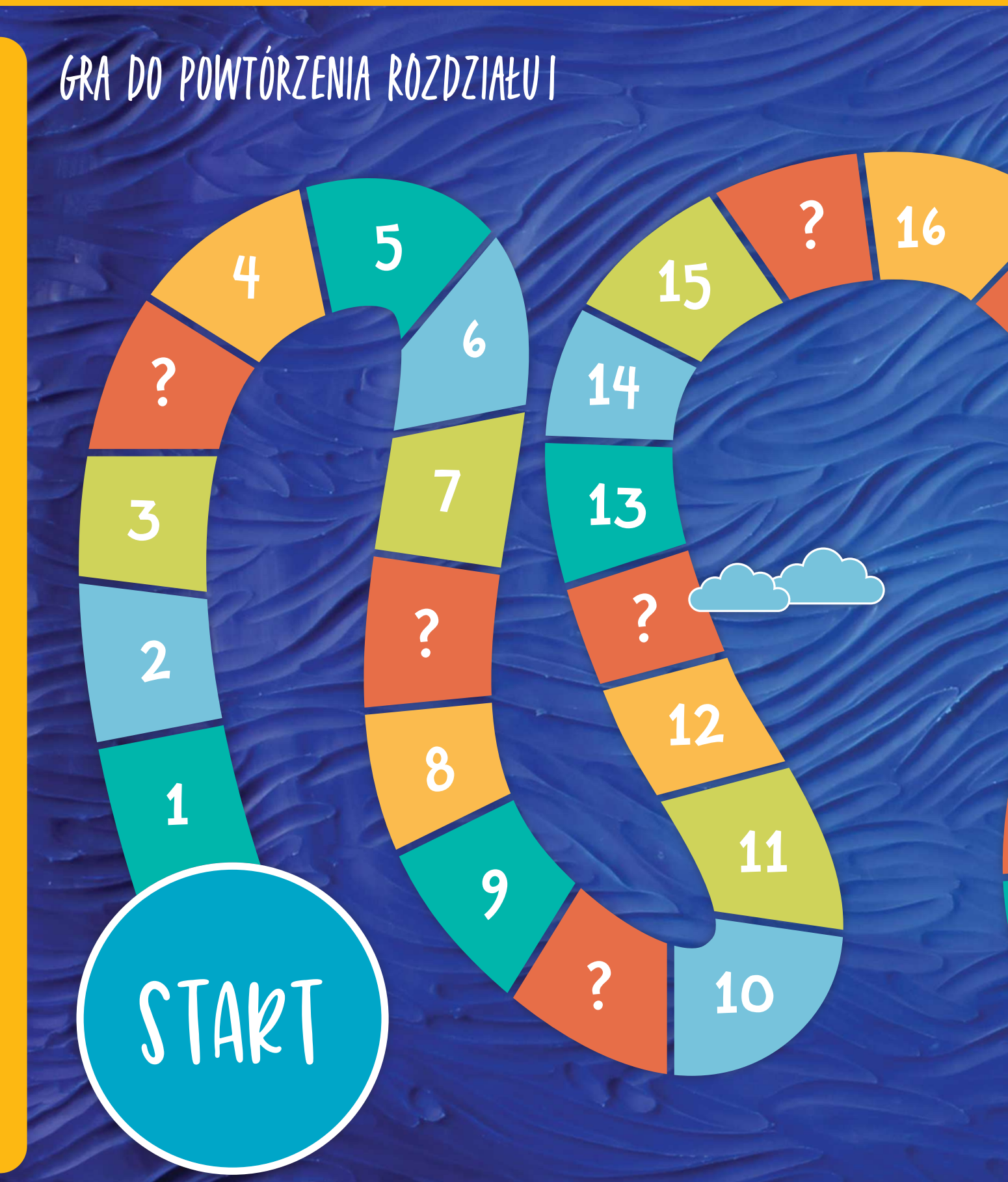
20. Wymień jedną cechę notatki.
21. Podaj, jak należy dzielić wyrazy: *nieustannie*, *podstawowy*.

22. Wymień cztery wyrazy mające podwojoną literę.
23. Podaj wyraz wyjątkowo zapisywany z *u*.
24. Jakie wyrazy z *u* rozpoczynają się na literę *c*? Podaj trzy przykłady.

25. Wymień jedną postać historyczną występującą w *Mazurku Dąbrowskiego*.
26. Wymień trzy wyrazy, którymi można opisać charakter jakiejś osoby.
27. Ułóż zdanie z użyciem dwóch z podanych wyrazów: *wizerunek*, *przyjaciółka*, *szczegół*, *ulubiony*, *malutki*.

28. Wymień trzy wyrazy, którymi można opisać włosy.
29. Podaj po jednej pozytywnej cesze każdego gracza z drużyny.
30. Opowiedz o sobie – dokończ zdania: *Jestem…* *Lubię…* *Potrafię…*
31. Przedstaw dwie sytuacje, w których ktoś może wykazać się odwagą.

GRA DO POWTÓRZENIA ROZDZIAŁU I

?
17
18
19
?
20
21
?
22
23
24
?
25
26
27
?
28
29
30
31
KONIEC

To już wiesz!

LEGENDY

- o Lechu, Czechu i Rusie
- o Piaście

Józef Wybicki
• *Mazurek Dąbrowskiego*

Media

Należy zachować ostrożność przy ujawnianiu w internecie swoich **danych osobowych**.

Pojęcia

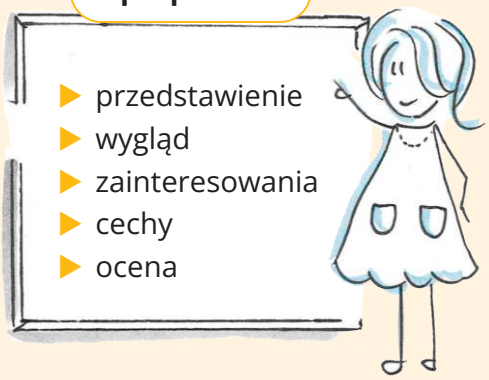
- **wers** – linijka tekstu
- **refren** – powtarzający się wers (lub kilka wersów) wiersza
- **akapit** – wydzielony wcięciem fragment tekstu
- **strofa** – wydzielona cząstka wiersza
- **element realistyczny** – prawdopodobny
- **element fantastyczny** – nieprawdopodobny

Formy wypowiedzi

notatka – krótki tekst informacyjny

opis postaci

- przedstawienie
- wygląd
- zainteresowania
- cechy
- ocena

Nauka o języku

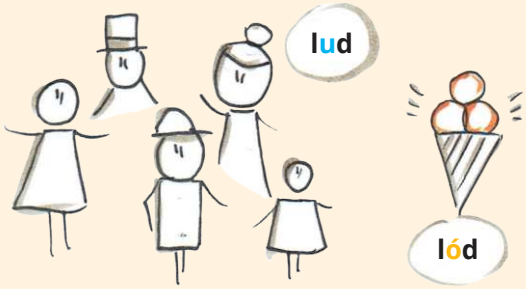

- GŁOSKI – wymawiamy i słyszymy
- LITERY – piszemy i widzimy
- wyrazy dzielimy na SY-LA-BY

- **SŁOWNIK ORTOGRAFICZNY** podaje pisownię wyrazów
- **SŁOWNIK JĘZYKA POLSKIEGO** wyjaśnia znaczenie słów

Ortografia

ROZDZIAŁ II

Ja i rodzina

Żyję, bo jestem kochany.

Alan Alexander Milne

Najważniejsze, że jesteśmy razem

Podczas lekcji:

- przedstawisz bohaterów utworu;
- przygotujesz informacje na temat swojej rodziny;
- ułożysz przepis na szczęśliwą rodzinę.

Na początek

- Rozważcie wspólnie w klasie odpowiedzi na pytania:
  - **a)** jakie są cechy dobrej rodziny?
  - **b)** czy z każdym członkiem rodziny łączą nas takie same więzi?
  - **c)** co wpływa na to, że choć jesteśmy rodziną, nasze więzi czasami nie są zbyt silne?
- Zapisz w zeszycie pięć określeń, które kojarzą Ci się ze słowem *więź*.

Agnieszka Chylińska

Zezia i Giler

fragmenty

Zezia tak naprawdę nie ma na imię Zezia, tylko Zuzia.

Zezią nazwał ją młodszy brat Czarek, gdy Zezia, czyli Zuzia, wróciła z Mamą od optyka. Po raz pierwszy miała wtedy na nosie okulary, które musiała nosić, bo bez nich nie widziała zbyt dobrze. Wszystko było trochę zamglone.

Żeby było jeszcze zabawniej, Rodzice Zezi i Czarka, którego Zuzia z kolei nazywała Gilerem […], mieli na nazwisko Zezik. Zezia nazywała się Zuzanna Zezik, ale z jej nowym przydomkiem brzmiało to rzeczywiście bardzo śmiesznie: Zezia Zezik.

[…]

Cała rodzina plus kotka, która nazywała się Idźstąd, mieszkała w kamienicy przy ulicy Grójeckiej w Warszawie. Zezia bardzo lubiła to mieszkanie i swój malutki pokoik, ale wiedziała, że Mama nie jest zadowolona z tak niewielkiego, i tu pada mądre słowo, metrażu.

Poznaj autorkę

Agnieszka Chylińska (ur. 1976)

Piosenkarka, jurorka telewizyjnych programów *Mam talent!* i *Mali giganci*, autorka książek dla dzieci, m.in. przepełnionych humorem opowieści o rodzeństwie: *Zezia i Giler* oraz *Zezia i wszystkie problemy świata*.

Zezia mieszkała w bardzo malutkim pokoiku, w którym mogło się zmieścić tylko piętrowe łóżko i biurko oraz krzesełko. Giler miał do dyspozycji zdecydowanie większy pokój. Mieszkały w nim również wszystkie zabawki Zezi. Tak naprawdę w tym większym pokoju Zezia i Giler zwykle bawili się razem, choć trochę osobno, ale wieczorem Zezia szła spać do swojego pokoiku, a Giler zostawał w większym. Miał piękne łóżko w kształcie samochodu. Giler uwielbiał wszystkie pojazdy, a szczególnie traktory. Bardzo lubił, gdy Zezia brała jego ulubioną książkę *Traktory świata* i czytała mu na głos nazwy i modele traktorów. […]

Zezia uwielbiała cofnąć się trochę w drodze ze szkoły i minąć oddział banku, w którym pracowała Mama Zezi. Jej stanowisko pracy było tuż przy oknie, więc bardzo często Zezi udawało się pomachać Mamie, która odmachiwała dyskretnie, gdy właśnie obsługiwała klienta lub gdy w pobliżu kręciła się Pani Kierownik. […]

Tata Zezi był rzeźbiarzem i pracował w domu. Mama nie była tym zachwycona, bo Tata robił zawsze dużo bałaganu, który akurat bardzo lubiła Zezia. Uwielbiała patrzeć, jak Tata pracuje. Tata zawsze pozwalał Zezi siadać obok i też coś rzeźbić. Zezia chciała zostać rzeźbiarką jak Tata, ale uważała, że musi się jeszcze dużo nauczyć. […]

Zezia zawsze się zastanawiała, jak to się stało, że Mama zakochała się w Tacie, a Tata w Mamie. Oboje przecież tak bardzo się różnili. Mama była punktualna i obowiązkowa, pomagała Zezi w zadaniach z matematyki i w wolnym czasie zawsze miała coś do zrobienia. Kładła się wcześniej spać, by wstać wcześnie rano. Tata z kolei spóźniał się na każde spotkanie, często w ogóle zapominając o tym, że był z kimś umówiony. Kiedy nie rzeźbił, najczęściej siedział przed komputerem lub patrzył w telewizor. Gdy Mama, Giler i Zezia szli spać, Tata ożywiał się i potrafił robić coś do późna w nocy. Rano, kiedy Giler bezlitośnie budził się o 5.47 i rozpoczynał nowy dzień potężnym kichnięciem, Tata był kompletnie nieprzytomny. […]

Mama Zezi lubiła jeść różne wykwintne dania. Tata Zezi mógł jeść codziennie to samo. Mama Zezi lubiła kupować sobie nowe buty, bluzki i spódnice, podczas gdy Tata nie znosił, gdy Mama próbowała mu kupić nowe ubranie. Tata Zezi był dumny, że nosił buty jeszcze z czasów studenckich i miał koszulę ze swojego pierwszego wyjazdu zagranicznego. Rodzice Zezi bardzo często kłócili się z powodu ubrań Taty. Mama wyglądała zawsze elegancko, gdy szła rano do pracy. Tata dwa razy w roku ubierał się elegancko i to tak trochę inaczej elegancko niż Mama. […]

Mama i Tata Zezi po prostu bardzo się kochali i bardzo kochali Zezię i Gilera […]. Zezia bardzo lubiła siadać ciasno z całą rodziną na małej kanapie. Działo się to zawsze, gdy Mama rozpoczynała temat małego mieszkania, starych mebli i niewyniesionych worków z za małymi ubraniami Zezi i Gilera. Mamie baaaardzo marzyła się nowa kanapa.

Tata wtedy mówił: „Ależ kochanie, przecież cała rodzina mieści się na naszej kanapie". […] Tata zaczynał głaskać [Mamę] po włosach i mówić, że przecież najważniejsze jest to, że są razem. Mama wtedy wzdychała głęboko, a potem oboje zaczynali łaskotać Gilera, który śmiał się radośnie, a Zezia cieszyła się, że ma właśnie takich Rodziców.

O tekście

1. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Rodzina Zezi składała się z pięciu osób.	**P**	**F**
2.	Zezia nie lubiła, kiedy tata pracował w domu.	**P**	**F**

2. Na podstawie szkicu Zezi zanotuj w zeszycie najważniejsze informacje na jej temat.

3. Jak układały się relacje między Zezią a Gilerem? Wyszukaj informacje w tekście.

4. Wymieńcie plusy i minusy posiadania rodzeństwa oraz bycia jedynakiem. Swoje refleksje zapiszcie w punktach w zeszycie.

5. Powiedz, w jaki sposób więzi między rodzeństwem wpływają na szczęście rodziny.

6. Podaj, czym zajmowali się rodzice Zezi i Gilera. Który zawód bardziej Ci się podoba? Wyjaśnij dlaczego.

7. Jacy byli rodzice bohaterów? Narysuj w zeszycie tabelkę, a następnie wpisz do niej cechy i zainteresowania mamy oraz cechy i zainteresowania taty. Czy rodzice byli do siebie podobni, czy się różnili?

Cechy i zainteresowania	
mama	tata
?	?

Kontrast – (inaczej przeciwieństwo) to sprzeczność między zestawionymi ze sobą osobami, przedmiotami, zjawiskami, cechami, np.

Ania jest **małomówna**, natomiast Paweł – bardzo **gadatliwy**.

8. Tata Zezi mówił, że najważniejsze to być razem. Czy zgadzasz się z tą opinią?

a) Spośród podanych elementów wybierz te, które Twoim zdaniem są ważne, żeby rodzina była szczęśliwa. Uzasadnij swój wybór.

równy podział obowiązków • akceptacja każdego zachowania • duże mieszkanie • mówienie sobie tylko miłych słów • szacunek dla każdego • wspieranie się nawzajem • poczucie akceptacji • wspólne spędzanie czasu • umiejętność słuchania innych • dbanie tylko o siebie i swoje sprawy • utrzymywanie idealnego porządku

b) Które z sytuacji ukazanych w tekście dowodzą, że członkowie rodziny Zezi potrafią wspólnie spędzać czas?

c) Jak można nazwać uczucia Zezi w stosunku do rodziców i brata?

d) Jak oceniasz rodzinę Zezi i Gilera?

9. Wyszukaj w tekście po jednym zdaniu, które najlepiej pasowałoby do sytuacji przedstawionej na każdym zdjęciu.

I

II

III

Tworzę

10. Przygotujcie w zespołach krótką scenkę inspirowaną tekstem. Następnie wyjaśnijcie, co sprawia, że rodzina Zezi – pomimo różnic – jest szczęśliwa.

11. W dowolnej formie (zdjęcia, plakat, kolaż) przygotuj informację na temat swojej rodziny.

a) Czy wiesz, kim byli Twoi przodkowie? Dowiedz się, skąd się wywodzą, czym się zajmowali, gdzie się uczyli, w jakich zawodach pracowali.

b) Kim są dalsi członkowie Twojej rodziny? Porozmawiaj z bliskimi na temat swoich kuzynek i kuzynów. Dowiedz się, gdzie mieszkają i czym się zajmują.

12. Przeczytaj poniższe hasła, a następnie przygotuj zabawny przepis na szczęśliwą rodzinę. Zaprezentuj go na forum klasy.

czas • pieniądze • rozmowa • miłość • pomoc • zabawa • cierpliwość • zaufanie • szczypta • garść • dużo • trochę • mało • mnóstwo • sporo • jeszcze więcej

Sprawdź, co już umiesz

Dokończ zdania.

- Głównym tematem przytoczonego fragmentu książki jest...
- Jego bohaterowie to...
- Dowiadujemy się o nich tego, że...

Co mi chcesz powiedzieć? Rodzaje wypowiedzeń

Podczas lekcji:

- określisz, jakie wypowiedzi nie są wypowiedzeniami;
- rozpoznasz różne rodzaje wypowiedzeń.

Na początek

- Przeczytaj podane wypowiedzenia i określ, w jakim celu zostały użyte.

1. Wśród podanych przykładów wskaż ten, który nie jest wypowiedzeniem. Wyjaśnij, dlaczego nie można go zaliczyć do tej kategorii.
   - Idźmy jutro do kina.
   - W kino oglądać dobry seansem.
   - Czy możemy razem pójść na ten nowy film?

Wypowiedzenie – wyraz lub grupa wyrazów, które są uporządkowane zgodnie z regułami gramatycznymi i przekazują zrozumiałą informację.

Ze względu na **cel wypowiedzi** używamy różnych rodzajów wypowiedzeń.

Rodzaje wypowiedzeń	Przykład	Znak interpunkcyjny na końcu wypowiedzenia
Oznajmujące – używamy ich, gdy chcemy o czymś powiadomić.	*Dziś wybieram się na koncert***.**	Zazwyczaj kończymy je kropką. .
Pytające – stosujemy je, gdy chcemy uzyskać jakąś informację i pytamy o nią.	*Czy wybierzesz się ze mną na koncert***?**	Kończymy je znakiem zapytania. ?
Rozkazujące – stosujemy je, gdy chcemy wydać rozkaz, zakaz, polecenie lub poprosić o coś.	*Chodź ze mną dzisiaj na koncert***.**	Zazwyczaj kończymy je wykrzyknikiem lub kropką. ! / .
Wykrzyknikowe – służą do wyrażenia emocji, nadają ekspresję wypowiedzi. Zdaniami wykrzyknikowymi mogą być wszystkie wymienione powyżej rodzaje wypowiedzeń.	*Ojej, zgubiłam bilety na koncert***!**	Kończymy je wykrzyknikiem. !

Pamiętaj, aby nie nadużywać znaku wykrzyknienia.

2. Ułóż słowa w taki sposób, by powstały zrozumiałe informacje. Zastosuj odpowiednie formy wyrazów. Który znak interpunkcyjny postawisz na końcu każdego z utworzonych wypowiedzeń?

- pożyczyć • mi • móc • jutro • czy • rower . / ? / !
- wchodzić • do • woda • nigdy • głęboki • nie • sam . / ? / !
- dziewczynka • po • spacerować • park • jesienny . / ? / !
- to • niezwykle • widok • ależ • być • piękny . / ? / !

3. Określ, jakie emocje wyraża każde z podanych zdań wykrzyknikowych.

- O rety, znowu zaspałam!
- Już się nie mogę doczekać wiosny!
- Ptysiu, ale nabałaganiłeś w kuchni!
- Jakiego wielkiego bałwana ulepiłeś!

4. Określ rodzaj wypowiedzeń w ramce. Następnie przekształć je według wzoru – do każdego z nich dodaj pozostałe rodzaje wypowiedzeń.

Kupimy trochę jabłek. • Zjedliście obiad? • Niech Krzysiek wyprowadzi psa.

Wzór:

Wypowiedzenie		
oznajmujące	**pytające**	**rozkazujące**
Jedziesz dziś do babci.	*Jedziesz dziś do babci?*	*Jedź dziś do babci.*

5. Przeczytaj treść poniższej wiadomości. Nazwij każde z wypowiedzeń ze względu na jego cel.

Nowa wiadomość

Do bartek10@zamienmy.slowo DW UDW

Temat Spotkanie na orliku

Cześć!
Widziałem dziś Kubę. Mówił, że wróciłeś już z obozu. Może spotkamy się na orliku? Zadzwonię do chłopaków i spytam, czy do nas dołączą. Co powiesz na czwartek o 16.00? Weź koniecznie swoją piłkę! Moja niestety została na wsi u dziadków.
Mam nadzieję, że spotkanie się uda. Będzie super!
Czekam na odpowiedź!
Jacek

Wyślij

6. Wyobraź sobie, że możesz porozmawiać z kimś sławnym. Ułóż trzy pytania, które zadałabyś / zadałbyś tej osobie.

Sprawdź, co już umiesz

Wymyśl, co mogą mówić postacie ze zdjęcia. Zapisz ich wypowiedzi w zeszycie. Zastosuj wszystkie rodzaje wypowiedzeń. Pamiętaj o właściwych znakach interpunkcyjnych.

W rodzinie znaków interpunkcyjnych

Podczas lekcji:

- poznasz różne znaki interpunkcyjne;
- zastosujesz je w odpowiednich miejscach wypowiedzeń;
- wstawisz odpowiednie znaki w różne wypowiedzenia.

Na początek

- Przeczytaj poniższe zdanie i policz, ile osób pojawiło się na uroczystości.

  Na uroczystości pojawili się Dawid Paletka Tomasz Górny zastępca burmistrza Andrzej Kurka wójt Sławomir Koszałek.

- Zaproponuj, w które miejsca należy wstawić przecinki, aby informacja o liczbie osób była jednoznaczna.

Interpunkcja to zasady użycia znaków przestankowych (interpunkcyjnych) w wypowiedziach pisemnych.

- Znaki interpunkcyjne pomagają **poprawnie odczytać sens** wypowiedzi.
- W języku polskim występuje dziesięć znaków interpunkcyjnych. Najczęściej stosowane to: kropka, przecinek, dwukropek, myślnik, cudzysłów, znak zapytania i znak wykrzyknienia (wykrzyknik).

.	,	:	–	„”	?	!
kropka	przecinek	dwukropek	myślnik	cudzysłów	znak zapytania	wykrzyknik

Kropka, znak zapytania i znak wykrzyknienia – sygnalizują koniec wypowiedzi. Kończą wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe. Za pomocą wykrzyknika można wyrazić emocje.

Na działce dojrzały pomidory. Czy pomożecie mi je zebrać? Miałaś fantastyczny pomysł!

1. Co mogły powiedzieć osoby na zdjęciach? Ułóż zdania. Zastosuj różne znaki interpunkcyjne na końcu każdego z nich.

I

II

III

Cudzysłów – służy do oznaczania tytułów, np. „Dziadek i niedźwiadek". Używamy go też do wyodrębniania cudzych słów przytoczonych w tekście, np. *Tata powiedział: „Jeśli chcesz włączyć komputer, musisz najpierw posprzątać biurko"*.

Piszę i mówię poprawnie

Poprawna jest tylko forma *w cudzysłowie*. Aby ją zapamiętać, przywołaj słowo z takim samym zakończeniem, np. *rów*. Skoro *w rowie*, to także *w cudzysłowie*.

2. Podaj dwa tytuły książek i dwa tytuły filmów, które poleciłabyś / poleciłbyś swoim koleżankom i kolegom. Pamiętaj, aby odpowiednio zapisać cudzysłów.

Przecinek – rozdziela wyrazy i grupy wyrazów, aby ułatwić zrozumienie sensu zdania, np. *Miłka spotkała w parku ciocię Anię, wujka Ryśka, Maję i Tadka*.

3. Zapisz w zeszycie zdanie informujące o tym, co robisz w domu podczas weekendu. Wymień co najmniej cztery czynności. Zastosuj odpowiednie znaki.

Dwukropek – poprzedza wyliczenie, np. *Moja mama ma cztery siostry: Anię, Justynę, Basię i Martę*.

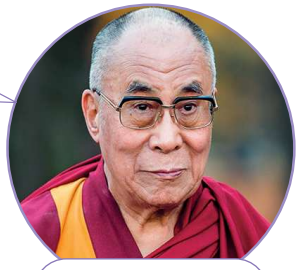
- Występuje też przed przytoczeniem cudzych słów, np. *Mama zawsze powtarza: „Mogę polegać na swoich siostrach"*.

4. Wskaż zdania, w których brakuje dwukropków.

- Babcia uczyła Olę kroków polskich tańców narodowych mazura, poloneza i kujawiaka.
- Popisowe dania wujka Darka to placki z jabłkami i zupa kurkowa.
- Dziadek zawołał nas na deser.
- Ciocia poprosiła „Nie wracajcie zbyt późno".

5. Wybierz jeden cytat i zapisz go w zeszycie z użyciem dwukropka i cudzysłowu. Dokończ zdanie: *Bardziej podoba mi się wypowiedź...*

Żaden sukces nie ma znaczenia, jeśli nie można go dzielić z kochającymi ludźmi.

Dalajlama

Sophia (czytaj: sofia) Loren

Rodzina jest w życiu oparciem, czymś, co chroni, co daje siłę.

Myślnik – wskazuje przerwę w wypowiedzi, np. *Mamy nowego członka rodziny – psa Ringo*.

- Znak ten stosuje się również do wydzielania wtrąceń, np. *Dziadkowie – mimo problemów ze zdrowiem – przybyli na nasze urodziny*.
- Myślnik rozpoczyna każdą nową wypowiedź bohaterów dialogu, np.
  – Czy macie już plany sylwestrowe? – zapytała ciotka Martyna.
  – Tak, zostaliśmy zaproszeni przez naszych sąsiadów – odpowiedział Kamil.

6. Wskaż miejsca, w których brakuje myślników.

- 29 czerwca świętowaliśmy imieniny naszych kuzynów Piotra i Pawła.
- Wisiał tam o ile dobrze pamiętam zabytkowy zegar.
- Oto Monika nasza nowa sąsiadka.
- Pomysł z wyjazdem na Mazury był jak się okazało strzałem w dziesiątkę!

Sprawdź, co już umiesz

Wymyśl takie zdania, aby pasowały do podanych schematów. Zapisz je w zeszycie.

a) ___ . **b)** ___: „___"? **c)** ___: ___, ___, ___! **d)** d) _____ – _____.

Nie chcę być zgubioną paczką

Podczas lekcji:

- omówisz relacje między bohaterami utworu;
- nazwiesz uczucia Alicji i jej obawy;
- przygotujesz słowniczek przyjaznych słów do używania w rodzinie.

Na początek

- Jak myślisz, czy zawsze mamy wpływ na to, co się dzieje w rodzinie? Z czego to wynika? Porozmawiajcie w klasie na ten temat.

Barbara Kosmowska

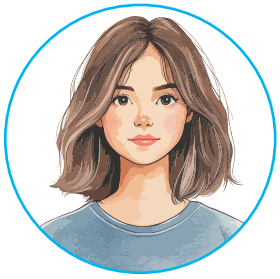
Pozłacana rybka

fragment

Informacje o autorce – zob. s. 13

1
fiszka – kartonik z hasłem i definicją lub z ważną informacją

Listy do samej siebie

Bohaterką książki jest czternastoletnia Alicja, która mierzy się z nową sytuacją w swojej rodzinie oraz problemami okresu dojrzewania.

Na początku byłam Bardzo Rozpieszczoną Jedynaczką. Nawet mama i tata zwracali się do mnie słowami: „Bardzo Rozpieszczona Jedynaczko, czy mogłabyś ściszyć ten rozwrzeszczany zespół? Zmyć po sobie naczynia? Zakręcać tubkę pasty do zębów? Nie wrzucać brudnych skarpetek bezpośrednio do pralki? Nie buszować po naszym gabinecie i nie przekładać fiszek[1] na biurku?”.

Tak było na początku. I choć wówczas uważałam, że żyję w świecie bezpodstawnych oskarżeń, szybko się okazało, jak ciepły i bezpieczny był tamten świat.

Przestałam być Bardzo Rozpieszczoną Jedynaczką w dniu, kiedy mama zdjęła z drzwi starą wizytówkę i zastąpiła ją nową. Z tej wizytówki jasno wynikało, kto już z nami nie mieszka. Imię taty powędrowało razem z nim na inną ulicę. Niby nic takiego. Pół naszej kamienicy zmieniało wizytówki, a tatusiowie przestawali mieszkać ze swoimi żonami i Bardzo Rozpieszczonymi Jedynaczkami. Tata zaczął po prostu dzwonić do drzwi własnego mieszkania i częściej się ze mną spotykać niż przedtem. Dziwne, bo wcześniej miał więcej sposobności. Ale pewnie tak już jest, że dorośli lubią komplikować wszystkim życie i trzeba być dorosłym, żeby to pojąć.

Do tego, że tata dzwoni jak pan Kawka, który wypożycza od nas książki, zdążyłam się już przyzwyczaić. Chciałabym tylko, żeby mnie nie traktował jak nową powieść skandynawską. Albo jak paczkę, którą trzeba przewieźć swoim audi pod wskazany adres. A już w żadnym wypadku jak córkę po rozwodzie, bo ja się z nim przecież nie rozwiodłam. I żeby mnie gdzieś nie zapodział[2], co mu się przytrafiło z miłością do mamy.

2 zapodziać – zgubić, zawieruszyć

Bo z tą miłością rodziców stała się rzecz dziwna. Topniała jak lody i stygła niczym nikomu niepotrzebna herbata. A także milkła. Jakby już nic nie miała do powiedzenia. Jakby jej nie zależało, żeby w naszym domu znowu krążyły pod lampą kolorowe rozmowy i dobre słowa. Ale najbardziej zdziwiło mnie w tym wszystkim jedno: że rodzice rozwiedli się dla mnie! Uwierzyłby kto? Zrobili to dla mojego dobra! Co za wielkoduszność! Ciekawe, jak by się czuli, gdybym to ja ich porzuciła. Dla ich dobra, ma się rozumieć. Po to, by byli jeszcze szczęśliwsi i bardziej ze mnie zadowoleni.

Nie porzucę. Nie znoszę roztopionych lodów. Nie pijam zimnej herbaty. Lubię, kiedy moje uczucia mają pokojową temperaturę, a ja – dużo cierpliwości. Pewnie dlatego czasami odnoszę wrażenie, że jestem dużo starsza od własnych rodziców. Na szczęście gołym okiem wcale tego nie widać.

O tekście

1. Kto opowiada o wydarzeniach w tekście? Czego dowiadujemy się o tej postaci z przytoczonego fragmentu? Wykonaj w zeszycie notatkę w formie schematu.

2. Jak rozumiesz określenie „Bardzo Rozpieszczona Jedynaczka”? Wyjaśnij, co to przezwisko mówi o życiu bohaterki przed rozwodem rodziców.

3. Wyszukaj w tekście słowa, które mówią o zagubionej miłości mamy i taty dziewczynki. Wymień, do czego autorka porównuje tę sytuację.

4. Wyszukaj fragment tekstu, który przedstawia przyczyny rozpadu rodziny.

- **a)** Nazwij uczucia dziewczyny wywołane tą sytuacją.
- **b)** Dlaczego bohaterka nie rozumie decyzji dorosłych?
- **c)** Co najbardziej zdziwiło Alicję w czasie rozmów o rozstaniu mamy i taty? Wyszukaj odpowiedni fragment.

5. Jakie zmiany zaszły w życiu Alicji po rozstaniu rodziców? Na podstawie tekstu oraz własnych przemyśleń wskaż pozytywne i negatywne aspekty tej sytuacji.

Co się zmieniło na gorsze?

Co się zmieniło na lepsze?

6. Czego ze strony taty obawia się bohaterka? Podczas udzielania odpowiedzi odnieś się do wskazanych fragmentów.

„Chciałabym tylko, żeby mnie nie traktował […] jak paczkę, którą trzeba przewieźć […] pod wskazany adres".

„Chciałabym tylko, żeby mnie nie traktował […] jak córkę po rozwodzie, bo ja się z nim przecież nie rozwiodłam".

„I żeby mnie gdzieś nie zapodział".

Tworzę

7. Alicja wspomina, że w jej domu „krążyły pod lampą kolorowe rozmowy". Wyjaśnij, jak rozumiesz te słowa, a następnie zaproponuj kilka „kolorowych" tematów, które warto poruszyć w rodzinnym gronie.

8. Wspólnie stwórzcie słowniczek przyjaznych określeń. Zapiszcie jak najwięcej takich słów i zwrotów, jakich nie powinno zabraknąć w rozmowach w żadnym domu.

9. Napisz krótką wypowiedź, która mogłaby podnieść bohaterkę na duchu. Zacznij od słów: *Alicjo, nie jesteś odpowiedzialna za rozstanie rodziców...*

Sprawdź, co już umiesz

Wskaż właściwą informację. Wybierz **P**, jeśli zdane jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Alicja napisała list do swoich rodziców, żeby skłonić ich do ponownego wspólnego zamieszkania.	**P**	**F**
2.	Dziewczyna żałuje, że nie jest już „Bardzo Rozpieszczoną Jedynaczką".	**P**	**F**

Kiedy zabraknie rodzinnego domu

Podczas lekcji:

- określisz, kim jest narrator w tekście, i opowiesz o tej postaci;
- porównasz miejsca pobytu bohatera.

Na początek

- Dlaczego posiadanie własnego pokoju jest dla młodych ludzi takie ważne? Porozmawiajcie o tym w klasie.

Marcin Szczygielski

Teatr Niewidzialnych Dzieci

fragmenty

Ten dom w niczym nie przypomina „Młodego Lasu” ani Domu Małego Dziecka w Rybniku. W ogóle nie przypomina żadnego domu dziecka, w którym byłem na wymianie bądź który widziałem na zdjęciach. „Dębowy Las” jest okropnie stary, zupełnie jak jakieś muzeum […]. Jednak ogród wokół jest zadbany, wysypane żwirem alejki zagrabiono, a wokół trawników i klombów ciągną się starannie ułożone rzędy okrągłych, czerwonawych kamieni. Słychać głosy i cichy śmiech, które dobiegają zza domu […].

„Dębowy Las” jest naprawdę dziwacznym miejscem – upewniam się na mur, gdy przekraczamy próg. Wcale nie przypomina w środku domu dziecka! Nie ma ani szatni, ani służbówki dozorcy, ani nawet stolika głównego dyżurnego! I gdzie jest zeszyt wyjść? Też go nigdzie nie widać. […]

Idziemy […] korytarzem, zaglądamy do jednej z sal. To chyba jadalnia, ale jaka mała! Pięć stołów, przy nich krzesła od Sasa do Lasa, każde inne. Na blatach leżą wykrochmalone obrusy i stoją dzbanki z kwiatami. Pewnie to stołówka wychowawców. Dziwnie się tu czuję, zupełnie jakbym był w czyimś prywatnym domu. […]

Z tarasu szerokimi schodami schodzimy do ogrodu. Jest ogromny! […] Idziemy w prawo i po paru krokach docieramy do łączki, na której siedzą dzieciaki. Robi mi się trochę niewyraźnie, ale nie biorę cioci Joli za rękę, żeby nie pomyśleli sobie, że się boję czy coś.

Poznaj autora

Marcin Szczygielski (ur. 1972)

Polski pisarz i dziennikarz. Autor książek dla dzieci i młodzieży (m.in. *Czarny Młyn*, *Czarownica piętro niżej*, *Antosia w bezkresie*). Wiele z nich wyróżniono i nagrodzono w konkursach na najlepsze powieści dla młodych odbiorców.

– Lucyna! – woła ciocia Jola, a z trawy wstaje jakaś młoda kobieta.

Jest na bosaka, ma na sobie sprane dżinsy, białą bluzkę haftowaną w kolorowe, ludowe wzorki, a jej długie, jasne, kręcone włosy są rozpuszczone i powiewają na wietrze. To ma być dyrektorka?!

Pani podbiega do nas. […]

– Witamy w „Dębowym Lesie". Chodź, przedstawię ci wszystkich.

[Okazuje się, że jest tu] tylko jedenastu wychowanków. W ogóle pojęcia nie miałem, że w Polsce są takie małe domy dziecka. Mieszka tu sześć dziewczyn i pięciu chłopaków – no, ze mną będzie sześciu. […] Większość dzieci jeździ do szkół w Lublinie, ale nie wszystkie. […]

W „Dębowym Lesie" pracuje zaledwie troje dorosłych! I tylko ciocia Lucyna mieszka tu na stałe, bo pozostała dwójka przyjeżdża rano, a po południu wraca do siebie – chyba że ciocia musi gdzieś wyjechać czy coś. Ci dorośli to pan Antoni, który zajmuje się ogrodem, pilnowaniem wszystkiego i naprawami w domu, oraz pani Irmina, która jest drugim wychowawcą i prowadzi księgowość […].

Gdy jesteśmy już w budynku, ciocia Lucyna prowadzi mnie na piętro do sypialni. Po drodze zastanawiam się, ilu tam śpi chłopaków – no, pewnie wszyscy, skoro jest tu nas tak niewielu […].

Ciocia Lucyna zatrzymuje się przed drzwiami na końcu korytarza i wyjmuje z kieszeni dżinsów klucz. Otwiera zamek, a potem…

– Masz, schowaj sobie – mówi.

Gapię się na jej rękę i na klucz, który mi podaje.

– Co? – pytam.

– Schowaj. Tylko nie zgub. To klucz do twojego pokoju.

Do czego? Stoję osłupiały i wpatruję się w jej twarz z niedowierzaniem.

– Michał – ciocia Jola kładzie mi rękę na ramieniu.

Sięgam i biorę klucz w dwa palce. Ciocia Lucyna naciska klamkę i otwiera drzwi, a potem zaprasza mnie do pokoju szerokim gestem. [...]

Pokój jest niewielki. Ma jedno okno z szerokim parapetem, wiszą w nim dziwne siatkowe firanki. Pod oknem stół z lampą, przy nim krzesło z wysokim oparciem. Pod ścianą z boku ustawiono łóżko przykryte pasiastą kapą. W pokoju jest jeszcze nieduża, wąska szafa i etażerka[1] z półkami za przesuwanymi szybami. Na drewnianej podłodze leży kwadratowy dywan w zielone i niebieskie koła. [...]

– No i jak? – pyta ciocia Lucyna. – Może być? To twój pokój, więc dbaj o niego, żeby był porządek. W szafie masz ręczniki. Na dole, w moim gabinecie, stoi karton z twoimi rzeczami. Marcel przyniesie ci go po kolacji, żebyś mógł się rozpakować. Gdybyś chciał coś powiesić na ścianie, jakiś obrazek czy plakat, poprosimy pana Antoniego, żeby ci pomógł.

To nie jest żart ani pomyłka. Ten pokój jest dla mnie. Tylko dla mnie. Dla mnie jednego. Nigdy jeszcze w życiu nie miałem swojego pokoju... Nie, to nie może być prawda!

Odwracam się i znowu patrzę na pokój, a potem – sam już nie wiem dlaczego, pewnie za dużo naraz się wydarzyło tego dnia, bo dom […] i podróż, i w ogóle – ale potem czuję, że oczy pieką mnie okropnie i nagle po moim policzku spływa jedna parząca łza. A za nią druga i trzecia! Ale wstyd... [...]

– Ojej – mówi ciocia Lucyna. – Nie podoba ci się. No, fakt, nie jest zbyt piękny… […]

– Nie! – wykrzykuję z desperacją w głosie, a płacz natychmiast przechodzi mi jak ręką odjął. – […] Jest su-super! Najbardziej super ze wszy-yst-kiego super, c-co jest super na ku-u-uli ziemskiej!

I wtedy widzę, że one obie robiły sobie ze mnie żarty, bo zaczynają chichotać. Robię się trochę zły na krótką chwilę, ale potem sam także się uśmiecham.

Pewnie się zastanawiacie, dlaczego się tak przejąłem tym pokojem, nie? Otóż zawsze marzyłem, żeby mieć swój kąt, ale to marzenie wydawało mi się równie nierealne jak podróż do gwiazdozbioru Kasjopei. Nie, chyba nawet bardziej nierealne! Na tyle niemożliwe, że nawet go nie formułowałem w myślach – zauważyliście, że zdarzają się takie marzenia? […] I właśnie takim marzeniem było dla mnie posiadanie pokoju wyłącznie dla siebie. Miejsca, które należałoby do mnie i do nikogo innego. A przecież w domu dziecka coś podobnego jest nie do pomyślenia! Nawet najstarsi wychowankowie w „Młodym Lesie" dzielili sypialnie. I nagle tu jakby nigdy nic, ot tak po prostu, wręczono mi klucz! Nic dziwnego, że się przejąłem!

1
etażerka – rodzaj lekkiego mebla z półkami na książki lub drobiazgi

O tekście

1. Określ, kto się wypowiada w przeczytanym fragmencie. Czego dowiadujemy się o tej osobie? Wyszukaj w tekście i przeczytaj informacje, które się do niej odnoszą.

Narracja – sposób opowiadania o wydarzeniach w tekście literackim lub w filmie.

Narrator – wymyślona przez autora postać opowiadająca o wydarzeniach rozgrywających się w utworze.

2. Opisz jak najdokładniej „Dębowy Las”, w którym znalazł się bohater utworu.

3. Wymień, co Michała zdumiało w „Dębowym Lesie”. Na podstawie przeczytanego fragmentu wywnioskuj, jak mogły wyglądać poprzednie miejsca pobytu chłopca. Swoje spostrzeżenia zapisz w zeszycie w formie tabeli.

Wcześniejsze miejsca pobytu Michała	Miejsce, do którego przybył chłopiec
?	?

4. Co było największym marzeniem bohatera? Opisz, jak zareagował, gdy się spełniło. Jak myślisz, z czego wynikała taka reakcja?

5. Mieć pokój tylko dla siebie czy z kimś go dzielić? Podzielcie się na dwa zespoły. Niech każdy z nich rozważy jedną wersję, a następnie przedstawi koleżankom i kolegom z drugiej grupy swoje racje.

Tworzę

6. Na podstawie fragmentów utworu wykonaj dowolną notatkę, w której bohater przedstawia się nowym koleżankom i kolegom w „Dębowym Lesie”. Możesz zacząć w następujący sposób: *Nazywam się Michał Szymczyk. Mam dziesięć lat...*

Sprawdź, co już umiesz

Oceń poprawność podanych zdań dotyczących fragmentu tekstu. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Michał był wychowankiem domu dziecka.	P	F
2.	Ciocia Lucyna i ciocia Jola mieszkały na stałe w „Dębowym Lesie”.	P	F
3.	Chłopcu nie podobał się własny pokój, ponieważ nie był dostatecznie przestronny.	P	F

Moje cztery ściany – opis pokoju

Podczas lekcji:

- nauczysz się, jak opisywać pokój i inne pomieszczenia;
- dowiesz się, jak skomponować wypowiedź;
- wykorzystasz przydatne słownictwo;
- opiszesz miejsce odpoczynku i nauki.

Na początek

- Jaka reguła ortograficzna pomoże Ci w poprawnym zapisaniu wyrazów *swój* i *pokój*?

Opis pokoju – przedstawienie pomieszczenia w taki sposób, aby czytający (słuchający) mógł je sobie wyobrazić. Taki tekst powinien mieć odpowiedni układ.

Kompozycja – układ treści, dzięki któremu można je przedstawić w sposób spójny i uporządkowany. Elementy **kompozycji**:

- **wprowadzenie** – krótki wstęp, np. z informacją o wielkości i kształcie pomieszczenia;
- **rozwinięcie** – opis wyposażenia pokoju i umiejscowienia poszczególnych przedmiotów; kolejne grupy mebli i dekoracji w oddzielnych **akapitach**;
- **zakończenie** – krótkie podsumowanie z uwzględnieniem opinii na temat pomieszczenia.

1. Określ, jakiej wielkości jest Twój prawdziwy lub wymarzony pokój oraz jaki ma kształt. Wymień, na jakie kolory został pomalowany.

2. Wymień meble, które znajdują się w pomieszczeniu. Powiedz, gdzie są umiejscowione.

na prawo • na lewo • na wprost • na podłodze • na ścianie • na oknie • na suficie • w pobliżu • pośrodku • nad • pod • obok • pomiędzy

3. Opisz pozostałe elementy wyposażenia, takie jak: firanki, zasłony, dywan, kwiaty, księgozbiór, ozdoby, zabawki. Wymień, co służy Ci do nauki i rozwijania hobby, a co – do zabawy.

4. Określ, co zwykle robisz w pokoju. Jakie uczucia budzi w Tobie to miejsce?

5. Przeczytaj poniższy przykładowy opis i wskaż w nim elementy kompozycji.

Mam lekkie pióro

Przykładowy opis pokoju

Mój pokój jest niewielki, prostokątny i bardzo przytulny. Znajduje się na poddaszu naszego domu. Ściany pomieszczenia są gładkie, pomalowane na jasnozielony kolor, sufit zaś i skosy – na biało.

Na wprost wejścia znajduje się duże okno, które wychodzi na osiedlową ulicę. Mama powiesiła w nim ładne, krótkie firanki. Na parapecie stoją moje ulubione kaktusy i pamiątki przywiezione z wakacji. Pod oknem znajduje się niewielkie biurko, a na nim stoją lampka, komputer i przybornik na długopisy. Obok biurka mam obrotowe, czarne krzesło, na którym siedzę, gdy odrabiam lekcje.

Na lewo od drzwi rodzice ustawili tapczan. Leżą na nim zwykle beżowa narzuta i poduszki w geometryczne wzory. Po prawej stronie pokoju stoi wąski regał – trzymam w nim książki i pomoce szkolne. Mieści on także moje zabawki, ulubione magazyny i gry planszowe. W stojącej obok komodzie przechowuję ubrania. Ustawiliśmy na niej także niewielkie akwarium, w którym hoduję rybki. Bardzo ładnie wygląda wieczorem, gdy jest podświetlone.

Podłoga w pokoju jest drewniana i trochę skrzypi. Leży na niej nieduży szaro-beżowy dywan. Upodobał go sobie mój kot Węgiel i śpi na nim w ciągu dnia.

Bardzo lubię spędzać czas w swoim pokoju. Mam w nim wszystko, czego potrzebuję. Tu najczęściej się uczę i bawię. Mogę się zrelaksować i odpocząć po długim dniu.

- wielkość i kształt pokoju
- kolorystyka ścian i sufitu
- meble i sprzęty
- pozostałe elementy wyposażenia
- opinia

6. Przeczytaj opis kuchni. Jaki błąd zauważasz? Popraw tę wypowiedź.

W naszej przestronnej kuchni jest bardzo miło. Jest ona jasna, bo tata jest wielbicielem koloru żółtego. Jest to moje ulubione pomieszczenie, bo wejście jest obok mojego pokoju. Na środku jest duży stół. Wzdłuż ścian są liczne szafki. W naszej kuchni zawsze jest porządek.

START

I **Wielkość i kształt pomieszczenia, jego charakterystyczne cechy**

np. prostokątne, kwadratowe, małe, przestronne, widne, jasne, przytulne, skromne, urządzone nowocześnie, na poddaszu, dzielone z rodzeństwem, rodzicami

II **Kolorystyka ścian i sufitu**

np. ściany jasne, ciemne, pomalowane na niebiesko, tapeta we wzorki, sufit biały, w kolorze ścian

III **Meble i sprzęty**

np. biurko (na nim lampka, komputer, pudełko na długopisy), krzesło (obrotowe, na kółkach), łóżko (duże, niewielkie, piętrowe, jednoosobowe, rozkładane, wygodne, przykryte narzutą, z kolorowymi poduszkami), sofa, tapczan, półki, regał (na książki, zeszyty, zabawki), komoda, szafa

IV **Pozostałe elementy wyposażenia**

np. okno (z firankami, zasłonami, żaluzjami, roletami, szerokim parapetem, kwiatami), oświetlenie, obrazki, zdjęcia, kalendarz, lustro, tablica korkowa, plakaty, akwarium, terrarium, puf, fotel, legowisko dla psa, dywan

V **Podsumowanie**

Co zwykle robisz w tym miejscu?
Jak się w nim czujesz?

META

Sprawdź, co już umiesz

Skorzystaj z podanego schematu i opisz wybrany pokój lub inne interesujące wnętrze. Rozwiń każdy z punktów według podanej kolejności. Pamiętaj o akapitach.

Przecinek się naprawdę przydaje

Podczas lekcji:

- omówisz, kiedy należy używać przecinka;
- użyjesz zwrotów z tym znakiem przestankowym;
- ułożysz zdania z wykorzystaniem przecinków.

Na początek

- Przeczytaj historyjkę i powiedz, jak umiejscowienie przecinka zmienia wyrok.

Dawno temu król sądził człowieka podejrzanego o kradzież. Po długim namyśle wydał wyrok. Dwaj sekretarze zanotowali jego słowa.

„Wtrącić go do lochu, nie wolno puścić!"
„Wtrącić go do lochu nie wolno, puścić!"

- **Stawiamy przecinek**, gdy wyliczamy wyrazy pełniące te same funkcje w zdaniu i odpowiadające na to samo pytanie, np.
  - ***Wstałem, zjadłem, wyszedłem*** *z psem.* (czynności: co robiłem?)
  - *Na półce stoją* ***książki, bibeloty, kwiaty***. (przedmioty: co?)
  - *Jest* ***bystra, pracowita, uparta, kłótliwa***. (cechy: jaka?)
  - *Byliśmy w* ***Bielsku-Białej, Kołobrzegu, Giżycku, Zakopanem***. (miejsca: gdzie?)
- **Stawiamy przecinek**, gdy łączymy wyrazy lub grupy wyrazów m.in. słowami: *ale, lecz, bo, ponieważ, gdyż, chociaż, jeśli, gdy, więc, który* (*która, które*), np.
  jest chłodno, ***ale*** *przyjemnie; lubię,* ***gdy*** *pada śnieg; wyjdę,* ***chociaż*** *pada; spytałem,* ***która*** *godzina.*
- **Stawiamy przecinek**, gdy używamy zwrotów typu: *wiem, że...; uważam, że...; myślę, że...; nie wiem, czy...; zastanawiam się, czy...*, np.
  - ***Wiem, że*** *latem pojadę z Kasią na obóz.* ***Uważam, że*** *będziemy się świetnie bawić. Kasia* ***nie wie, czy*** *jej brat pojedzie z nami.*
- **Zazwyczaj nie stawiamy przecinka** przed wyrazami: *i, oraz, lub, albo, bądź, ani*, np.
  Kinga ***i*** *Olek jadą. Dostaniesz psa* ***lub*** *kota. Nie mam muchy* ***ani*** *krawata.*

1. Zapisz podane zdanie w zeszycie. Uzupełnij je wyliczeniem.

Mama kupiła na straganie owoce: pomarańczę...

2. Wskaż w zdaniach miejsca, w które należy wstawić przecinki.

- Postawimy kwiaty na półce albo na parapecie.
- Podoba mi się ten kolor ale wolałabym jaśniejszy odcień.
- Kasia się nie spodziewała że dostanie od rodziców nowe biurko.
- Mebel okazał się ładny wygodny i praktyczny.
- Jola wstała od biurka które stało pod oknem.
- Nie mam zasłon ani żaluzji więc rano razi mnie słońce.

3. Jedno ze zdań jest zapisane niepoprawnie. Wskaż je.

A. Zastanawiam się, czy będziesz miał czas.

B. Jutro i pojutrze będę cały dzień w domu.

C. Był bardzo zmęczony ale szczęśliwy.

D. Mieli zrobić obiad albo kupić pizzę.

4. Zmień umiejscowienie przecinków w podanych zdaniach, tak aby nadać im sens. Zapisz te zdania w zeszycie.

Kiedy mama wróciła do domu na głowie, miała mokry beret na nogach, dziurawe kalosze w ręku, trzymała zepsuty parasol.

Tata prowadził córkę na ramionach, miał małego Wojtusia pod nosem, nucił piosenkę.

5. Zapisz w zeszycie cztery zdania na temat wybranego pokoju. Wykorzystaj podane niżej zwroty. Sprawdź, czy przecinki zostały wprowadzone poprawnie.

Uważam, że... *Nie wiem, czy...* *Zastanawiam się, czy...*

Myślę, że... *Wiem, że...* *Przypuszczam, że...*

I

II

III

6. Ułóż trzy zdania:

a) w pierwszym wymień cztery tytuły książek z Twojej biblioteczki;

b) w drugim – cztery potrawy, które lubisz najbardziej;

c) w trzecim zapisz przynajmniej cztery pozytywne cechy osoby, którą najbardziej lubisz.

7. Przygotuj krótką wypowiedź ustną, w której uzasadnisz, dlaczego używanie przecinków jest ważne. Zaprezentuj ją przed klasą.

Sprawdź, co już umiesz

Wybierz zdania, które są prawdziwe, i przepisz je do zeszytu.

1.	Przecinki porządkują wypowiedź i wpływają na rozumienie tekstów.	P	F
2.	Jeśli wyliczamy podobne elementy w zdaniu, stawiamy między nimi przecinki.	P	F
3.	Przecinki można zastąpić kropkami.	P	F
4.	Przed słowem *który* zwykle stawiamy przecinek.	P	F
5.	Gdy zapisujemy swoją opinię, w zwrotach *sądzę że..., twierdzę tak ponieważ...* powinniśmy użyć przecinka.	P	F

Media w moim domu – jak z nich korzystamy?

Podczas lekcji:

- wyjaśnisz, czym są media, urządzenia i aplikacje, oraz określisz, jakie mają znaczenie w codziennym życiu;
- wskażesz dobre i złe strony dostępu do mediów;
- zastanowicie się wspólnie, jak mądrze korzystać z mediów.

Na początek

- Przeczytaj definicję, a następnie podaj, z jakich mediów korzystają bohaterowie komiksu. Określ, do czego im one służą.

Media, inaczej: środki masowego przekazu, mass media (czytaj: masmedia) – środki przekazywania informacji bardzo wielu odbiorcom, takie jak telewizja, radio, gazety czy internet.

Media mogą mieć różne formy. Wyróżnia się:

- **media tradycyjne**, takie jak prasa, radio, telewizja;
- **media cyfrowe**: portale społecznościowe i informacyjne, gry online, aplikacje, komunikatory itp.

Media cyfrowe często mają charakter **interaktywny** – ich użytkownik nie tylko odbiera informacje, lecz także je aktywnie tworzy (np. publikuje posty i filmiki, pisze komentarze).

Aplikacja – rodzaj programu komputerowego ściąganego na komputer lub smartfon. Służy np. do nauki, komunikacji, oglądania filmików, robienia zakupów czy przelewów bankowych.

Komunikator – program komputerowy służący do porozumiewania się w czasie rzeczywistym, czyli na żywo. Można za jego pomocą prowadzić rozmowy i przesyłać informacje.

1. Dopasuj podane wyrazy i wyrażenia do odpowiednich kolumn tabeli. Zadanie wykonaj w zeszycie.

telewizor • odbiornik radiowy • smartfon • telewizja • laptop • radio • prasa • internet • komputer

Media	Urządzenia, dzięki którym mamy dostęp do mediów
?	?

2. W jaki sposób Ty korzystasz z mediów? Dokończ zdania na ten temat.

- Najchętniej korzystam z...
- Domownikiem, z którym lubię..., jest...
- Na korzystanie z mediów poświęcam każdego dnia...
- W czasie używania mediów czuję się...
- Kiedy nie mam dostępu do mediów, to...

3. Podzielcie się na grupy i wylosujcie jedną z poniższych nazw. Zanotujcie zyski i straty wynikające z korzystania z tych mediów. Przedstawcie swoje wnioski na forum klasy.

telewizja • radio • internet • media społecznościowe

Media społecznościowe – systemy internetowe służące ludziom do kontaktowania się między sobą, tworzenia i wymiany poglądów i opinii.

4. Które aplikacje ułatwiłyby Ci wykonanie poniższych szkolnych zadań? Skorzystaj z podpowiedzi, a jeśli masz inne pomysły, możesz je podać.

- Zrobienie prezentacji o pierwszych polskich władcach.
- Napisanie na lekcję języka polskiego biografii wybranego pisarza.
- Wykonanie plakatu o parkach narodowych i przesłanie go uczniom z klasy.

Outlook • Canva • Duolingo • YouTube • PowerPoint • Word

5. Przeczytaj komunikaty, które się pojawiły w popularnych portalach internetowych. Jak każdy z nich może wpływać na kogoś, kto je czyta?

- Mgły sparaliżują Polskę. Mieszkańcy tych województw powinni bać się najbardziej.
- Ta promocja kończy się o północy! Kup teraz lub stracisz szansę bezpowrotnie.
- Który smak Balonuffki jest najlepszy? Zdecyduj, polub, udostępnij i wygraj nagrodę!

6. Oceń, czy zachowania przedstawione w poniższych zdaniach są bezpieczne. Zaproponuj, co można zrobić inaczej.

- Pani Wiktoria dostaje SMS z linkiem, klika w niego i uzupełnia formularz swoimi danymi osobowymi.
- Ola ogląda z rodzicami film. Potem rozmawiają o tym, co im się podobało, a co nie.
- Tomek dostaje od nieznajomej osoby prośbę o wysłanie swojego zdjęcia, ale nie reaguje na tę wiadomość.
- Basia przed snem słucha audiobooków na smartfonie.
- Krzyś odbiera telefon, którego numer kierunkowy wskazuje na połączenie z zagranicy.

7. Porozmawiajcie o zasadach, które należy wprowadzić w domu, aby korzystanie z mediów było bezpieczne dla każdego członka rodziny. Zapiszcie najważniejsze ustalenia w punktach. Przygotujcie plakat do zawieszenia na ścianie.

Chcę więcej

Radio zostało wynalezione pod koniec XIX wieku, początki telewizji to lata 20. XX wieku. Przekształcanie materiałów analogowych (tekstów, zdjęć, nagrań) w postać cyfrową (możliwą do odczytania na komputerze) rozpoczęło się w 2. połowie XX wieku, ale szybki rozwój cyfryzacji nastąpił w początkach XXI wieku, wraz z powszechnym dostępem do internetu i rosnącą popularnością smartfonów.

▶ Wyjaśnij, jak sobie wyobrażasz życie bez mediów. Przedstaw jeden dzień człowieka, który żył w czasach przed wynalezieniem środków masowego przekazu.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń, co jest zaletą (Z), a co wadą (W) dostępności mediów. Uzasadnij swoje zdanie.

1.	Częste przypadki powielania i udostępniania nieprawdziwych lub niesprawdzonych informacji.	Z	W
2.	Dostęp do audiobooków i materiałów edukacyjnych.	Z	W
3.	Duża liczba reklam.	Z	W
4.	Łatwe komunikowanie się z innymi ludźmi.	Z	W
5.	Możliwość zdalnej pracy i nauki.	Z	W
6.	Praktycznie nieograniczony dostęp do informacji.	Z	W
7.	Ogólnodostępna rozrywka (gry, filmy, media społecznościowe).	Z	W
8.	Możliwość załatwienia wielu spraw bez wychodzenia z domu.	Z	W
9.	Szeroki wybór kanałów radiowych, telewizyjnych oraz stron i serwisów internetowych.	Z	W
10.	Trudność z kontrolowaniem czasu poświęcanego na korzystanie z mediów.	Z	W

W czarnej jamie jest ciekawie

Podczas lekcji:

- określisz cechy czarnej jamy;
- zrozumiesz, kim jest podmiot mówiący;
- wskażesz podmiot mówiący w wierszu.

Na początek

- Przynieście do klasy pudełko po butach i zróbcie w ściance mały otwór. Włóżcie do środka kilka przedmiotów, np. z Waszych plecaków, a następnie za pomocą dotyku odgadnijcie, co to za rzeczy. Porozmawiajcie o tym, czy to, czego nie widać, może wydawać się straszniejsze. Dlaczego?

Poznaj autorkę

Joanna Papuzińska (ur. 1939)

Pedagog, wykładowczyni na Uniwersytecie Warszawskim, wielokrotnie nagradzana autorka kilkudziesięciu książek i wierszy dla dzieci, popularyzatorka czytelnictwa. Jej najbardziej znane książki to: *Skrzydlatek i inne opowiadania*, *Pims, którego nie ma*, *Stare i nowe wierszyki domowe*, *Nasza mama czarodziejka*, *Wędrowcy*, *Rokiś*. W 2005 r. otrzymała Order Uśmiechu[1].

[1] Order Uśmiechu – odznaczenie nadawane przez dzieci od 1968 r. Otrzymują je dorośli, którzy sprawiają dzieciom radość.

Joanna Papuzińska

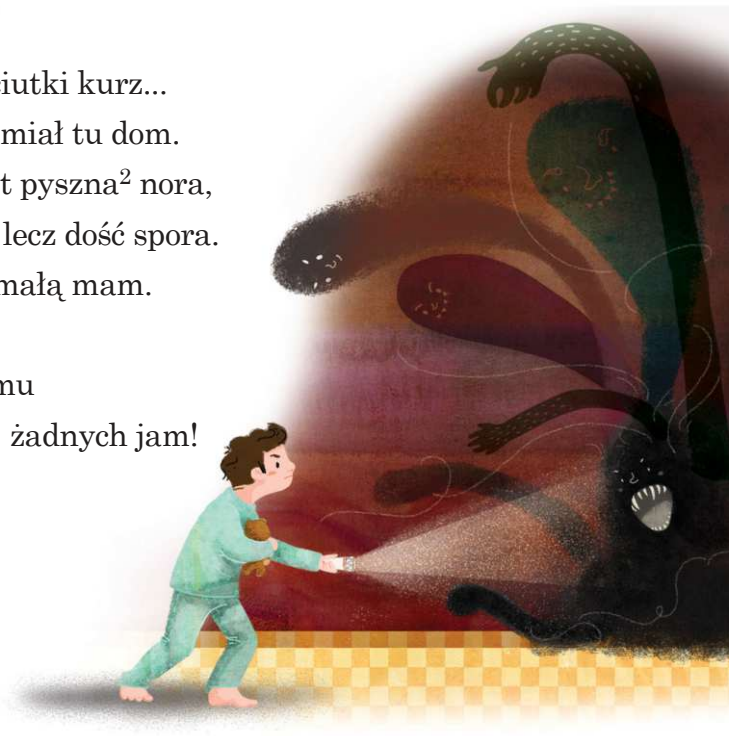
Czarna jama

Nie wie tata ani mama,
że jest w domu czarna jama…
Czarna, czarna, czarna dziura
bardzo
straszna i ponura.
Gdy w pokoju jestem sam
lub gdy w nocy się obudzę,
to się boję spojrzeć tam.
Tam jest chyba mokro, ślisko,
jakby przeszło ślimaczysko…
Musi żyć tam wstrętne zwierzę,
co ma skołtunione pierze
i do łóżka mi się wepchnie!
To jest gęba rozdziawiona,
wilczym zębem obrębiona,
coś w niej skrzeknie, chrypnie, wrzaśnie
i ta gęba się zatrzaśnie…
Ła!

Ojej tato, ojej mamo,
uratujcie mnie przed jamą!
Nie zamykaj, mamo, drzwi,
bo jest bardzo straszno mi.
A w dodatku
w tamtej jamie
coś tak jakby mruga na mnie,
że mam przyjść…
Może tkwi tam mała bieda,
która rady sobie nie da?
Którą trzeba poratować?
Może leżą skarby skrzacie?
Więc podczołgam się jak kot.
Ja – odważny, ja – zuchwalec
wetknę w jamę jeden palec.

I wetknąłem aż po gardło,
ale nic mnie nie pożarło.
Więc za palcem wlazłem cały.
Wlazłem cały!
No i już.
Jaki tu mięciutki kurz...
Chyba będę miał tu dom.
Chyba to jest pyszna[2] nora,
nie za duża, lecz dość spora.
Latareczkę małą mam.
Nie ma
w domu
żadnych jam!

2 pyszna – tu: wspaniała, świetna

O tekście

1. Kim jest osoba, która wypowiada się w wierszu?
Na podstawie tekstu określ jej płeć, wiek, sytuację rodzinną.

- **Podmiot mówiący** (osoba mówiąca w wierszu, podmiot liryczny) – fikcyjna osoba, która wypowiada się w wierszu. Mówi o swoich uczuciach i przeżyciach. Może je wyrażać dosłownie lub opisywać jakąś sytuację i na jej podstawie przekazywać swoje refleksje.
- Podmiot mówiący nie musi być konkretną osobą, wskazaną z imienia i nazwiska. Nie jest też autorem wiersza.

2. Co odczuwa podmiot mówiący na początku utworu? Wskaż poprawną odpowiedź.

A. Nienawiść.
B. Niepokój.
C. Ciekawość.
D. Zniecierpliwienie.

3. Jak podmiot mówiący opisuje czarną jamę na początku utworu, a jak – na końcu? Zapisz w zeszycie w formie tabeli, co – według niego – znajduje się w czarnej jamie i jak to wygląda.

Co się znajduje w czarnej jamie?	Jak to wygląda?

4. Przeczytaj głośno zakończenie wiersza. Zwróć uwagę na sposób zapisu ostatnich wersów. Jaki efekt uzyskała dzięki temu poetka?

5. Powiedz, jak osoba mówiąca w wierszu poradziła sobie ze swoimi emocjami. Jak sądzisz, czy to był dobry sposób?

6. W jakich sytuacjach można czuć się podobnie jak osoba z wiersza? Porozmawiajcie o tym, jakie problemy mogą być przyczyną trudnych emocji.

Tworzę

7. Pomyśl, że w Twoim pokoju znajduje się czarna jama. Opisz jej wygląd w taki sposób, by zachęcić Twoje koleżanki i Twoich kolegów do zajrzenia w głąb jamy.

8. Wyobraź sobie, że doświadczasz poniższych sytuacji budzących lęk. Napisz, jak możesz sobie poradzić z tym uczuciem. Zadanie wykonaj w zeszycie.

- Widzę cień w oknie.
- Słyszę dziwny dźwięk w nocy.
- Wchodzę do ciemnego pokoju.
- Słyszę mocne stukanie do drzwi, a nikogo nie ma w domu.

9. Wymyśl kryjówkę, która będzie Twoją bezpieczną przestrzenią – miejscem, gdzie czujesz się dobrze, kiedy napotykasz trudności. Uzupełnij w zeszycie poniższe zdania.

- Czuję się bezpiecznie, kiedy jestem w...
- To miejsce wygląda...
- Kiedy tam wchodzę, to...

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Podmiotem mówiącym w wierszu *Czarna jama* jest Joanna Papuzińska.	**P**	**F**
2.	Osoba ta mówi o lęku, który odczuwa na myśl o czarnej jamie.	**P**	**F**

We wszystkim szukam dobrych stron

Podczas lekcji:

- określisz, czy opowiedziana historia jest prawdą czy fikcją literacką;
- wymienisz, jakimi cechami odznaczała się rodzina Gabi;
- stworzysz słowniczek pojęć rodzinnych i wykorzystasz je w swojej pracy.

Na początek

- Jakie cechy mają ludzie, którzy zauważają, że szklanka jest do połowy pełna, a jakie ci, którzy widzą ją do połowy pustą? Zapisz po trzy propozycje.

Magdalena Różczka, Marta Wysocka-Jóźwiak

Gabi. A właśnie, że jest pięknie!

fragmenty

– To się staje naprawdę nie do zniesienia! – pomyślała Gabrysia. – Ile można czekać, aż się wszyscy obudzą?! Wstała dziś bardzo wcześnie rano. Postanowiła jednak z grzeczności dać się wszystkim wyspać aż do godziny ósmej i dopiero wtedy obudzić resztę domowników.

– I nawet one ciągle śpią – mruknęła cichutko do siebie, patrząc na dwie siostry.

W nowym domu dzieliła pokój z Wandą i Heleną. Wanda miała trzynaście lat i spała na pojedynczym tapczanie, nad którym powiesiła sobie na ścianie własny rysunek tygrysa. To prawdziwa miłośniczka zwierząt, a w szczególności psów i koni. Helenka była najmłodsza z rodzeństwa i miała zaledwie trzy latka […]. Helenka dzieliła z Gabrysią łóżko piętrowe, ale to Gabi oczywiście spała na górze! […]

***

– Mamy gości! Mamy gości! Musimy wszystko idealnie przygotować! – zawołała w końcu Gabrysia, gdy nareszcie wybiła godzina ósma, a potem zaczęła biegać po całym domu i głośno śpiewać najweselsze piosenki, jakie znała.

Poznaj autorki

Magdalena Różczka

Aktorka filmowa i teatralna. Założycielka Fundacji Ukochani, wspierającej dzieci z rodzin zastępczych.

Marta Wysocka-Jóźwiak

Psycholożka i terapeutka pracująca z dziećmi. W wolnych chwilach pisze książki, wiersze i artykuły.

Najpierw oczywiście obudziła Wandę i Helenkę, potem wpadła do pokoju najstarszej siostry Ali, ale ta odwróciła się tylko na drugi bok. Następnie pobiegła do pokoju chłopaków i ściągnęła z łóżek Filipa, Jakuba i Michała, a na końcu wparowała do sypialni rodziców.

– Pobudka! Ejo, czy wszyscy już zapomnieli, jaki dziś mamy dzień?! – krzyknęła [...].

No tak... W tym domu było kogo budzić... W końcu Gabrysia wychowywała się w rodzinie zastępczej! Rodzice opiekowali się teraz siedmiorgiem dzieci, ale zdarzyło się, że mieli ich aż trzynaścioro! Mama miała na imię Agnieszka i była najlepszą mamą pod słońcem: potrafiła wysłuchać każde dziecko, pysznie gotować i cudownie przytulać [...]. Tata Gabrysi miał na imię Wojciech i był krawcem. On też był super! I to bardzo!

– O, matko... – mruknął zaspany Kuba. – Co to za zadyma od samego rana? Wrzeszczy, jakby się paliło... – I ziewnął, przeciągając się jednocześnie.

Kiedy Gabi już wszystkich obudziła i pomimo ogromnego podekscytowania przełknęła co nieco podczas śniadania, rozpoczęła uroczyste przygotowania do pikniku. Wszyscy zaangażowali się do pomocy. [...] Gabrysia wyciągnęła z szafy najpiękniejsze koce, które zaczęła rozkładać na trawie w ogrodzie.

– Gabrysiu, przecież to nasze najlepsze koce! – zauważyła zaskoczona mama. – Weźmy ten, którego zawsze używamy podczas zabawy na podwórku.

– Ale, mamo! Nie sądzę, żeby rodzice Bartka pozwolili swojemu synowi przyjaźnić się z dziewczynką, która używa tak zniszczonego koca podczas pikniku zapoznawczego!!! – zdecydowanie zaoponowała dziewczynka.

– Oj, Gabi, Gabi... To naprawdę nie jest najważniejsze – podsumowała spokojnie jej wywód mama – ale niech ci będzie. Wyjątkowo się dzisiaj zgodzę.

– Och, mamo! Nigdy ci tego nie zapomnę! Dzięki tobie mam szansę na przyjaźń do grobowej deski!!! – Gabrysia mocno przykleiła się w uścisku do swojej mamy.

Kiedy wszystko było gotowe, pozostało już tylko oczekiwanie na gości [...].

***

– Witajcie! Witajcie! Do stołu siadajcie! – przywitała gości mama Gabrysi. – Na naszym pikniku jest zabaw bez liku! – tu zwróciła się z uśmiechem do dzieci

Goście przybyli punktualnie o czternastej. [...] Dzieci zaczęły się bawić w najlepsze [...].

– To Helenka [...] – Gabrysia [...] zaczęła przedstawiać Bartkowi resztę rodziny: – To jest Wanda, już ją znasz. A to Michał w stroju Roberta Lewandowskiego

[…]. Zobaczysz! Kiedyś będzie jak Lewy – powiedziała z dumą. – Tam dalej jest Filip, który ma zespół Aspergera […].

– Co ma? – zapytał Bartek lekko zaniepokojony.

– Nic strasznego. Po prostu Filip ma trudności z rozumieniem niektórych żartów […]. Ale do tego jest baaaaardzo mądry [...]. I wie wszystko o kosmosie! To dzięki niemu chodzimy wszyscy do szkoły integracyjnej[1] […].

– Jest jeszcze Kuba, który ma osiem lat jak Filip. I chociaż pochodzą z różnych rodzin, a ich biologiczni rodzice nawet się nie znają, to wszyscy nazywamy ich bliźniakami – roześmiała się Gabi.

– Rodzice biologiczni? Czyli że lubią przyrodę? – dopytał Bartek.

– Ach, nie… To prawdziwi rodzice, tacy jak twoi. Mamy, które ich urodziły…

– Aaa! Już rozumiem! – przerwał jej Bartek. – Bo wasza mama i tata wzięli was pod opiekę od innych rodziców!

– Właśnie!

– A to kto? – zapytał Bartek […].

– To Alicja. Ma dwadzieścia dwa lata. W przyszłym roku wychodzi za mąż i się wyprowadza! A wiesz, co to oznacza? […] – Że najpiękniejszy pokój na świecie będzie mój!

Roześmiali się wspólnie i pobiegli bawić się z chłopcami […].

Dzień spędzony na powietrzu i towarzyszące temu emocje sprawiły, że Bartkowi po powrocie do domu powieki same zaczęły pomału opadać. Przed zaśnięciem zdążył tylko powiedzieć:

– Mamo, Gabi jest niesamowita! Jak to możliwe, że dziewczynka, która nie zna swoich rodziców, powtarza w kółko zdanie: „Moje życie to pasmo sukcesów”? A to, że nas poznała, nazywa ogromnym szczęściem?

1
W szkole integracyjnej dzieci pełnosprawne uczą się wspólnie z rówieśnikami z niepełnosprawnością lub specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

O tekście

1. Zrelacjonuj krótko historię przedstawioną w przywołanym fragmencie. Uwzględnij odpowiedzi na pytania: Kto miał odwiedzić Gabrysię? Jak dziewczynka przygotowywała się na przyjęcie gości? Czy wizyta była udana?

2. Kto opowiada o wydarzeniach w tekście? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. Autor. **B.** Gabi. **C.** Narrator. **D.** Bartek.

3. Ustal, czy opisywane zdarzenia mogły naprawdę mieć miejsce. Uzasadnij swoje zdanie za pomocą odpowiednich fragmentów tekstu.

Fikcja literacka – sposób pokazania świata wymyślonego przez autora; można przedstawić świat prawdopodobny albo świat nieprawdopodobny (fantastyczny).

Realny – prawdziwy, rzeczywiście istniejący.

Prawdopodobny (realistyczny) – wymyślony, ale podobny do realnego, przypominający rzeczywisty.

Nieprawdopodobny (fantastyczny) – wymyślony; taki, który nie mógłby zaistnieć w rzeczywistości, magiczny.

4. Narysuj w zeszycie schemat przedstawiający rodzinę Gabrysi. Określ, czego się dowiadujemy o dziewczynce i jej bliskich.

5. Czym wyróżnia się rodzina dziewczynki? Opowiedz własnymi słowami.

6. Wyjaśnij, co bohaterka sądzi o swojej sytuacji rodzinnej. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Gabrysia nie może pogodzić się ze swoją sytuacją rodzinną.	P	F
2.	Dziewczynka kocha i szanuje mamę, która wychowuje ją i sześcioro rodzeństwa.	P	F
3.	Bohaterka umie dostrzegać dobre strony we wszystkim, co ją spotyka.	P	F

7. Opowiedz, co w zachowaniu Gabrysi podobało się Bartkowi. Jak chłopiec to ocenił?

Chcę więcej

Niektóre osoby skupiają się głównie na sprawach przykrych i nieprzyjemnych. Często można usłyszeć z ich ust: „Nigdy nic mi się nie udaje”, „Zawsze to mnie nauczyciel prosi do tablicy”, „Nikt mnie nie lubi”, „Mam zawsze pecha”.

To pesymiści

Są także osoby, które skupiają się na pozytywnych wydarzeniach i zjawiskach, a przykre i trudne uznają jedynie za chwilowe. Usłyszymy od nich: „Ale szary dzień. Może się jednak przejaśni i pójdę na spacer?”, „Spróbuję to zrobić! Nic nie tracę”, „Dlaczego miałoby mi się nie udać?”.

To optymiści

▶ Wyjaśnij, jak rozumiesz znaczenie poniższych zwrotów. Powiedz, która postawa cechuje optymistę, a która – pesymistę.

a) Patrzeć na świat przez różowe okulary.
b) Malować coś w czarnych barwach.
c) Tworzyć czarne scenariusze.
d) Widzieć światełko w tunelu.
e) Zachować pogodę ducha.
f) Nie tracić ducha.

▶ Do której grupy ludzi można zaliczyć Gabrysię? Podaj uzasadnienie.

Tworzę

8. Na podstawie dotychczasowych lekcji i własnych doświadczeń stwórzcie w grupach banki słówek związanych z rodziną.

Grupa 1. Wymieńcie osoby, które zalicza się do rodziny, np. stryj, kuzynka.

Grupa 2. Wskażcie cechy charakterystyczne dla członków dobrej rodziny, np. odpowiedzialny, troskliwy.

Grupa 3. Powiedzcie, co trzeba robić, aby każdy czuł się dobrze w swojej rodzinie, np. opiekować się, dbać.

9. Opisz fikcyjny piknik z rodziną. Użyj słów z zadania 8.

Sprawdź, co już umiesz

Uzupełnij zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B oraz jej wyjaśnienie C albo D.

Gabi. A właśnie, że jest pięknie! to utwór **A** / **B**, ponieważ wydarzenia **C** / **D**.

A. fantastyczny
B. realistyczny
C. wymyśliła bohaterka
D. przypominają rzeczywiste

Bądźmy w kontakcie – pozdrowienia i list

Podczas lekcji:

- przypomnisz sobie, czym jest kompozycja tekstu;
- omówisz, jakie elementy powinny zawierać pozdrowienia i list;
- właściwie skomponujesz pozdrowienia i list prywatny;
- wykorzystasz słownictwo potrzebne podczas pisania korespondencji.

Na początek

- Czy wiesz, jaką drogę muszą pokonać list papierowy lub pozdrowienia na pocztówce, zanim dotrą od nadawcy do odbiorcy? Opowiedz o tym, stosując następujące wyrazy: *najpierw*, *potem*, *zanim*, *następnie*, *później*, *na koniec* itp.

Mam lekkie pióro

Przykładowe pozdrowienia

zwrot grzecznościowy

miejsce i data napisania kartki

Haga, 10.07.2027 r.

Kochana Ciociu!

Przesyłam Ci serdeczne pozdrowienia z Holandii. Pogodę mamy piękną. Żeglujemy oraz zwiedzamy. Byliśmy w domu Anny Frank.

tekst wiadomości

Całusy!

Julka

podpis nadawcy

PS Pomysł z zabraniem rowerów był strzałem w dziesiątkę!

postscriptum, w skrócie PS (dopisek umieszczony po podpisie)

Sz.P. Anna Nowicka

ul. Kebabowa 5 m. 8

09–102 Kopernikowo

Polska

dane odbiorcy
- zwrot grzecznościowy
- imię i nazwisko
- ulica, numer domu i mieszkania
- kod pocztowy i nazwa miejscowości
- nazwa kraju, jeśli kartkę wysyłamy za granicę

Pozdrowienia – tekst z wyrazami pamięci, tradycyjnie pisany na widokówce, wysyłany z podróży.

Nadawca – osoba, która wysyła list, kartkę pocztową, paczkę itp.

Adresat (**odbiorca**) – osoba, do której jest nadawana przesyłka.

1. Wymyśl ciekawy lub zabawny adres, pod którym mógłby mieszkać bohater Twojej ulubionej książki. Zapisz ten adres w zeszycie. Podaj wszystkie potrzebne elementy adresu.

2. Wskaż na kartce z pozdrowieniami miejsca, w których brakuje ważnych informacji. Powiedz, co trzeba dopisać.

15.08.2026 r.

Najserdeczniejsze
pozdrowienia znad Bałtyku
dla kochanego Wujka
przesyła

WP Jan Nowicki

PS Żałuj, że Cię tu nie ma!

Przykładowy list

miejsce, data

Wrocław, 3 maja 2027 r.

Kochana Babciu!

nagłówek (zwrot do osoby, do której piszesz)

wstęp

akapity

rozwinięcie (możesz opowiedzieć o zdarzeniach, w jakich uczestniczysz, i o swoich przeżyciach)

W ubiegłym tygodniu przyjechałam z rodzicami do Wrocławia, miejsca Twojego urodzenia.

Czas upływa nam bardzo przyjemnie. Popołudniami spacerujemy po pięknym Starym Mieście, byliśmy też w zoo, a w niedzielę oglądałam z Rodzicami Panoramę Racławicką. Zrobiła na mnie ogromne wrażenie. Oczywiście szukam także wrocławskich krasnali.

Jak wiesz, Tata postanowił odwiedzić naszych krewnych i zdobyć informacje potrzebne do dokończenia drzewa genealogicznego. Dzięki temu wczoraj poznałam ciocię Wandę i wujka Konstantego. Pokazali mi Twoje fotografie z dzieciństwa! Wujek to prawdziwe źródło wiedzy o rodzinie Dąbrowskich.

zakończenie

Gdy wrócę, wszystko Ci opowiem!
Pozdrawiam serdecznie Ciebie i Dziadka –

podpis nadawcy

Basia

post-scriptum

PS Mamy album o Wrocławiu, o który prosiłaś.

List – pisemna wypowiedź jednej osoby (nadawcy) skierowana do innej osoby (adresata), w której nadawca informuje o jakichś wydarzeniach, dzieli się przeżyciami i refleksjami lub nakłania do czegoś. Listy najczęściej mają charakter prywatny.

Piszę i mówię poprawnie

W liście stosuj wielką literę w wyrazach odnoszących się do adresata i osób mu bliskich, np. *Jak się czuje Twój Brat? Pozdrowienia dla Ciebie i Twoich Rodziców!*

Pamiętaj o starannym zapisie i poprawnej pisowni.

Bank słówek

- Kochany Tato • Droga Babciu • Cześć, Marku • Szanowna Pani
- Dziękuję za Twój ostatni list • Co nowego u Was?
- Czekam na Twoją odpowiedź • Z wyrazami szacunku • Przekaż pozdrowienia
- Serdecznie, gorąco pozdrawiam • Ślę, wysyłam pozdrowienia • Tęsknię • Całuję
- Zwiedziłam • Zobaczyłem • Leniuchuję • Spędzam czas aktywnie

3. Wyjaśnij, co Twoim zdaniem oznacza tajemnica korespondencji.

4. Wybierz jedno ze zdjęć, a następnie wymyśl treść listu czytanego przez przedstawione na nim osoby. Określ, kim mógł być jego nadawca.

Sprawdź, co już umiesz

Napisz do wybranej osoby list na dowolny, wybrany przez Ciebie temat. Możesz skorzystać z podpowiedzi poniżej.

- Twój udany wakacyjny dzień lub wyjazd.
- Coś miłego (lub przykrego), co Cię ostatnio spotkało.

Podsumowanie rozdziału II

Ja i rodzina

Poradzisz sobie!

Podzielcie się na grupy, a następnie wylosujcie numer stacji. Zadania rozwiązujcie na kartkach. Do kolejnego stanowiska przechodzicie dopiero po wykonaniu wszystkich poleceń. Powodzenia!

STACJA 1 – RODZINA

1. Przeczytajcie tekst. Na jego podstawie zapiszcie w tabeli przy członkach rodziny ich cechy.

Mamy dużą rodzinę. Najstarszą osobą jest babcia, która ma gołębie serce i zawsze o wszystkich dba. Dziadek, choć już schorowany, jest wulkanem energii. Jego konikiem są szachy. Gra w nie z sąsiadem każdego dnia. Nasi rodzice rozwijają firmę i są oddani swojej pracy, ale w weekendy zawsze znajdują dla nas czas. Mam jeszcze dwoje rodzeństwa. Hanka, najstarsza, jest bardzo pomysłowa, a mama mówi o niej, że to gorąca głowa. Hubert jest wesoły i gadatliwy, ale czasem mnie drażni, bo lubi wtykać nos w nie swoje sprawy.

aktywny • ciekawski • dobry • emocjonalny • kreatywny • łagodny • energiczny • prężny • rozmowny • wścibski • zapalczywy • zapracowany

Babcia	Dziadek	Rodzice	Hanka	Hubert
?	?	?	?	?

2. Podajcie, kim jest narrator tekstu przytoczonego w zadaniu 1. Wymieńcie dwie jego cechy.

3. Wymieńcie cztery działania, które sprawiają, że rodzina, mimo różnic, może być szczęśliwa. Użyjcie zdań oznajmujących.

STACJA 2 – WŁASNY KĄT

4. Zapiszcie sześć skojarzeń ze słowami *własne miejsce* (uwzględnijcie uczucia, kolory, dźwięki, wspomnienia).

5. Asia pokazała Wam swój nowy pokój. Opiszcie w pięciu zdaniach to miejsce koleżance, która go nie widziała.

6. Monika przygotowała na lekcji języka polskiego opis swojego wymarzonego pokoju. Nie zastosowała poprawnej interpunkcji. Wskażcie, gdzie należy wstawić odpowiednie znaki przestankowe. Pamiętajcie o wielkich literach na początku zdań.

Mój pokój jest duży i jasny stoi w nim łóżko biurko oraz regał z książkami na ścianach wiszą plakaty moich ulubionych zespołów i zdjęcia z wakacji kiedy je oglądam czuję radość i spokój czasem słucham muzyki lub rysuję wtedy zapominam o całym świecie lubię to miejsce bo jest naprawdę moje

STACJA 3 – PRZEŻYCIA

Przeczytajcie wierszyk, a następnie wykonajcie polecenia.

Pierwszy wywiad to wyzwanie,
zaprosiłem znane panie.
Drżę w obawie o swój głos,
kartek mam gotowych stos.
Coś zapiera w piersiach dech,
a po plecach biegnie dreszcz.

Twarz raz blada, raz rumiana;
miękną również me kolana.
W studiu już zasiedli goście.
Serce dudni coraz głośniej.
Kamerzyści dają znak,
bo rozmowę zacząć czas!

7. Kim jest podmiot mówiący w wierszu? Wymieńcie fragmenty, które na to wskazują.

8. Czego doświadcza ta osoba? Przeczytajcie fragmenty mówiące o fizycznych objawach jej uczuć.

9. Zadajcie podmiotowi mówiącemu dwa pytania, które pozwoliłyby Wam ustalić, dlaczego jest aż tak przejęty. Pamiętajcie o zastosowaniu odpowiedniego znaku interpunkcyjnego na końcu zdania.

STACJA 4 – „CZARNE JAMY"

10. Wymieńcie trzy sytuacje, które mogą być trudne dla czwartoklasistów, i przygotujcie trzy wskazówki, jak można sobie z nimi poradzić. Użyjcie wypowiedzeń oznajmujących.

11. Napiszcie kilkuzdaniową, nieprawdopodobną historyjkę o chłopcu, który oswoił swoją „czarną jamę".

12. Ułóżcie trzy zaklęcia dodające odwagi. Użyjcie zdań rozkazujących.

STACJA 5 – NASZE RELACJE

13. Tadeusz wysłał do swoich rodziców kartkę z wakacji w górach. Wymieńcie elementy, o których zapomniał.

14. Wyszukajcie w tekście pozdrowień Tadeusza po jednym przykładzie wypowiedzenia oznajmującego, pytającego i rozkazującego.

15. Przeczytajcie wszystkie wypowiedzenia wykrzyknikowe. Określcie, jakie emocje chłopiec chciał za ich pomocą wyrazić.

Białka Tatrzańska

Kochani Rodzice!

Pozdrawiam Was z gór! Pogoda jest wspaniała – czasem trochę pada, ale i tak chodzimy po szlakach. Wczoraj widzieliśmy kozice i kupiliśmy pyszne oscypki. Dziś idziemy nad potok, a wieczorem planujemy ognisko z kiełbaskami. Jutro jedziemy na wycieczkę do zamku.

Czy tęsknicie za mną?

PS Pozdrówcie Babcię.

Mama i Tata
ul. Karmelowa 35/4
Wrocław
Polska

STACJA 6 – MEDIA

16. Podajcie nazwy mediów popularnych w czasach dzieciństwa Waszych dziadków i obecnie. Zapiszcie dwie nazwy urządzeń dostępnych starszym pokoleniom oraz dwie nazwy urządzeń używanych przez młodzież.

17. Wskażcie trzy zalety korzystania z zasobów internetu.

18. Zaprojektujcie w zeszycie tarczę – symbol bezpieczeństwa w sieci. Zapiszcie na niej trzy zasady, dzięki którym można korzystać z internetu bez ryzyka. Użyjcie zdań rozkazujących.

To już wiesz!

Formy wypowiedzi

list

dom, jesień

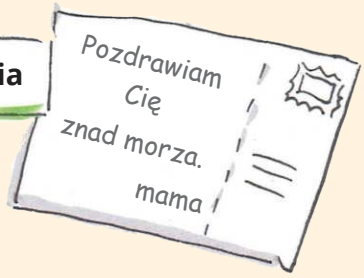
Cześć, Zosiu!

Odkąd wyjechałaś na studia, bardzo tęsknię. Kiedy przyjedziesz?

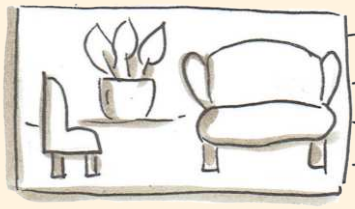
Serdecznie pozdrawiam

Twój brat Jacek

pozdrowienia

opis pokoju

- wielkość
- kształt
- wyposażenie
- opinia

Pojęcia

nadawca – wysyła przesyłkę

adresat – otrzymuje przesyłkę

podmiot liryczny – wypowiada się w wierszu

fikcja literacka – świat wymyślony przez autora dzieła

narracja – sposób przedstawienia świata w dziele literackim

narrator – osoba opowiadająca o wydarzeniach

Media

- **media tradycyjne** – prasa, radio, telewizja
- **media cyfrowe** – portale, aplikacje, komunikatory

media społecznościowe = budowanie wspólnoty

Nauka o języku

wypowiedzenie

oznajmujące	rozkazujące	pytające
.	. / !	?

wykrzyknikowe: !

Ortografia i interpunkcja

Znaki interpunkcyjne

.?!	koniec wypowiedzi
„…”	tytuł, przytoczenie cudzych słów
:	wyliczenie, zapowiedź cytatu
,	rozdzielanie wyrazów
—	wtrącenie, zapis dialogu

Przecinek stawiamy

- mama, tata, córka, syn
- myślę, że…; pytam, czy…
- przed ale, więc, gdy, który, co

Przecinka nie stawiamy

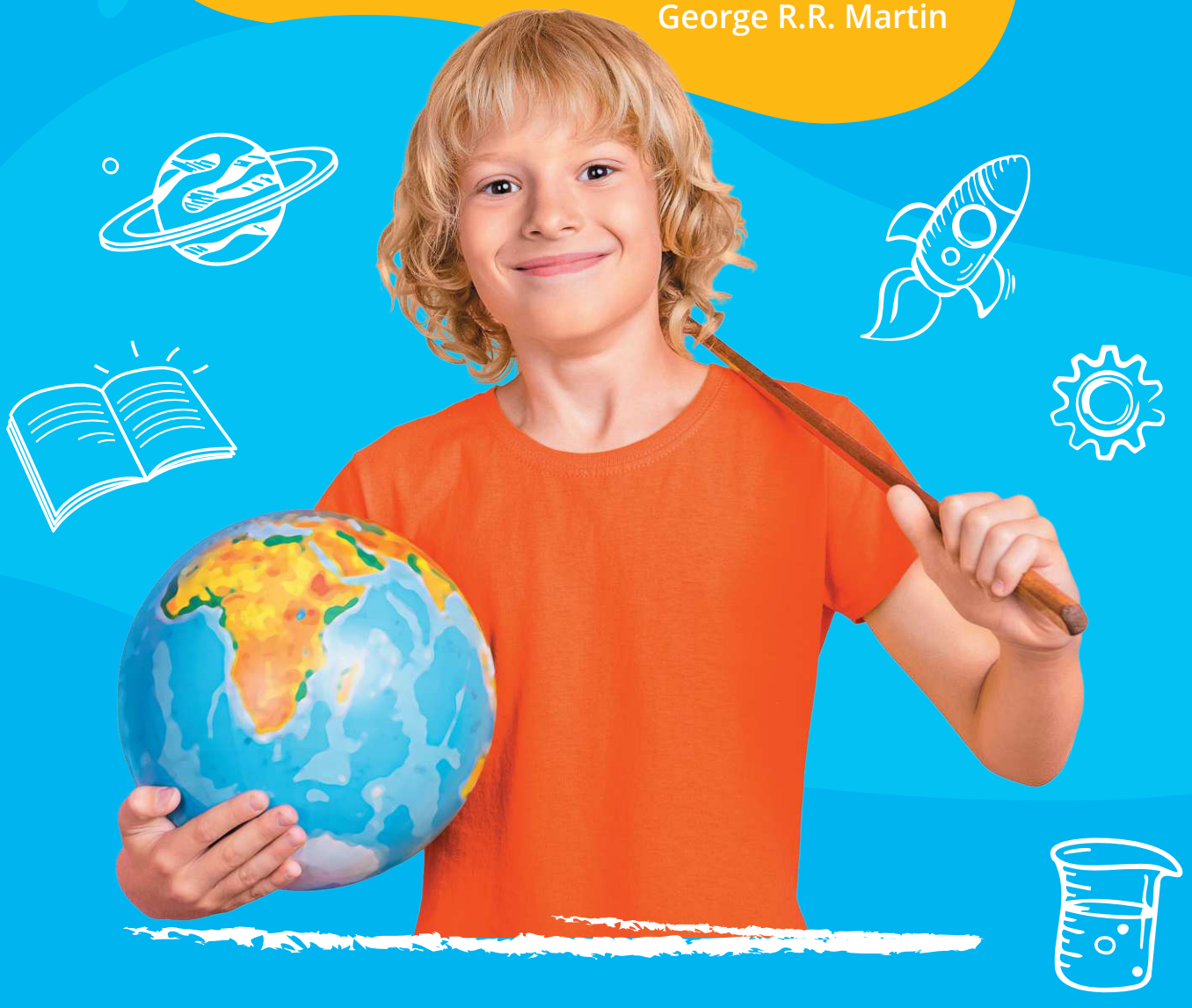
- przed albo, i, oraz

ROZDZIAŁ III

Ja i nauka

Gdziekolwiek pójdę, zawsze się czegoś uczę!

George R.R. Martin

W szkole zwykle jest wesoło!

Podczas lekcji:

- na podstawie tekstu określisz atmosferę panującą w klasie bohaterów;
- dopasujesz imię bohatera do opisanego zachowania;
- wyjaśnisz związek ilustracji z tekstem.

Na początek

- Przynieście klasowe fotografie z poprzednich lat. Jak zmieniła się Wasza klasa w tym czasie? Przywołajcie zabawne wspomnienia z tego okresu.

I

II

René Goscinny

Mikołajek

Najmilsza pamiątka

fragmenty

Dziś przyszliśmy do szkoły bardzo zadowoleni, bo będą robić fotografię całej klasy i ta fotografia – powiedziała nam pani nauczycielka – będzie dla nas najmilszą pamiątką na całe życie. Pani powiedziała także, żebyśmy przyszli porządnie ubrani i uczesani. Miałem pełno brylantyny[2] na włosach, kiedy wszedłem na podwórko szkolne. Wszyscy koledzy już byli, a pani strofowała właśnie Gotfryda, który był ubrany jak Marsjanin. Gotfryd ma strasznie bogatego tatę, który mu kupuje masę zabawek […].

2 brylantyna – kosmetyk do włosów, który je nabłyszcza i wygładza

Poznaj autora

René Goscinny[1] (1926–1977)

Francuski pisarz, którego rodzice mieli polskie korzenie. Sławę przyniósł mu komiks *Asterix*. Ogromną popularnością cieszy się też książka *Mikołajek* jego autorstwa i jej kolejne części. Początkowo *Mikołajek* był komiksem. Potem Goscinny zaczął tworzyć krótkie opowiadania.

[1] czytaj: re**ne** gosi**ni**

Fotograf był już ze swoim aparatem i pani mu powiedziała, że trzeba szybko zrobić zdjęcie, bo przepadnie nam lekcja arytmetyki[3]. Ananiasz, pierwszy uczeń i pieszczoszek naszej pani, powiedział, że to by była szkoda stracić lekcję, bo on bardzo lubi arytmetykę i rozwiązał wszystkie zadania, które były na dzisiaj.

Euzebiusz, jeden kolega, który jest bardzo silny, chciał dać Ananiaszowi fangę[4] w nos, ale Ananiasz nosi okulary i nie zawsze można go bić. […]

Wtedy fotograf powiedział:

– Spokojnie, spokojnie! Wiem, jak trzeba rozmawiać z dziećmi. Wszystko pójdzie jak z płatka.

Fotograf kazał nam się ustawić w trzy rzędy; pierwszy rząd będzie siedział na ziemi, drugi będzie stał, pani będzie siedziała w środku na krześle, a trzeci rząd ustawi się na skrzynkach.

Ten fotograf ma naprawdę fajne pomysły. Po skrzynki poszliśmy do szkolnej piwnicy. W piwnicy było prawie ciemno, więc podokazywaliśmy sobie, a Rufus włożył na głowę stary worek i tak długo krzyczał „Uuu... jestem duch!", aż przyszła pani i zdjęła mu ten worek. […]

Wróciliśmy na podwórze […].

– Przecież jesteście zupełnie czarni – powiedziała.

Prawda, przez to błaznowanie w piwnicy zabrudziliśmy się trochę. […] Poza Ananiaszem, jedyny, który miał czystą twarz, to był Gotfryd, bo na głowie miał swój kask Marsjanina, który wyglądał jak słój. […]

– Czy chcecie zrobić przyjemność waszej pani? – zapytał nas [fotograf].

Odpowiedzieliśmy, że tak, bo przecież lubimy naszą panią – jest strasznie miła, kiedy jej nie denerwujemy.

– No więc […] ustawcie się grzecznie do zdjęcia. Najwyżsi staną na skrzynkach, średni staną na ziemi, a mali sobie usiądą.

Zaczęliśmy się już ustawiać i fotograf mówił do pani, że z dziećmi wszystko się zrobi cierpliwością, ale pani nie mogła wysłuchać go do końca: musiała nas rozdzielić, bo wszyscy chcieli stać na skrzynkach.

– Tylko ja jestem wysoki! – krzyczał Euzebiusz i spychał tych, którzy chcieli wejść na skrzynki.

Gotfryd nie chciał ustąpić i Euzebiusz trzasnął go w słój, aż go ręka zabolała. Musieliśmy potem w kilku wyciągać głowę Gotfryda ze słoja, bo słój nie chciał zejść.

Pani powiedziała, że ostrzega nas po raz ostatni i że zaraz pójdziemy na lekcję arytmetyki, więc postanowiliśmy się uspokoić. […]

3 arytmetyka – nauka o liczbach i działaniach na nich

4 fanga – uderzenie, cios

Wreszcie ustawiliśmy się. Ja siedziałem na ziemi obok Alcesta. Alcest to mój kolega, który jest bardzo gruby i który ciągle je. Właśnie zajadał bułkę z dżemem i fotograf powiedział, żeby przestał jeść, ale Alcest odpowiedział, że on się musi odżywiać.

– Zostaw tę bułkę! – krzyknęła pani, która siedziała tuż za Alcestem. Alcest tak się przestraszył, że bułka wysunęła mu się z ręki na koszulę.

– No i świetnie – powiedział Alcest, próbując zebrać dżem bułką.

Pani powiedziała, że nie pozostaje nam nic innego, jak tylko posłać Alcesta do ostatniego rzędu, żeby nie było widać plamy na koszuli. […]

– Euzebiuszu – powiedziała pani – ustąp miejsca twemu koledze.

– To nie jest mój kolega – odpowiedział Euzebiusz – i nie ustąpię mu miejsca; niech stanie tyłem, żeby nie było widać jego plamy […].

Zrobił się mały rozgardiasz […]. Pani zaczęła wszystkim rozdzielać kary […] i w końcu […] powiedziała:

– A teraz może wreszcie uspokoicie się. […] Ustawcie się ładnie, uśmiechnijcie się, a pan zrobi nam piękne zdjęcie.

Posłuchaliśmy, bo nie chcieliśmy robić przykrości naszej pani. Wszyscy się ustawili i uśmiechnęli.

Ale i tak nic nie wyszło wtedy z tej fotografii, która miała być najmilszą pamiątką na całe życie, bo zobaczyliśmy, że nie ma fotografa. Nic nie powiedział, tylko sobie poszedł.

tłum. Barbara Grzegorzewska

O tekście

1. Wśród podanych wyrazów znajdź pary o podobnym znaczeniu. Która z nich oddaje Twoje wrażenia po przeczytaniu tekstu? Uzasadnij odpowiedź.

zabawny • wzruszający • nudny • zaskakujący • niezrozumiały • poważny • zawiły • monotonny • podniosły • śmieszny • poruszający • nieoczywisty

2. Zgromadź informacje na temat narratora. Wykorzystaj pytania pomocnicze. Wskaż w tekście fragmenty, które uzasadniają Twoje odpowiedzi.

a) Kim jest osoba opowiadająca o wydarzeniach?

b) Ile może mieć lat?

c) Jak się zachowuje w szkole?

3. Do każdego z przedstawionych opisów dopasuj imię bohatera.

- Bardzo lubi jeść i ma okrągłą sylwetkę.
- Ma bogatego tatę, od którego dostaje wszystko, co chce.
- Jest silny i czasem używa przemocy.
- To ulubieniec pani i najlepszy uczeń w klasie.

4. Wyjaśnij związek poniższych ilustracji z treścią opowiadania.

a) Jak zachowywali się bohaterowie tej historii?

b) Którą z sytuacji uważasz za najśmieszniejszą? Wytłumacz, co Cię w niej rozbawiło.

5. Wyjaśnij, czy dla Ciebie zdjęcie też byłoby najmilszą pamiątką.

6. Opisz atmosferę panującą w klasie.

a) Które zachowania bohaterów uważasz za pozytywne, a które za negatywne?

b) Oceń, czy metody stosowane przez dorosłych do uspokojenia klasy były skuteczne i dlaczego.

Tworzę

7. Dlaczego nie udało się wykonać „najmilszej pamiątki”? Zaproponuj inne zakończenie tej historii.

8. Jak spędzasz czas ze swoimi koleżankami i kolegami z klasy? Przedstaw to w ciekawej formie, np. wykonaj kolaż, przygotuj notatkę graficzną (sketchnotkę).

Sprawdź, co już umiesz

Dokończ zdania dotyczące utworu.

Tematem opowiadania *Najmilsza pamiątka* jest (?). Przedstawione wydarzenia rozgrywają się w (?). Biorą w nich udział (?).

Szkoła – ten budynek pamięta się przez całe życie

Podczas lekcji:

- opowiesz o swojej szkole;
- opiszesz budynek i jego otoczenie.

Na początek

- Przypomnij sobie swój pierwszy dzień w szkole. Opowiedz o nim. Jakie emocje towarzyszyły Ci w tamtym momencie?
- Dokończ wypowiedzi.
  a) W mojej szkole lubię szczególnie ?
  b) Poza przedmiotami szkolnymi mogę się tu nauczyć ?
  c) Atmosfera, jaka panuje w tym miejscu, jest ?
  d) Zwykle przerwy między lekcjami spędzam na ?
- Kto jest patronem Twojej szkoły? Jakie są dokonania tej osoby? Zapisz w zeszycie krótką notatkę o tej postaci.

1. Czy wiesz, jak wyglądała szkoła Twoich rodziców, dziadków, a może pradziadków? Na podstawie zdjęć opowiedz, co zmieniło się w niej od tamtych czasów, a co jest takie samo do dziś.

2. Wyjaśnij, co w dawnej szkole oznaczały poniższe określenia.

- kaligrafia
- rachowanie
- siedzenie w kozie
- siedzenie w oślej ławce
- kałamarz
- kajet

Mam lekkie pióro

Jak sporządzić opis szkoły

WSTĘP

Uczęszczam do Szkoły Podstawowej nr 3 im. Juliusza Słowackiego. Znajduje się ona w Klonowie, przy ulicy Szerokiej 10.

dane szkoły (nazwa i adres)

akapity

Zabytkowy budynek, wzniesiony z cegły prawie sto lat temu, jest jednopiętrowy, przestronny i bardzo zadbany. Od ulicy odgradza go parkan oraz pas starych drzew. Dokoła szkoły stoją ławki oraz altany. Dla młodszych uczniów urządzono drewniany plac zabaw, a obok zbudowano stojaki na rowery. Za budynkiem znajduje się duże boisko.

opis budynku oraz jego otoczenia

ROZWINIĘCIE

Wnętrze szkoły także prezentuje się bardzo ładnie. Korytarze i klatki schodowe są szerokie i pomalowane na jasne kolory. Sale lekcyjne, w których się uczymy np. historii czy matematyki, mają drewniane podłogi i duże okna. Ja szczególnie lubię pracownię polonistyczną, gdzie jest kącik do odpoczynku.

opis wnętrza

Na parterze, zaraz przy wejściu, znajdują się szatnie i portiernia, a nieco dalej gabinet dyrektora szkoły, sekretariat i pokój nauczycielski. W głębi korytarza mamy salę gimnastyczną i przebieralnie. Na piętrze mieszczą się sale lekcyjne, biblioteka szkolna, gabinet pani pielęgniarki oraz sklepik. Na obydwu poziomach szkoły są też toalety.

pomieszczenia szkolne

Moją szkołę dostosowano do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Jest w niej podjazd dla wózków i winda.

ZAKOŃCZENIE

Od pierwszego dnia nauki polubiłam ten budynek. Czuję się w nim bezpiecznie i dobrze. Zmieniłabym tylko zbyt głośny, stary dzwonek. Wiem, że w niektórych szkołach na przerwę zaprasza miła dla ucha melodia.

opinia na temat budynku

3. Przygotuj opis Twojej szkoły. Skorzystaj z instrukcji. Pamiętaj o akapitach.

WSTĘP

a) Jak brzmi pełna nazwa szkoły, do której uczęszczasz?

b) Gdzie się ona znajduje? (Podaj jej adres: miejscowość, ulicę i numer budynku).

ROZWINIĘCIE

c) Jak budynek szkoły wygląda z zewnątrz?

wysoki • ogromny • niewielki • nowoczesny • zabytkowy • ceglany • parterowy • piętrowy • zadbany • ogrodzony • otoczony zielenią

d) Opisz otoczenie szkoły.

dziedziniec • ławki • drzewa • krzewy • trawniki • klomby • stojaki na rowery • plac zabaw • boisko • hala sportowa • maszt z flagą • ogródek ekologiczny

e) Jak to miejsce prezentuje się wewnątrz? Jak wyglądają pracownie / sale lekcyjne?

przyjazne dla uczniów • widne • jasne • przestronne • niewielkie • kolorowe • wyposażone w wygodne ławki i pomoce naukowe

f) Jakie inne pomieszczenia, oprócz pracowni, znajdują się w Twojej szkole?

gabinet dyrektora • sekretariat • pokój nauczycielski • sala gimnastyczna • sklepik • biblioteka • szatnia • toalety • korytarze • klatki schodowe

g) Czy w budynku są jakieś udogodnienia dla uczniów z niepełnosprawnościami?

winda • podjazdy dla wózków • szerokie drzwi • ścieżki dotykowe • nisko zawieszone szafki

ZAKOŃCZENIE

h) Twoja ocena. Napisz, czy podoba Ci się budynek, co byś zmieniła / zmienił w szkole, jak się czujesz w tym miejscu, czy lubisz tu spędzać czas.

Sprawdź, co już umiesz

Jak Twoim zdaniem będą wyglądały szkoły za sto lat? Przygotuj krótki opis takiej placówki.

W rzeczy samej… – liczba i rodzaj rzeczownika

Podczas lekcji:

- przypomnisz sobie, czym jest rzeczownik;
- określisz liczbę i rodzaj tej części mowy.

Na początek

- Jakie słowa należałoby wpisać w miejsca kropek pod fotografiami? Przypomnij sobie, o którą część mowy tak pytamy.

… to jest?

… to jest?

… to jest?

Rzeczownik jest odmienną częścią mowy.

- Odpowiada na pytania: **kto? co?**

Rzeczownik nazywa						
osoby	**zwierzęta**	**rośliny**	**miejsca**	**rzeczy**	**zjawiska**	**pojęcia**
(kto?) mama	(co?) pies	(co?) róża	(co?) dom	(co?) krzesło	(co?) burza	(co?) przyjaźń

1. Zajrzyj do swojego plecaka i wyjmij z niego sześć różnych przedmiotów. Wpisz do zeszytu ich nazwy. Określ liczbę i rodzaj rzeczowników, które zapisałaś / zapisałeś.

- **Rzeczowniki** odmieniają się przez liczby – **liczbę pojedynczą** (oznaczającą pojedyncze osoby, zwierzęta lub przedmioty – np. kuzynka, pies, okno) oraz **liczbę mnogą** (oznaczającą więcej niż jedną osobę, jedno zwierzę lub jeden przedmiot – np. kuzynki, psy, okna).
- Rzeczowniki mają zwykle stały, określony **rodzaj**. Ustala się go na podstawie formy mianownika.

RODZAJ RZECZOWNIKA

rodzaj męski (r.m.)	**rodzaj żeński** (r.ż.)	**rodzaj nijaki** (r.n.)
(ten) pies	(ta) kuzynka	(to) okno

2. Przeczytaj rozmowę dzieci. Wyszukaj w niej rzeczowniki. Określ, jaki mają rodzaj.

– Marku, jesteś już spakowany na jutrzejszą wycieczkę?
– Pewnie. Wiesz, że uwielbiam góry.
– A ja nie wiem, czy zabrałam wszystkie rzeczy. Mam wygodne buty, kurtkę i jedzenie.
– Weź jeszcze wodę. I czapkę z daszkiem.

3. Zapisz w zeszycie sześć rzeczowników nazywających sportowców. Użyj liczby pojedynczej i mnogiej.

Wzór: pływaczka – pływaczki; tenisista – tenisiści

4. Podane rzeczowniki podziel na grupy, w zależności od ich rodzaju. Użyj liczby pojedynczej.

przyroda • cyrkle • nauczycielka • wychowawcy • wypracowanie • lekcje • zjawisko • przerwa • koleżanki • rozwiązanie • stołówka • polecenia

5. Do podanych rzeczowników dodaj poprawne formy liczby mnogiej.

imię → ? | książę → ? | akwarium → ? | ramię → ?

Sprawdź, co już umiesz

Ułóż litery w odpowiedniej kolejności, tak aby powstały rzeczowniki. Określ, w jakim rodzaju występują.

AZDEIW • KESOINW • EICYRKDO

Taki przypadek!

Podczas lekcji:

- poznasz nazwy przypadków i pytania do nich;
- odmienisz przez przypadki rzeczowniki w liczbach pojedynczej i mnogiej.

Na początek

- Zaproponuj do każdego zdjęcia odpowiednią formę wyrazu *dziadek*.

… rozmawia przez telefon.

Przytulam się do …

Mogę powierzyć … każdy sekret.

Namówiliśmy … na spacer po parku.

Czytamy z … książkę.

Siedzę przy … na ławce.

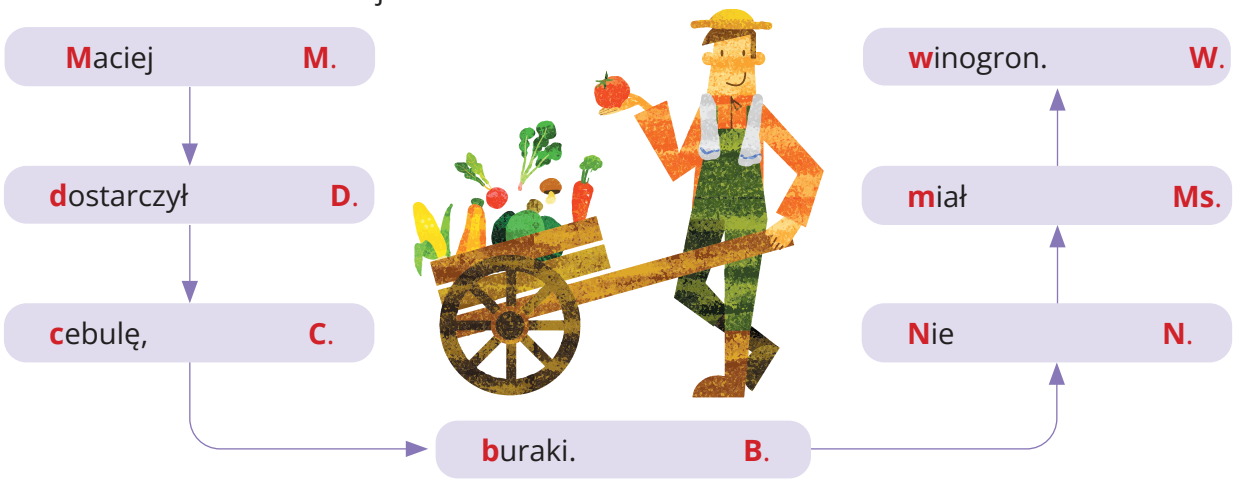
…, zgadnij, kto to!

▶ W języku polskim rzeczowniki się odmieniają – to znaczy, że zmieniają swoją formę w zależności od tego, z jakim wyrazem się łączą. Te formy nazywamy **przypadkami** rzeczownika. Każdy przypadek ma swoją nazwę i pytania, na które odpowiada.

Nazwa przypadka i skrót nazwy	Pytania	Pomocne słowo	Rzeczownik
mianownik (M.)	kto? co?	jest / są	książka
dopełniacz (D.)	kogo? czego?	nie ma	książki
celownik (C.)	komu? czemu?	przyglądam się	książce
biernik (B.)	kogo? co?	widzę	książkę
narzędnik (N.)	kim? czym?	interesuję się	książką
miejscownik (Ms.)	o kim? o czym?	myślę	(o) książce
wołacz (W.)	(bezpośredni zwrot do kogoś)	halo	książko

▶ Odmiana rzeczownika przez przypadki to **deklinacja**.

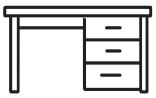
1. Jak zapamiętać kolejność przypadków? Stwórz krótki tekst, w którym pierwsze litery kolejnych wyrazów będą też pierwszymi literami nazw kolejnych przypadków, tak jak w zdaniach o rolniku Macieju.

2. Rzeczowniki ujęte w nawiasy przeczytaj we właściwej formie, a następnie zapisz je w zeszycie. Określ ich przypadek.

Pewnego (*dzień*) tata przyniósł do (*dom*) (*szczeniak*). Zwierzak stał na (*pobocze*) ruchliwej (*droga*). Bał się przejść na drugą (*strona*) (*ulica*). Postanowiliśmy znaleźć jego (*właściciel*). Napisaliśmy wiele (*ogłoszenie*), ale nikt na nie nie odpowiedział.

3. Odgadnij na podstawie obrazków, o jakie rzeczowniki chodzi, i utwórz ich odpowiednie formy.

A.	B.	C.	D.	E.	F.
					
C. lp	B. lp	N. lm	D. lm	Ms. lm	W. lp

4. Uzupełnij zdania podanymi rzeczownikami w odpowiedniej formie.

- Wypożyczyłam dziś w ? ? ?. (grzyb, biblioteka, atlas)
- Najdłuższą ? w naszym ? jest ?. (kraj, rzeka, Wisła)
- ? najbardziej podobają się ? ?. (historia, lekcja, Piotrek)

a) Określ nazwę przypadka każdego rzeczownika.

b) Zastanów się, które wyrazy wpływają na formę rzeczownika.

Rzeczownik *przypadek* w zależności od znaczenia odmienia się w różny sposób.

- M. przypadek (nieprzewidziane zdarzenie)
  D. przypadku — *Jej przyjazd to kwestia **przypadku**.*
- M. przypadek (w odmianie)
  D. przypadka — *Poprawna nazwa siódmego **przypadka** to wołacz.*

Piszę i mówię poprawnie

- Formę wołacza oddzielamy od reszty zdania przecinkiem lub przecinkami, np.
  ***Mamo,** źle się czuję. Muszę pójść do lekarza**, mamo**. Czy możemy**, mamo,** kupić syrop?*
- Po wołaczu możemy użyć też wykrzyknika, aby zasygnalizować emocje, np.
  ***Marku!** Siądź wreszcie do lekcji!*

5. Wyjaśnij, dlaczego konieczne jest wstawienie przecinka po czasowniku w zdaniu: *Zjedzmy dziewczynki*.

6. Odmieńcie w parach rzeczownik *przyjaciel* w liczbach pojedynczej i mnogiej. Najpierw jedna osoba podaje nazwę przypadka z pytaniami, a druga – poprawną formę rzeczownika w liczbie pojedynczej. Następnie zamieńcie się rolami i odmieńcie wyraz w liczbie mnogiej. W razie wątpliwości poproście o pomoc nauczyciela.

7. Napisz kilka zdań o swoim prawdziwym lub wyobrażonym przyjacielu. Użyj w pracy przynajmniej czterech różnych form odmienionego w poprzednim poleceniu rzeczownika *przyjaciel*.

8. Znany ekolog bada motyle zagrożone wyginięciem. Interesują go tylko te owady, przy których zapisany jest rzeczownik w celowniku liczby mnogiej. Jak brzmią te zakończenia? Wskaż właściwe motyle.

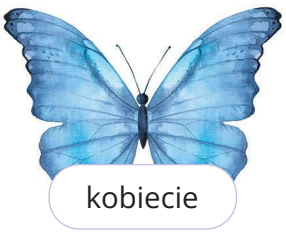

koleżanką

stołom

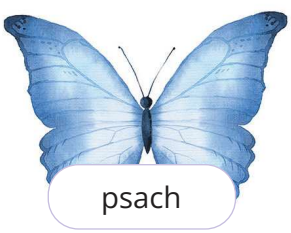

listą

motylom

desce

kobiecie

siostrą

psach

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	W zdaniu: *Motylarnia jest **miejscem**, w którym można zobaczyć różne gatunki owadów*, pogrubiony rzeczownik ma formę narzędnika.	P	F
2.	W zdaniu: *Naukowcy rozpoczęli badania nad*..., brakuje rzeczownika w miejscowniku.	P	F
3.	Pierwsze litery wyrazów w zdaniu: *Marysia dokupiła czekoladowe babeczki na majowy weekend*, odzwierciedlają kolejność przypadków.	P	F

Nie jestem sam – w grupie siła

Podczas lekcji:

- wyjaśnisz, dlaczego warto współpracować;
- podasz zalety dobrego komunikowania się z innymi.

Na początek

- Zastanówcie się, czy lepiej jest pracować w pojedynkę, czy w grupie. Podajcie przykłady prac wykonywanych samodzielnie i takich, przy których wymagana jest współpraca.

Poznaj autorów

Artur B. Chmielewski

Polski naukowiec, który pracuje w jednym z centrów badawczych NASA (agencji zajmującej się lotami kosmicznymi). Brał udział w pracach nad projektem łazika marsjańskiego oraz sond kosmicznych. Syn słynnego rysownika Papcia Chmiela, czyli Henryka Jerzego Chmielewskiego, autora komiksów z serii *Tytus, Romek i A'Tomek*.

Ewelina Zambrzycka-Kościelnicka

Dziennikarka i redaktorka. Pisze o odkryciach naukowych, o osobowościach świata nauki i wszystkim, co ma związek z kosmosem. Współautorka książek *Człowiek – istota kosmiczna* (z Grzegorzem Broną) oraz *Kosmiczne wyzwania* (z Arturem B. Chmielewskim).

Artur B. Chmielewski, Ewelina Zambrzycka-Kościelnicka

Kosmiczne wyzwania
Jak budować statki kosmiczne, dogonić kometę i rozwiązywać galaktyczne problemy

fragmenty

Cześć. Nazywam się Artur Bartosz Chmielewski i jestem inżynierem[1]. Kiedy się urodziłem, mój tata pomyślał, że zabawnie będzie nadać mi imiona, które wraz z nazwiskiem dadzą inicjały[2] ABC.

Tata, którego być może znasz jako autora przygód Tytusa, Romka i A'Tomka, zawsze chciał, żebym zajmował się sztuką. Wysłał mnie

1 inżynier – tu: osoba, która zajmuje się budowaniem i usprawnianiem maszyn

2 inicjały – pierwsze litery imienia i nazwiska

nawet na warsztaty, na których miałem nauczyć się mieszać farby, zrozumieć, czym jest perspektywa[3] i co to właściwie ten światłocień[4]. Z tamtej nauki niewiele wyszło, ale zostało mi jedno: w miejscu, w którym pracuję, Jet Propulsion Laboratory[5] (JPL), czyli Laboratorium Napędu Odrzutowego NASA, wszyscy używają skrótu mojego imienia i mówią do mnie po prostu Art, co po angielsku oznacza właśnie „sztuka".

Wiecie, co jest najfajniejsze w pracy dla wielkiej agencji kosmicznej? Wyzwania. To, że muszę wymyślić, rozwiązać jakiś problem, którego jeszcze nikt nigdy nie rozwiązał. Na przykład jak zbudować nadmuchiwany teleskop kosmiczny i czym go nadmuchać, skoro w przestrzeni kosmicznej nie ma powietrza. […] Chciałbym ci pokazać, że nauką może być wszystko, co robisz, a wiedza jest wszędzie, dosłownie wszędzie. I że każdy problem da się rozwiązać, jeśli tylko będziesz starać się to zrobić, zamiast szukać powodów, by odpuścić. […]

Kiedy byłem mały, tata często zabierał mnie i moją siostrę do parku w Powsinie[6], po czym dawał nam zagadki do rozwiązania. Pytał, dlaczego liście różnych drzew mają odmienne kształty i jak to wpływa na ich sposób spadania. Albo dlaczego na górnej stronie liście są sztywne i jakby pokryte woskiem, a po wewnętrznej stronie delikatne. […]

Razem z tatą podglądaliśmy też ptaki i na podstawie kształtu i wielkości ich dziobów próbowaliśmy zgadnąć, czym się żywią. A gdy czasami natrafiliśmy na mrowisko, trudno było mnie oderwać od obserwowania jego pracowitych mieszkańców. Wiesz, dlaczego maleńkie mrówki potrafią budować wielkie mrowiska? Ponieważ są podzielone na „brygady"[7], które ściśle ze sobą współpracują. Tylko dzięki współpracy można pokusić się o tworzenie rzeczy większych od nas. […]

W JPL stale uczymy się, co należy robić, by umieć się ze sobą skutecznie komunikować, koncentrować się na problemie i nie odpływać myślami mimo zmęczenia. Mamy specjalne zajęcia – zupełnie takie jak w szkole – jak za-

3
perspektywa – pokazanie trójwymiarowych obiektów i przestrzeni na płaskiej kartce

4
światłocień – technika malarska, która polega na pokazaniu zróżnicowanego światła i jego kontrastów

5
czytaj: dżet propalszn la**bra**tory

6
Powsin – osiedle w Warszawie, które słynie z ogrodu botanicznego

7
brygada – tu: drużyna, zespół

chowywać się miło i uprzejmie wobec współpracowników, uważnie ich słuchać i pracować w dobrej atmosferze, nawet jeśli nie przepadamy za sobą. To konieczne, bo podczas konstruowania każdego statku, sondy czy łazika współdziałają setki osób. Aby wykonać zadanie, musimy być zgraną drużyną. Nie wolno nam unikać tych, których mniej lubimy, albo nie słuchać kogoś, do kogo chowamy urazę. Przecież gdybyśmy nie umieli się dogadać, bylibyśmy jak źle złożony instrument badawczy, który zamiast zbierać informacje, wariuje i przesyła zbędne dane.

Można roztrwonić wiele miliardów dolarów tylko z tego powodu, że dwoje ludzi zwyczajnie się nie lubi. Dlatego bardzo ważne jest, żeby uczyć się nie tylko fizyki, chemii i programowania, lecz także tego, jak rozmawiać z koleżankami i kolegami, jak się zachowywać, by nas lubili i chcieli z nami spędzać czas. Nie daj sobie wmówić, że w życiu trzeba stawiać tylko na siebie. Trzeba stawiać na drużynę, bo samotny badacz w tych czasach niczego nie osiągnie.

O tekście

1. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz literę **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Ojciec Artura B. Chmielewskiego chciał, aby jego syn został inżynierem.	**P**	**F**
2.	Autor często jeździł z ojcem i siostrą do parku w Powsinie.	**P**	**F**

2. Opowiedz, czym się zajmuje Artur B. Chmielewski i co uważa za najciekawsze w swojej pracy.

3. Wskaż poprawną odpowiedź.

Jak koledzy z pracy nazywają Artura B. Chmielewskiego?

A. Jet **B.** ABC **C.** Art **D.** NASA

4. Bohater tekstu stwierdza, że nauką może być wszystko, co robimy. Czy zgadzasz się z jego opinią? Uzasadnij swoje stanowisko.

5. Artur B. Chmielewski mówi, że sukces wielu projektów jest wynikiem współpracy ludzi, którzy je realizowali. Jakie widzisz zalety działania w grupie?

6. Wymień umiejętności, których autor uczy się podczas zajęć z komunikacji.

Komunikacja – wymiana informacji między nadawcą a odbiorcą. Może się odbywać za pomocą słów, gestów, zachowań, znaków.

7. Wyjaśnij, dlaczego należy współpracować nie tylko z tymi osobami, które się lubi. Jaki jest cel współpracy?

Tworzę

8. Porozmawiaj z koleżanką lub kolegą z ławki, czy i dlaczego dzieci we współczesnej szkole powinny się uczyć współpracy i komunikacji. Wnioski zapiszcie w zeszycie.

9. Przygotujcie duży, ozdobny słoik z zakrętką oraz tyle karteczek dla każdego z Was, ilu jest uczniów w klasie. Napiszcie na kartkach coś miłego do każdej koleżanki i każdego kolegi z klasy. Podpiszcie się, złóżcie kartki, zaadresujcie je i wrzućcie do słoika. Następnie zakręćcie go i schowajcie w szafce w sali lekcyjnej. Otwórzcie słoik np. na ostatniej lekcji języka polskiego w czerwcu, przekażcie karteczki adresatom i przeczytajcie informacje przeznaczone dla siebie.

Sprawdź, co już umiesz

W trzyosobowych grupach przygotujcie w dowolnej formie kodeks skutecznej komunikacji w Waszej klasie. Przedyskutujcie Wasze pomysły z innymi zespołami.

Uczymy się planować zadania

Podczas lekcji:

- poznasz metodę, która pomoże Ci osiągać cele;
- dowiesz się, w jaki sposób można rozplanować swoje zadania;
- wykonasz własne drzewo celów.

Na początek

- Dokończ podane zdanie. Wykorzystaj jako podpowiedź znaczenie wybranej grafiki.

Aby osiągnąć zamierzony cel, należy wcześniej...

Agnieszka Łubkowska

Rysujemy drzewo celów

fragment

Czy wiesz, że dzięki drzewu celów możesz osiągnąć wszystko, co sobie zaplanujesz? Spróbuj!

1. Rysowanie drzewa celów

Narysuj na kartce wielkie drzewo z mnóstwem gałęzi. Nie musi być idealne, to twoje własne, wyjątkowe drzewo.

Poznaj autorkę

Agnieszka Łubkowska

Trenerka, która od 20 lat uczy metod skutecznego uczenia się, szybkiego czytania, technik służących lepszemu zapamiętywaniu. Autorka książek: *Uczymy się wszystkimi zmysłami*, *Ćwiczymy koncentrację*, *Uczymy się planować*.

2. Twoje cele na gałęziach

Pomyśl o rzeczach, które chcesz osiągnąć w tym tygodniu. To mogą być cele związane ze szkołą, z domem, hobby czy sportem. Wpisz każdy cel na osobnej gałęzi drzewa.

3. Kroki do celu

Teraz na każdej gałęzi narysuj kilka liści. Na każdym wpisz mały krok, który musisz zrobić, aby osiągnąć dany cel. Jeśli chcesz się nauczyć nowych słówek w języku angielskim, liście mogą wyglądać następująco: „Wybrać pięć słów", „Zapisać je w zeszycie" i „Powtarzać je co wieczór".

4. Śledzenie postępów

Codziennie sprawdzaj swoje drzewo celów i zaznaczaj kroki, które udało ci się zrealizować.

A. Łubkowska, *Uczymy się planować* (fragment)

O tekście

1. Przeczytaj zdania i wybierz to, w którym słowo *cel* ma takie samo znaczenie jak w tekście Agnieszki Łubkowskiej.

A. Celem naszej podróży jest Bydgoszcz.

B. Żołnierze strzelali na poligonie do celu.

C. Moim celem na dziś jest nauka do testu.

D. Obiekty wojskowe są głównym celem nalotów.

2. Wyjaśnij, na czym polega planowanie zadań zaproponowane w tekście.

3. Wymień, jakie korzyści płyną z opracowywania drzewa celów. Swoją odpowiedź zapisz w zeszycie.

4. Podaj umiejętności, które można rozwinąć, planując zadania.

5. Dopasuj do podanych zwrotów rzeczownik *cel* we właściwej formie. Określ jego liczbę i przypadek. Zadanie wykonaj w zeszycie.

wyznaczyć sobie ambitny (?) • rysować drzewo (?) • rozmawiać o swoich (?) • liczyć się z istotnymi (?) kolegów

Tworzę

6. Jak myślisz, co pomaga, a co przeszkadza w dążeniu do założonego celu? Zapisz swoje ustalenia w notatce o dowolnej formie.

Bank słówek

- cel (jaki?): konkretny • jasny • sprecyzowany • ogólny • szczegółowy • ambitny • krótkoterminowy • długoterminowy • osiągalny • nieosiągalny • istotny
- cel można: mieć • realizować • wyznaczać • wytyczać • osiągać • urzeczywistniać

7. Przyjrzyj się grafice i zastanów się, który zwrot najlepiej pasuje do jej treści. Uzasadnij swoje zdanie.

A. oceniać sytuację
B. zmierzać do celu
C. przyznawać rację
D. spocząć na laurach

Chcę więcej

Są różne metody ułatwiające wykonywanie zadań. Przetestuj tę, która będzie najskuteczniejsza w Twoim przypadku.

- **Lista zadań** – spisanie na kartce wszystkich obowiązków i odhaczenie już wykonanych.
- **Zjedz tę żabę** – wykonanie na początku zadania, które jest największym wyzwaniem.
- **Pomodoro** – praca nad zadaniami w blokach: 25 minut skupienia i 5 minut przerwy.
- **Zasada 2 minut** – wykonywanie od razu wszystkich zadań, które zajmują mniej niż 2 minuty.

- Wyszukaj w dostępnych źródłach jeszcze jedną metodę, która pomoże Ci lepiej zaplanować obowiązki.

Sprawdź, co już umiesz

Narysuj drzewo celów, które będziesz realizować w najbliższym tygodniu.

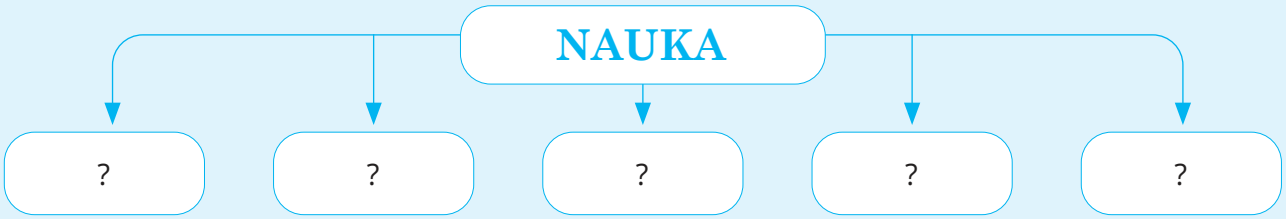
Trudna lekcja… życia

Podczas lekcji:

- podasz swoje skojarzenia ze słowem *nauka*;
- wyjaśnisz, co jest tematem wiersza Juliana Tuwima.

Na początek

- Podaj swoje skojarzenia z wyrazem *nauka*.

- Określ, jakie wyrazy pochodzą od słowa *nauka*.

Przekazywać wiedzę – …	Osoba dzieląca się wiedzą – …
Zdobyć wiedzę – …	Osoba zajmująca się badaniami naukowymi – …

- Czy lubisz się uczyć? Co Twoim zdaniem zachęca, a co zniechęca do nauki? Uzasadnij odpowiedź.
- Czy Twoim zdaniem wiedza zdobywana w szkole jest przydatna w życiu?

Poznaj autora

Julian Tuwim (1894–1953)

Polski poeta, tłumacz, autor wierszy dla dzieci, szlagierów (przebojów) muzycznych i tekstów kabaretowych. Najbardziej znane utwory Tuwima dla młodych czytelników to: *Lokomotywa*, *Zosia Samosia*, *Okulary*, *Rzepka*.

Julian Tuwim podpisywał się ponad czterdziestoma pseudonimami. W szkole był tak słaby z matematyki, że powtarzał szóstą klasę. O poecie opowiada książka *Rany, Julek!*, która przybliża jego dziecięce losy, pasje i słabości.

Julian Tuwim

Nauka

fragmenty

Nauczyli mnie mnóstwa mądrości,
Logarytmów[1], wzorów i formułek,
Z kwadracików, trójkącików i kółek
Nauczali mnie nieskończoności.

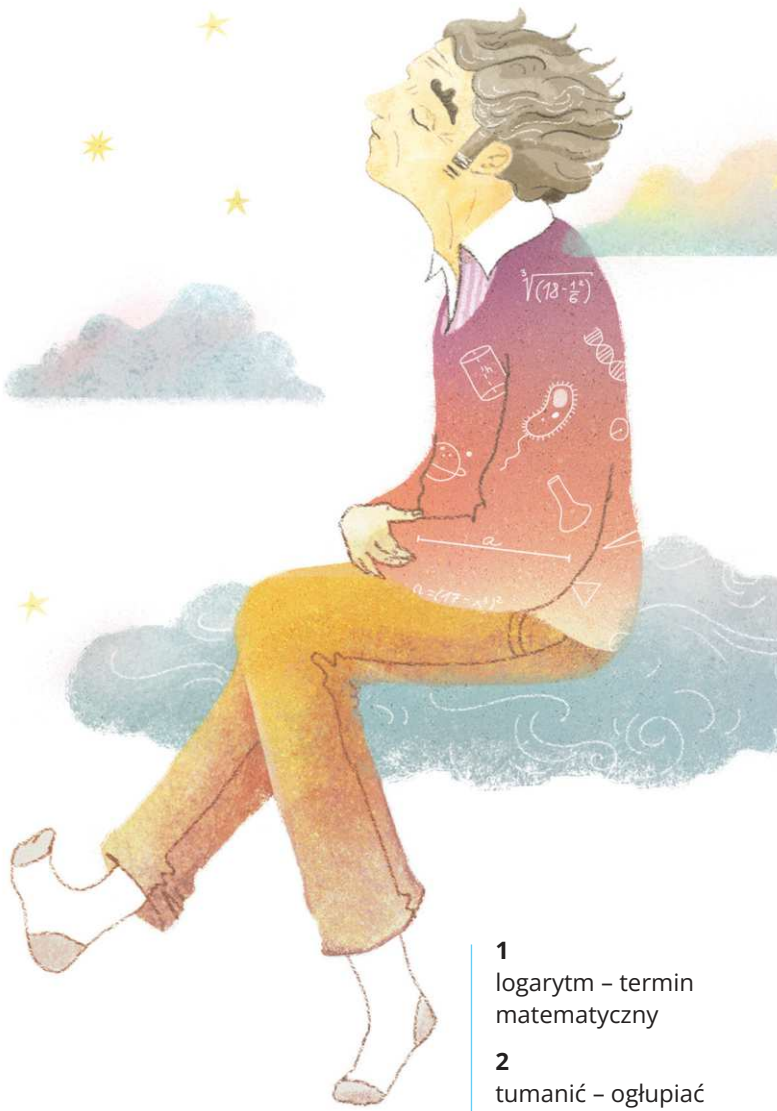
Rozprawiali o „cudach przyrody”,
Oglądałem różne tajemnice:
W jednym szkiełku „życie w kropli wody”,
W innym zaś – „kanały na Księżycu”. […]

Ach, wiem jeszcze, że na drugiej półkuli
Słońce świeci, gdy u nas jest ciemno!
Różne rzeczy do głowy mi wkuli,
Tumanili[2] nauką daremną.

I nic nie wiem, i nic nie rozumiem,
I wciąż wierzę biednymi zmysłami,
Że ci ludzie na drugiej półkuli
Muszą chodzić do góry nogami.

I do dziś mam taką szkolną trwogę:
Bóg mnie wyrwie – a stanę bez słowa!
– Panie Boże! Odpowiadać nie mogę,
Ja… wymawiam się[3], mnie boli głowa…

Trudna lekcja. Nie mogłem od razu.
Lecz nauczę się… po pewnym czasie…
Proszę! Zostaw mnie na drugie życie
Jak na drugi rok w tej samej klasie.

1
logarytm – termin matematyczny

2
tumanić – ogłupiać

3
wymawiać się – odmawiać, nie chcieć

O tekście

1. Kto wypowiada się w wierszu? Uzasadnij swoje zdanie wybranym cytatem.

2. Zastanów się, co jest tematem utworu. Na co wskazuje jego tytuł?

3. Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B oraz jej uzupełnienie C albo D.

Podmiot mówiący **A** / **B**, o czym świadczą słowa: **C** / **D**.

A. zdobył w szkole dużą wiedzę teoretyczną

B. niczego się w szkole nie nauczył

C. *I nic nie wiem, i nic nie rozumiem*

D. *Nauczyli mnie mnóstwa mądrości*

4. Opisz, czego dotyczyły informacje przekazywane na zajęciach przez nauczycieli. Jakich wskazówek brakowało podczas nauki w szkole?

5. Określ, do kogo zwraca się podmiot mówiący w dwóch ostatnich strofach. O co prosi?

a) Jak ta prośba zmienia wymowę wiersza?

b) Zaproponuj, jak można by zmienić lub uzupełnić jego tytuł.

6. Jak się czujesz, gdy nauczyciel niespodziewanie każe Ci odpowiedzieć na pytanie? Wskaż stan najbliższy Twoim odczuciom.

strach • radość • stres • wstyd • euforia • pustka • panika • duma • złość

Tworzę

7. Wypisz tematy, które Cię interesują i o których chciałabyś / chciałbyś porozmawiać ze swoim nauczycielem lub wychowawcą.

8. Ułóż krzyżówkę. Jej rozwiązaniem powinno być słowo *nauka*. Postaraj się, aby pytania do kolejnych haseł dotyczyły różnych dziedzin wiedzy.

9. Wybierz inspirującą osobowość z dziedziny nauki i wypowiedz się w jej imieniu o jej życiowych osiągnięciach. Możesz uatrakcyjnić prezentację, przebierając się za wybraną postać lub przygotować dodatkowe rekwizyty z nią związane. Zacznij np. w taki sposób: *Nazywam się Mikołaj Kopernik. Urodziłem się w 1473 roku w Toruniu. Jestem...*

Sprawdź, co już umiesz

Wskaż właściwe uzupełnienia zdań dotyczących utworu. Wybierz poprawne odpowiedzi.

Podmiot mówiący uważa, że wiedza szkolna jest **wystarczająca** / **niewystarczająca**, by poradzić sobie w życiu. Trudną lekcją nazywa umiejętność **przejścia przez życie** / **zdobywania wiedzy**. Chciałby móc ponownie wrócić **do szkoły** / **przeżyć swoje życie**.

Zaprzyjaźnij się ze szkołą – pisownia wyrazów z *rz*

Podczas lekcji:

- wymienisz głoski, na jakie wymienia się *rz*, oraz po których spółgłoskach i w jakich zakończeniach je zapisujemy;
- poznasz wyjątki od zasad;
- wykorzystasz reguły ortograficzne w praktyce.

Na początek

- Przeczytaj tekst wyliczanki na różne sposoby:
  - **a)** jak najszybciej,
  - **b)** wolno,
  - **c)** w rytmie rapu,
  - **d)** szeptem.

Trzej harcerze nietoperze
jadą szybko na rowerze!

- Wypisz z niej wyrazy z *rz*.

Rz piszemy

po spółgłoskach: *b*, *p*, *d*, *t*, *g*, *k*, *ch*, *j*, *w*, np.

b**rz**uch, p**rz**erwa, d**rz**wi, t**rz**miel, g**rz**yb, k**rz**emień, ch**rz**ąstka, doj**rz**eć, w**rz**os, b**rz**ask, p**rz**yjaźń, d**rz**azga, t**rz**askać, g**rz**ać, k**rz**ywy, ch**rz**ęst, podej**rz**liwy, w**rz**eć

Wyjątki: kształt, pszczoła, Pszczyna (miasto na Śląsku), pszenica

w wyrazach zakończonych na: *-arz*, *-erz*, *-mierz*, *-mistrz*, np.

lek**arz**
kol**arz**
kołni**erz**
ryc**erz**
kąto**mierz**
kroko**mierz**
sztuk**mistrz**
zegar**mistrz**

w licznych wyrazach z *rz* niewymiennym, których pisownię należy zapamiętać, np. bu**rz**a, ja**rz**ębina, ko**rz**ystać, po**rz**eczka, zo**rz**a

gdy w innych formach wyrazu wymienia się na ***r***, np.

w traktor**rz**e – traktor
na gór**rz**e – góra
kar**rz**e – karać

1. Ułóż poniższe wyrazy w kolejności alfabetycznej. Następnie wyjaśnij ich pisownię za pomocą poznanych reguł.

ujrzał	rzadki	stolarz	zmierzch	brzuch
kształt	korzeń	chrzan	skórzany	jarzyna

2. Znajdź w słowniku ortograficznym po dwa rzeczowniki rozpoczynające się podanymi literami: *brz*, *prz*, *drz*, *trz*, *grz*, *krz*, *chrz*, *wrz* i przepisz je do zeszytu.

a) Przedstaw za pomocą rysunku wyraz, którego pisownia sprawia Ci największą trudność.

b) Ułóż krzyżówkę lub diagram z użyciem kilku zapisanych wyrazów.

3. Dopasuj hasła do definicji. Nieznane Ci nazwy sprawdź w słowniku.

▶ Pracuje w radiu lub telewizji.	ślusarz
▶ Leczy zwierzęta.	dekarz
▶ Naprawia zepsute zamki.	weterynarz
▶ Montuje i naprawia dachy.	dziennikarz

4. Odczytaj wyrazy zapisane wspak. Zapisz je starannie w zeszycie. Podkreśl *rz*.

atazrogłaM • atęzreiwz • ńeisezrw • zrogezrG • zreinłok • zreizdźom

5. Podzielcie się na 3- lub 4-osobowe grupy. Na kolorowych kartkach starannie zapiszcie z pamięci jak najwięcej wyrazów z *rz*. Odczytajcie je koleżankom i kolegom. Następnie sklejcie kartki, tworząc szalik ortograficzny. Zawieście go w klasie w widocznym miejscu.

Sprawdź, co już umiesz

Wskaż towary znajdujące się w sklepiku „Pod Modrzewiem", w których nazwie występuje *rz*.

Żwawa młodzież w akcji – pisownia wyrazów z *ż*

Podczas lekcji:

- wymienisz zasady pisowni wyrazów z *ż*;
- wykorzystasz zasady ortograficzne w praktyce.

Na początek

- Odgadnij wyraz przedstawiony za pomocą rebusu. Zapisz go w zeszycie i podkreśl w nim literę *ż*.

Ż piszemy

po literach: *l*, *ł*, *n*, *r*, np.
lżej, **łż**e (kłamie),
oran**ż**ada, sier**ż**ant

gdy wymienia się na *g*, *dz*, *h*, *z*, *ź*, *s*, np.

ż – g
dłu**ż**ej – dłu**g**o

ż – dz
pienią**ż**ek – pienią**dz**e

ż – h
dru**ż**yna – dru**h**

ż – z
wią**ż**ę – wią**z**ać

ż – ź
gro**ż**ę – gro**ź**ba

ż – s
ni**ż**ej – ni**s**ko

w zakończeniach *-aż*, *-eż* rzeczowników rodzaju żeńskiego, np. str**aż**, sprzed**aż**, kradzie**ż**, młodzie**ż**, odzie**ż**

Wyjątek: twarz

w licznych wyrazach, których pisownię należy zapamiętać, np.
aba**ż**ur, drapie**ż**nik, dro**ż**dżówka, dy**ż**ur, filiżanka, je**ż**, kału**ż**a, ko**ż**uch, łupie**ż**, ły**ż**wa, nó**ż**, pasa**ż**er, po**ż**yczka

w wyrazach obcego pochodzenia, np.
gara**ż**, banda**ż**, wira**ż**, witra**ż**, baga**ż**

1. Dopasuj wyraz z *ż* do formy, która jest wyjaśnieniem jego pisowni. Jaka zasada ortograficzna ma zastosowanie w przykładach?

droga | łodyżka | uważny | uwaga | zważyć | pierożki

księga | waga | pierogi | łodyga | dróżka | książka

2. Wskaż, które połówki jabłek pasują do siebie. Znajdują się na nich pary: wyraz z *ż* i wyraz pokrewny, w którym doszło do wymiany głosek. Znalezione pary wyrazów zapisz w zeszycie. Podkreśl wymieniające się głoski.

3. Jakich wyrazów brakuje w podanych przysłowiach i powiedzeniach? Zapisz w zeszycie zdania w pełnym brzmieniu. Podkreśl w nich dopisane wyrazy.

- Kuj (?), póki gorące.
- Dość tego! (?) się skończyły!
- Ten mały chłopczyk to (?) srebro.
- (?) praca nie hańbi.

4. Ułóż tytuły do poniższych rysunków. Każdy tytuł powinien zawierać przynajmniej jeden wyraz z *ż*.

I

II

III

5. Wyrazy z okienek połącz w pary, tak aby się rymowały. Z dwiema parami ułóż zabawne zdania.

nóżka	książka
smaży	koleżanka
duża	odważny
rożek	waży
poważny	papużka
wstążka	twarożek
filiżanka	kałuża

6. Wyszukaj w dostępnych źródłach znaczenia podanych wyrazów. Zapisz je w zeszycie.

szarża • małż • zelżeć

7. Na swoim komputerze, smartfonie lub tablecie stwórz własny słownik ortograficzny, w którym będziesz dopisywać w kolejności alfabetycznej wyrazy z trudnością ortograficzną. Skorzystaj z dowolnej aplikacji do tworzenia notatek.

Sprawdź, co już umiesz

Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz odpowiedź A, B albo C.

I. Prawidłowe uzasadnienie pisowni wyrazów: *możesz*, *gnieżdżą się*, *niżej*, znajduje się w punkcie **A** / **B** / **C**.	II. Prawidłowe uzasadnienie pisowni wyrazów: *Elżbieta*, *rżysko*, *małżeństwo*, znajduje się w punkcie **A** / **B** / **C**.

A. *Ż* piszemy po literach: *l*, *ł*, *n*, *r*.

B. Pisownię tych wyrazów należy zapamiętać.

C. *Ż* piszemy, gdy w innych formach danego wyrazu wymienia się na: *g*, *dz*, *h*, *z*, *ź*, *s*.

Co może się zdarzyć w bibliotece?

Podczas lekcji:

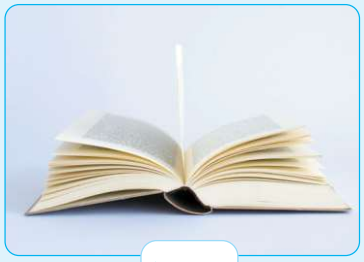
- opowiesz o zaletach czytania książek;
- zaplanujesz akcję zachęcającą do czytania;
- zamówisz książki za pomocą katalogu online (czytaj: onlajn).

Na początek

- Rozszyfruj rebus. Wyjaśnij znaczenie powstałego hasła.

S = M

~~KA~~

~~R~~

Dorota Bałuszyńska-Srebro

Księga Julii

fragmenty

Julia znalazła się w ogromnej bibliotece. Wokół niej, z przodu i z tyłu, ciągnęły się długie, niekończące się regały z książkami. Biblioteka wyglądała jak ta szkolna, do której dziewczynka bardzo często przychodziła, lecz zdawała się dużo, dużo większa. […]

Dziewczynka zaczęła wodzić oczami po zapełnionych regałach. Książki na bibliotecznych półkach były jak zamknięte pudełko czekoladek: wabiły, kusiły niespodzianką, przygodami, nowymi możliwościami, nadzieją poznania nowych przyjaciół. Wprowadzały w nowe światy, umożliwiały podróż po krainach zrodzonych z niekończącej się wyobraźni. Miały mniej lub bardziej apetyczny kolor, zachęcającą lub odpychającą okładkę, postrzępione kartki, świadczące o częstym korzystaniu, lub masywność cegły, którą rzadko ruszano z miejsca. […]

Poznaj autorkę

Dorota Bałuszyńska-Srebro

Pisarka, a wcześniej nauczycielka i reżyserka w teatrach dla dzieci i młodzieży. Autorka książek *Ostatni rycerz, czyli opowieść o Mieście* oraz *Mikołaj i Droga św. Jakuba*.

Julia biegała do biblioteki, kiedy tylko mogła, a ponieważ czytanie książek szło jej dosyć szybko, wciąż musiała wracać po nowe. I tym razem dziewczynka nie mogła oprzeć się pokusie, aby ich dotknąć.

1 czytaj: mery popins

– O! *Mary Poppins*[1]! *Czarnoksiężnik z krainy Oz*! *O dwóch takich, co ukradli księżyc*! *Opowieść o Cebulku* – wyciągała z półki kolejne książki, czytając na głos tytuły.

Nagle do jej uszu zaczęły docierać jakieś szmery i szelesty. Najwyraźniej dochodziły one z trzymanych w rękach książek.

Przestraszona Julia upuściła je wszystkie na podłogę. Spadając, poot-wierały się na przypadkowych stronach. Z kart jednej z nich wychyliła się jakaś postać. Potem jeszcze jedna i następna, i jeszcze kilka. Były dokładnie takie, jak je zapamiętała z ilustracji.

– O, to przecież Jacek i Placek! – Julia bez trudu poznała piegowatych bliźniaków. – I Dorotka! – dziewczynka z warkoczykami, ubrana w białą sukienkę, zgrabnie wyskoczyła ze swojej książki. […]

– Skąd się tu wzięłaś, dziewczynko? – zapytała Dorotka.

– Nie mam pojęcia. Szłam sobie po prostu ze szkoły i znalazłam się tutaj. Pewnie to dziwnie zabrzmi, ale mam wrażenie, że wpadłam w dziurę między płytami chodnika. To chyba dlatego, że zgubiłam klucz od domu. I nie mam pojęcia, co dalej robić.

O tekście

1. Co przeżywała Julia, będąc w bibliotece? Czy Ty czujesz się podobnie? Opowiedz o swoich wrażeniach z wizyty w wypożyczalni książek.

2. Co nastąpiło, kiedy dziewczynka zaczęła przeglądać książki? Określ, czy opisane wydarzenia mają charakter realistyczny czy fantastyczny.

3. Zastanów się i odpowiedz, czy do Julii pasuje określenie z rebusu przedstawionego na początku lekcji. Dlaczego?

Piszę i mówię poprawnie

W tytułach książek wielką literą zapisujemy tylko pierwszy wyraz, chyba że kolejne są nazwami własnymi. W zeszycie tytuły zapisuj w cudzysłowie.

- *Nawiedzony dom*
- *Bracia Lwie Serce*
- *Księga dżungli*
- *Opowieści z Wierzbowej 13*

4. Zaproponuj kilka tytułów książek, które chcesz przeczytać w tym roku.

5. Wymień zalety czytania książek. Ułóż własną listę na podstawie swoich doświadczeń i przemyśleń.

Tworzę

6. Przygotujcie scenkę, w której zaprezentujecie, jak wyobrażacie sobie spotkanie Julii z postaciami z książek.

7. Zaproponujcie bohatera książki, którego chcielibyście zaprosić na spotkanie do biblioteki w Waszej szkole.

a) Zapiszcie pytania, które chcielibyście zadać gościowi.

b) Wykonajcie plakat zachęcający do przyjścia na spotkanie.

8. Przeprowadźcie ankietę na temat tego, czego współcześni ludzie szukają w bibliotekach

a) Zapytajcie domowników, rodzinę, sąsiadów, znajomych: Czy bywają w bibliotekach? Jak często? Co wypożyczają?

b) Wykonajcie notatkę, w której przedstawicie wyniki ankiety.

c) Wymyślcie, co można zorganizować w bibliotece, żeby zachęcić ludzi do jej odwiedzania.

Doświadczenie edukacyjne

9. W 2024 roku w Polsce tylko 41% osób przeczytało przynajmniej jedną książkę. Zaproponujcie akcję zachęcającą do czytania.

Biblioteka jest miejscem, w którym wypożycza się książki, czasopisma, filmy, płyty. Można tam również skorzystać z internetu lub przeczytać prasę.

Aby znaleźć potrzebną publikację, należy skorzystać z katalogu. Katalog biblioteczny to spis zbiorów bibliotecznych uporządkowanych najczęściej według alfabetu.

W wielu placówkach działa **katalog online**. Dzięki niemu można sprawdzić, czy książka, która nas interesuje, jest dostępna, oraz zamówić ją na stronie biblioteki.

Chcę więcej

Jak korzystać z katalogu online?

1. Wpisz w okienko wyszukiwarki nazwę biblioteki w swojej miejscowości.
2. Po otwarciu strony kliknij w zakładkę *katalog*.
3. Wpisz w okienko wyszukiwania np. tytuł książki, nazwisko autora, nazwę gry.
4. Obejrzyj wyświetlone wyniki i zaznacz ten, który Cię interesuje.
5. Po zalogowaniu się na stronie zamów egzemplarz. Jeśli nie jest dostępny, zostaniesz zapisana / zapisany na listę oczekujących.

- Wejdź na stronę biblioteki w Twoim mieście i za pomocą katalogu online sprawdź, czy jest w niej lektura, którą będziecie wkrótce omawiać.

Bank słówek

- **bibliofil** – miłośnik książek, znawca i zbieracz cennych egzemplarzy
- **e-book** (czytaj: ibuk) – cyfrowa wersja książki
- **audiobook** (czytaj: ałdiobuk) – wersja książki do słuchania
- **gazeta** – pismo, które ukazuje się zazwyczaj codziennie i zawiera aktualne informacje
- **czasopismo** – publikacja, która ukazuje się w regularnych odstępach czasu (tygodnik, miesięcznik, kwartalnik)
- **prasa** – ogół gazet i czasopism

10. Ułóż historyjkę, w której wykorzystasz wszystkie słowa z sekcji *Bank słówek*.

Sprawdź, co już umiesz

Zaproponuj i zapisz poprawnie w zeszycie trzy tytuły: książki, filmu i gry, które Twoim zdaniem powinny się znaleźć w każdej bibliotece.

Skąd czerpać wiedzę – źródła informacji

Podczas lekcji:

- wymienisz źródła, z których można czerpać wiedzę;
- przedyskutujesz z innymi, które źródła informacji są wiarygodne;
- wyjaśnisz, co sprawia, że informacja jest godna zaufania.

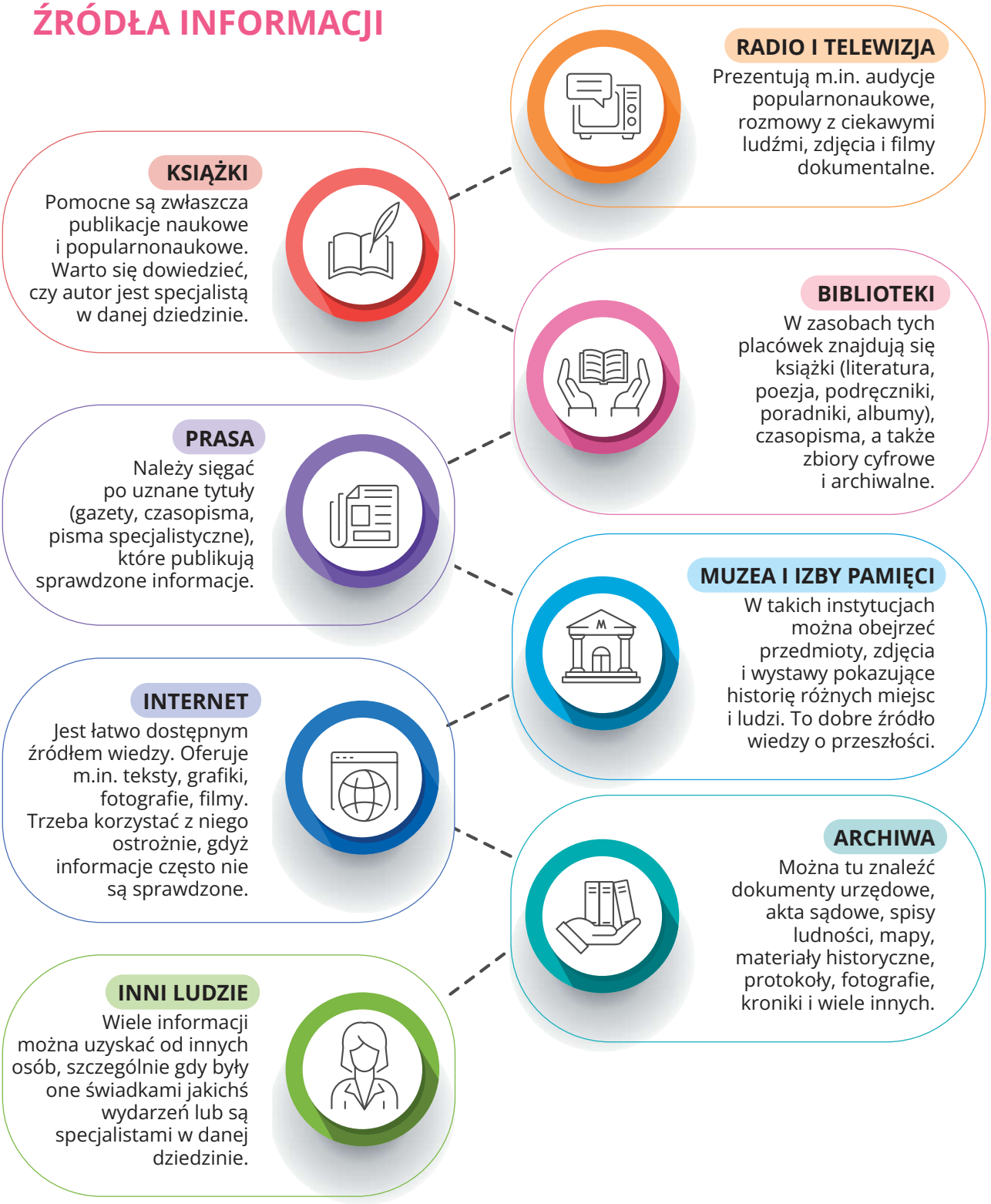
Na początek

- Przeanalizujcie poniższy komiks.
  - **a)** Gdzie chłopiec może zdobyć informacje potrzebne mu do przygotowania prezentacji? Zapiszcie Wasze odpowiedzi na tablicy. Porozmawiajcie o tym, skąd Wy najchętniej czerpiecie wiedzę.
  - **b)** Jakie materiały do prezentacji chłopiec mógłby pozyskać z wymienionych przez Was źródeł?

1. Przeanalizuj poniższą infografikę. Które z wymienionych źródeł informacji znasz, a z których nigdy jeszcze nie korzystałaś / korzystałeś?

ŹRÓDŁA INFORMACJI

2. Wytłumacz, co sprawia, że informacje są wiarygodne. Porównaj swoją odpowiedź z wyjaśnieniem w ramce obok.

Wiarygodny – niebudzący wątpliwości, sprawdzony, potwierdzony, taki, któremu można zaufać.

3. Porozmawiajcie o tym, co charakteryzuje informacje pozyskane od innych osób. Czy zdarzyło się Wam kiedyś oglądać wywiad np. ze świadkiem wydarzeń historycznych?

4. Podzielcie się na grupy.

a) Wcielcie się w następujące postacie:

- mamy po raz pierwszy przygotowującej przyjęcie dla 12 gości;
- profesora uniwersytetu, który pisze pracę naukową o pszczołach;
- studenta chcącego przygotować drzewo genealogiczne swojej rodziny;
- dziennikarki szukającej materiałów o lokalnych tradycjach Zakopanego.

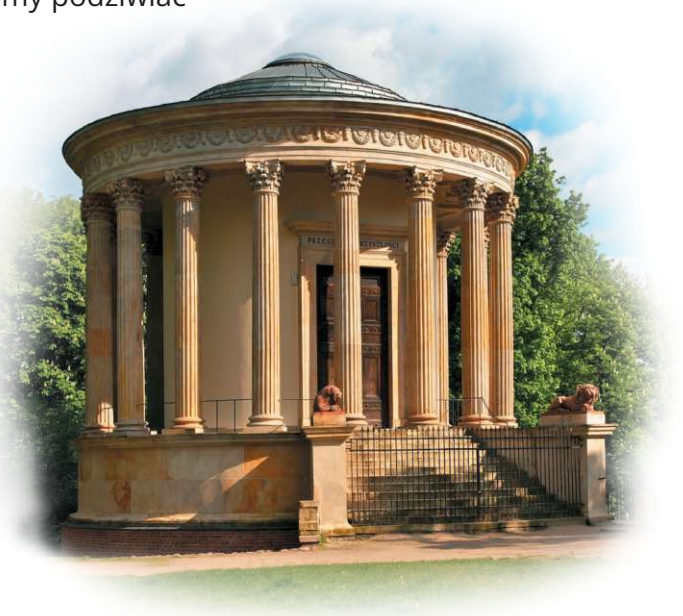
b) Podajcie, w jakich źródłach należałoby szukać informacji potrzebnych do wykonania zadania.

Chcę więcej

Wśród osób, których nazwiska przeszły do historii, znajduje się Izabela Czartoryska. Była ona założycielką **pierwszego muzeum w Polsce**. Izabela pochodziła z wpływowej rodziny arystokratycznej. Do dziś możemy podziwiać pozostałości jej spuścizny.

Wyobraź sobie, że musisz przygotować prezentację, w której opowiesz o kolekcji Czartoryskich.

- Od czego zaczniesz poszukiwania?
- Skąd zaczerpniesz wartościowe informacje?
- Gdzie możesz znaleźć informacje, które zaskoczyłyby Twoich słuchaczy?

Świątynia Sybilli, zbudowana w kształcie rotundy (na planie koła), umiejscowiona w parku przy pałacu Czartoryskich w Puławach; pierwsze polskie muzeum.

Sprawdź, co już umiesz

Wybierz dwa z wymienionych na infografice źródeł informacji. Przygotuj w zeszycie notatkę w dowolnej formie – zestawienie zalet i wad korzystania z każdego z nich.

Podsumowanie rozdziału III

Ja i nauka

Poradzisz sobie!

Aniela i Teodor chcą się zobaczyć z **Królową Mądrości** i odebrać **Order Wiedzy**. Aby trafić do królewskiej komnaty, muszą pokonać wiele przeszkód. Do następnego etapu mogą przejść tylko wtedy, gdy poprawnie wykonają zadanie. Pomóż im.

1

Wędrówka doprowadziła dzieci na szczyt wzgórza, z którego dostrzegli trzy zamki. Królowa Mądrości zamieszkuje ten, obok którego zapisano dwa wyrazy z ***rz*** wymiennym i dwa z ***rz*** niewymiennym.

- stolarz
- grzywka
- orzechowy
- chrzan

- narzędzia
- piłkarzyki
- orzełek
- skórzany

- porządek
- towarzysz
- dworzec
- zakatarzony

2

Do realizacji planu potrzebna jest strategia. Aby Twoi bohaterowie mogli przekroczyć most nad fosą, wyjaśnij, na czym polega przygotowanie drzewa celów.

3

Dzieci wiedzą już, jak wygląda zamek królowej. Opisz go na podstawie ilustracji, a otrzymasz klucz ciekawości.

4

Kolejny klucz odbierzesz, gdy odmienisz przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej wyraz *brama*.

Klucz znajduje się za bramą.

5

Wskaż rzeczowniki w zdaniu: *Powtarzanie jest matką wiedzy*, a następnie wybierz poprawne wypowiedzenia.

A. Każdy z rzeczowników występuje w innym przypadku.

B. Wszystkie rzeczowniki mają ten sam rodzaj.

C. Jeden z rzeczowników został użyty w celowniku.

D. W zdaniu nie ma rzeczownika w liczbie mnogiej.

E. W zdaniu użyto rzeczownika w wołaczu.

Wykonaj zadanie, aby Aniela i Teodor mogli przejść do królewskich ogrodów.

6

Wykaż się kreatywnością i wymyśl krótką historyjkę o Królowej Mądrości. Użyj co najmniej pięciu z poniższych wyrazów.

wieża • książka • każdy • ważyć • lżejszy • kradzież • wyższy • oranżeria • drużyna

Poprawnie ułożone zdania otworzą główną bramę do zamku Królowej.

7

Bohaterowie są już w zamku. Podaj co najmniej trzy źródła wiarygodnych informacji. Dzięki temu zdobędziesz świecę, która rozświetli mrok w zamkowej bibliotece i pozwoli rozwiązać kolejną zagadkę.

8

Aniela i Teodor trafiają do biblioteki. Pośrodku pomieszczenia, na drewnianym pulpicie, lśni magiczna księga. Odczytują z niej poniższe słowa:

współpraca • humor • uczucia • perypetie • ciekawość • nauka

Wybierz jedno słowo i określ, które z przeczytanych przez Ciebie ostatnio książek lub utworów kojarzą Ci się z tym wyrazem. Wybierz dwa tytuły i zapisz je poprawnie w zeszycie wraz z opisującym je słowem.

9

Wskaż różnice między audiobookiem a e-bookiem, a czarodziejski łańcuch zacznie się mienić różnymi kolorami i wskaże dzieciom drogę do Królowej.

10

Oto ona! Królowa oczekuje na dzieci z Orderem, ale, ale... jeszcze jedna zagadka!

Jak sprawdzisz bez wychodzenia z domu, czy w bibliotece jest dostępna książka *Koronkowa robota* Grzegorza Kasdepkego? Wymień kolejne kroki.

To już wiesz!

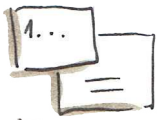
Julian Tuwim • *Nauka*

Pojęcia

biblioteka

katalog
spis książek w bibliotece (może być online)

Media

- **źródła informacji:** książki, prasa, radio, telewizja, biblioteki, muzea, archiwa, internet, inni ludzie

Formy wypowiedzi

opis budynku

- nazwa, adres
- wygląd zewnętrzny, otoczenie
- wygląd w środku
- opinia

Nauka o języku

rzeczownik

(kto? co?)

odmiana przez liczby i przypadki

ma rodzaj, ale się przez niego nie odmienia

- (ten) tata
- (ta) mama
- (to) dziecko

Odmiana przez przypadki

mianownik (M.) **kto? co?** nauka

dopełniacz (D.) **kogo? czego** nauki

celownik (C.) **komu? czemu?** nauce

biernik (B.) **kogo? co?** naukę

narzędnik (N.) **kim? czym?** nauką

miejscownik (Ms.) **o kim? o czym?** o nauce

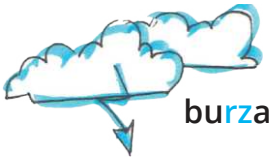
wołacz (W.) **bezpośredni zwrot** nauko!

Ortografia i interpunkcja

rz

drzwi

burza

ślusarz

ż

filiżanka

pieniążek

bandaż

ROZDZIAŁ IV

Ja i Ty

Całe prawdziwe życie jest spotkaniem.

Martin Buber

Po przyjacielską radę tylko do jeżozwierzy

Podczas lekcji:

- na przykładzie jeżozwierzy dowiesz się, jak tworzyć właściwe relacje;
- zastanowisz się nad tym, czy potrzebujemy innych ludzi.

Na początek

- Kogo można nazwać bliską osobą? Podaj, co jest potrzebne, aby można było tak o kimś powiedzieć.

Michel Piquemal

Jeżozwierze

Był mroźny zimowy dzień. Zziębnięte jeżozwierze tuliły się do siebie, żeby się rozgrzać. Wkrótce jednak zaczęły odczuwać piekące wbijanie się kolców, ponieważ były zbyt mocno stłoczone. Musiały zatem się odsunąć. Kiedy chłód zaczął im dotkliwie dokuczać, znowu zbliżyły się do siebie, popychane instynktem…

Lecz i tym razem boleśnie poczuły kolce swych sąsiadów. Powtarzały te zabiegi jeszcze wielokrotnie, do chwili gdy udało się im znaleźć właściwą między sobą odległość.

Michel Piquemal, *Bajki filozoficzne* (fragment), Muchomor, tłum. Maria Braunstein

Poznaj autora

Michel Piquemal[1] (ur. 1954)

Pisarz francuski, autor ponad dwustu książek. Był nauczycielem, ale zaczął pisać, ponieważ chciał zainteresować swoich uczniów ciekawymi lekturami. Uważa, że z dziećmi można rozmawiać o wszystkim.

[1] czytaj: mi**szel** pik**mal**

O tekście

1. Oceń prawdziwość zdań dotyczących tekstu. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	W czasie zimy jeżozwierzom dokuczał głód.	P	F
2.	Bliskie przytulenie okazało się dla zwierząt najlepszym rozwiązaniem.	P	F

2. Jakie skojarzenia wywołuje w Tobie słowo *kolce*? Wskaż właściwe pojęcia.

bliskość • wrogość • ból • radość • niebezpieczeństwo • lenistwo • łagodność • zagrożenie • pośpiech • odwaga • lęk • obojętność • zaufanie • obrona

3. Opowiedz, jak się czuły zwierzęta, gdy przytulały się do siebie, a jak – gdy się oddalały.

4. Wybierz jedno z poniższych rozwiązań i wyjaśnij, jakie byłyby jego skutki, gdyby wybrały je jeżozwierze.

Może każdy pójdzie do swojej nory?	Może spytamy o radę inne zwierzęta?	Może dobierzemy się w mniejsze stada?	Może nie będziemy się przytulać?

5. Powiedz, czego uczy utwór o jeżozwierzach.

6. Zastanów się, jak historię jeżozwierzy można odnieść do świata dzieci i dorosłych.

a) Kiedy ludzie wzajemnie „kłują się" swoją obecnością? Podaj przykłady takich sytuacji.

b) Sformułuj radę, jak powinniśmy postępować, żeby się wzajemnie nie ranić.

7. Wyjaśnij znaczenie podanych sformułowań. Co je łączy z z pojęciem bliskości?

- chodzić własnymi drogami
- mieć swój własny świat
- mieć wolną rękę
- zgrany duet
- papużki nierozłączki
- bliski sercu

Tworzę

8. Na podstawie poznanego utworu napisz krótką wypowiedź zaczynającą się od słów: *Jestem małym jeżozwierzem. Dziś wiele się nauczyłem od mojego stada*.

Sprawdź, co już umiesz

Rozwiąż rebus – wyjaśnij, jak rozumiesz odgadnięte hasło.

~~P~~ IS = OW

~~B~~ Ż = D ~~A~~

~~K~~

CERZE = S

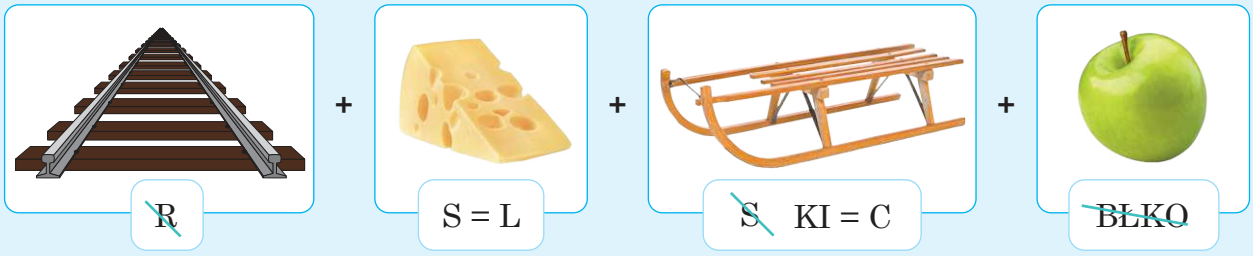
Jestem Polką / Polakiem, a Ty?

Podczas lekcji:

- dowiesz się, co oznacza słowo *tolerancja*;
- przeczytasz o tym, jak ten wyraz rozumieją bohaterowie opowiadania Grzegorza Kasdepkego;
- opowiesz o emocjach towarzyszących bohaterom.

Na początek

- Powiedz, czy poznałaś / poznałeś kiedyś osobę z innego kraju. Jeśli tak, to jak wspominasz to spotkanie?
- Jakie odczucia mogą nam towarzyszyć podczas kontaktu z obcokrajowcem? Opowiedz o tym.
- Wymień korzyści, jakie może przynieść kontakt z osobami z innych krajów.
- Rozwiąż rebus i zapisz w zeszycie powstałe hasło oznaczające ważną postawę.

- Powiedz, jak Twoim zdaniem zachowuje się osoba cechująca się taką postawą. Podaj kilka przykładów postępowania świadczącego o takim stosunku do drugiego człowieka.

Grzegorz Kasdepke

Pan Wredzik

Kacper przyszedł z podwórka z niewyraźną miną. Kręcił się wokół mnie, chrząkał, zaglądał przez ramię, aby sprawdzić, co piszę – wreszcie, poirytowany, zapytałem, o co mu chodzi.

– Tato – wystękał. – Czy ja jestem tolerancyjny?

– Mam nadzieję, że tak.

– Masz nadzieję?! – krzyknął ze zgrozą.

Przez chwilę przemknęło mi przez głowę, że ktoś tu zwariował.

– A co? – spytałem ostrożnie.

– Chciałbyś, żebym był tolerancyjny?! – wrzasnął Kacper.

Dotknąłem jego czoła – zimne.

– Chciałbym – odparłem, nie spuszczając z niego oczu; w razie jakiejś gwałtownej reakcji byłem gotów złapać mego synka i zawieźć do lekarza.

Kacper jednak oklapł wyraźnie i nad czymś intensywnie rozmyślał.

– To dobrze? – spojrzał na mnie zdziwiony. – Pan Wredzik mówi, że niedobrze.

No to jesteśmy w domu – pomyślałem. – Pan Wredzik. Czyli wiecznie skłócony ze wszystkimi staruszek. Nie bez powodu na Wredzika mówiono Wredzik – bo jak łatwo się domyślić, nie było to jego prawdziwe nazwisko.

Rozsiadłem się wygodnie w fotelu i poprosiłem, by Kacper opowiedział to, co ma do opowiedzenia.

– Znasz Tuana? – zaczął Kacper.

Tuan, sympatyczny chłopak z trzeciego piętra. Jego ojciec prowadzi małą restauracyjkę na rogu Reymonta i Broniewskiego.

– Gramy razem w piłkę – powiedział Kacper.

– No i? – zapytałem po chwili.

– I wymieniamy się grami komputerowymi.

Ciarki nie przeszły mi po plecach – bo też nie było po temu przyczyny.

– To wszystko? – chciałem wiedzieć.

– Prawie – potwierdził Kacper.

– Czyli co jeszcze?

– Lubię go – wyznał Kacper.

Nadal nic nie rozumiałem.

– A pan Wredzik uważa, że nie powinienem bawić się z Tuanem – powiedział Kacper. – Polacy powinni trzymać z Polakami, a Wietnamczycy z Wietnamczykami. Bo jak tak dalej pójdzie, to obcokrajowcy zabiorą Polakom mieszkania i pracę, a zamiast kościołów wszędzie będą budy z sajgonkami[1]. A wszystko przez takich tolerancyjnych jak ja.

Poznaj autora

Grzegorz Kasdepke (ur. 1972)

Autor ponad 60 książek dla dzieci i młodzieży, np. *Detektyw Pozytywka, Kacperiada, Kuba i Buba, Koronkowa robota*. Dziennikarz, kawaler Orderu Uśmiechu (2019).

1 sajgonki – popularne danie azjatyckie; rodzaj naleśnika z nadzieniem

Odliczyłem w myślach do dziesięciu. Nie pomogło, więc odliczyłem jeszcze raz – tym razem do dwudziestu. A potem zacząłem wyjaśniać:

– Tata Tuana nie zabrał nikomu mieszkania, tylko je kupił. Pracy też nikogo nie pozbawił, przeciwnie, zatrudnił nawet panią Anię. To, że nie chodzi do tego samego kościoła, co pan Wredzik, nie znaczy, że nie wierzy w Boga ani – tym bardziej – że jest złym człowiekiem. A tolerancja to zaleta, nie wada. Pan Wredzik uważa, że wszyscy powinni być tacy jak on. Ale wyobrażasz sobie świat pełen Wredzików?

– Błeee – wzdrygnął się Kacper. – Chyba nie tolerowałbym takiego świata.

– Czyli jednak jesteś trochę nietolerancyjny?

– Ale tylko dla Wredzików – roześmiał się Kacper.

A potem poszliśmy na sajgonki.

Grzegorz Kasdepke, *Kacper z szuflady* (fragment),
Wydawnictwo Literatura, Łódź 2012

O tekście

1. Określ, kto opowiada o wydarzeniach w utworze. Przypomnij, jak nazywamy taką osobę.

2. Wymień bohaterów występujących w opowiadaniu. Których poznajemy bezpośrednio, a których z relacji innych osób? Czego się o nich dowiadujemy?

3. Jakie emocje podczas rozmowy towarzyszą ojcu, a jakie – synowi? Wskaż odpowiednie fragmenty tekstu. Co jest przyczyną tych uczuć?

4. Podaj, z jakiego powodu sąsiad Kacpra jest nazywany panem Wredzikiem. Co sądzisz o tym przezwisku?

5. Które poglądy spośród wymienionych poniżej świadczą o tolerancji? Uzasadnij swoje zdanie. Podaj własne propozycje.

- Wszyscy ludzie są równi bez względu na różnice w wyglądzie.
- Nie należy reagować na agresywne zachowanie kolegów.
- Każdy ma prawo do własnego zdania.
- Nie można odmawiać, kiedy ktoś nas o coś prosi.
- Osobom starszym trzeba zawsze okazywać szacunek i pomagać.
- Powinno się lubić wszystkich ludzi.

6. W którym zestawie znalazły się sformułowania najlepiej charakteryzujące osobę tolerancyjną? W razie potrzeby wspólnie z nauczycielem wyjaśnij wszystkie niezrozumiałe słowa.

I
- życzliwość
- pomoc
- obojętność

II
- akceptacja
- zrozumienie
- otwartość

III
- współczucie
- radość
- beztroska

IV
- egoizm
- niechęć
- zawiść

7. Czy należy akceptować każde zachowanie? Wyraź swoją opinię w kilku zdaniach.

8. Bohater opowiadania wrócił do domu z niewyraźną miną. Wyjaśnij, jaki nastrój lub uczucie ukazuje zwrot *mieć niewyraźną minę*.

Tworzę

9. Wykonaj plakat promujący postawę tolerancji. Zastosuj dowolną technikę plastyczną. Pracę możesz wykonać samodzielnie lub w 2–4-osobowym zespole.

Chcę więcej

W 1995 r. ustanowiono **Międzynarodowy Dzień Tolerancji**. Jest on obchodzony 16 listopada. Celem święta jest szerzenie szacunku wobec innych.

- Ułóżcie program obchodów Dnia Różnorodności w Waszej szkole.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Osoba tolerancyjna cechuje się beztroską.	P	F
2.	Tata Kacpra ma takie same poglądy jak sąsiad Wredzik.	P	F

Sąsiedzkie porachunki

Podczas lekcji:

- podasz motywy postępowania bohaterów i określisz skutki ich działań;
- zaproponujesz, jak postępować, aby uniknąć konfliktów;
- przygotujesz się do nagrania słuchowiska.

Na początek

- Czy Twoim zdaniem dobrze mieć sąsiadów? Podaj zalety i wady życia w bliskim sąsiedztwie. Odwołaj się do własnych doświadczeń.

Poznaj autora

Aleksander Fredro (1793–1876)

Komediopisarz, bajkopisarz, pamiętnikarz i poeta. Hrabia. Wstąpił do wojska jako 16-latek. Został uhonorowany Orderem Virtuti Militari[1]. Jest autorem takich znanych utworów, jak *Paweł i Gaweł* czy *Małpa w kąpieli*, jednak największą sławę przyniosły mu komedie obyczajowe, m.in. *Zemsta*, *Mąż i żona*.

[1] Virtuti Militari (czytaj: wirtuti militari) – najwyższe odznaczenie przyznawane za męstwo wojenne

Aleksander Fredro

Paweł i Gaweł

Paweł i Gaweł w jednym stali[2] domu,
Paweł na górze, a Gaweł na dole;
Paweł spokojny, nie wadził[3] nikomu.
Gaweł najdziksze wymyślał swawole[4].
Ciągle polował po swoim pokoju:
To pies, to zając – między stoły, stołki,
Gonił, uciekał, wywracał koziołki,
Strzelał i trąbił, i krzyczał do znoju.
Znosił to Paweł, nareszcie nie może;

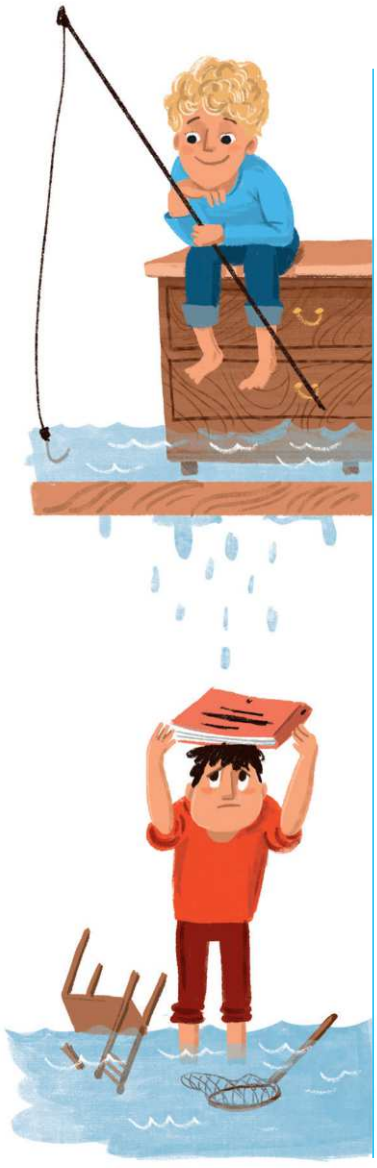

2 stali – tu: mieszkali

3 nie wadził – nie przeszkadzał

4 swawole – zabawy, rozrywki

Schodzi do Gawła i prosi w pokorze:
„Zmiłuj się waćpan[5], poluj ciszej nieco,
Bo mi na górze szyby z okien lecą!”
A na to Gaweł: „Wolnoć[6], Tomku,
W swoim domku”.
Cóż było mówić? Paweł ani pisnął,
Wrócił do siebie i czapkę nacisnął.
Nazajutrz Gaweł jeszcze smacznie chrapie,
A tu z powały[7] coś mu na nos kapie.
Zerwał się z łóżka i pędzi na górę.
Stuk, puk! – zamknięto. Spogląda przez dziurę
I widzi... cały pokój w wodzie,
A Paweł z wędką siedzi na komodzie.
„Co waćpan robisz?” „Ryby sobie łowię”
„Ależ mospanie[8], mnie kapie po głowie!”
A Paweł na to: „Wolnoć, Tomku,
W swoim domku”.
Z tej to powiastki[9] morał[10] w tym sposobie[11]:
Jak ty komu, tak on tobie.

5 waćpan – dawny zwrot grzecznościowy, obecnie: *pan*

6 wolnoć – tu: wolno ci

7 powała – sufit

8 mospan – dawny zwrot grzecznościowy, obecnie: *pan*

9 powiastka – krótkie opowiadanie z pouczeniem

10 morał – pouczenie

11 w tym sposobie – brzmiący w ten sposób

O tekście

1. Określ, co jest tematem wiersza.

2. Wymień bohaterów utworu.

a) Jak układają się relacje między nimi?

b) Przyporządkuj podane cechy każdemu z nich.

egoistyczny • arogancki • łagodny • tolerancyjny • ugodowy • konfliktowy • grzeczny • pomysłowy • kulturalny • porywczy • cierpliwy • samolubny

3. Opisz, jak zachowuje się Gaweł.

a) Wskaż w tekście wyrazy nazywające czynności wykonywane przez Gawła. Jaki efekt wywołuje takie nagromadzenie czasowników?

b) Co najbardziej przeszkadzało Pawłowi?

4. Wskaż właściwe dokończenie zdania.

Fragment: *Paweł ani pisnął*, / *Wrócił do siebie i czapkę nacisnął*, mówi o tym, że bohater

A. starał się zmniejszyć hałas, zakrywając uszy czapką.

B. uznał, że sąsiad ma rację, dlatego się nie kłócił.

C. postanowił się ubrać i wyjść na spacer.

D. zdecydował, że nie chce przeszkadzać Gawłowi.

5. Odgadnij zaszyfrowane hasło – każdej cyfrze odpowiada zapisana nad nią litera.

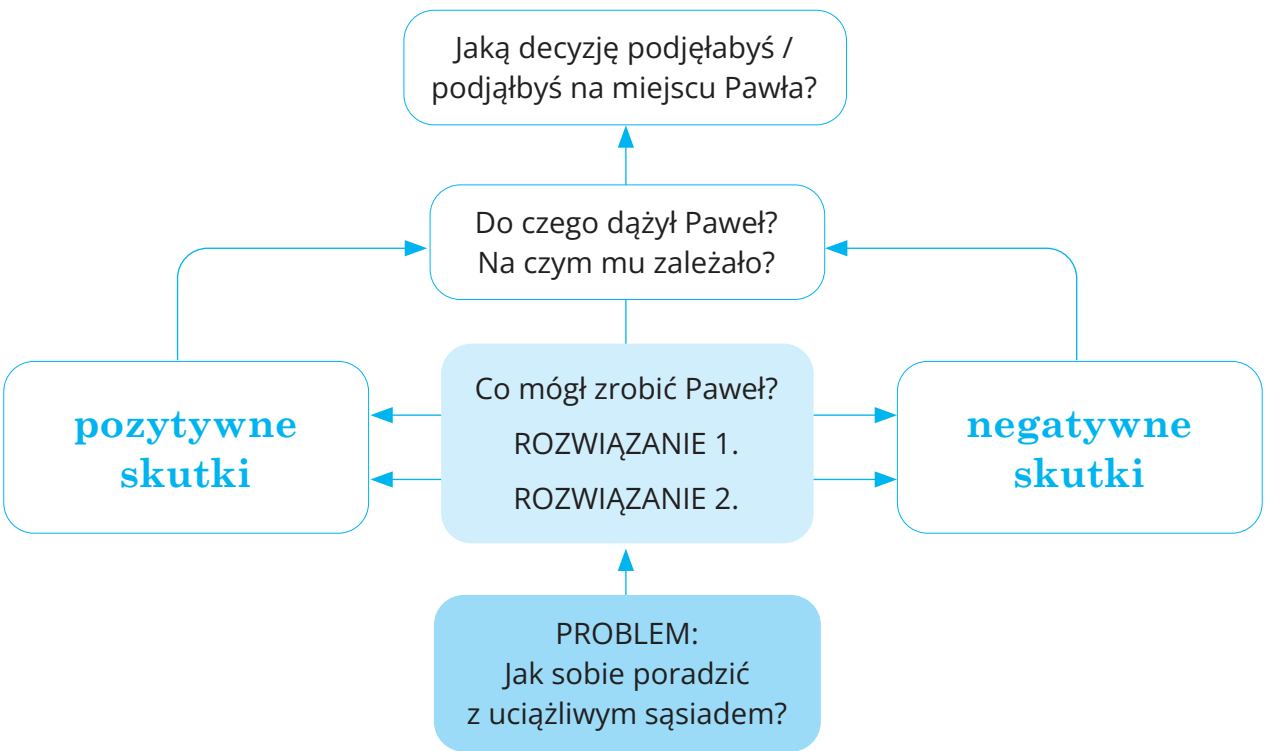
a) Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa, które odgadłaś / odgadłeś.

b) Czy zgadzasz się z nimi? Podaj kilka argumentów na poparcie swojego zdania.

Ć	D	I	K	L	M	N	O	S	T	U	W
11	2	6	0	1	5	9	3	7	4	10	8

8	3	1	9	3	11		4	3	5	0	10
8		7	8	3	6	5	2	3	5	0	10

6. Jak inaczej mógł postąpić Paweł? Przeanalizuj problem zapisany na schemacie.

a) Podaj możliwe rozwiązania kłopotliwej sytuacji, w której znalazł się bohater, spróbuj przewidzieć ich skutki.

b) Wymień wartości ważne dla Pawła.

c) Opowiedz, jak Ty postąpiłabyś / postąpiłbyś na miejscu bohatera.

Tworzę

7. Sporządź regulamin sąsiedzki, który mógłby obowiązywać w domu Pawła i Gawła.

Doświadczenie edukacyjne

8. Nagrajcie słuchowisko pt. *Paweł i Gaweł*.

a) Wybierzcie aktorów i przygotujcie fragmenty, które będą czytać.

b) Zadbajcie o efekty dźwiękowe.

c) Połączcie wszystkie elementy w spójną całość.

Chcę więcej

Hałas, czyli zbyt głośne dźwięki, potrafi być bardzo dokuczliwy, szczególnie gdy jest długotrwały. Powoduje zmęczenie, prowadzi do chorób, wyzwala agresję.

▶ Podaj co najmniej trzy sposoby, które pozwolą Ci ograniczyć hałas w najbliższym otoczeniu.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Gaweł w swoim domu zachowywał się swobodnie.	P	F
2.	Początkowo Paweł cierpliwie znosił głośnego sąsiada.	P	F
3.	Zachowanie Gawła było zemstą na uciążliwym sąsiedzie.	P	F

Co robię? Odmieniam czasowniki

Podczas lekcji:

- przypomnisz sobie, na jakie pytania odpowiada czasownik i o czym informuje;
- odmienisz tę część mowy;
- rozpoznasz i stworzysz właściwe formy czasownika.

Na początek

- Wyobraź sobie, że jesteś na lekcji muzyki. Nazwij to, co robisz. Użyj tylko jednego wyrazu.

- **Czasownik** to część mowy, która nazywa czynności oraz stany.
- Odpowiada na pytania:
  co ktoś lub coś robi? co się z nim dzieje? w jakim jest stanie?, np.

Ona **ćwiczy** grę na fortepianie.

On **cieszy się** z wykonanego zadania.

1. Przeczytaj poniższą wiadomość i znajdź w niej wszystkie czasowniki. Określ, na jakie pytanie odpowiada każdy z nich.

Nowa wiadomość

Do markoz@klasa4a.zamienmy.slowo DW UDW

Temat Projekt z informatyki

Cześć, Marku,

piszę do Ciebie, ponieważ wyszukałam ciekawy projekt edukacyjny z informatyki. Tematyka dowolna. Myślałam już o tym i proponuję ekologię. Może przygotujemy film ze wskazówkami na temat dbania o czystość planety? Znalazłam nawet program – jest bezpłatny i ma wiele ciekawych funkcji.
Proszę Cię o szybką odpowiedź.

Pozdrawiam
Aśka

Wyślij

2. Powiedz, co robią dzieci ukazane na zdjęciach. Użyj odpowiednich czasowników. Wskaż te, które opisują stany.

3. Wyszukaj czasowniki w podanych zdaniach.

Kasia spędziła cały dzień w szkole. Piotrek przesiedział cały ranek na kanapie.

a) Zastanów się, czy mówiąc o Piotrku, możesz użyć tej samej formy czasownika, która odnosi się do Kasi. A na odwrót?

b) Przekształć czasownik użyty w zdaniu o dziewczynce, tak aby mógł się odnosić do chłopca. Dokonaj takiego samego przekształcenia także w drugim zdaniu, w odniesieniu do Kasi.

c) Zastosuj taką formę czasownika, aby można było poinformować o obojgu dzieciach.

▶ **Czasownik** to **odmienna** część mowy. Zmienia swoją formę w zależności od tego, kto i kiedy wykonuje daną czynność.

▶ Odmienia się przez **osoby** i **liczby**.

▶ Formy czasownika, w których możemy określić osobę, to **formy osobowe**.

Czasownik odmienia się przez

osoby | **liczby** | **czasy** | **rodzaje**

liczba pojedyncza (lp)

1.	**ja**	powtarzam
2.	**ty**	powtarzasz
3.	**on**	powtarza
	ona	
	ono	

(mowa o jednej osobie)

liczba mnoga (lm)

1.	**my**	powtarzamy
2.	**wy**	powtarzacie
3.	**oni**	powtarzają
	one	

(mowa o więcej niż jednej osobie)

4. Dopasuj wyrazy w ramkach do każdego ze zdań, tak aby można było określić wykonawcę czynności. Dzięki czemu jest to możliwe?

- Pisze blog o podróżach.
- Poznaliśmy się na czacie.
- Czy często korzystacie z e-booków?
- Dostałam SMS od przyjaciela.
- Obsługują dron.
- Wysyłasz kilka e-maili dziennie.

ty	my
on	oni
ja	wy

5. Wskaż gatunki drzew, które występują w Polsce. Rozpoznasz je po tym, że znajdują się pod nimi czasowniki w liczbie pojedynczej.

buk lubiło	**heban** trafiliście	**baobab** zapłacą
modrzew podziwiasz	**jawor** zapłaczę	**sekwoja** oszczędzili
olcha macha	**cis** minęła	**leszczyna** przeczyta

6. Utwórz liczbę mnogą podanych czasowników. Skorzystaj z podpowiedzi w nawiasach.

ważę – (my) • podajesz – (wy) • pakował – (oni) • liczyła – (one)

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	W zdaniu: *Dzieci wiedzą wszystko o patronie swojej szkoły*, czasownik nazywa stan.	P	F
2.	W zdaniu: *Pies głośno szczeka*, czasownik występuje w liczbie mnogiej.	P	F

Czasownik, w którym nie można określić osoby – bezokolicznik

Podczas lekcji:

- poznasz bezokolicznik;
- rozróżnisz formy osobowe i nieosobowe czasownika;
- przekształcisz formy osobowe na bezokoliczniki.

Na początek

- Przeczytaj podany tekst.

W miniony weekend Witek, Ewelina, Ola, Łukasz i ja (*wybrać się*) do kina. Razem (*sprawdzić*) repertuar i (*dokonać*) wyboru filmu. Dziewczyny (*chcieć*) obejrzeć *Piękną i Bestię*, ale my (*woleć*) *Gwiezdne wojny*. Wtedy Witek (*zaproponować*) *Hobbita*. Pomysł (*spodobać się*) wszystkim. Ewelina (*kupić*) bilety. W dniu seansu tata Łukasza (*zawieźć*) nas do kina samochodem.

a) Przekształć czasowniki w nawiasach w taki sposób, aby można było określić ich osobę i liczbę.

b) Czym się kierowałaś / kierowałeś, tworząc taką formę?

Formy czasownika, w których nie można określić osoby, to **formy nieosobowe**. Należą do nich **bezokoliczniki**. Można je rozpoznać po zakończeniach *-ć*, *-ść*, *-źć* lub *-c*, np. *sypać*, *nieść*, *znaleźć*, *biec*.

1. Zamień czasowniki w formie osobowej na bezokoliczniki. Ułóż je w kolejności alfabetycznej.

kupuję • pisała • myślało • poszedł • namalowałaś • jesteśmy

2. Dokończ zdania. Zastosuj w nich bezokoliczniki.

- Janek marzy o tym, aby...
- Sylwia pragnie...
- Michał chciałby...
- Klara planuje...

3. W każdej parze wskaż zdanie, które zawiera bezokolicznik.

- Przez kilka dni szalała zamieć. Ludzie nie mogli jej zapomnieć.
- W domu Alicji jest stary piec chlebowy. Planujemy dziś piec w nim babeczki.
- Musieliście iść do sklepu. Anna kupiła jabłka i kiść winogron.
- Na ulicy Jan dostrzegł dziwną postać. Postanowiliśmy zostać w domu.

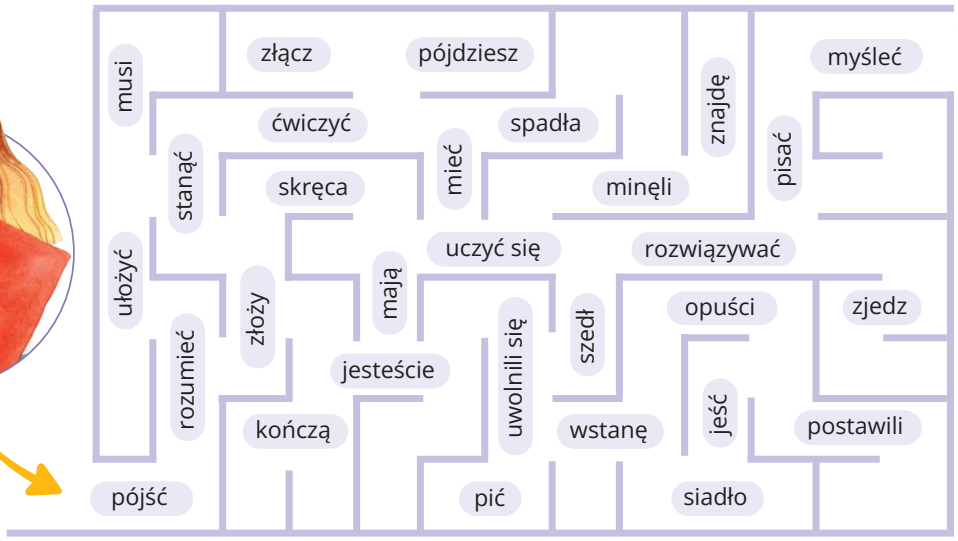
a) Wypisz z podanych zdań wszystkie czasowniki w formie osobowej. Określ osobę i liczbę każdego z nich.

b) Od wynotowanych czasowników w formie osobowej utwórz bezokoliczniki.

4. Klaudia chce skorzystać z encyklopedii. Dziewczynka dotrze do książki drogą, którą wyznaczają czasowniki w bezokoliczniku.

Chcę więcej

Czy wiesz, że w języku polskim są czasowniki, które nie mają bezokolicznika?
To **czasowniki niewłaściwe**, np. *można*, *szkoda*, *trzeba*, *warto*, *wiadomo*, *wolno*.

- Napisz kilka wskazówek dla kogoś, kto chce się dobrze nauczyć języka polskiego. Użyj czasowników niewłaściwych.

Sprawdź, co już umiesz

W którym z podanych przysłów występuje bezokolicznik? Wybierz poprawną odpowiedź.

A. Nie od razu Kraków zbudowano.

B. Jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz.

C. Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść.

D. Lepszy rydz niż nic.

Dobry czas dla czasownika

Podczas lekcji:

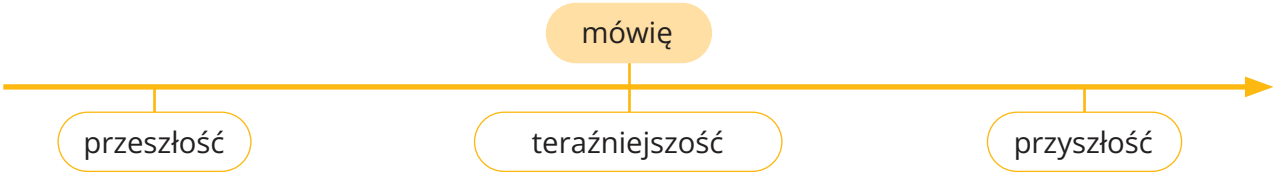
- dowiesz się, jakie formy czasu przybiera czasownik;
- określisz rodzaj czasownika;
- zapiszesz czasowniki w formach czasu przeszłego, teraźniejszego i przyszłego.

Na początek

- Opowiedz o sobie. Ułóż zdania z podanymi wyrażeniami.

w ostatnie wakacje • w tym momencie • w następnym tygodniu

Czasowniki występują w trzech czasach: **przeszłym**, **teraźniejszym** i **przyszłym**.

- **Czasowniki w czasie przeszłym** informują, że czynność była wykonywana wcześniej niż moment mówienia o niej.

liczba pojedyncza	liczba mnoga
1. umiałem / umiałam	1. umieliśmy / umiałyśmy
2. umiałeś / umiałaś	2. umieliście / umiałyście
3. umiał / umiała / umiało	3. umieli / umiały

- Czasowniki w czasie przeszłym odmieniają się przez **rodzaje** (zob. s. 162).

1. Przeczytaj rozmowę Kacpra z dziadkiem. Wyszukaj w niej czasowniki w czasie przeszłym.

Dziadku, czym zajmowałeś się w przeszłości?

Gdy byłem młody, pracowałem jako kapitan statku. Zwiedziłem liczne kraje, poznałem wielu fascynujących ludzi.

- W liczbie pojedynczej są trzy rodzaje:

rodzaj męski (r.m.) — umiał

rodzaj żeński (r.ż.) — umiała

rodzaj nijaki (r.n.) — umiało

- W liczbie mnogiej są dwa rodzaje:

r. męskoosobowy (r.mos.) — umieli

r. niemęskoosobowy (r.nmos.) — umiały

- W rodzaju męskoosobowym występują te czasowniki, które mówią o czynności wykonywanej przez mężczyzn lub osoby różnej płci, np.
  Chłopcy przyszli na boisko. Kuba i jego siostra zostali z tyłu.
- Pozostałe czasowniki występują w rodzaju niemęskoosobowym, np.
  Dzieci dostały dyplomy. Wszystkie książki spadły z półki. Psy głośno szczekały.

2. Powiedz, jakie kwiaty uprawiają działkowcy. W tym celu przyporządkuj rabatki do imion, wiedząc, że Karol uprawia kwiaty na rabatce z czasownikami w rodzaju męskim, Ada – żeńskim, Amelia – nijakim, Rozalia – męskoosobowym, a Teresa – niemęskoosobowym.

Ada

Amelia

Karol

Rozalia

Teresa

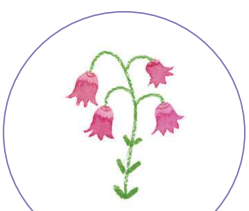
I

będą szykowali, złapaliśmy, czytaliście

II

zbierałyście, wycinały, będziecie kolorowały

III

będę jadła, mieszkała, pościeliłaś

IV

kupiłem, sklejał, wynajęłeś

V

zgasło, będzie tęskniło, mazało

▶ **Czasowniki w czasie teraźniejszym** wskazują, że czynność jest wykonywana w momencie mówienia o niej.

1. poznaję	1. poznajemy
2. poznajesz	2. poznajecie
3. poznaje	3. poznają

Czasu teraźniejszego można użyć, gdy mówimy o czynności wykonywanej zwyczajowo, np. *Co tydzień powtarzam gramatykę*.

▶ Czasowniki w czasie teraźniejszym nie odmieniają się przez rodzaje.

3. Napisz w zeszycie, co państwo Witkowscy robią teraz na działce.

a) Przekształć swój tekst tak, żeby opowiadał o pobycie Witkowskich na działce w ubiegły piątek.

b) Ułóż po jednym zdaniu, które mogłaby wypowiedzieć w ubiegły piątek każda z przedstawionych osób.

▶ **Czasowniki w czasie przyszłym** określają czynność, która będzie wykonywana później niż czas mówienia o niej.

▶ Czasowniki w czasie przyszłym odmieniają się na dwa sposoby:

w sposób **prosty** (jeden wyraz):

1. zbiorę	1. zbierzemy
2. zbierzesz	2. zbierzecie
3. zbierze	3. zbiorą

W tej formie czasownik nie odmienia się przez rodzaje.

w sposób **złożony** (dwa wyrazy):

1. będę zbierał / będę zbierała
2. będziesz zbierał / będziesz zbierała
3. będzie zbierał / będzie zbierała / będzie zbierało

1. będziemy zbierali / będziemy zbierały
2. będziecie zbierali / będziecie zbierały
3. będą zbierali / będą zbierały

W tej formie czasownik odmienia się przez rodzaje. Możemy jednak użyć bezokolicznika, który nie wskazuje na rodzaj, np. *będę zbierać*, *będziesz zbierać*, *będziemy zbierać*.

4. Napisz cztery zdania o diecie Piotrka. Użyj odpowiedniej formy czasownika *jeść* oraz każdego określenia czasu podanego w ramce.

co dzień • przedwczoraj • za dwa tygodnie • teraz

5. Ułóż trzy zdania z dowolnym czasownikiem. Zastosuj formę 1. osoby liczby mnogiej. Czasowniki powinny występować w różnych czasach. Zapisz zdania w zeszycie.

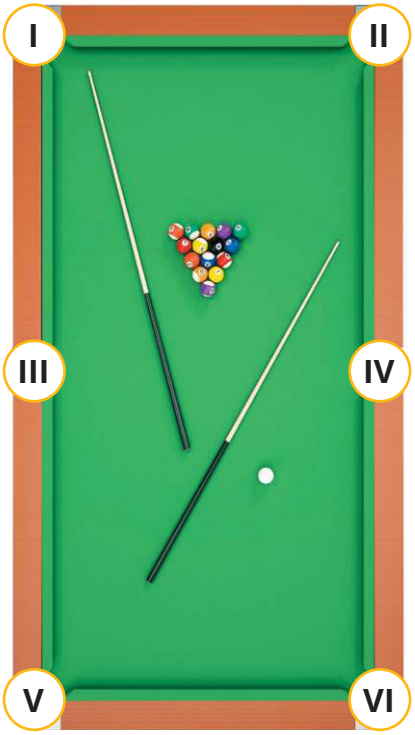
a) Przekształć zapisane wypowiedzenia tak, żeby czasowniki występowały w 2. osobie liczby pojedynczej.

b) Zapisz trzy zdania jeszcze raz, tak żeby czasowniki miały formę 3. osoby liczby mnogiej.

6. Wskaż, do którego otworu (łuzy) wpadnie kula bilardowa, jeśli wiesz, że na jej drodze zapisano kolejno czasowniki w następujących formach:

- 2. os. lp cz. przyszły
- 1. os. lm cz. teraźniejszy
- 3. os. lp cz. teraźniejszy
- 2. os. lm r. męskoosobowy cz. przeszły

I. kopniesz, gonimy, obroni, wychylałeś się
II. podciągniesz, przekraczamy, kozłuję, ślizgałyście się
III. przeskoczysz, kryjemy, wspina się, żonglowaliście
IV. spadłaś, siedzimy, pojechaliście, wzięli
V. pójdziecie, nauczyłem się, poznamy, zaszła
VI. siedziałyśmy, powtarzam, recytujesz, odejdzie

▲ Stół do bilardu

Sprawdź, co już umiesz

Zastosuj odpowiednie formy czasowników w podanych zdaniach. Czasowniki zapisz w zeszycie. Obok każdego podaj jego osobę, liczbę i rodzaj.

Kasia i Ola (*pójść*) wczoraj na spacer. (*spotkać się*) w parku przy fontannie. Ola (*powiedzieć*), że jej rodzice wkrótce (*wyjeżdżać*) na wakacje we Włoszech. Na razie mama i tata (*kończyć*) wszystkie pilne projekty.

Jak miło otrzymać zaproszenie!

Podczas lekcji:

- wymienisz niezbędne elementy zaproszenia;
- samodzielnie napiszesz tekst zaproszenia.

Na początek

- Z jakiej okazji zazwyczaj wręczamy zaproszenia? Wybierz odpowiedź spośród podanych propozycji.

ŚLUB
przyjęcie urodzinowe
TRENING
otwarcie restauracji
spotkanie po lekcjach
obiad u babci
wyjazd na narty
premiera filmu
wyjście na pizzę

- Podaj inne okazje, które wymagają wysłania lub przekazania zaproszenia.

Zaproszenie to krótka pisemna prośba o przybycie na jakąś uroczystość lub karta upoważniająca do wzięcia udziału w jakimś wydarzeniu, skierowana do jednej osoby lub grupy osób. W zaproszeniu należy napisać, kto, kogo, kiedy, gdzie i z jakiej okazji zaprasza. Zwroty do adresata powinny być zapisane wielką literą.

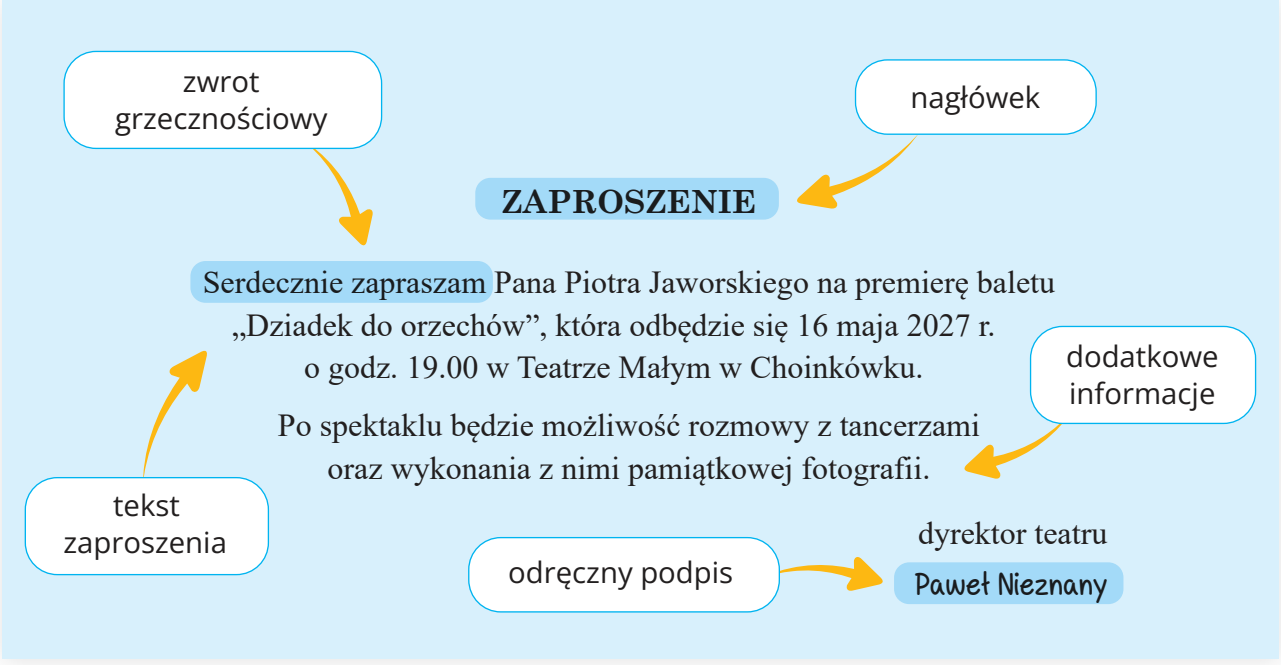
Bank słówek

- serdecznie zapraszam Panią / Pana • mamy zaszczyt zaprosić Państwa • mam przyjemność zaprosić Cię na...
- z radością Cię oczekuję • spotkanie z Panią będzie dla mnie przyjemnością

Co należy lub warto umieścić w zaproszeniu:

- niezbędne informacje, czyli: **kto** (organizator), **kogo** (adresat), **kiedy** (data i godzina), **dokąd** (dokładny adres) i **z jakiej okazji** (jakie wydarzenie) zaprasza;
- argumenty zachęcające do udziału w wydarzeniu, np.
  Każdy uczestnik będzie mógł zdobyć autograf noblistki;
- dodatkową informację, np.
  Prosimy o przybycie w strojach koloru niebieskiego;
  Prosimy o potwierdzenie przybycia.

Przykładowe zaproszenie

1. Z podanych fragmentów ułóż tekst zaproszenia. Pamiętaj o odpowiedniej kolejności. Zadanie wykonaj w zeszycie.

Pana Prezydenta Miasta Łukniewice • w budynku szkoły przy ul. Miłej 7 • które odbędzie się 21 czerwca 2027 r. • Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 9 w Łukniewicach • o godz. 11.00 • Samorząd Uczniowski • na uroczyste zakończenie roku szkolnego • mają zaszczyt zaprosić

2. Dlaczego nie można skorzystać z poniższych zaproszeń? Podaj, jakich informacji w nich zabrakło.

I

Mamy zaszczyt zaprosić Uczestników Konkursu Fotograficznego na uroczyste wręczenie nagród, które odbędzie się 10 listopada 2027 r. o godz. 17.00.

Prosimy o przybycie w stroju galowym.

przedstawiciele Koła Fotograficznego „Obiektyw”

II

Koleżanki i Koledzy z klas czwartych! Zapraszamy Was na ognisko integracyjne, które odbędzie się w ośrodku Zagroda Kasztanki przy ul. Gawroniej 2b.

Dobra zabawa i pyszne jedzenie gwarantowane!

uczniowie z klas ósmych

III

Serdecznie zapraszam na przyjęcie imieninowe. Impreza odbędzie się 15 maja o godz. 15.00 w ogrodzie przy moim domu, ul. Zielna 4.

Proszę o potwierdzenie przybycia.

3. Jakie argumenty zachęciłyby Ciebie oraz Twoje koleżanki i Twoich kolegów do udziału w podanych wydarzeniach? Sformułuj po dwie propozycje takich uzasadnień.

- spotkanie ze znanym youtuberem (czytaj: jutuberem, osobą tworzącą filmiki do serwisu YouTube)
- turniej gier planszowych

Sprawdź, co już umiesz

Przygotuj własnoręcznie zaproszenie na spotkanie z bohaterem ulubionej książki. Zadbaj o poprawność formy oraz estetyczne wykonanie pracy.

Urodziny Kłapouchego

Podczas lekcji:

- opiszesz prezent dla Kłapouchego;
- utworzysz zdrobnienia od podanych wyrazów;
- napiszesz życzenia dla osiołka.

Na początek

- Zastanów się, jak się czuje osoba, o której urodzinach nikt nie pamiętał. Nazwij te uczucia.

Poznaj autora

Alan Alexander Milne[1] (1882–1956)

Angielski pisarz, autor książek dla dzieci *Kubuś Puchatek* oraz *Chatka Puchatka*. Pierwowzorem misia, bohatera obu utworów, była pluszowa zabawka, którą pisarz podarował swojemu synowi Christopherowi[2] na pierwsze urodziny. *Kubuś Puchatek* to jedna z najchętniej czytanych przez dzieci książek na świecie.

[1] czytaj: alen alegzander miln

[2] czytaj: kristoferowi

Alan Alexander Milne

Kubuś Puchatek

fragmenty

– Wydajesz mi się bardzo smutny, Kłapousiu!

– Smutny? Dlaczego miałbym być smutny? Dziś są moje urodziny. Najszczęśliwszy dzień w roku.

– Twoje urodziny? – zapytał Puchatek zdziwiony.

– Tak jest. Czy nie widzisz? Spójrz na prezenty, jakie dostałem. – To mówiąc, wskazał kopytem na prawo, a potem na lewo. – Spójrz na torcik urodzinowy. Na świeczki i na różowy lukier.

Puchatek spojrzał na prawo, a potem na lewo.

– Prezenty? – zapytał. – Torcik urodzinowy? – zapytał. – Gdzie?

– Czyż ich nie widzisz?

– Nie – odpowiedział Puchatek – nie widzę.

– I ja też nie widzę – rzekł Kłapouchy. – Żart – wyjaśnił. […]

– Czy naprawdę są dziś twoje urodziny?

– Tak jest.

– Ach, więc przyjmij ode mnie najserdeczniejsze życzenia, Kłapousiu! […]

– Jest już dostatecznie smutno – rzekł Kłapouchy zgnębionym głosem – że ja dziś jestem nieszczęśliwy, bez prezentów i bez torcika z różowym lukrem, zapomniany i opuszczony, ale czemu wszyscy inni mieliby dzisiaj czuć się nieszczęśliwymi?

Tego już Puchatek nie mógł znieść. – Zaczekaj tu na mnie! – zawołał, po czym obrócił się i ile sił w nogach pognał do domu. Czuł, że musi natychmiast zdobyć dla Kłapouchego jakiś upominek, a potem zawsze będzie mógł pomyśleć o czymś bardziej stosownym. […]

A ponieważ [w drodze powrotnej] przechodził właśnie przez Stumilowy Las, wstąpił do Sowy Przemądrzałej, która tam mieszkała.

– Dzień dobry, Sowo! – powiedział.

– Dzień dobry, Puchatku! – powiedziała Sowa.

– Najlepsze życzenia z okazji urodzin Kłapouchego – rzekł Puchatek.

– Czy w rzeczy samej[3] Kłapouchy obchodzi dziś swoje urodziny?

– Tak, a co mu dasz w prezencie, Sowo?

– A co ty mu dasz, Puchatku?

– Daję mu Praktyczną Baryłeczkę do Przechowywania Różnych Różności i właśnie chciałem cię prosić…

– Czy to to? – zapytała Sowa, wyjmując ją Puchatkowi z łapek.

– Tak, i właśnie chciałem cię prosić…

– Ktoś przechowywał w niej miód – rzekła Sowa Przemądrzała.

– Można w niej przechowywać wszystko – powiedział Puchatek z powagą. – Jest ona Bardzo Pożyteczna i właśnie chciałem cię prosić…

– Powinieneś na niej napisać: „Z powinszowaniem urodzin”.

– O to właśnie chciałem cię prosić – rzekł Puchatek. – Bo ja piszę dobrze, tylko Koślawo. […] Więc czy nie zechciałabyś napisać dla mnie „Z powinszowaniem urodzin”? […]

Puchatek umył baryłeczkę, wytarł ją starannie, a Sowa polizała koniec ołówka i zaczęła medytować[4], jak się pisze „urodziny”. […]

I Sowa […] napisała:

Z PĄWIĄSZĄWANIEM URORURODZIURODZIN […].

– To powinszowanie jest śliczne i długie – rzekł Puchatek z wielkim podziwem.

– Bo, ściśle biorąc, napisałam, oczywiście, „Z serdecznym Powinszowaniem Urodzin od szczerze oddanego Ci przyjaciela Puchatka”.

tłum. Irena Tuwim

3 w rzeczy samej – naprawdę

4 medytować – zastanawiać się

O tekście

1. Wskaż poprawne dokończenie zdania.

Podczas rozmowy z Puchatkiem Kłapouchy

A. mówi, że chciałby dostać prezenty.

B. jest szczęśliwy, bo obchodzi urodziny.

C. ma pretensje do przyjaciół, że zapomnieli o jego święcie.

D. jest przygnębiony, gdyż nikt nie pamiętał o jego urodzinach.

2. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Kłapouchy dostał od przyjaciół prezenty i torcik z lukrem.	**P**	**F**
2.	Puchatek miał przygotowany prezent urodzinowy dla Kłapouchego.	**P**	**F**

3. Co Puchatek chciał podarować w prezencie Kłapouchemu? Krótko opisz, jak wyglądał ten przedmiot. Opisz go w kilku zdaniach.

4. Czy prezent Puchatka był odpowiedni i sprawiłby przyjacielowi przyjemność? Uzasadnij swoją odpowiedź.

5. Jak Puchatek nazwał Kłapouchego? Wyszukaj odpowiednie słowo w tekście.

Zdrobnienie to wyraz określający kogoś lub coś jako mniejsze, drobniejsze, niż jest w rzeczywistości. Można też za jego pomocą wyrazić pozytywny stosunek do opisywanych osoby czy przedmiotu, np. *krawat – krawacik*, *Kuba – Kubuś*.

6. Znajdź we fragmencie utworu jeszcze inne wyrazy, które są zdrobnieniami. Wyjaśnij, co oznaczają.

7. Utwórz zdrobnienia od podanych wyrazów.

sowa • żart • kopyto • prezent • osioł

8. W imieniu Kubusia Puchatka napisz kartkę z życzeniami urodzinowymi dla Kłapouchego.

Życzenia – krótka wypowiedź pisemna lub ustna, za pomocą której wyrażamy to, czego byśmy chcieli dla drugiej osoby. Są znakiem pamięci o kimś. Składa się je z okazji urodzin, imienin, świąt, ślubu, narodzin dziecka i innych ważnych wydarzeń w życiu.

Mam lekkie pióro

Jak napisać życzenia

1. Przygotuj ładną kartkę, dopasowaną do okoliczności (np. urodzin).
2. W prawym górnym rogu wpisz nazwę miejscowości, a po przecinku datę.
3. Pod datą, na środku, umieść imię lub tytuł adresata z formą grzecznościową, np. *Droga Alicjo*, *Szanowny Panie Dyrektorze*.
4. Poniżej wpisz treść życzeń. Dostosuj ich styl, formę i język do okazji i odbiorcy.
5. Pod życzeniami, po prawej stronie, podpisz się imieniem i nazwiskiem (nawet jeśli drukujesz kartkę, złóż odręczny podpis).

Bank słówek

- Pragnę Ci złożyć serdeczne życzenia… • Z okazji Świąt Bożego Narodzenia życzę Ci… • Chcę Ci życzyć, Droga Mamo… • W dniu imienin życzę Ci… • Drodzy Nowożeńcy • Szanowni Państwo Młodzi • Kochani Jubilaci
- życzę zdrowia • szczęścia • spokoju • sukcesów • spełnienia marzeń • uśmiechu • radosnych chwil • pomyślności

Tworzę

9. Wyobraźcie sobie, że macie przygotować urodziny dla Kłapouchego. Zaplanujcie w małej grupie (3–4-osobowej) przebieg wydarzenia oraz prezent urodzinowy.

10. Opowiedz o urodzinowej uroczystości, która byłaby dla Ciebie miłą niespodzianką. Zaproponuj listę gości, wymień wymarzone prezenty oraz opisz miejsce, gdzie miałaby się odbyć impreza.

Sprawdź, co już umiesz

Utwórz zdrobnienia od kilku imion koleżanek i kolegów z Twojej klasy. Wyjaśnij, jaki jest cel używania zdrobnień, gdy zwracamy się do bliskich osób.

Prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie

Podczas lekcji:

- poznasz historię bohaterów wiersza *Przyjaciele*;
- opowiesz o dalszych losach bohaterów;
- porównasz tekst literacki z obrazem.

Na początek

- Rozwiąż rebus. Zastanów się, czy spotkałaś / spotkałeś już osobę, którą możesz tak nazwać.

G = P ~~B~~ JKO ~~Ę~~

Poznaj autora

1798

1822 wydanie *Ballad i romansów*

1823 aresztowanie

1825 wyprawa na Krym

1829 wyjazd z Rosji

1832 osiedlenie się w Paryżu

1834 wydanie *Pana Tadeusza*

1855

Adam Mickiewicz (1798–1855)

Poeta uważany za najwybitniejszego twórcę polskiego romantyzmu (okresu w kulturze, który w Polsce przypadał na lata 1822–1863). Urodził się w Zaosiu koło Nowogródka (obecnie na terenie Białorusi). Studiował w Wilnie, skąd za udział w tajnej organizacji młodzieżowej został zesłany w głąb Rosji. W 1829 r. udało mu się wyjechać na zachód Europy. Resztę życia spędził na emigracji. Przez wiele lat mieszkał w Paryżu. Zajmował się pisaniem, tłumaczeniami, był wykładowcą uniwersyteckim, redaktorem, publicystą i działaczem politycznym. Zmarł w Stambule (Turcja). Do najważniejszych dzieł Mickiewicza należą liczne utwory poetyckie, m.in. cykl *Ballady i romanse*, a także *Dziady* oraz *Pan Tadeusz*.

Adam Mickiewicz

Przyjaciele

Nie masz teraz prawdziwej przyjaźni na świecie;
Ostatni znam jej przykład w oszmiańskim powiecie[1].
Tam żył Mieszek, kum[2] Leszka, i kum Mieszka Leszek,
Z tych, co to: gdzie ty, tam ja – co moje, to twoje.
Mówiono o nich, że gdy znaleźli orzeszek,
Ziarnko dzielili na dwoje;
Słowem, tacy przyjaciele,
Jakich i wtenczas[3] liczono niewiele[4].
Rzekłbyś: dwój duch[5] w jednym ciele.

O tej swojej przyjaźni raz w cieniu dąbrowy[6]
Kiedy gadali, łącząc swoje czułe mowy
Do kukań zozul[7] i krakań gawronich,
Alić[8] ryknęło raptem coś koło nich.
Leszek na dąb; nuż po pniu skakać jak dzięciołek.
Mieszek tej sztuki nie umie,
Tylko wyciąga z dołu ręce: „Kumie!”
Kum już wylazł na wierzchołek.

Ledwie Mieszkowi był czas zmrużyć oczy,
Zbladnąć, paść na twarz: a już niedźwiedź kroczy,
Trafia na ciało, maca: jak trup leży;
Wącha: a z tego zapachu,
Który mógł być skutkiem strachu,
Wnosi, że to nieboszczyk, i że już nieświeży.
Więc mruknąwszy ze wzgardą, odwraca się w knieję[9],
Bo niedźwiedź Litwin miąs[10] nieświeżych nie je.

Dopieroż Mieszek odżył... „Było z tobą krucho[11]! –
Woła kum. – Szczęście, Mieszku, że cię nie zadrapał!
Ale co on tak długo tam nad tobą sapał,
Jak gdyby coś miał powiadać[12] na ucho?”
„Powiedział mi – rzekł Mieszek – przysłowie niedźwiedzie:
Że prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie”.

1
powiat oszmiański – ziemie położone na południe od Wilna (obecnej stolicy Litwy)

2
kum – dawniej: przyjaciel, towarzysz

3
wtenczas – wtedy

4
niewiele – obecnie: niewielu

5
dwój duch – dwie osoby

6
dąbrowa – las dębowy

7
kukanie zozul – kukanie kukułek

8
alić – oto

9
knieja – gęsty las

10
miąs – mięs (mięsa)

11
krucho – niedobrze, marnie

12
powiadać – powiedzieć

O tekście

1. Ułóż wydarzenia we właściwej kolejności. Następnie opowiedz, co się przydarzyło Leszkowi i Mieszkowi.

? Rezygnacja z nieświeżego posiłku.

? Prośba o pomoc.

? Niespodziewane pojawienie się niedźwiedzia.

? Wrażenia przyjaciół po przeżytej przygodzie.

? Ucieczka Leszka na czubek drzewa.

? Deklaracje przyjaźni Leszka i Mieszka.

? Spotkanie z niedźwiedziem.

2. Jak o bohaterach bajki *Przyjaciele* wyrażali się mieszkańcy powiatu? Wyjaśnij, dlaczego tak myśleli.

3. Wyszukaj w tekście opinię narratora na temat przyjaźni. Czy zgadzasz się z jego zdaniem, czy uważasz, że nie ma racji? Dlaczego?

4. Wyjaśnij, jak Ty rozumiesz przyjaźń. Jakie jej wyróżniki, Twoim zdaniem, są najważniejsze?

5. Podaj po trzy cechy Leszka i Mieszka. Które z nich są ważne w przyjaźni?

6. Przyjrzyj się obrazowi Tadeusza Makowskiego *Dwaj mali przyjaciele* i wykonaj polecenia.

a) Co jest tematem obrazu Tadeusza Makowskiego?

b) Jak zostały przedstawione postacie? Co przypominają?

c) Opisz relację między namalowanymi osobami.

d) Jakie kolory dominują na obrazie? Jak to wpływa na nastrój dzieła?

e) Udowodnij, że obraz mógłby być ilustracją do wiersza Adama Mickiewicza.

▲ Tadeusz Makowski, *Dwaj mali przyjaciele*, 1929, Muzeum Narodowe, Kraków

Tworzę

7. Narysuj ilustrację do wiersza, posługując się wyłącznie figurami geometrycznymi.

8. W 3–4-osobowym zespole przygotujcie przedstawienie kukiełkowe na podstawie wiersza Adama Mickiewicza *Przyjaciele*.

a) Wykonajcie postacie bohaterów, rekwizyty i scenę.

b) Dostosujcie tekst utworu do wystawienia na scenie.

c) Zastanówcie się nad oprawą dźwiękową.

d) Wybierzcie aktorów.

9. Jak, Twoim zdaniem, potoczyły się losy bohaterów? Przedstaw historię ich dalszej znajomości.

Chcę więcej

Muzea poświęcone życiu i twórczości Adama Mickiewicza znajdują się m.in. w Nowogródku, Wilnie, Paryżu i Stambule. Można tam obejrzeć portrety, pamiątki i rzeczy osobiste poety.

▶ Wyjaśnij, dlaczego wystawy poświęcone poecie powstały w wymienionych miejscowościach. Skorzystaj z biografii Adama Mickiewicza znajdującej się na początku lekcji oraz z innych dostępnych źródeł.

▲ Muzeum Adama Mickiewicza w Nowogródku

Sprawdź, co już umiesz

Które z podanych zachowań można uznać za przyjacielską postawę? Podaj dwa uzasadnienia swojego wyboru. Odwołaj się też do treści wiersza Adama Mickiewicza.

pomoc przy odrabianiu lekcji • odwiedziny w czasie choroby • udostępnienie pracy domowej do odpisania • wspólne wyjście do kina • gra w jednej drużynie sportowej • wzięcie kogoś w obronę • wspólne plotkowanie • powierzenie komuś tajemnicy

Po czym poznać prawdziwego przyjaciela?

Podczas lekcji:

- ocenisz postępowanie i motywacje bohaterów;
- wypowiesz się na temat tego, jaka powinna być przyjaźń;
- wskażesz zachowania, które mogą zagrozić przyjaźni.

Na początek

- Jak ludzie czują się w gronie przyjaciół? Na czym opiera się przyjacielska relacja? Przepisz do zeszytu i dokończ zdania. Możesz wykorzystać słownictwo z ramki.

Uważam, że przyjaciele...
Moim zdaniem przyjaźń polega na tym, że...
Przyjaźń to relacja, w której...

wsparcie • zaufać • dobrze się czuć • pomoc

Ulf Stark

Magiczne tenisówki mojego przyjaciela Percy'ego

fragmenty

[Rozmowa Ulfa i Percy'ego o tenisówkach][2]

– Niezły jesteś w chodzeniu po równoważni – odezwałem się do Percy'ego.

– E tam – mruknął, nie podnosząc głowy.

– Ja ciągle tylko spadam – powiedziałem. – […] Ale dałbym wszystko, żeby umieć chodzić po równoważni tak jak ty.

– Czyli co? – ożywił się Percy i spojrzał na mnie.

– Co co?

Poznaj autora

Ulf Stark (1944–2017)

Szwedzki pisarz i scenarzysta. Jego twórczość obejmuje książki dla dzieci i młodzieży. Do najbardziej znanych utworów tego autora należą: *Magiczne tenisówki mojego przyjaciela Percy'ego*[1], *Czy umiesz gwizdać, Joanno?*, *Jak tata pokazał mi wszechświat.*

[1] czytaj: persjego

[2] śródtytuły dodane przez autorki podręcznika

– No co byś dał? Powiedziałeś, że dałbyś WSZYSTKO.

– Bo to prawda.

Wtedy Percy położył nogi na ławce. […]

– Widziałeś te buty? – wyszeptał.

– Widziałem.

Nie mogłem się jednak oprzeć. Musiałem popatrzeć na nie jeszcze raz. Rzadko widuje się podobne buty. Obstrzępione sznurowadła. Odpadające podeszwy. Wytarte zielonoszare płótno. Przypominały raczej zielonkawy ser pleśniowy, który tata czasem przynosił do domu, bo uwielbiał wszystko, co francuskie. Nawet pachniały podobnie.

– Widzisz – odezwał się Percy – to nie są jakieś tam sobie tenisówki. […] One są magiczne. […] A skąd bym niby potrafił tak dobrze chodzić po równoważni? Skąd, myślisz, potrafię się bić? Jak myślisz, dlaczego mam takie szczęście? […]

Następnego ranka siedziałem w klasie, gapiąc się na tenisówki Percy'ego. […]

Nie mogłem oderwać oczu od jego butów. Na przerwie podążałem ich śladem. A na lekcjach źle odpowiadałem na wszystkie pytania […].

[Spotkanie Uffego i pomysł na wspólną zabawę]

Potem lekcje się skończyły.

Wybiegliśmy przed szkołę, nabraliśmy w płuca świeżego powietrza i podrzuciliśmy torby wysoko do nieba. Mój plecak spadł mi od razu na głowę, przez co się wywróciłem.

Uffe Rickberg[3] pomógł mi się podnieść. Miał sympatyczną pyzatą twarz obsypaną jasnobrązowymi piegami. Znałem go, od kiedy byliśmy mali. Teraz zwrócił się do mnie z zaniepokojoną miną.

– Co się z tobą dzieje? – zapytał. – Jesteś dzisiaj jakiś nieswój.

– No, to prawda – przyznałem.

– Chodź, pojeździmy autami – zaproponował. – To ci na pewno dobrze zrobi.

I objął mnie ramieniem. Uwielbiałem pędzić z górki w moim drewnianym aucie i czuć, jak wiatr owiewa mi twarz. To pomagało na większość zmartwień.

Byliśmy już prawie na ulicy Ställdalsvägen[4], kiedy pojawił się Percy i zamachał do mnie.

– Halo! Dokąd idziesz? – zawołał.

Uffe Rickberg pociągnął mnie za rękę i puścił do mnie oko.

– Chodź, zmywamy się – powiedział. – Popsuje nam zabawę.

Ale ja stałem, machając do Percy'ego jak wariat.

– Będziemy jeździć autami! – zawołałem. – Może też chcesz?

– No jasne! – odtrąbił Percy.

3 czytaj: rikberg

4 czytaj: steldalswegen

[Kolizja i rozmowa o wymianie tenisówek]

Miałem najładniejsze auto. […]

Było najcenniejszą rzeczą, jaką posiadałem. Normalnie nikomu nie pozwalałem go dotknąć. Teraz jednak wyciągnąłem rękę, wskazując na siedzenie kierowcy.

– Chcesz prowadzić? – powiedziałem do Percy'ego.

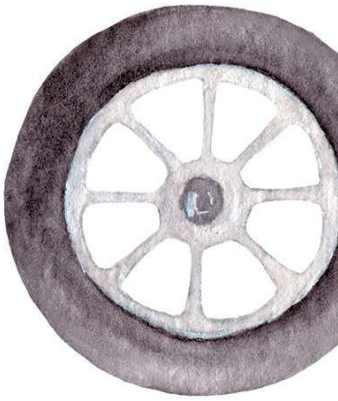
Bez słowa usiadł za kierownicą. Ja wcisnąłem się na miejsce za nim. […]

– Tylko jedź ostrożnie – powiedziałem z niepokojem.

– Się rozumie!

I wystartował. […]

Uffe Rickberg i Klas od razu wyszli na prowadzenie, bo ich auta były lżejsze. Ale moje auto cały czas zwiększało prędkość. Percy pochylił się nad kierownicą i zmrużył oczy.

W ogóle nie używał hamulca. […]

– Zaraz ich weźmiemy! – wykrzyknął Percy.

Na łagodnym łuku w prawo zrównaliśmy się z nimi. Wtedy Percy nagle skręcił kierownicą. Mój błotnik uderzył z łoskotem w przednie koło Klasa. A kiedy Klas próbował zrobić unik, wjechał prosto w auto Uffego Rickberga. Oba samochody wyrżnęły w krawężnik i wpadły na płot.

Resztę drogi miałem zamknięte oczy.

Otworzyłem je dopiero, kiedy zatrzymaliśmy się w niewielkim tunelu pod torami metra.

– Wygraliśmy! – zawołał Percy. – Cholipa, ale wóz!

– Jest całkiem, całkiem – przyznałem i podniosłem się z siedzenia.

[…]

Długo staliśmy w tunelu. W końcu nad głowami przejechał nam z dudnieniem pociąg. Wtedy zaczęliśmy skakać jak szaleni i drzeć się, ile wlezie. To było bardzo przyjemne.

Kiedy Percy skakał, przyglądałem się jego butom.

– Słuchaj no, Percy, gdzie właściwie można takie dostać? – zapytałem, kiedy przestał już skakać. […]

– Nie mam pojęcia – odparł Percy. – Ja dostałem je od taty. Ale chyba nigdzie takich nie znajdziesz.

– Tak podejrzewałem.

Miałem właśnie odejść ze swoim autem, kiedy Percy schwycił mnie za ramię. […]

– […] Co mówiłeś, że możesz dać za takie buty?

– Wszystko.

– No właśnie. Może ci je sprzedam. […] To co, chcesz je kupić?

– Jasne. Ile za nie chcesz? […]

– No nie wiem. W końcu są magiczne… Nie ma drugich takich… Muszę się zastanowić. A co masz?

– Mam auto.

– No tak, masz auto. Ale jest trochę wgniecione.

Pogładził w zamyśleniu błotnik. Potem się uśmiechnął.

– Ale mógłbym je wziąć, na początek – powiedział. – Bo jesteś moim najlepszym przyjacielem… A potem zobaczymy, co jeszcze możesz mi dać.

– Fajny z ciebie kumpel – odparłem. – Jutro przyniosę do szkoły więcej rzeczy.

– Nie ma sprawy. Może być jutro. Tylko nie zapomnij. […]

[Pretensje Uffego]

Po obiedzie zadzwonił Uffe Rickberg. Na ogół miał jasny i wesoły głos. Ale nie tym razem. Teraz głos mu drżał. Poza tym był jakby zakatarzony.

– Z mojego auta została kupa złomu – powiedział.

– Przykro mi.

– I do tego rozwaliłem sobie nos. Mam wielki plaster.

– To bardzo przykre.

– A Klas naderwał sobie ucho – mówił dalej Uffe.

– Co za pech.

– Dlaczego pozwoliłeś mu jechać twoim autem? – zapytał Uffe Rickberg. – Dlaczego w ogóle zabrałeś go ze sobą? Przecież mówiłem, że nam zepsuje zabawę! Po co ty się z nim zadajesz, Ulf?

– Bo jest moim najlepszym przyjacielem – powiedziałem.

Wtedy Uffe Rickberg z trzaskiem odłożył słuchawkę.

Ulf Stark, *Magiczne tenisówki mojego przyjaciela Percy'ego*,
tłum. Katarzyna Skalska, Wydawnictwo Zakamarki, Poznań 2011

O tekście

1. Uporządkuj wiedzę o tekście. Dokończ poniższe zdania.

- Ulf był zafascynowany swoim kolegą Percym i zapragnął…
- Podczas lekcji Ulf…
- Po zajęciach spotkał Uffego, który…
- Ulf zaprosił do zabawy Percy'ego, choć…
- W czasie jazdy…
- Percy zaproponował Ulfowi…
- Na drugi dzień Uffe zadzwonił…

2. Kto opowiada o wydarzeniach? Ustal, czego dowiadujemy się o tej postaci.

3. Wśród podanych haseł wskaż te, które dotyczą tematyki utworu. Uzasadnij wybór.

perypetie szkolne • zazdrość • relacje między rówieśnikami • życie rodzinne • spędzanie wolnego czasu • nauka • rywalizacja • poznawanie świata • przyjaźń • oszustwo • konflikty

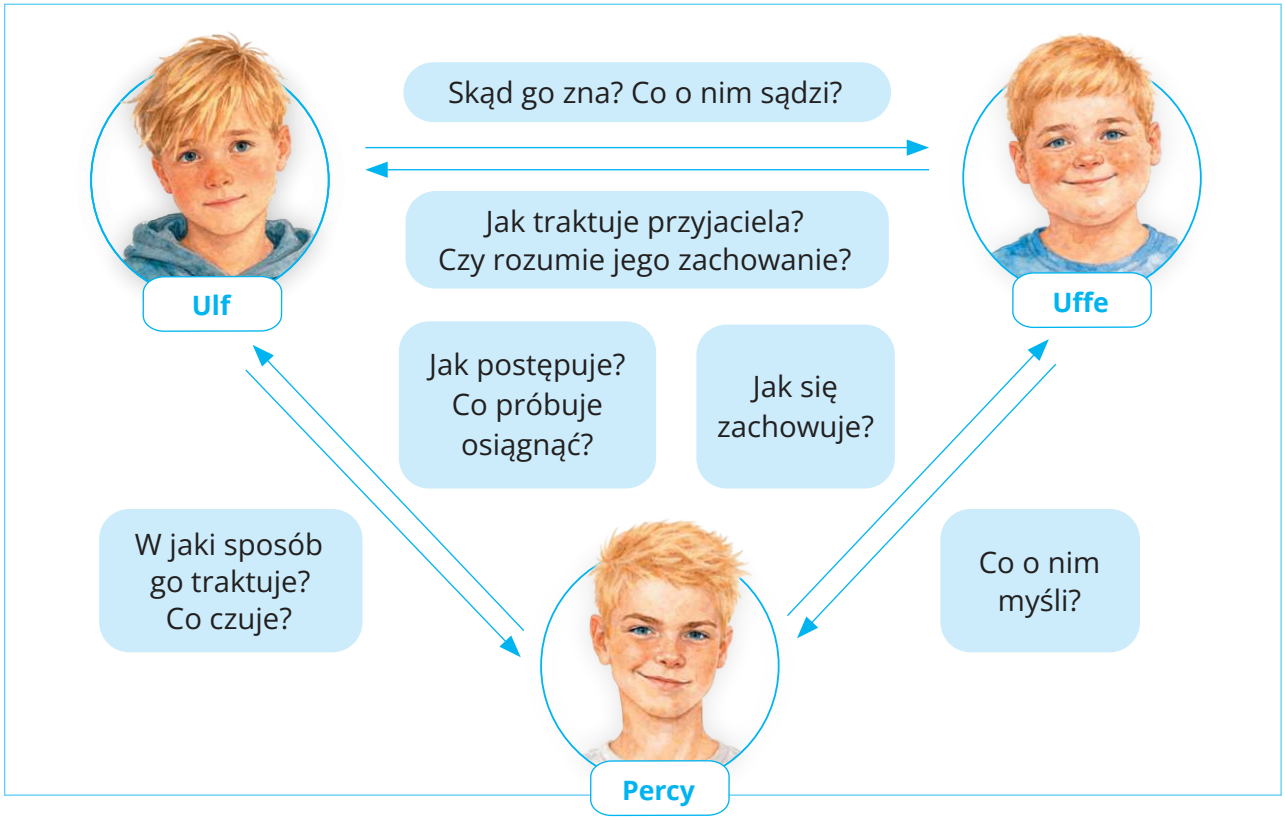
4. Dopasuj imiona chłopców do podanych cech charakteru. Przy każdym przykładzie zaproponuj dodatkowe określenie.

PERCY ? – lojalny, wrażliwy
ULF ? – pewny siebie, egoistyczny
UFFE ? – naiwny, uległy

5. Podaj, którzy bohaterowie mogliby wypowiedzieć te zdania.

- Zależy mi na przyjacielu.
- Czuję, że ktoś mnie lubi.
- Zawsze osiągam to, czego chcę.
- Boję się odrzucenia.

6. Przeanalizuj relacje między bohaterami. Odpowiedz na pytania przedstawione na ilustracji.

7. Jak oceniasz zachowanie Percy'ego i Uffego? Wskaż fragmenty w utworze, w których pokazałabyś / pokazałbyś bohaterom poniższe kartki.

czerwona kartka

postępujesz nieuczciwie

żółta kartka

uważaj, przekraczasz granice

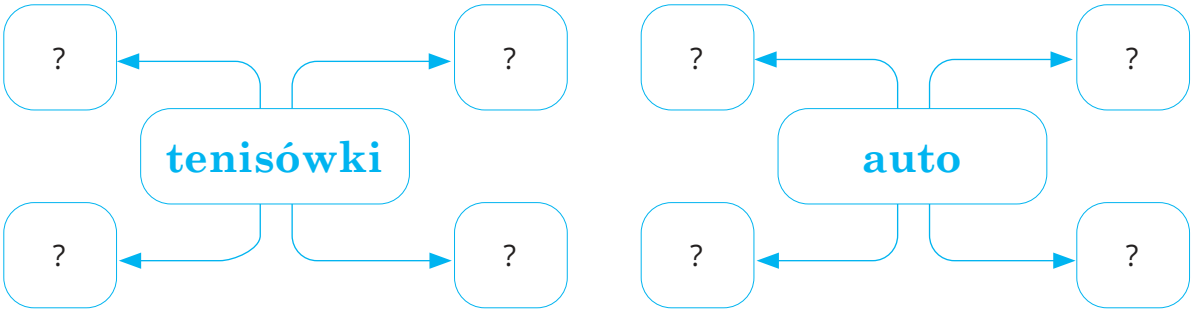

zielona kartka

grasz fair play

Fair play (czytaj: fer plej) – uczciwe postępowanie i przestrzeganie reguł; zasada odnosząca się do sportu oraz do życia codziennego.

8. Wyszukaj w tekście fragmenty, w których Ulf mówi o tenisówkach Percy'ego i o swoim aucie. Zapisz w skrócie, jak je charakteryzuje.

9. Czy wymiana auta (i ewentualnie innych przedmiotów) na tenisówki była dla Ulfa korzystna? Oceń, co nim kierowało, gdy się na to godził.

Chcę więcej

Manipulacja – to sytuacja, w której ktoś w podstępny sposób nakłania drugą osobę, aby coś zrobiła, nawet jeśli nie jest to dla niej dobre. Ten, kto manipuluje, wykorzystuje innych, aby osiągnąć swój cel. Odwołuje się zwykle do silnych emocji, takich jak: potrzeba akceptacji, strach, wstyd.

- Percy nakłania Ulfa do oddania auta w zamian za tenisówki. Wyjaśnij, dlaczego można to uznać za manipulację.

Tworzę

10. Wciel się w postać Ulfa i zaproponuj dalszy ciąg rozmowy o sprzedaży tenisówek. Jak należałoby odpowiedzieć na nieuczciwą propozycję Percy'ego?

– […] To co, chcesz je kupić?

– Jasne. Ile za nie chcesz? […]

– No nie wiem. W końcu są magiczne… Nie ma drugich takich… Muszę się zastanowić. A co masz?

– Mam auto.

– No tak, masz auto. Ale jest trochę wgniecione.

Pogładził w zamyśleniu błotnik. Potem się uśmiechnął.

– Ale mógłbym je wziąć, na początek – powiedział. – Bo jesteś moim najlepszym przyjacielem… A potem zobaczymy, co jeszcze możesz mi dać.

11. Opisz, jak zachowuje się Uffe, gdy widzi, że jego przyjaciel jest w gorszym nastroju. W jaki sposób możemy pomóc bliskiej osobie, gdy ma zły dzień? Podaj trzy propozycje.

Sprawdź, co już umiesz

Wybierz poprawne dokończenie każdego zdania.

1. Tematem przytoczonego fragmentu utworu *Magiczne tenisówki*... są

A. różne sposoby spędzania wolnego czasu przez chłopców.

B. skomplikowane relacje między rówieśnikami.

2. Uffe, który od wielu lat przyjaźni się z Ulfem,

A. jest zazdrosny o Percy'ego.

B. próbuje go przestrzec przed Percym.

3. Podczas zabawy Percy niszczy auto Ulfa

A. niechcący i przez przypadek.

B. świadomie i z premedytacją.

4. Ulf zgadza się na wymianę auta na stare tenisówki, ponieważ

A. Percy mu imponuje i Ulf pragnie jego akceptacji.

B. chce wspomóc Percy'ego, którego nie stać na lepsze rzeczy.

5. Percy mówi, że Ulf jest jego „najlepszym przyjacielem", ponieważ

A. naprawdę tak uważa i tak go traktuje.

B. manipuluje nim i chce go wykorzystać.

O życzliwości w cyfrowym świecie. Zasady netykiety

Podczas lekcji:

- podasz zasady kulturalnego zachowania się w internecie;
- określisz, w jaki sposób Twoje słowa i działania online mogą wpływać na innych;
- zaproponujesz reakcję na niekoleżeńskie zachowania w internecie.

Na początek

- Przeczytaj komiks, a następnie powiedz, w jaki sposób internet pozwala wspierać innych ludzi i im pomagać.
- Wymień, z jakimi przejawami życzliwości spotkały się siostry.

1. Omówcie inne sytuacje, podczas których wykorzystujemy internet do pozytywnych działań. Możecie posłużyć się przykładami z ramki lub podać własne propozycje.

utrzymywanie kontaktów z krewnymi • sprawdzone zbiórki internetowe • zamieszczanie opinii • dzielenie się wiedzą i doświadczeniem

2. Przeczytaj dwie wersje wiadomości Anieli. Jaki wydźwięk mają odpowiedzi dziewczynki za pierwszym, a jaki – za drugim razem? Co mógł czuć Kacper po ich przeczytaniu?

I

II

3. Przygotujcie kilka propozycji odpowiedzi na niemiłe komentarze, które można przeczytać w internecie. Swoje pomysły zaprezentujcie na forum klasy.

4. Zapoznaj się z poniższymi opisami sytuacji, a następnie wykonaj polecenia.

- Powiedz, co w danej sytuacji było niekoleżeńskie.
- Wyjaśnij, jak mogła się poczuć osoba, której to dotyczyło.
- Zaproponuj koleżeńskie zachowanie.

a) Tomek gra online z kolegami z klasy. Gdy do gry chce dołączyć Filip, chłopcy piszą na czacie: – *Nie, nie chcemy Filipa, on nie umie grać. – Fakt, on jest słaby!* Po chwili chłopcy tworzą nowy osobny pokój gry i nie zapraszają Filipa, choć wiedzą, że bardzo chciał z nimi pograć.

b) Na klasowym czacie Asia boi się spytać o zadanie domowe, bo już raz zapytała i jeden z kolegów odpisał: *Trzeba było uważać na lekcji*. Poczuła się urażona i zawstydzona. Teraz, gdy Lena pyta o coś podobnego, ktoś żartuje: *Nie zaczynaj jak Asia!*

c) Ala wysłała Basi zdjęcie swojego bałaganu w pokoju, żartując: *Patrz, to mój pokój po bitwie z potworem!* Basia bez pytania przesłała zdjęcie na grupę klasową z dopiskiem: *Alicja w krainie bałaganu :D*

Netykieta – zbiór zasad dobrego zachowania, które obowiązują w internecie. Pomagają one ludziom porozumiewać się w sieci tak, aby unikać konfliktów, nie krzywdzić i nie urażać innych.

Najważniejsze zasady netykiety:

1. Traktuj rozmówcę z szacunkiem – wypowiadaj się kulturalnie, nie używaj wulgaryzmów, nie wyśmiewaj, nie okazuj lekceważenia.
2. Nie wysyłaj obraźliwych treści – nawet żartem.
3. Reaguj, gdy ktoś jest poniżany i obrażany przez innych.
4. Chroń prywatność – własną i cudzą.
5. Sprawdzaj informacje, zanim je udostępnisz; nie rozsyłaj niechcianych treści (spamu).
6. Nie zapisuj bez powodu całego tekstu wielkimi literami (oznacza to krzyk).
7. Pisz na temat, formułuj wypowiedzi w sposób jasny i poprawny – dbaj o właściwą ortografię i interpunkcję.

W internecie ludzie często zachowują się odważniej niż w świecie realnym. Pamiętaj, że w sieci zawsze zostają ślady – nawet po usunięciu wiadomości.

5. Wybierz jedną z zasad netykiety, a następnie wymyśl sposób, w jaki chciałabyś / chciałbyś przekonać innych o potrzebie jej przestrzegania. Możesz napisać na ten temat krótki tekst, przygotować plakat, filmik lub prezentację. Pracę przedstaw na forum klasy.

Sprawdź, co już umiesz

Określ, które z zasad netykiety złamali autorzy poniższych wpisów.

- Taki mądry, a nie wie, że „na pewno” pisze się rozłącznie, cha, cha!
- A CO TY TAKI OBRAŻALSKI?! TYLKO ŻARTOWAŁEM!
- O, znam tę panią, o której piszecie! To pani Kinga. Mieszka na moim osiedlu, na Kopernika 23. Ma dwoje dzieci i pracuje w urzędzie gminy.
- Wyślij dziś tę wiadomość do 5 osób, a spełni się Twoje ukryte marzenie!

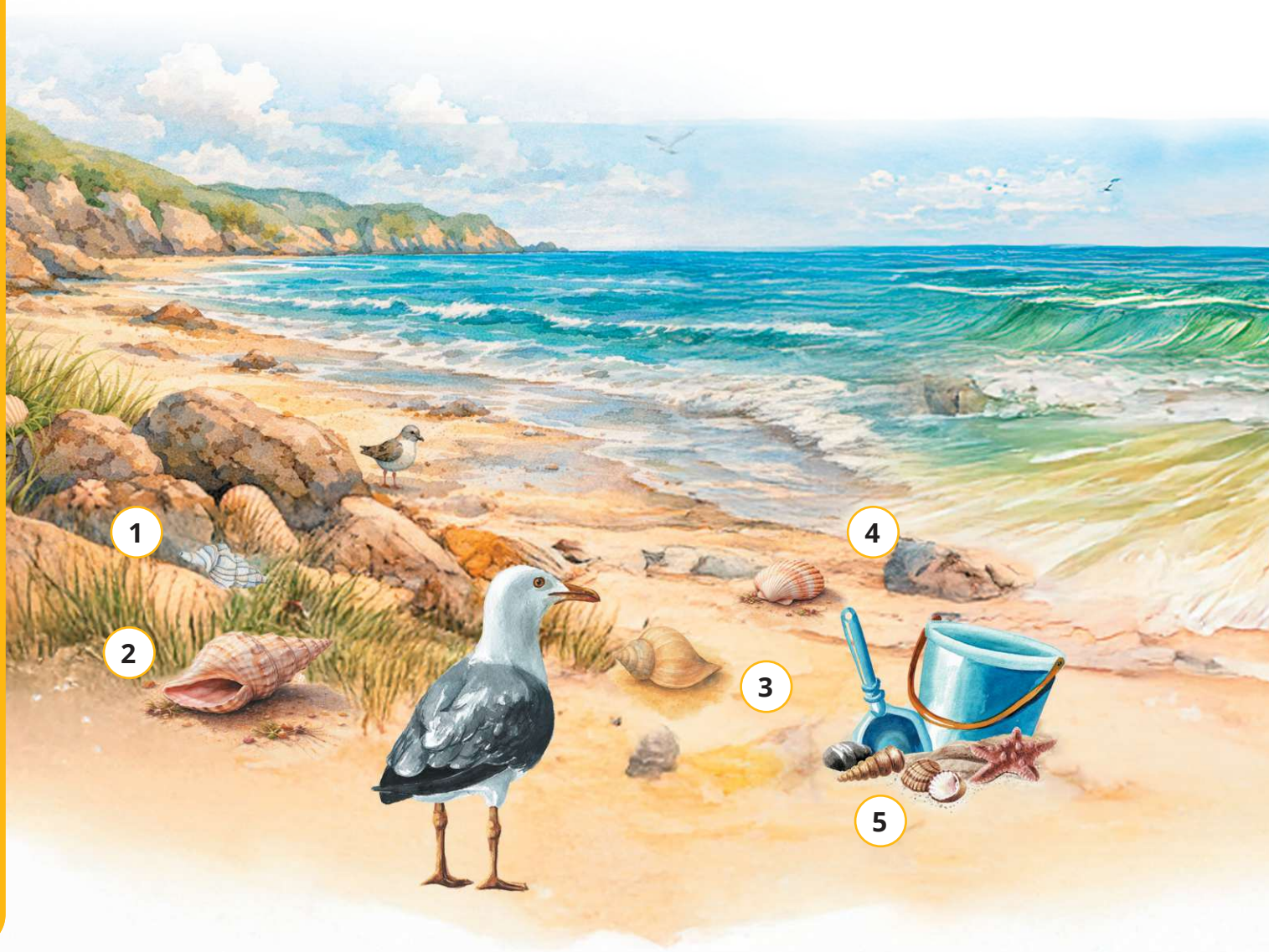

Podsumowanie rozdziału IV

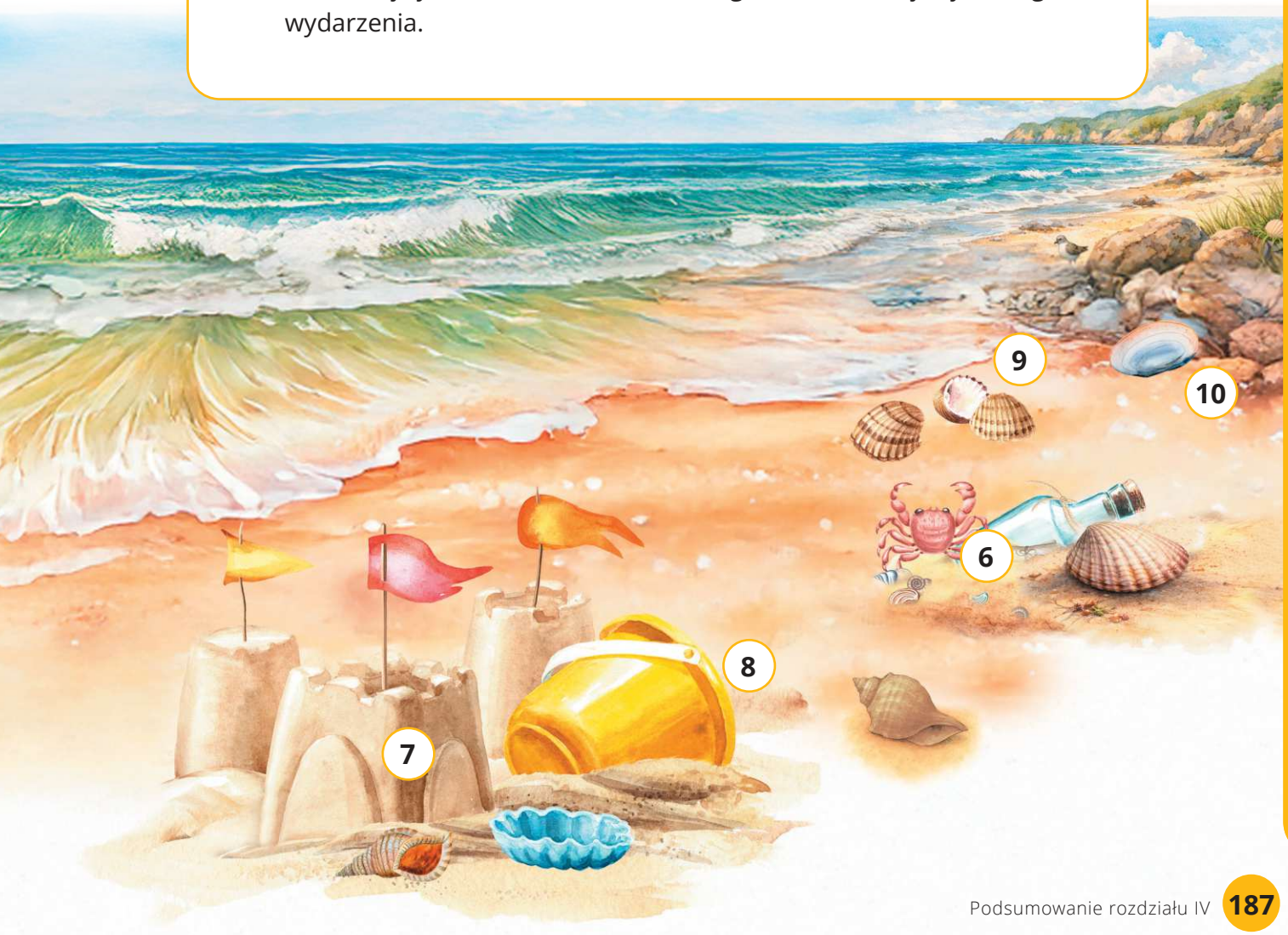
Ja i Ty

Poradzisz sobie!

Sprawdźcie, kto więcej się nauczył z tego rozdziału: Ty czy koleżanka / kolega z ławki. Poszukajcie muszelek na plaży – przypisane do nich zadania każde z Was musi wykonać samodzielnie. Poprawna odpowiedź oznacza zdobycie muszelki. Rozwiązania zapisujcie w zeszycie, a następnie wzajemnie sprawdźcie ich poprawność i omówcie ewentualne błędy. Kto zbierze więcej muszelek?

1. Dokończ zdanie: *Być tolerancyjnym to znaczy…*
2. Wskaż bezokoliczniki w zdaniu: *Jeżozwierze chciały się przytulić i ogrzać, ale ze względu na kolce musiały się odsunąć*.
3. Podaj po dwie cechy Pawła i Gawła z wiersza Aleksandra Fredry.
4. Przez co odmieniają się czasowniki? Pokaż to na wybranych przykładach.
5. Jakie informacje muszą zostać zawarte w zaproszeniu?
6. Podaj trzy przykłady zdrobnień i określ, w jakim celu je tworzymy.
7. Czego o przyjaźni uczy wiersz Adama Mickiewicza *Przyjaciele*?
8. Jak wyglądały „magiczne tenisówki" Percy'ego? Zapisz trzy określenia.
9. Wyjaśnij, dlaczego należy przestrzegać zasad netykiety.
10. Sformułuj życzenia dla koleżanki / kolegi z ławki z okazji wybranego wydarzenia.

To już wiesz!

Adam Mickiewicz
• *Przyjaciele*

Pojęcia → **zdrobnienie** *bucik* **pochodzi od** *but*

Media

netykieta – zasady grzeczności w internecie

Formy wypowiedzi

zaproszenie

informacja o wydarzeniu

dodatkowe informacje

Sowo! Zapraszam 13 marca o godz. 18.00 do mojej norki na naradę w sprawie urodzin Kłapouszka.

Zapewniam miodek.

Kubuś

życzenia

Stumilowy Las, 15 lipca

Drogi Kłapouszku,
życzę Ci szczęścia w dniu urodzin.

Twój Prosiaczek

Nauka o języku

forma osobowa
- *mówiło*
- *mówię*
- *będę mówić*

bezokolicznik
- *mówić*

czasownik

- co robi?
- co się z nim dzieje?
- w jakim jest stanie?

odmiana przez
- osoby,
- liczby,
- czasy,
- rodzaje

czasy czasownika

moment mówienia

czas przeszły	czas teraźniejszy	czas przyszły
mówiłam	*mówię*	*będę mówić*

ROZDZIAŁ V

Ja w wolnym czasie

To wielka umiejętność umieć odpoczywać.

Wiesław Myśliwski

Ognisko pod gwiazdami

Podczas lekcji:

- opowiesz, czego doświadczyli bohaterowie podczas wieczoru przy ognisku;
- określisz, kto jest narratorem w tekście;
- zastanowicie się wspólnie, co pozwala dzieciom uczyć się samodzielności i sprawczości.

Na początek

- Czy zdarzyło Ci się kiedyś spędzić czas przy ognisku na świeżym powietrzu? Opowiedz o swoich wrażeniach. Jakie emocje Ci wówczas towarzyszyły?

Natalia Przeździk

Wieczorne ognisko

fragmenty

Po obiedzie wyszliśmy przed dom. Byliśmy rozleniwieni i nikomu nic się nie chciało robić. [...]

W końcu tata wstał i zawołał do nas:

– Chodźcie, chłopaki! Jak mamy zrobić ognisko, to trzeba się brać do roboty. [...] Mama mówiła, że zbudowaliście szałas z gałęzi – powiedział. – Ognisko robi się trochę podobnie. Poszukajcie gałęzi i przynieście tam! – Wskazał miejsce oddalone trochę od domu i od drzew.

Rozbiegliśmy się trochę jak te mrówki, które widzieliśmy w lesie. Po chwili znosiliśmy na miejsce patyki (my) i ciężkie, szare kamienie (tata). Tatuś wbił w ziemię grubą, prostą gałąź, tak jak my, gdy robiliśmy naszą kryjówkę. Oparliśmy o nią mniejsze i pokrzywione. Na dół daliśmy siano i małe patyczki, żeby łatwiej się rozpaliło. Dokoła tego tata zrobił kamienny krąg. [...]

– Rozpalamy? – zapytaliśmy niecierpliwie.

– Moment, chłopcy [...]. Najpierw trzeba zrobić miejsca do siedzenia wokół ognia. I przynieść prowiant. [...]

Poznaj autorkę

Natalia Przeździk

Z wykształcenia polonistka, mama trzech córek i trzech synów. Wielbicielka gór i polskiego morza, a także książek Astrid Lindgren i Lucy Maud Montgomery (czytaj: lusi mod **mont**gomeri). Jest autorką piszącą dla dzieci i dorosłych. Jej znane powieści to: *Niebieski dom*, *Morskie bałwany*, *Na końcu świata*.

Wszyscy wpatrywaliśmy się z zapartym tchem w płonącą zapałkę. Tata włożył ją między sianko. Ogień pochłonął je błyskawicznie. Zrobiło się szaro od dymu. [...]

A potem wszystko zgasło.

– Nieeee!!! – jęknęliśmy.

– To nie takie proste – niemal jednocześnie odparli rodzice.

Tata dołożył sianka i powtórzył cierpliwie ceremonię rozpalania ogniska.

Za czwartym razem mu się udało. Ogień był naprawdę duży. Gałązki wyginały się z trzaskiem.

Tatuś wziął kilka prostych gałęzi, które niedawno ściął. Wyjaśnił nam, że muszą być świeże i pełne soku, żeby się nie spaliły. Ostrugał je szybko nożem [...]. Piekliśmy nasze szaszłyki z przejęciem, uważając, by się nie przypaliły i nie spadły. [...]

Ogniska mają w sobie coś magicznego. Doszedłem do wniosku, że są nawet lepsze niż filmy i gry komputerowe. Siedzieliśmy w kręgu, patrzyliśmy w płomienie i czuliśmy to coś… Jakby dreszcz w środku albo przyjemne łaskotki.

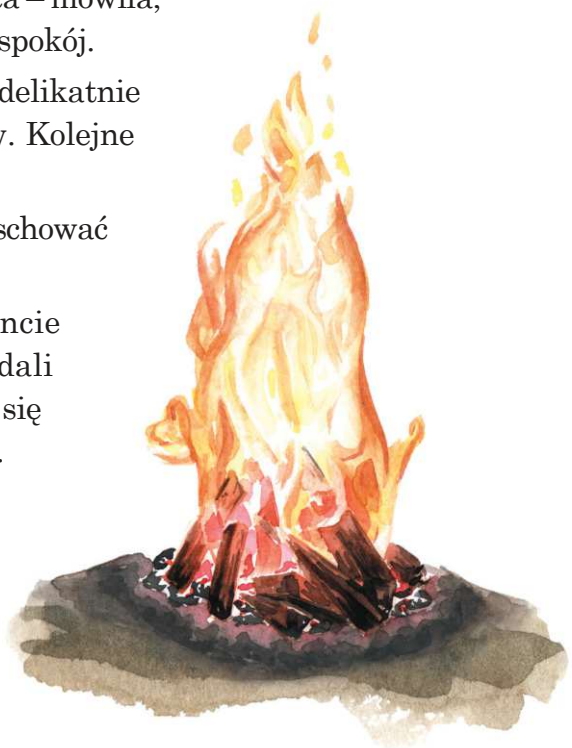
– Prawda, że ogniska są fajne? – próbowałem wyrazić to na głos.

– Też je uwielbiam – powiedziała mama, a dziewczynki pokiwały z przejęciem głowami. – Czuję się wtedy tak pierwotnie. Myślę o tych wszystkich ludziach, którzy też wcześniej siadywali przy ogniu pod gwiazdami… I o moich poprzednich ogniskach, tych, kiedy byłam małą dziewczynką. No i tych późniejszych, które rozpalałam już sama. Takie chwile zostają w pamięci, a ten ogień ogrzewa coś więcej niż nasze ręce. Jakby docierał do serca – mówiła, coraz bardziej zamyślona, a w oczach miała niezwykły spokój.

Tata co chwilę opierał swój kijek o krzesło i dorzucał delikatnie gałązki do ognia, tak by nie trafić naszych szaszłyków. Kolejne gałęzie zamieniały się w szary popiół.

– Gdy nazbiera się dużo popiołu, będzie można w nim schować ziemniaki i upiec. […]

Słońce schodziło coraz niżej i w pewnym momencie schowało się za lasem. Jeszcze nie nastała noc, w dali wzgórza dalej były jasne, ale u nas przy domu zrobiło się szaro. A potem zaczęło być coraz ciemniej. I ciemniej. Dobrze, że byliśmy tu razem z rodzicami, bo sami balibyśmy się ciemności. Było zupełnie inaczej niż w mieście – bez ulicznych świateł, bez ciągle przejeżdżających samochodów. Tylko my i ogień. No i czarna ściana lasu za plecami. [...]

Po chwili zobaczyliśmy inne światła. Pola i łąki tonęły w mroku, ale tam dalej, we wsi, paliły się pojedyncze światełka. Od czasu do czasu mrugał jadący gdzieś w dole samochód, jak mały jasny punkcik. A ponieważ noc była bezchmurna, to coraz jaśniej zaczęły błyszczeć one – gwiazdy. […]

– O, widać Altaira z gwiazdozbioru Orła! To moja ulubiona gwiazda! – mama wskazała ręką jeden z jasnych punktów na niebie.

– Skąd wiesz, że tak się nazywa? – zdziwiła się Łucja.

Ja też byłem zaskoczony. Jak można rozróżniać gwiazdy? Słyszałem o konstelacjach, ale umiałem rozpoznać tylko kilka z nich, w dodatku narysowanych w książce. Teraz nad głową miałem mrowie świetlistych kropek, wysypanych bez ładu i składu. Okej, umiałem odnaleźć Wielki Wóz. Ale to łatwe, bo wygląda jak wielki rondel z rączką.

– Kiedyś, gdy byłam niewiele starsza od was, wzięliśmy z bratem na wakacje wyciętą z jakiejś gazety mapę nieba. Prawie co noc siedzieliśmy z tą mapą, podświetlając ją sobie zegarkiem. I szukaliśmy gwiazdozbiorów. Nadal większość z nich pamiętam. […]

– Jakie jeszcze tu są gwiazdy? [...].

Mama się zastanowiła. [...] próbowała wskazać ręką po kolei: Deneb z gwiazdozbioru Łabędzia, Wegę z Lutni… Potem była Kasjopeja, kawałek Wolarza, Herkules, Pegaz… [...] Poznanie gwiazd było czymś niesamowitym… Niebo stało się nam bliższe, takie oswojone. Znać czyjeś imię to ważna rzecz. Nawet jeśli chodzi o wielką kulę świecącą gdzieś daleko w kosmosie.

Natalia Przeździk, *Niebieski dom* (fragmenty), Kraków 2022.

O tekście

1. Kto jest narratorem w powyższym tekście? Wskaż właściwą odpowiedź.

A. Jedna z dziewczynek.
B. Jeden z chłopców.
C. Mama.
D. Tata.

2. Wymień czynności samodzielnie wykonane przez bohaterów podczas przygotowań do ogniska.

3. Jakie emocje wiążą się z zadaniami, które można wykonać samodzielnie od początku do końca, z pomyślnym rezultatem? Wybierz właściwe odpowiedzi spośród zaproponowanych w ramce.

zawstydzenie • duma • zakłopotanie • niechęć • oburzenie • satysfakcja • spełnienie • znudzenie • radość • onieśmielenie • zadowolenie

4. Zastanów się, co można robić przy ognisku. W odpowiedzi użyj czasownika i rzeczownika.

Przy ognisku można *piec kiełbaski*. ? ? ?

5. Jak myślisz, czego dzieci miały szansę nauczyć się podczas tego wieczoru? Rozwiń zdania i zapisz je w zeszycie. Wykorzystaj wybrane propozycje z ramki.

- Dzieci mogły się nauczyć..., gdyż...
- Zdobyły umiejętność..., kiedy...
- Nauczyły się również..., ponieważ...

rozpalanie ogniska • rozpoznawanie gwiazd • robienie szaszłyków • pieczenie ziemniaków • słuchanie innych • współpraca • cierpliwość • odpowiedzialność • samodzielność

6. W kilku zdaniach wyjaśnij, co miała na myśli jedna z bohaterek tekstu, kiedy mówiła: „Takie chwile zostają w pamięci, a ten ogień ogrzewa coś więcej niż nasze ręce”.

7. Zdaniem narratora – ogniska „są nawet lepsze niż filmy i gry komputerowe”. O jakich sposobach spędzania wolnego czasu możesz tak powiedzieć? Przedstaw dwie propozycje w taki sposób, aby zachęcić do nich koleżanki i kolegów.

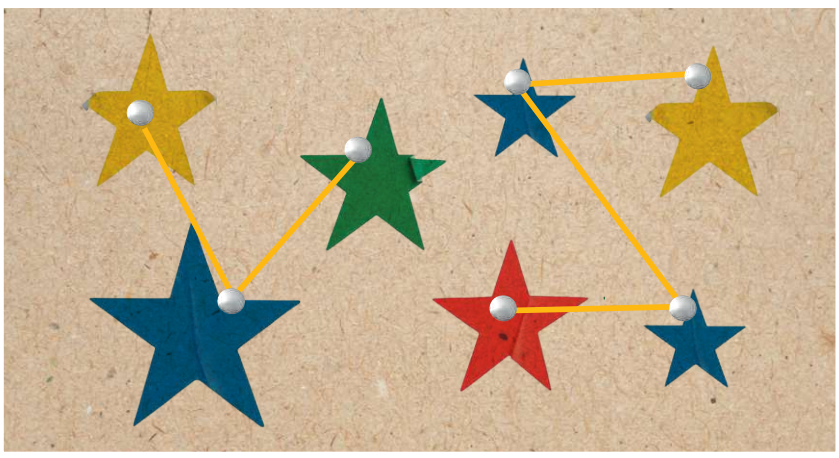
8. Wskaż wyrazy, w których pisownię *ó* można uzasadnić wymianą na *a*, *e* lub *o*.

powtórzył | samochód | spokój | gwiazdozbiór | wóz | dół | popiół | kryjówka | mrówka | wzgórza

9. Porozmawiajcie o tym, czego można się nauczyć z działania taty przedstawionego w zdaniu: „Za czwartym razem mu się udało”. Zapiszcie kilka wniosków dotyczących poczucia sprawczości.

Tworzę

10. Wykonaj na sztywnym kartonie *Gwiazdozbiór Niezapomnianych Chwil*. Wpisz w każdą gwiazdę czynność lub przygodę, które chciałabyś / chciałbyś przeżyć wspólnie z bliskimi lub przyjaciółmi. Połącz gwiazdy różnokolorowymi liniami.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Bohaterowie spędzili czas na łonie natury, z dala od zgiełku i hałasu.	P	F
2.	Podczas przygotowania ogniska chłopcy zdobyli umiejętności praktyczne.	P	F
3.	Na myśl o nocnym ognisku dzieciom ze strachu przebiegł po plecach zimny dreszcz.	P	F

Opisujesz? Przymiotnika potrzebujesz!

Podczas lekcji:

- powtórzysz wiadomości o przymiotniku;
- odmienisz przymiotnik przez liczby, rodzaje i przypadki.

Na początek

- Jakie cechy plecaka wymienia Tomek w czasie rozmowy z mamą? Określ, co dla chłopca jest ważne.

Przymiotnik
to odmienna część mowy. Nazywa cechy osób, przedmiotów, zjawisk, roślin i zwierząt.

Odpowiada na pytania:

- **jaki? jaka? jakie?** (kamienna, kulturalne)
- **czyj? czyja? czyje?** (lisi, ojcowskie)
- **który? która? które?** (kolejny, następna)

1. Podaj jedną, najbardziej widoczną Twoim zdaniem cechę tego, co jest przedstawione na poniższych ilustracjach. Zwróć uwagę na wielkość, kształt, barwę, smak.

2. Od podanych rzeczowników utwórz przymiotniki. Z jakimi słowami mogłabyś / mógłbyś je połączyć? Zaproponuj pięć takich par wyrazów.

warzywo • przyjaciel • mgła • róża • lis • komputer • żołnierz • deszcz • herbata • pogoda

Przymiotnik
jest określeniem rzeczownika, np.

samochód	**jaki?**	szybki
przygody	**jakie?**	ciekawe

3. Przeczytaj opisy. Jak myślisz, czy mowa w nich o tym samym parku? Czym różnią się oba teksty?

I *Niedaleko mojego bloku znajduje się park. Rośnie w nim wiele drzew i krzewów. Przy alejkach ustawione są ławki. W centrum znajduje się plac zabaw: piaskownica, huśtawki, drabinki i zjeżdżalnie. Nieopodal stoi fontanna. Spacer po parku jest przyjemnością o każdej porze roku.*

II *Niedaleko mojego bloku znajduje się duży, stary park. Rośnie w nim wiele drzew liściastych i niewysokich, gęstych krzewów. Przy żwirowych alejkach są ustawione wygodne, drewniane ławki. W centrum znajduje się plac zabaw: ogromna kwadratowa piaskownica, czerwone, drewniane huśtawki, kolorowe drabinki i zjeżdżalnie. Nieopodal stoi stara, kamienna fontanna.*
Spacer po wspaniałym parku jest wielką przyjemnością o każdej porze roku.

4. Dokończ wniosek. Zaproponuj właściwy przymiotnik.

Dzięki przymiotnikom opiszemy m.in. takie cechy, jak: kształt, wielkość, barwę.
Bez przymiotników opis jest (jaki?) ? .

5. Spróbuj „ubrać" drzewa w przymiotniki, tak aby powstały ciekawe, barwne i szczegółowe opisy. Zadanie wykonaj w zeszycie.

Przymiotnik odmienia się przez **liczby** i **rodzaje** oraz przez **przypadki.**

W liczbie pojedynczej	W liczbie mnogiej
odmienia się przez rodzaje: ▶ męski (jaki?) wysoki (chłopiec, dąb) ▶ żeński (jaka?) wysoka (kobieta, jodła) ▶ nijaki (jakie?) wysokie (dziecko, drzewo)	**odmienia się przez rodzaje:** ▶ męskoosobowy (jacy?) wysocy (chłopcy) ▶ niemęskoosobowy (jakie?) wysokie (dziewczęta, klony)

Uwaga! Przymiotnik dostosowuje swoją formę do rzeczownika, którego jest określeniem.

M. modny (plecak)	**M.** modne (plecaki)
D. modnego (plecaka)	**D.** modnych (plecaków)
C. modnemu (plecakowi)	**C.** modnym (plecakom)
B. modny (plecak)	**B.** modne (plecaki)
N. (z) modnym (plecakiem)	**N.** (z) modnymi (plecakami)
Ms. (o) modnym (plecaku)	**Ms**. (o) modnych (plecakach)
W. modny (plecaku)!	**W.** modne (plecaki)!

6. Wyszukaj przymiotniki w podanych wyrażeniach i określ ich rodzaj oraz przypadek.

z czaplą siwą • w olbrzymich akwariach • dzikich zwierząt • ospy wietrznej • kolorowymi gazetami • sławnym Polakom • robotem kuchennym • kolorowa flago

7. Dopasuj do podanych przysłów i powiedzeń odpowiednie formy przymiotników i rzeczowników w nawiasie. Wyjaśnij znaczenie tych sformułowań.

- W (gorąca woda) kąpany.
- (Dobra chęć) jest piekło wybrukowane.
- (Mądra głowa) dość dwie słowie.
- Z (duża chmura) (mały deszcz).

Sprawdź, co już umiesz

Zagrajcie wspólnie w grę „Co i jaki”, polegającą na podawaniu na przemian rzeczownika i przymiotnika. Jedno z Was wymienia rzeczownik, np. *balon*. Kolejna osoba podaje przymiotnik, który jest określeniem tego rzeczownika, np. *lekki*. Potem należy podać rzeczownik będący nazwą przedmiotu, którego cechą jest lekkość, np. *piórko*.

Wzór: balon – lekki – piórko – biały itd.

Zobacz, co kolekcjonuję. Opis przedmiotu

Podczas lekcji:

- stworzysz opis przedmiotu;
- poznasz przydatne słownictwo.

Na początek

- Zapisz na kartce nazwę wybranego przedmiotu, a następnie podaj drugiej osobie cechy tej rzeczy bez wymieniania jej nazwy. Niech koleżanka lub kolega na podstawie podanych cech odgadnie, jakie słowo zapisałaś / zapisałeś.

1. Podaj dwie sytuacje, w których konieczne jest opisanie jakiegoś przedmiotu.

Mam lekkie pióro

Jak opisać przedmiot?

Aby jak najdokładniej opisać przedmiot, użyj wielu różnorodnych określeń.
Redagując opis przedmiotu, postępuj według planu.

1. Podaj nazwę opisywanego przedmiotu, np. *łyżwy*, *piórnik*, *lampa*.
2. Napisz, do czego służy / jakie jest jego zastosowanie, do kogo należy.
3. Opisz jego cechy.
4. Dodaj własną ocenę przedmiotu / opinię o nim.

- według mnie • moim zdaniem
- odznacza się • wyróżnia się • charakteryzuje się • przypomina • zwraca uwagę
- jest piękny • ładny • oryginalny • przydatny • cieszy oczy • ma wiele zalet

Bank słówek

▶ wielkość i kształt

mały • duży • niewielki • ogromny • niewysoki • podłużny • smukły • pękaty • okrągły, kwadratowy • owalny • kanciasty • wąski • szeroki • płaski • wypukły • długi • krótki

▶ ciężar

ciężki • lekki • masywny

▶ materiał, z jakiego jest wykonany

szklany (ze szkła) • porcelanowy • ceramiczny • plastikowy • skórzany • kamienny • mosiężny • drewniany • z tektury • z papieru • ze słomy • z marmuru • z metalu • z aksamitu • z bawełny • z wikliny

▶ kolor

żółty • jaskrawy • pastelowy • w odcieniu zieleni • ciemny • jasny • wielobarwny • różnokolorowy • przezroczysty • mieniący się • matowy • błyszczący • tęczowy • wyblakły

▶ jaki jest w dotyku, czy wydaje jakieś dźwięki bądź pachnie

miękki • twardy • delikatny • miły w dotyku • puszysty • szorstki • chropowaty • kłujący • ostry • porowaty • gładki • sypki • chłodny • ciepły • głośny • cichy • hałaśliwy • brzęczący • pachnący • wonny • słodki • aromatyczny

▶ cechy szczególne

ręcznie wykonany • niepowtarzalny • zabawny • zaskakujący • ekologiczny • nietypowy • zabytkowy • rodzinna pamiątka • prezent od...

Część kolekcji zabawkowych aut, o których mówi się resoraki, otrzymałem pięć lat temu od taty. Od tamtej chwili powiększam zbiory. Wśród nich jest mój ulubiony kabriolet.

Samochodzik jest wielkości dłoni i ma opływowy kształt. Jest dość ciężki, gdyż wykonano go z metalu. Ma intensywny żółty kolor i zawsze jest zimny w dotyku. Spośród innych wyróżnia się wieloma detalami. Ma kręcące się koła z gumowymi oponami, plastikowe reflektory, trzy małe szybki i dach, który można składać i rozkładać. Gdy dokładnie przyjrzymy się autku, zobaczymy srebrny zderzak, wycieraczki, klamki w drzwiach, a nawet małą rejestrację.

Bardzo lubię ten model samochodu. Jest oryginalny i starannie wykonany. Choć wyrosłem już z zabawy autkami, lubię go oglądać. Wspominam wtedy zabawy z tatą i kolegami.

nazwa przedmiotu

wielkość

kształt

waga

materiał, z jakiego jest wykonany

kolor

własna ocena przedmiotu

2. Wybierz dwa przedmioty i dopisz do nich po trzy charakterystyczne cechy. Zadanie wykonaj w zeszycie.

zegarek • nożyczki • buty • piłka • maskotka • portfel • torba

3. Rozwiń zdania, tak aby stworzyć krótki opis przedmiotu.

- Dostałem do kolekcji kubek...
- Mama kupiła mi nowy magnes na lodówkę...

4. Wybierz jeden kaktus z kolekcji i opisz go w taki sposób, aby druga osoba odgadła, którą roślinę przedstawiasz.

Sprawdź, co już umiesz

Przygotuj w zeszycie opis przedmiotu, o którym marzysz.

Słońce, obłoki i wiatr, czyli czas na poetycki spacer

Podczas lekcji:

- określisz, jakie środki artystyczne budują nastrój utworu;
- ocenisz, który z zaproponowanych obrazów lepiej zilustrowałby opis wschodu słońca we fragmencie *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza.

Na początek

- Jakie znasz zjawiska przyrody? Opowiedz o takim, które szczególnie utkwiło Ci w pamięci. Wykorzystaj jak najwięcej przymiotników.

Adam Mickiewicz

Wschód słońca

Już też i słońce wschodzi, krwawo się czerwieni,
Brzegiem tępym, jak gdyby odartym z promieni,
Na wpół widne, na poły[1] w czerni chmur się chowa,
Jak rozżarzona w węglach kowalskich podkowa.
Wiatr wzmagał się i pędził obłoki ze wschodu,
Gęste i poszarpane jako bryły lodu;
Każdy obłok w przelocie deszczem zimnym prószy,
Z tyłu za nim wiatr leci i deszcz znowu suszy,
Za wiatrem znowu obłok nadbiega wilgotny:
I tak dzień na przemiany był chłodny i słotny[2].

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (fragment)

Informacje o autorze – zob. s. 172

1
na poły – niecałkowicie, niezupełnie

2
słotny – deszczowy

O tekście

1. Wyszukaj w wierszu fragmenty, które pozwolą Ci wykonać poniższe polecenia.

a) Określ, jaki odcień czerwieni ma słońce. Jaki przedmiot przypomina? Opisz jego kształt. Wymień zjawisko atmosferyczne towarzyszące wschodowi słońca.

b) Do czego poeta porównuje obłoki? Wskaż wyrazy, którymi je opisał.

c) Podaj, co wyróżnia dzień przedstawiony przez Adama Mickiewicza.

2. Jaką atmosferę budują zastosowane przez poetę środki stylistyczne: porównania i epitety? Wyszukaj je w wierszu.

Teksty literackie (zwłaszcza poezja) zawierają elementy językowe, które mają wywołać u odbiorcy określone emocje i pobudzić jego wyobraźnię. Takie elementy wprowadzane do utworów to **środki stylistyczne** (środki artystycznego wyrazu). Do najbardziej popularnych należą m.in. **porównanie** i **epitet**.

Porównanie – zestawienie ze sobą dwóch zjawisk, przedmiotów, osób, tak aby pokazać podobieństwo ich cech. Zestawione części porównania są połączone za pomocą słów: *jak, jakby, niby, niczym, na kształt*, np. **czerwony jak ogień**.

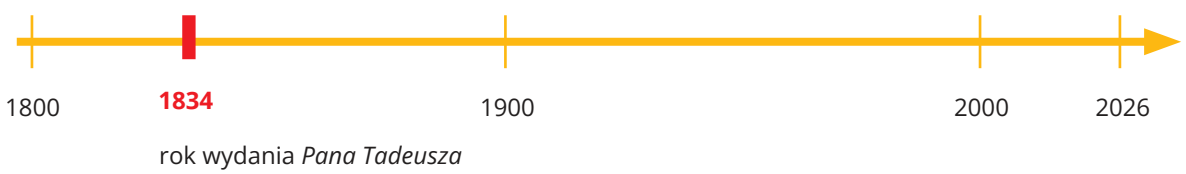
Epitet – wyraz określający rzeczownik. Jest najczęściej wyrażony przymiotnikiem, np. **czerwone** słońce.

3. Które określenia pasują do języka poezji Adama Mickiewicza? Wybierz właściwe epitety.

niebanalny • potoczny • niecodzienny • elegancki • wyszukany • oryginalny • piękny • poetycki • młodzieżowy • zwyczajny

Chcę więcej

Wschód słońca jest fragmentem obszernego dzieła Adama Mickiewicza pt. *Pan Tadeusz*. Powstało ono w latach 1832–1834. Z pewnością zauważysz, że język, jakim posługuje się poeta, różni się nieco od współczesnej polszczyzny. Dzieje się tak dlatego, że wraz ze zmieniającą się rzeczywistością język również się przekształca.

rok wydania *Pana Tadeusza*

▶ Oblicz, ile lat upłynęło od pierwszego wydania *Pana Tadeusza*.

4. Zapoznaj się z reprodukcjami obrazów Józefa Chełmońskiego i Claude'a Moneta (czytaj: kloda moneta). Który z obrazów mógłby lepiej zilustrować wiersz Adama Mickiewicza? Uzasadnij swoje zdanie.

▲ Józef Chełmoński, *Przed wschodem słońca. Jutrzenka*, 1891, Muzeum Narodowe, Kraków

▲ Claude Monet, *Impresja. Wschód słońca*, 1872, Musée Marmottan Monet (czytaj: mu**ze** marmo**tą** mo**ne**), Paryż

Tworzę

5. Warto spacerować w każdą pogodę. Zachęć przyjaciół do przechadzki w taki dzień, jaki opisał Adam Mickiewicz.

6. Wybierz jeden z pomysłów i przygotuj pracę.

a) Namaluj obraz pt. *Wschód słońca* lub wykonaj tę pracę w dowolnym programie graficznym.

b) Zrób zdjęcie wschodzącego słońca i opowiedz o nim w klasie.

c) Nagraj filmik pt. *Wschód słońca* z własnym komentarzem.

d) Napisz krótki wiersz pt. *Wschód słońca*.

e) Skomponuj muzykę lub napisz piosenkę pt. *Wschód słońca*.

Sprawdź, co już umiesz

Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B oraz jej uzasadnienie C albo D.

Język poezji **A** / **B** od języka codziennego, ponieważ ma na celu **C** / **D**.

A. różni się

B. nie różni się

C. przekazanie czytelnikowi informacji

D. poruszenie i zachwycenie czytelnika

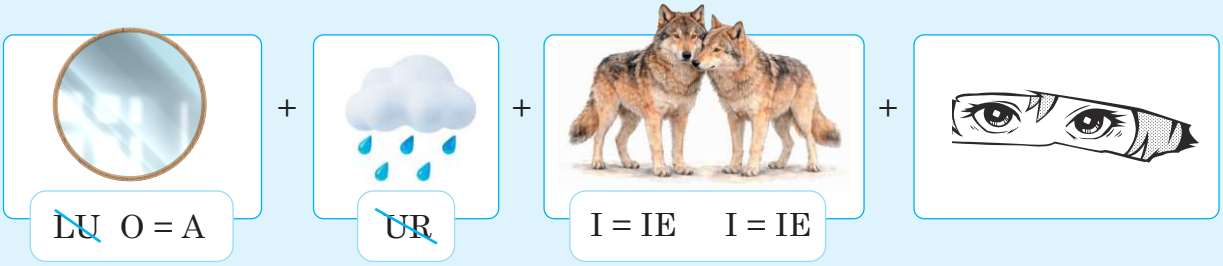
Lubię się czasem... bać

Podczas lekcji:

- opiszesz emocje przeżywane przez osobę mówiącą w wierszu;
- wyjaśnisz, dlaczego niektórzy lubią się bać.

Na początek

- Rozwiąż rebus. Wyjaśnij, jak rozumiesz ukryte w nim powiedzenie.

- Jakie codzienne sytuacje mogą powodować strach? Czy jest to zawsze uczucie negatywne? Uzasadnij odpowiedź.

Stanisław Grochowiak

Straszno

Straszno. Dziwnie. Dziwnie straszno.
Spojrzysz w okno, jeszcze straszniej.
Nie wiem, co mnie dzisiaj naszło,
Ale ja to lubię właśnie.

Żeby jeszcze mną potrząsło,
Żeby zębem zadzwoniło,
Bać się bania, jakże bosko!
Bez powodu, jakże miło!

Przecież ściany są na straży,
Błyśnie światło, strach przepłoszy,
Ale kto chce być odważnym,
W strachu pływa jak w rozkoszy.

Wtedy cienie tajemnicze
Nagle łaszą się jak psiaki.
Strach doprawdy nie jest niczym
Po czymś takim.

Poznaj autora

Stanisław Grochowiak (1934–1976)

Polski poeta. Urodził się w Lesznie. Jest autorem wielu tomików wierszy, kilku powieści, opowiadań i sztuk teatralnych. Oprócz pisania interesował się także malarstwem, rzeźbą i grą na pianinie.

O tekście

1. Kto jest podmiotem mówiącym w utworze? Ustal, czy da się wskazać płeć i wiek tej osoby oraz określić, gdzie się ona znajduje.

2. Wskaż wersy, które mówią o tym, jak czuje się bohater w obliczu strachu.

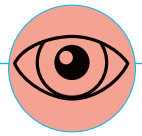
a) Czy zdarzyło Ci się czuć podobnie? Opowiedz, w jakiej sytuacji.

b) Jak sądzisz, dlaczego niektórzy lubią się bać?

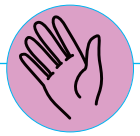
3. Zamknij oczy i wyobraź sobie, co może wywoływać strach w bohaterze wiersza. Jakie jeszcze doznania wzbudzają lęk w człowieku? Zaproponuj po dwa własne przykłady do każdej kolumny schematu.

Przyczyny strachu

Widok czego może wywołać strach?	Jakie dźwięki powodują, że człowiek się boi?	Jakie odczucia mogą towarzyszyć lękowi?
▶ cienie na ścianie ▶ przelatujące wrony za oknem	▶ skrzypienie podłogi ▶ pohukiwanie sowy	▶ chłód na plecach ▶ mrowienie palców

4. Wytłumacz, czego boją się osoby przedstawione na ilustracjach. Które z tych odczuć są przyjemne, a które – nieprzyjemne?

I

II

III

IV

V

VI

5. Ułóż zdania dotyczące ilustracji z poprzedniego ćwiczenia. Zastosuj w nich zwroty z ramki.

mieć miękkie kolana • spocić się jak mysz • umierać ze strachu • bać się własnego cienia • siedzieć jak na szpilkach • drżeć ze strachu • dygotać jak osika • być postrachem kogoś • bać się jak ognia

Tworzę

6. Podaj dwa uzasadnienia opinii, że strach się karmi wyobraźnią. Czy Twoim zdaniem to stwierdzenie pasuje do wiersza *Straszno*? Co na to wskazuje?

7. Przeczytaj utwór dwa razy: najpierw – głosem pełnym odwagi, a drugi raz – wyrażającym niepewność i trwogę.

Doświadczenie edukacyjne

8. Wyobraźcie sobie, że przygotowujecie klasowe przedstawienie pt. *Strach się bać*. W 4–5-osobowych zespołach:

a) wymyślcie postać, która będzie budziła strach;
b) nagrajcie przykładowe dźwięki budujące atmosferę grozy;
c) zaprojektujcie plakat promujący to widowisko;
d) napiszcie zaproszenie na spektakl.

Chcę więcej

Do najbardziej tajemniczych i mrocznych postaci z literatury dziecięcej należy Buka, jedna z bohaterek książek o Muminkach. Z powodu otaczającego ją chłodu Buka zamraża wszystko, czego dotknie. Jest milcząca, samotna i nikt jej nie rozumie, przez co budzi strach wśród mieszkańców doliny.

▶ Wyszukaj w dostępnych źródłach przykłady innych mrocznych postaci z literatury dziecięcej. Z jakich powodów budzą lęk?

Sprawdź, co już umiesz

Które z podanych zdań dotyczy bohatera wiersza Stanisława Grochowiaka *Straszno*? Wskaż poprawną odpowiedź.

A. Ma wiele powodów do niepokoju.
B. W ogóle nie odczuwa strachu.
C. Nie umie pokonać lęku.
D. Bardzo lubi się bać.

Zawód: filmowiec

Podczas lekcji:

- wymienisz cechy filmów: animowanego, fabularnego i dokumentalnego;
- napiszesz zaproszenie na przyjęcie w kinie;
- poprawnie zapiszesz tytuły filmów.

Na początek

- Porozmawiajcie o zaletach chodzenia do kina. Czy macie swoje ulubione filmy kinowe? Podajcie ich tytuły.
- Co Twoim zdaniem sprawia, że film jest ciekawy i dobrze się go ogląda?

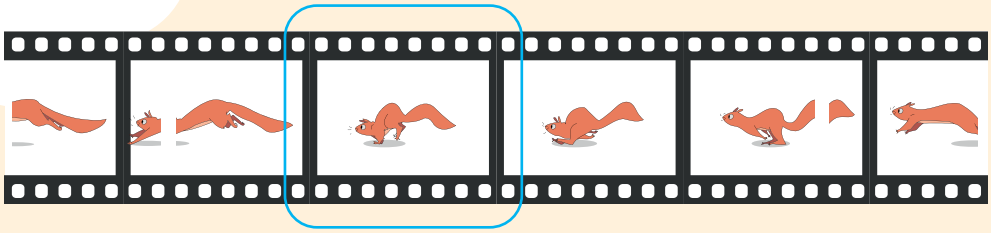
1. Które filmy: animowane, fabularne czy dokumentalne, najczęściej oglądasz? Dlaczego? Odpowiedź wraz z uzasadnieniem zapisz w zeszycie.

Film animowany jest wykonany techniką animacji, np. fotografowania rysunków (lub innych obiektów) przedstawiających następujące po sobie fazy ruchu. Zdjęcia są utrwalone na taśmie, dzięki czemu w czasie projekcji przypominają ruchomy obraz.

▲ Kadr z filmu *Odlot*, 2009

Kadr to jedna klatka na taśmie filmowej.

Film fabularny to utwór filmowy opowiadający fikcyjną historię. Bohaterów grają aktorzy. Kolejność zdarzeń w świecie jest określona na podstawie scenariusza napisanego specjalnie do filmu.

▲ Kadr z filmu *Lassie* (czytaj: lessi), 2005

Film dokumentalny jest zapisem rzeczywistości, czyli tego, co działo się naprawdę. Pokazuje prawdziwe osoby i wydarzenia.

◀ Nagrywanie zdjęć do filmu dokumentalnego na temat życia dzieci w Jemenie

2. Wyobraź sobie, że organizujesz w kinie przyjęcie urodzinowe połączone z oglądaniem filmu. Napisz zaproszenie dla swojej koleżanki lub swojego kolegi.

3. Przygotujcie klasową filmotekę (zbiór, spis filmów). Zaproponujcie zestaw filmów dla dzieci w Waszym wieku. W razie potrzeby skorzystajcie z internetu lub zasobów biblioteki.

Piszę i mówię poprawnie

W tytułach filmów wielką literą piszemy tylko pierwszy wyraz. Pozostałe zaczynają się małą literą, chyba że są to nazwy własne. Tytuł zapisujemy w cudzysłowie, a w druku – najczęściej pochyloną czcionką (kursywą), np.

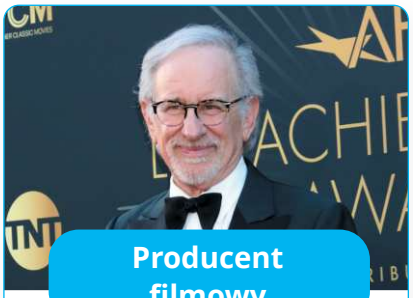
Sceny z życia smoków, *Porwanie Baltazara Gąbki*, *Kung Fu Panda*, *Był sobie pies*.

4. Który z zawodów filmowych wydaje Ci się najciekawszy? Uzasadnij odpowiedź.

Scenarzysta

pisze scenariusz, na podstawie którego powstaje film.

Producent filmowy

zapewnia środki potrzebne do realizacji filmu.

Reżyser

jest głównym realizatorem filmu. Kieruje pracami całego zespołu filmowego.

Kierownik produkcji

organizuje pracę przy filmie, np. zarządza sprzętem i rekwizytami.

Scenograf

przygotowuje dekoracje, rekwizyty i kostiumy opisane w scenariuszu, planuje też oświetlenie.

Aktor

wciela się w bohatera filmowego, odtwarza jego sposób mówienia, zachowanie i emocje.

Operator obrazu

nagrywa kamerą poszczególne sceny. Jest to obok reżysera główny realizator filmu.

Realizator dźwięku

przygotowuje ścieżkę dźwiękową do filmu. Nadzoruje proces nagrywania dźwięku.

Montażysta

zajmuje się połączeniem poszczególnych scen filmu w jedną całość. Pracuje przy komputerze.

Chcę więcej

Kino jest miejscem, w którym ogląda się filmy. Za ich pierwszych twórców uważa się braci Auguste'a i Louisa Lumière (czytaj: ogista i luisa lim**jer**) – wymyślili oni **kinematograf** (urządzenie, za pomocą którego wyświetlano na ekranie ruchome obrazy). Pierwszy pokaz filmu odbył się w 1895 roku i trwał dwie minuty. Obecnie filmy w kinie bywają znacznie dłuższe – trwają co najmniej kilkadziesiąt minut.

▲ Kinematograf

- Znajdź w dostępnych źródłach informacje o najważniejszych nagrodach filmowych. Przygotuj notatkę na ten temat.
- Dowiedz się, w których miastach Polski znajdowały się wytwórnie filmów dla dzieci. Zrób notatkę o jednej z nich.

▲ Kadr z filmu *Wyjście robotników z fabryki*, 1895

5. Którym twórcom filmowym są potrzebne poniższe przedmioty? Dopasuj do każdego przykładu odpowiednią nazwę zawodu.

kamera

oświetlenie

mikrofon

rekwizyt

Sprawdź, co już umiesz

Odpowiedz na podane pytania.

- Kim byli pierwsi twórcy filmu?
- Co odróżnia film animowany od filmu fabularnego?
- Jakie osoby uczestniczą w procesie powstawania filmu?

Chodźmy do teatru!

Podczas lekcji:

- wymienisz etapy przedstawienia;
- wyjaśnisz funkcję środków stylistycznych użytych przez poetkę.

Na początek

- Podaj swoje skojarzenia z wyrazem *teatr*.
- Czy byłaś / byłeś kiedyś w teatrze? Opowiedz, jak wspominasz tę wizytę. Jakie wrażenie zrobił na Tobie spektakl? Co Ci się podobało?

Ewa Skarżyńska

Teatr

Gaśnie światło
bardzo
powoli.
Budzi
śpiące w kątach reflektory.

A kurtynę,
miękką jak aksamit
– niby grzywkę –
z oczu nam odgarnia
czyjaś ręka
cicha, niewidzialna.

I muzyka wokół nas zakwita,
choć
nie widać żadnego muzyka.

Światłem, gwarem
wypełnia się scena.
To początek
WIELKIEGO PATRZENIA.

Poznaj autorkę

Ewa Skarżyńska (ur. 1946)

Pisarka, poetka, autorka utworów dla młodych czytelników. Przez wiele lat współpracowała z czasopismami dla dzieci. Jej znane i lubiane książki to: *Babcia na hulajnodze*, *Zielony księżyc dla osiołka* i *Toti*.

O tekście

1. O jakim miejscu jest mowa w utworze? Które fragmenty na to wskazują? Wyszukaj je i przeczytaj.

2. Jaki jest nastrój wiersza? Wskaż fragmenty, które to potwierdzają.

3. Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B oraz jej wyjaśnienie C albo D.

Podmiot liryczny jest **A** / **B**, o czym świadczą słowa: **C** / **D**.

A. aktorem

B. widzem

C. *To początek WIELKIEGO PATRZENIA*

D. *Światłem, gwarem wypełnia się scena*

4. Jakie etapy wizyty w teatrze przedstawia poetka? Odtwórz je w zeszycie.

5. Na jakie zmysły – oprócz wzroku – oddziałuje to, co się dzieje na scenie? Przeczytaj fragmenty wiersza, które o tym mówią.

6. Wyszukaj niezwykłe zestawienia słów zastosowane przez poetkę.

a) Jak je rozumiesz? Jaki efekt wywołują?

b) Podaj te zestawienia wyrazów, które tworzą środki stylistyczne. Nazwij je.

7. Które słowo nie pasuje do pozostałych? Wskaż je. W razie wątpliwości zajrzyj do słownika języka polskiego.

sztuka • demonstracja • spektakl • przedstawienie

8. Dopasuj terminy teatralne do ich objaśnień. W razie trudności poszukaj informacji w dostępnych źródłach.

kurtyna • rekwizyt • foyer (czytaj: fła**je**) • scenografia • kulisy • loża • antrakt

- Przedmiot używany w czasie przedstawienia.
- Oprawa wizualna sztuki, m.in. dekoracje, oświetlenie, kostiumy.
- Miejsce za sceną, niewidoczne dla publiczności.
- Przerwa między częściami spektaklu.

- Najlepsze miejsca przeznaczone dla wybranych widzów.
- Gruba zasłona oddzielająca scenę od publiczności.
- Miejsce, w którym gromadzą się widzowie w trakcie przerwy w przedstawieniu.

9. Wskaż znaczenie słowa scena, które odnosi się tylko do teatru.

A. Część utworu tworząca pewną skończoną całość.

B. Miejsce, na którym występują aktorzy.

Tworzę

10. Zabawcie się parami w lustra. Jedna osoba odgrywa rolę osoby przygotowującej się do wyjścia do teatru, a druga stoi naprzeciwko niej i naśladuje jej gesty i mimikę. Każda para ma minutę na wykonanie zadania.

Chcę więcej

Budynki teatrów można odwiedzić, nie wychodząc z domu. Wiele teatrów ma własną stronę internetową, na której zaprasza na wirtualny spacer po swoich pomieszczeniach. Dzięki temu mamy szansę zobaczyć z bliska miejsca, które są dostępne dla każdego widza, ale również takie, gdzie na co dzień widzowie nie zaglądają.

Niektóre platformy internetowe oferują także **przedstawienia online**. Daje to możliwość obejrzenia zarówno archiwalnych nagrań, jak i transmisji na żywo.

- Gdzie najbliżej Twojej szkoły znajduje się teatr? Sprawdź, czy ma stronę internetową. Jakie informacje możesz na niej znaleźć?
- Jaką formę odbioru sztuki teatralnej uważasz za atrakcyjniejszą dla widza – bezpośrednio w budynku teatru czy w dowolnym miejscu za pośrednictwem internetu? Uzasadnij odpowiedź.
- Na kanale Mazowieckiego Centrum Kultury na YouTube obejrzyj materiał filmowy pod tytułem: *Pojęciownik teatralny | Jak powstaje spektakl lalkowy? cz.1 | napisy PJM*. Wynotuj w zeszycie najważniejsze informacje i przedstaw je w klasie.

Sprawdź, co już umiesz

Jaką rolę w spektaklu odgrywa publiczność? Dlaczego kulturalne zachowanie w teatrze jest szczególnie ważne?

Piłka jest okrągła, a bramki są dwie

Podczas lekcji:

- porozmawiacie o popularności różnych sportowców i dyscyplin sportowych;
- poznasz sposoby budowania dynamizmu w wierszu;
- ułożysz zabawną sportową historię i motywujące zawołanie kibica.

Na początek

- Rozpoznaj na zdjęciach utytułowanych polskich sportowców. Powiedz, w jakich dyscyplinach się specjalizują.

I

II

III

IV

- Jak sądzisz, co decyduje o tym, że niektóre dyscypliny sportowe zyskują ogromną popularność?
- Czy uprawianie sportu to dobry sposób na spędzenie wolnego czasu? Uzasadnij odpowiedź. Podaj dwa argumenty.

Poznaj autora

Ludwik Jerzy Kern (1920–2010)

Poeta i satyryk, twórca piosenek, dziennikarz, tłumacz, kawaler Orderu Uśmiechu (1972). Autor wielu utworów dla dzieci, m.in. *Proszę słonia*, *Karampuk*. Do napisania znanej książki *Ferdynand Wspaniały* zainspirowała go jego suczka, bokserka Farsa.

Ludwik Jerzy Kern

46 nóg

W lecie,
Co niedzielę prawie,
Czterdzieści sześć nóg biega po murawie.
To tu,
To tam,
To w przód,
To w bok.
Czasem na trawie aż robi się tłok.

Nieraz noga w piłkę nie trafi okropnie,
Nieraz przez pomyłkę noga nogę kopnie,
Lecz najmilej nodze, kiedy strzeli gola,
Bo wtedy się spełnia chlubna nogi rola.

Ludzie zaraz krzyczą:
Hip! Hip!
Hura!
Cześć!
Gwizdek.
I znów biega nóg czterdzieści sześć.

Zaraz,
Zaraz,
Zaraz.
Co to wszystko znaczy?
W piłkę gra jedynie dwudziestu dwóch graczy.
Dwudziestu dwóch graczy, jeśli mam być szczery,
To czyni zaledwie nóg czterdzieści cztery.
Po cóż więc do licha po trawie się pląta
Ta czterdziesta szósta
I czterdziesta piąta?

Niektórzy na pewno z miejsca się oburzą,
Że jest na boisku dwie nogi za dużo.
Po co się oburzać od razu?
Dlaczego?

Te dwie zbędne nogi –
To nogi
Sędziego.

O tekście

1. Określ, czego można się dowiedzieć z wiersza. Wybierz poprawne uzupełnienie każdego zdania.

- Opisane wydarzenia rozgrywają się **po lekcjach** / **w niedzielę**.
- Miejscem zdarzeń jest **boisko** / **łąka**.
- Bohaterami tekstu są **piłkarze** / **nogi**.
- Wiersz ma charakter **humorystyczny** / **pouczający**.

2. Wypisz z wiersza czasowniki nazywające ruch. Podaj propozycję pięciu innych czasowników odnoszących się do uprawiania sportu.

3. Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedzi A albo B oraz C albo D.

Osoba mówiąca w wierszu zastanawia się, **A** / **B**. Uświadamia sobie, że noga czterdziesta piąta i czterdziesta szósta **C** / **D**.

A. kto wygra mecz
B. ile osób jest na boisku
C. są zbędne na murawie
D. to nogi sędziego

4. Zwróć uwagę na formę zapisu zastosowaną przez poetę w podanym fragmencie wiersza. Jaką cechę zawodników dzięki temu uwypuklił?

Czterdzieści sześć nóg biega po murawie.
To tu,
To tam,
To w przód,
To w bok.

5. Zapisz w postaci równania matematycznego obliczenia podmiotu mówiącego.

? * ? + ? = **46 nóg**

6. Podaj informacje, których zabrakło w zdaniach. Użyj odpowiednich liczb.

- W meczu piłki nożnej biorą udział ? zespoły.
- W każdej drużynie gra ? zawodników.
- Mecz piłki nożnej zwykle składa się z ? części, każda po ? minut.

Tworzę

7. Wyobraź sobie, jak wyglądałby mecz piłkarski, gdyby podczas spotkania nie było sędziego. Napisz krótką historyjkę na ten temat.

8. Z całą klasą wybierasz się na mecz. Napisz, czego nie wolno robić w trakcie kibicowania. Podaj pięć zasad.

9. Wyszukaj w dostępnych źródłach, kto jest autorem słów będących tematem lekcji. W jaki sposób ta osoba zapisała się w historii polskiego sportu?

Sprawdź, co już umiesz

Stwórz projekt maskotki dla szkolnej drużyny sportowej. Możesz wybrać dowolną technikę wykonania. Wymyśl hasło, które mogłoby dopingować Waszą klasę do uprawiania sportu.

Z druhami się nie waham – pisownia wyrazów z *h*

Podczas lekcji:

- podasz, na jakie głoski wymienia się *h* i po jakich literach występuje;
- zastosujesz w praktyce zasady pisowni wyrazów z literą *h*.

Na początek

- Rozwiąż rebus. Podaj znaczenie hasła.

FA

ET=I

H piszemy

gdy w wyrazach pokrewnych wymienia się na ***g, ż, z,***

np. wa**h**ać – wa**g**a, dru**h** – dru**ż**yna

po literze ***z***,

np. **zh**ardzieć, **zh**ańbić, **zh**armonizować

w cząstkach: *hipo-, higro-, hydro-, hekto-, hiper-, helio-,*

np. **hipo**drom, **higro**metr, **hydro**for, **hekto**litr, **hiper**aktywny, **helio**centryczny

w wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać, np. ohyda, higiena, harcerz, czyhać, huta, hydrauliczny

1. Dopasuj do podanych wyrazów po dwa określenia z ramki. Użyj ich w odpowiedniej formie. Ułóż zdania z trzema wybranymi związkami.

- druh
- wahadło
- wataha

hałaśliwy • rozhuśtany • hoży • honorowy • hardy • mahoniowy

- Hoży – zdrowy, pełen życia, krzepki.
- Wataha – stado drapieżnych zwierząt, a także duża i niebezpieczna grupa ludzi.

2. Na czym polega dowcip w opisanej rozmowie? Dlaczego doszło do nieporozumienia?

Co powiedziała ciocia, gdy zobaczyła ciebie i Huberta?

Helena

Powiedziała, że jesteśmy hoży chłopcy.

Henryk

To może powinniście pojechać do lekarza?

Helena

3. Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B oraz jej uzupełnienie C albo D.

Słowo *hart* ma **A** / **B** wyraz *chart* i oznacza **C** / **D**.

A. takie samo znaczenie jak

B. inne znaczenie niż

C. siłę fizyczną i psychiczną człowieka

D. rasę psa myśliwskiego

4. Zastąp wyróżnione wyrazy słowami, w których *h* występuje po literze *z*.

- Hania **rozbujała się** na hamaku.
- Bohater **splamił** swoje dobre imię.
- Hela **nabrała zbytniej pewności siebie** po wygranej.
- Horacy **wygładził** strugiem deskę.

5. Wyjaśnij znaczenie słów z cząstkami: *hipo-*, *higro-*, *hydro-*, *hiper-*, *hekto-*, *helio-*, podanych w definicji na poprzedniej stronie. W razie potrzeby skorzystaj ze słownika.

6. Jakie zawody są wykonywane przez osoby ukazane na zdjęciach? Dopasuj nazwy do fotografii.

higienistka • hostessa • hydraulik • rehabilitantka • hutnik • hejnalista

I

II

III

Sprawdź, co już umiesz

Złośliwy chochlik pozamieniał środkowe sylaby wyrazów. Odgadnij te słowa. Zastosuj odgadnięte wyrazy w krótkiej historyjce o wyjeździe w Himalaje.

HA	WE	HER	HO	HAR	WA	BO
BA	MI	HO	MU	HA	HI	RO
LEC	KUŁ	TA	SKOP	DER	DŁO	MAZ

Uśmiech od ucha do ucha – pisownia wyrazów z *ch*

Podczas lekcji:

- zapamiętasz, na jakie głoski wymienia się *ch* i po jakich literach występuje;
- wykorzystasz w praktyce zasady pisowni wyrazów z *ch*.

Na początek

- W przywołanych żartach wyszukaj i przeczytaj wyrazy z *ch*.

– Dlaczego długopisy nie chodzą na treningi?

– Bo się wypisały.

– Co robi zaatakowany kucharz?

– Wzywa posiłki.

Ch piszemy

gdy w wyrazach pokrewnych wymienia się na ***sz,*** np.

du**ch** – du**sz**ek,
ci**ch**o – ci**sz**a,
głu**ch**y – ogłu**sz**yć

na końcu wyrazów, np. słu**ch**, pro**ch**, śmie**ch**

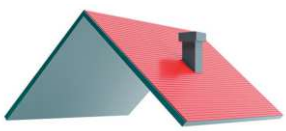
Wyjątek: **druh**

po literze *s*, np. **sch**odzić, w**sch**ód, o**sch**ły

w wyrazach, których pisownię trzeba zapamiętać, np. szlachta, chorować, chrzan, chałwa, chytry

1. Na podstawie ilustracji odgadnij wyrazy z *ch* wymiennym. Podaj słowa uzasadniające ich pisownię.

2. Za pomocą pantomimy przedstaw dwie czynności, w których nazwach występuje *ch* po literze *s*.

3. Zmień formę wyróżnionych wyrazów tak, aby powstały słowa z *ch*.

Wzór: Wiktoria naszyła na sweter **serduszko** z zamszu. → serducho

- Moja mama zawsze zdejmuje **kożuszek** z mleka.
- Piotruś się skarży, że boli go **brzuszek**.
- Kelnerka sprzątnęła **okruszki** ze stołu.
- **Muszka** idealnie uzupełnia stylowy garnitur.

4. Utwórz w zeszycie formy miejscownika liczby mnogiej podanych rzeczowników. Jakie zakończenia mają utworzone wyrazy? Podkreśl te zakończenia.

gra • program • komputer • sieć • dysk

5. Wybierz poprawne dokończenie zdania.

Taką samą regułą ortograficzną możemy wytłumaczyć pisownię wyrazów:

A. *cecha, schab.*
B. *trochę, muchomor.*
C. *poducha, suchy.*
D. *gmach, kuchnia.*

6. Odgadnij wyrazy z *ch* przedstawione w rebusach.

+ HR +

~~O~~ A = C ~~G~~

S +

+

~~MIK~~ L = W ~~I~~

Sprawdź, co już umiesz

Z podanych liter ułóż wyrazy nazywające rzeczy, które można znaleźć w kuchni. Ułóż z nimi zdania.

CHBLE • CHEKAWMAR • ARTUCHF • RYCAUCH • CAŁHKA • ŁODCHNIK

W poszukiwaniu równowagi. Czym jest higiena cyfrowa?

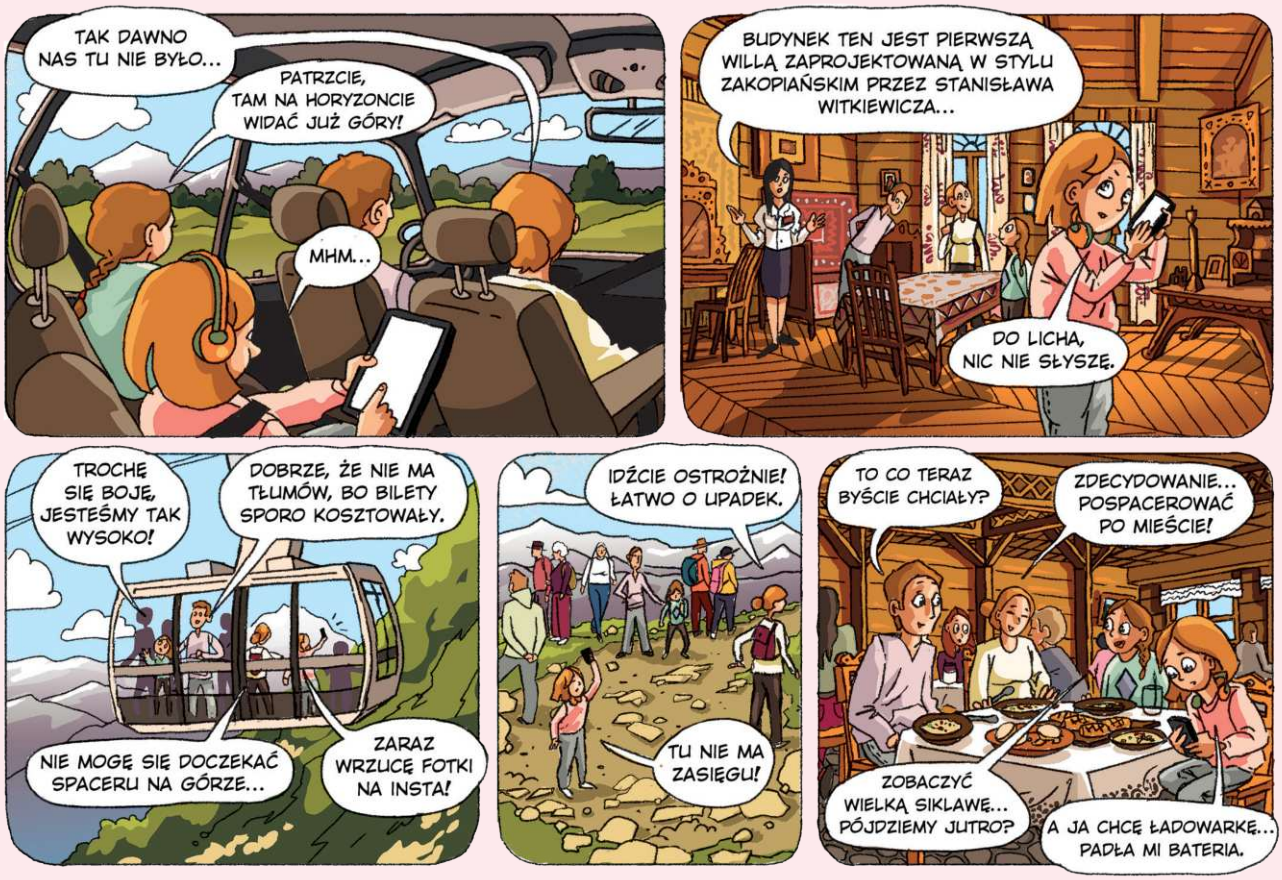
Podczas lekcji:

- porozmawiasz o różnych sposobach spędzania wolnego czasu online i offline;
- przeanalizujesz swoje nawyki związane z korzystaniem z mediów;
- zrozumiesz, czym jest higiena cyfrowa i dlaczego jest ważna.

Na początek

Przeanalizuj komiks i odpowiedz na pytania.

- Czy obie siostry dobrze wykorzystują czas wyjazdu z rodziną? Uzasadnij odpowiedź.
- Jak zachowuje się Ania, gdy traci zasięg lub rozładowuje się jej bateria w smartfonie? Powiedz – uwzględniając własne doświadczenia – co mogła czuć dziewczynka.
- Postaw się w sytuacji rodziców i siostry Ani. Co mogą myśleć w sytuacji, gdy Anię bardziej zajmuje smartfon niż rozmowa z nimi i wspólne aktywności?

1. Na czterech kartkach zapiszcie: mama, tata, Ania, Nela. Niech każdy z Was wylosuje jedną postać i – wcielając się w nią – napisze do bliskiej osoby pozdrowienia (6–8 zdań) ze wspólnego wyjazdu. Uwzględnijcie przeżycia postaci i ich relacje z innymi.

2. Czy zdarza Ci się spędzić za dużo czasu ze smartfonem, przed monitorem lub odbiornikiem telewizyjnym? Jeśli tak, oceń, czy miewasz któreś z poniższych problemów.

odczuwam zmęczenie • jestem drażliwa / drażliwy • czuję zniechęcenie • bywam kłótliwa / kłótliwy • mam nieodpartą chęć na słodycze lub przekąski • czasem nie mogę zasnąć • trudno mi się skupić na nauce • zapominam o obowiązkach

3. Jak można sobie radzić z negatywnymi skutkami nadużywania urządzeń elektronicznych? Porozmawiajcie o tym w klasie. Wykorzystajcie podpowiedzi z ramki oraz ilustracje.

robię przerwy • pamiętam o odpoczynku od mediów • wychodzę na dwór • nie gram w gry online przed snem

4. Wskaż, które z podanych zajęć są aktywnościami offline, a które – online.

- trening karate
- programowanie w Scratchu
- sprzątanie biurka
- pomoc w zakupach spożywczych
- nauka języka angielskiego w aplikacji
- słuchanie audycji internetowych
- wizyta u krewnych
- grabienie liści w ogrodzie

Aktywności **offline** (czytaj: oflajn) – działania, które nie wymagają połączenia z internetem.

Aktywności **online** (czytaj: onlajn) – działania, które wymagają korzystania z sieci internetowej.

5. Zbadaj, jak każdy z trojga bohaterów spędza swój dzień. Policz, ile czasu Ola, Patryk i Lena spędzają online i offline.

Aktywności	Liczba godzin			Tryb
	Ola	Patryk	Lena	
Lekcje w szkole	6	6	7	offline
Sport i zajęcia dodatkowe	0	3	1	offline
Dojazdy	1	2	0,5	offline
Oglądanie filmów / granie w gry komputerowe	5	2	1	online
Spotkanie z rówieśnikami	0,5	1	0	offline
Pomoc w domu / opieka nad zwierzęciem	0	0,5	2	offline
Rozmowy ze znajomymi przez komunikatory	1	0	0	online
Inne zajęcia, np. czytanie, rysowanie, rozmowa z bliskimi	0,5	0,5	1,5	offline
Higiena osobista i sen	10	9	11	offline

a) Oceń, czy każde z dzieci w należyty sposób dba o higienę cyfrową.

b) Kto powinien wdrożyć zmiany w swoim rozkładzie dnia i co powinien zmienić? Przedyskutujcie w klasie swoje propozycje.

6. Wyszukaj w internecie informacje na temat zasad higieny cyfrowej. Stwórz plakat lub infografikę pod żartobliwym tytułem: „Surfuj świadomie – jak nie odpłynąć w internecie?”.

Higiena cyfrowa to zdrowe nawyki i postawy związane z używaniem internetu i urządzeń elektronicznych. Polega na utrzymywaniu równowagi pomiędzy zajęciami online i offline. Obejmuje dbałość o zdrowie fizyczne (np. o odpowiednią ilość ruchu i snu) oraz zdrowie psychiczne (np. umiejętność robienia przerw od ekranu czy podtrzymywanie relacji z innymi ludźmi).

Sprawdź, co już umiesz

Dokończ zdania, tak aby sformułować zasady higieny cyfrowej. Zapisz je w zeszycie.

- Kontroluj...
- Wybieraj...
- Zastąp...
- Staraj się...
- Unikaj...
- Zaplanuj...

Podsumowanie rozdziału V

Ja w wolnym czasie

Uwierz w siebie!

- Podzielcie się na trzy- lub czteroosobowe zespoły.
- Wybierzcie osobę, która będzie zapisywała zdobyte przez każdą drużynę punkty.
- Wyrzucona liczba oczek oznacza numer kategorii na kole, np. cztery oczka to kategoria: „W kinie i w teatrze". Odpowiadacie na kolejne pytania.
- Rozpocznijcie zabawę. Każda poprawna odpowiedź oznacza jeden punkt.

I. Porównania i epitety

1. Za pomocą których słów możemy wprowadzić porównanie? Wskaż poprawne odpowiedzi.

jakby • nic • niby • na kształt • jak • tak

2. Wymyśl porównania opisujące zjawiska przyrody: krople rosy na trawie o poranku, chmury pędzące po niebie.

3. Przygotuj pięciozdaniowy poetycki opis twarzy. W każdym zdaniu zastosuj epitet.

4. W poniższym fragmencie utworu *Pan Tadeusz* wyszukaj dwa epitety i jedno porównanie.

[…] A już deszcz wciąż pluszczy
Jak z sita, w gęstych kroplach. Wtem rykły pioruny,
Krople zlały się razem: to jak proste struny
Długim warkoczem wiążą niebiosa do ziemi […].

II. Lektura z dreszczykiem

1. Które z poniższych zdań informują o odczuwaniu strachu, lęku lub przerażenia? Wskaż wszystkie poprawne odpowiedzi.

A. Czytam nagłówki gazet i włos jeży mi się na głowie.

B. Gdy usłyszeli decyzję sądu, kamień spadł im z serca.

C. Przeczytała wiadomość od syna i nogi się pod nią ugięły.

D. Na widok kolejki górskiej Damianowi serce podeszło do gardła.

2. Wymień postać z literatury lub filmu, która budzi niepokój lub lęk. Opisz jej wygląd i cechy.

3. Podaj trzy przykłady sytuacji, które pomagają dzieciom uczyć się samodzielności.

4. Wybierz poprawne dokończenie zdania.

Sprawczość to

A. umiejętność podporządkowania się oczekiwaniom grupy.

B. poczucie wpływu na własne życie, decyzje i zdolność osiągania celów.

III. Niezbędny przymiotnik

1. W każdym z podanych zdań wskaż przymiotniki i określ ich przypadki.

Przyglądałam się piegowatej dziewczynie, która niosła czerwoną torbę.
W zatłoczonym autobusie ustąpiłem miejsca pani z malutkim dzieckiem.

2. Wskaż przymiotniki w rodzaju męskoosobowym.

niscy • niskie • sprytna • sprytni • urodziwe • urodziwi • weseli • wesoły

3. Wskaż tylko te wyrażenia, które zawierają przymiotnik i rzeczownik.

dać słowo • burza śnieżna • oddychać spokojnie • zorza polarna • czarna kawa • dom kultury

4. Które przymiotniki opisują materiał, z jakiego jest wykonany przedmiot? Wskaż wszystkie poprawne odpowiedzi.

A. pluszowy
B. jasnobeżowy
C. szklany
D. szorstki
E. plastikowy
F. kanciasty

IV. W kinie i w teatrze

1. Wymień trzy rodzaje filmów poznane na lekcji.

2. Wyjaśnij, czym są: *rekwizyt*, *kulisy*, *scenografia*.

3. Wyjaśnij, dlaczego podczas spektaklu należy się zachowywać kulturalnie.

4. Dopasuj do poniższych zawodów przedmioty: kamerę, mikrofon, komputer.

a) realizator dźwięku
b) montażysta
c) operator

V. Ortograficzne wahania

1. Wskaż w zdaniu wyrazy z *ch* wymiennym na *sz*.

Cichutko się przyglądałam, jak wiatr rozwiewa suche liście leszczyny, a wiewiórki ochoczo zbierają orzechy.

2. Jaka reguła ma zastosowanie w pisowni wyrazów: *wyschnięty*, *schab*, *schludny*?

3. Jakimi literami należy uzupełnić zdanie: __udy __łopak ci__o __ichocze za __atą __utnika.

4. Podaj zasady pisowni wyrazów: *wydech*, *kruchy*, *hamulec*, *zhardzieć*.

VI. Wciągające media

1. Podaj trzy przykłady konsekwencji nadużywania urządzeń elektronicznych.

2. Wyjaśnij, czym jest higiena cyfrowa.

3. Wymień dwa sposoby dbania o higienę cyfrową.

4. Podaj przykłady trzech aktywności, które wykonywano kiedyś bez użycia internetu, a teraz odbywają się głównie online.

To już wiesz!

Adam Mickiewicz

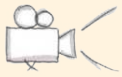
• *Wschód słońca* (fragment *Pana Tadeusza*)

Kultura

TEATR
spektakl = przedstawienie

FILM
- fabularny
- dokumentalny
- animowany

KINO

Formy wypowiedzi

OPIS PRZEDMIOTU

co to jest?
jak wygląda?
do czego służy?
co o tym sądzę?

Pojęcia

PORÓWNANIE
zdrowy jak ryba

EPITET
złota rybka

Ortografia i interpunkcja

TYTUŁY FILMÓW

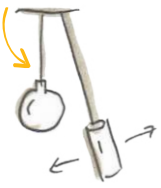
- *Chłopiec z chmur*

- *Jakub, Mimmi i gadające psy*

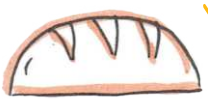

huśtawka, hulajnoga, hamak, hiacynt, wahadło

duch, orzech, brzuch, uśmiech, mucha, bochenek

Media

higiena cyfrowa – zdrowe nawyki podczas korzystania z urządzeń elektronicznych

offline ← być → **online**

Nauka o języku

PRZYMIOTNIK

jaki?
jaka?
jakie?

niedźwiedź (jaki?)
groźny

odmiana przez
- rodzaje
- liczby
- przypadki

Rodzaje przymiotnika:

liczba pojedyncza

rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
groźny (smok)	dobra (wróżka)	wysokie (drzewo)

liczba mnoga

rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
waleczni (rycerze)	głębokie (studnie)

ROZDZIAŁ VI

Ja i świat wyobraźni

Wszystko, co możesz sobie wyobrazić, jest prawdziwe.

Pablo Picasso

Po co nam motyle?

Podczas lekcji:

- wypowiesz się na temat piękna i wyobraźni;
- ocenisz postawy bohaterów;
- wymienisz ważne dla Ciebie wartości;
- napiszesz poetyckie porównania i epitety.

Na początek

- Zastanów się, czym dla Ciebie jest piękno. Zapisz w zeszycie kilka słów, które Ci się z tym pojęciem kojarzą. Czy piękno dla każdego oznacza to samo?
- Jakie emocje może wywoływać piękno? Zapisz ich nazwy w zeszycie.

Wanda Chotomska

Motyl

Jednemu panu na skwerku[1]
motyl siadł na gazecie.
A pan powiedział ponuro:
– I po co to żyje na świecie?
Ani to z pierza, ani z mięsa,
z kwiatka na kwiatek się wałęsa,
na kotlet to się nie nadaje,
nie znosi tak jak kura jajek,
choćbyś i w ulu go zamykał,
nie da ci miodu do piernika,
nie daje mleka tak jak krowy
i jakiś taki – za kolorowy...

A dwaj poeci, patrząc,
jak motyl skrzydła rozchyla,
bardzo cichutkim szeptem
szepnęli do motyla:

– Gdyby nie było motyli,
my byśmy cię wymyślili.
I chronili przed tym panem,
chronili!

Poznaj autorkę

Wanda Chotomska (1929–2017)

Poetka, pisarka, autorka piosenek, twórczyni audycji radiowych. Napisała kilkaset wierszy, które umiliły dzieciństwo co najmniej trzem pokoleniom Polaków. Wśród jej znanych utworów są: *Dzieci pana Astronoma*, *Gdyby tygrysy jadły irysy*, *Wiersze pod psem*, *Legenda o warszawskim bazyliszku*.

1 skwerek – niewielki teren zielony w mieście

O tekście

1. Jak zareagował pan z gazetą na widok motyla? Wskaż właściwe określenia wśród podanych.

- entuzjastycznie
- radośnie
- lekceważąco
- z niechęcią
- miło
- pogardliwie
- z obawą
- z kpiną
- ze zdziwieniem

2. Przedstaw zarzuty, które pan z gazetą stawia motylowi. Przeczytaj odpowiednie fragmenty wiersza.

3. Na podstawie tekstu wywnioskuj, jakie zwierzęta docenia pan ze skwerku. Wybierz właściwą odpowiedź.

Pan z wiersza *Motyl* docenia tylko te zwierzęta, które

A. są pod ścisłą ochroną.

B. można hodować w domu.

C. dają człowiekowi realne korzyści.

D. wykorzystuje się do pracy w polu.

4. Połącz poniższe cząstki słów w jedną całość i zapisz je w zeszycie.

a) Sprawdź niezrozumiałe wyrazy w słowniku.

b) Oceń podejście pana z wiersza do świata. Które określenia najlepiej oddają taką postawę?

- pra-
- rze-
- zdrowo-
- racjo-
- przy-
- -czowe
- -nalne
- -ziemne
- -ktyczne
- -rozsądkowe

5. Wyjaśnij, czym się różni podejście pana z wiersza od podejścia poetów. Co oni dostrzegają w motylu?

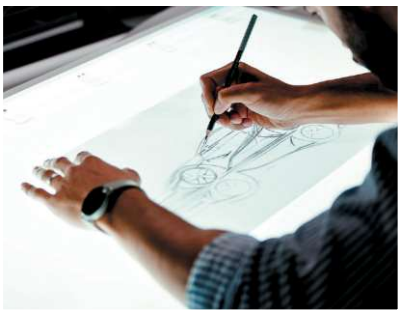
6. Jakimi cechami są obdarzeni poeci w wierszu? Podaj jeszcze kilka określeń, które zwykle przypisuje się osobom piszącym wiersze.

7. Wytłumacz, jak rozumiesz słowa: „Gdyby nie było motyli, / my byśmy cię wymyślili". Jak według Ciebie wyglądałby świat bez motyli?

8. Która postawa jest Ci bliższa: pana ze skwerku czy poetów? Uzasadnij swoje zdanie.

9. Czy są jakieś wartości, które szczególnie cenisz? Podaj jakie i wyjaśnij dlaczego.

10. Powiedz, w jakich dziedzinach szczególną rolę odgrywa wyobraźnia. Możesz skorzystać z poniższych fotografii.

11. Do czego Tobie przydaje się wyobraźnia? Wymień kilka aktywności, podczas których z niej korzystasz.

12. Wyszukaj w wierszu wyrazy z *rz*, *ż*, *ó*, *u* i uzasadnij ich pisownię.

Tworzę

13. Napisz w zeszycie, co motyl mógłby odpowiedzieć panu czytającemu gazetę.

14. Narysuj w zeszycie motyla. Na jego lewych skrzydłach zapisz kilka odnoszących się do niego poetyckich epitetów, a na prawych – zanotuj 2–3 porównania.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Z wiersza wynika, że przyroda jest cenna tylko wtedy, gdy służy człowiekowi.	**P**	**F**
2.	Wiersz uwrażliwia na piękno otaczającego świata.	**P**	**F**

Dwie siostry i Pani Zima

Podczas lekcji:

- wytłumaczysz, czego uczy utwór braci Grimmów;
- wymienisz cechy baśni i wskażesz je w tekście *Pani Zima*;
- ocenisz, jakimi wartościami warto kierować się w życiu.

Na początek

- Którą baśń szczególnie lubisz? Dlaczego?

Poznaj autorów

Jacob Grimm[1] (1785–1863)
Wilhelm Grimm (1786–1859)

Pisarze i uczeni niemieccy. Bracia. Wspólnie zebrali ludowe opowieści i w latach 1812–1815 wydali je w formie zbioru baśni, który zawierał ponad dwieście utworów. Został on przetłumaczony na ponad sto języków! Do najpopularniejszych baśni z tego zbioru należą: *Żabi król*, *O wilku i siedmiu koźlątkach*, *Roszpunka*, *Jaś i Małgosia*, *Kot w butach.*

[1] czytaj: jakob grim

Jacob i Wilhelm Grimmowie

Pani Zima

fragmenty

Pewna wdowa miała dwie córki. Jedna z nich była piękna i pracowita, druga zaś brzydka i leniwa. Jednak tę drugą córkę wdowa kochała o wiele bardziej, ponieważ była to jej rodzona córka. Dla pięknej i pracowitej była jedynie macochą i dlatego kazała jej ciągle wykonywać najcięższe prace. […] Codziennie biedna dziewczynka musiała przesiadywać przy studni nieopodal gościńca, gdzie ciągle przędła[2] i przędła, aż krew lała jej się z paluszków.

Któregoś dnia tak się stało, że poplamiła krwią wrzeciono[3]. Chcąc je wypłukać, zanurzyła je w studni, ale ono wysunęło się jej z rąk i opadło na samo dno. Dziewczynka gorzko zapłakała i pobiegła do macochy, aby opowiedzieć jej o całym nieszczęściu. Lecz macocha zaczęła na nią

2 prząść – przerabiać włókno na przędzę (nici)

3 wrzeciono – narzędzie do ręcznego przędzenia (skręcania włókien w nici)

krzyczeć i złorzeczyć. A że była bezlitosna, tak powiedziała do swojej przybranej córki:

– Jeśli upuściłaś wrzeciono do studni, to będziesz je musiała stamtąd wydobyć.

Tak więc dziewczynka podeszła z powrotem do studni […] i wskoczyła do niej, aby wydobyć wrzeciono. W tej samej chwili straciła przytomność, a gdy się obudziła, spostrzegła, że leży na przepięknej łące, na której rosną tysiące barwnych kwiatów.

Ruszyła więc w drogę przez łąkę. Szła tak, aż wreszcie dotarła do piekarskiego pieca pełnego bochenków chleba. Wtem usłyszała:

– Och! Wyciągnij nas! Wyciągnij! Inaczej się spalimy! Już tak długo się pieczemy!

Dziewczynka podeszła do pieca i wyciągnęła wszystkie bochenki […].

Potem udała się w dalszą drogę. Po chwili dotarła do jabłoni okrytej dojrzałymi jabłkami, które zawołały do niej:

– Och! Strząśnij nas! Strząśnij! Jesteśmy już wystarczająco dojrzałe!

Dziewczynka wstrząsnęła drzewem i jabłka zaczęły opadać. Trzęsła tak długo, aż opadły wszystkie […], i ruszyła w dalszą drogę.

W końcu doszła do malutkiej chatki. Wyglądała z niej kobieta z ogromnymi zębami. Dziewczynka bardzo się wystraszyła i już miała uciekać, ale staruszka zawołała za nią:

– Czego się boisz, drogie dziecko? Zostań ze mną, a jeśli będziesz wykonywać sumiennie wszystkie prace domowe, niczego ci nie będzie brakować. Musisz tylko odpowiednio ścielić moje łóżko i dobrze trzepać pościel, bo gdy z niej lecą pióra, wtedy na ziemi sypie śnieg. Ja jestem Panią Zimą.

Ponieważ kobieta mówiła tak łagodnie i zachęcająco, dziewczynka zgodziła się zostać u niej na służbie. Robiła wszystko, by zadowolić swoją panią. […]

Pewnego dnia powiedziała […]:

– Bardzo tęsknię za domem. Chociaż jest mi tu wspaniale, nie mogę zostać dłużej. Muszę wracać do mojej rodziny.

– Cieszę się, że tęsknisz za domem – odpowiedziała Pani Zima. – A ponieważ wypełniałaś swoje obowiązki sumiennie, pomogę ci się do niego dostać.

Wzięła dziewczynkę za rękę i zaprowadziła ją pod wielkie drzwi. Otworzyły się one po chwili i ukazały dziewczynce drogę. Zaraz potem spadł na nią złoty deszcz, który przylgnął do niej […].

– To nagroda dla ciebie za to, że byłaś taka pracowita – powiedziała do niej Pani Zima. […]

Po tym drzwi się zamknęły, a dziewczynka znalazła się nagle niedaleko swojego domku. […] Dziewczynka weszła do domu. Gdy macocha z córką zobaczyły ją okrytą złotem, przyjęły ją z wielką radością.

Wysłuchały jej opowieści […], a matka natychmiast postanowiła, że również jej leniwą córkę powinno spotkać takie szczęście. Druga córka musiała więc usiąść obok studni i tkać. Na żądanie matki […] wrzuciła wrzeciono do studni i wskoczyła za nim.

Przybyła w to samo miejsce, w którym była jej siostra […]. Gdy dotarła do pieca, […] bochenki chleba zawołały:

– Och! Wyciągnij nas! Wyciągnij! Inaczej się spalimy! Już tak długo się pieczemy!

Ale leniwa dziewczyna odpowiedziała:

– Nie zamierzam brudzić sobie rąk.

I poszła dalej. Wkrótce dotarła do jabłoni, której jabłka zawołały:

– Och! Strząśnij nas! Strząśnij! Jesteśmy już wystarczająco dojrzałe!

Ale ona odpowiedziała:

– Po co? Żeby jedno z was spadło mi na głowę? – I ruszyła dalej.

Gdy dotarła do domku Pani Zimy, nie przestraszyła się jej wielkich zębów, ponieważ wcześniej opowiedziała jej o nich siostra. Szybko więc rozpoczęła pracę u Pani Zimy.

Pierwszego dnia zmusiła się do wykonania obowiązków i starała się pracować dobrze […]. Jednak już drugiego dnia zaczęła być leniwa. Trzeciego […] nie wstała nawet rano z łóżka. Nie ścieliła łóżka Pani Zimy i nie trzepała jej pościeli.

W końcu Pani Zimie przestało się to podobać i powiedziała do dziewczyny, że może już odejść. Ta bardzo się ucieszyła i z niecierpliwością oczekiwała na złoty deszcz. Pani Zima zaprowadziła ją do olbrzymich drzwi, a gdy stanęła za nimi, zamiast złotego deszczu wylano na nią pełen kocioł smoły.

– To jest nagroda za twoją pracę – powiedziała do niej Pani Zima i zatrzasnęła drzwi.

Jacob i Wilhelm Grimmowie, *Baśnie* (fragmenty), tłum. Karol Barzyk

O tekście

1. Podaj, gdzie i kiedy rozgrywają się wydarzenia opisane w utworze. Czy da się to dokładnie określić?

a) Jak dzięki temu można odczytać ten tekst?

b) Jak sądzisz, do kogo mogą być skierowane słowa baśni?

2. Które z opisywanych zdarzeń określisz jako nieprawdopodobne? Wymień je.

3. Przedstaw postacie występujące w utworze. Czego dowiadujemy się o ich sytuacji, miejscu zamieszkania, wyglądzie?

4. Opowiedz, jak każda z córek zachowuje się wobec:

- pieca pełnego bochenków chleba,
- jabłonki,
- Pani Zimy proszącej o wykonanie obowiązków w jej domu.

Wyszukaj w tekście odpowiednie cytaty.

5. Na podstawie zadania 3. określ cechy sióstr. Na jakiej zasadzie zestawiono bohaterki? Czemu służy takie przedstawienie postaci?

6. Podaj swoje skojarzenia z wyrazami *złoto* i *smoła*.

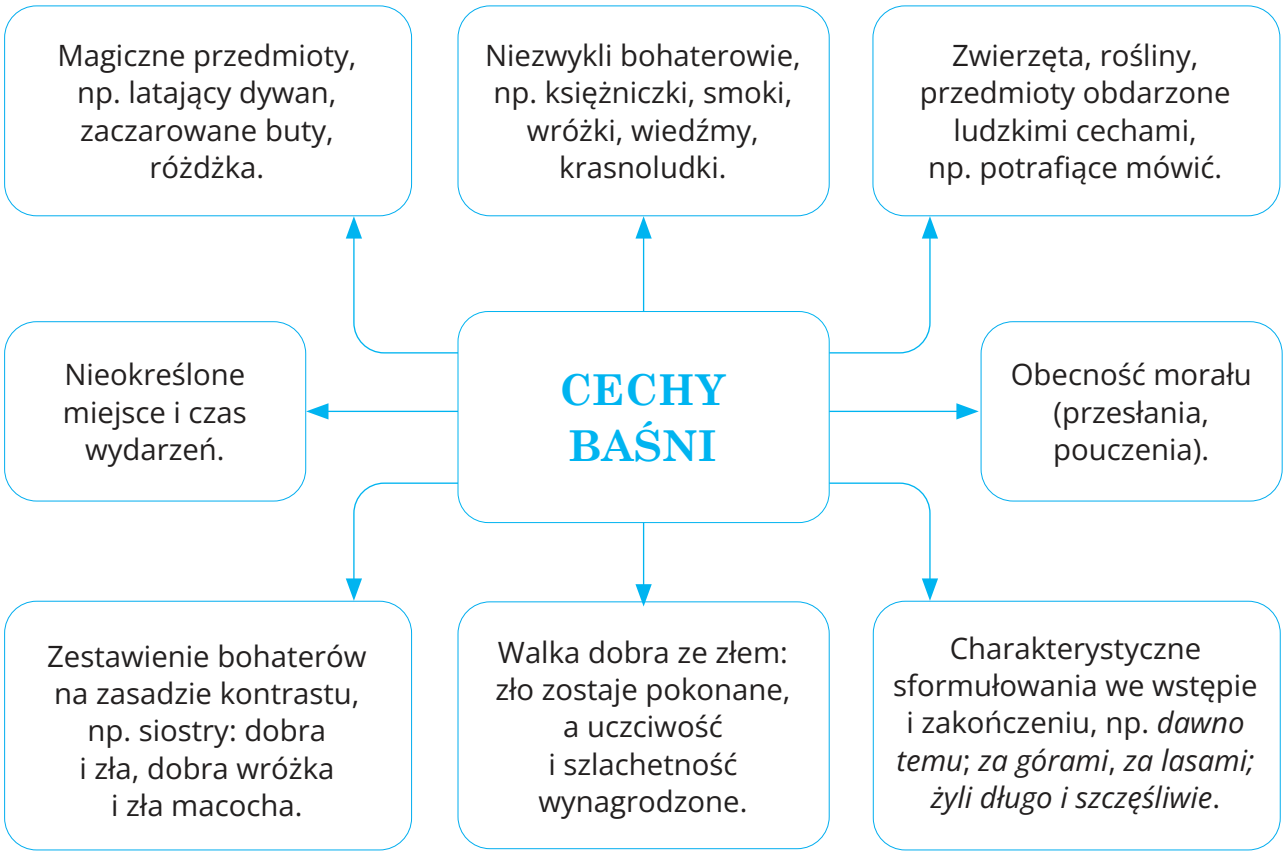
7. Czy zakończenie baśni można uznać za zaskakujące? Dlaczego?

8. Jaki wniosek płynie z przeczytanego tekstu? Czego dzisiaj można się z niego nauczyć? Sformułuj w zeszycie przesłanie utworu.

Przesłanie – główna myśl tekstu.

9. Które cechy baśni można dostrzec w dziele braci Grimmów? Skorzystaj z definicji i schematu.

Baśń – wywodzący się z literatury ludowej niewielki utwór, w którym występują postacie fantastyczne i rozgrywają się cudowne wydarzenia.

Tworzę

10. Wybierz jedną postać z baśni: macochę, Panią Zimę, którąś z córek. Opowiedz o wydarzeniach z jej perspektywy.

11. Wymyśl, jak mogło wyglądać dalsze życie obu sióstr.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Bohaterkami baśni *Pani Zima* są dwie dziewczyny o bardzo podobnych cechach charakteru.	**P**	**F**
2.	Z utworu wypływa morał, że warto być dobrym, ponieważ można zostać za to nagrodzonym.	**P**	**F**

Jak poprawnie zapisywać dialog

Podczas lekcji:

- dowiesz się, czym jest dialog;
- zapiszesz tę formę wypowiedzi zgodnie z zasadami.

Na początek

- W jaki sposób ludzie porozumiewają się ze sobą? Zanotujcie wszystkie pomysły, a następnie omówcie je na forum klasy.

1. Przeczytaj poniższy fragment i określ, na jaki temat rozmawiają bohaterowie.

Zima była tak ciężka i długa, że miłościwy Błystek, król krasnoludków, przymarzł do swojego tronu. Siwa jego głowa uczyniła się srebrną od szronu, u brody wisiały lodowe sople […]. Drżało więc królisko srodze, raz wraz chuchając w ręce, które mu tak zgrabiały, że już i berła utrzymać w nich nie mógł. W kryształowym pałacu, wiadomo, ognia palić nie można. […] biedny stary król szczękał zębami, jakie mu jeszcze pozostały, z największą niecierpliwością oczekując wiosny.

– Żagiewko – mówił do jednego z dworzan – sługo wierny! Wyjrzyj no na świat, czy nie idzie wiosna?

A Żagiewka kornie odpowiedział:

– Królu, panie! Nie czas na mnie, póki się pokrzywy pod chłopskim płotem nie zaczną zielenić. A do tego jeszcze daleko!...

Pokiwał król głową, a po chwili znów skinie i rzecze:

– Sikorek! A może ty wyjrzysz?

Ale Sikorkowi nie chciało się na mróz wystawiać nosa. Rzeknie tedy:

– Królu, panie! Nie pora na mnie, aż pliszka ćwierkać zacznie. A do tego jeszcze daleko!...

[…] Król spuścił brodę na piersi i westchnął, a z westchnienia tego naszła taka mgła śnieżysta, że przez chwilę w grocie nic widać nie było. […]

Aż król Błystek stuknął o ziemię berłem szczerozłotym i rzekł:

– Nasz uczony kronikarz Koszałek-Opałek pójdzie obaczyć, czy już wiosna przyszła.

– Mądre królewskie słowo! – zakrzyknęły krasnoludki i wszystkie oczy obróciły się na uczonego Koszałka-Opałka.

Maria Konopnicka, *O krasnoludkach i sierotce Marysi* (fragmenty)

Dialog – to rozmowa co najmniej dwóch osób na określony temat. Służy do wymiany informacji i opinii.

Mam lekkie pióro

Zasady zapisywania dialogu

Myślniki przed wypowiedziami każdego bohatera

- Wypowiedź każdego bohatera zacznij od nowego akapitu. Poprzedź ją myślnikiem, a na końcu postaw odpowiedni znak interpunkcyjny, np.

– Królu, panie! Nie pora na mnie, aż pliszka ćwierkać zacznie.

Dwukropek zapowiadający wypowiedź bohatera

- Jeśli najpierw chcesz poinformować, kto będzie się wypowiadał, zakończ tę informację dwukropkiem. Wypowiedź bohatera zapisz od nowego akapitu i postaw przed nią myślnik, np.

Po chwili znów skinie i rzecze:

– Sikorek! A może ty wyjrzysz?

Informacja o tym, kto mówi, oddzielona myślnikiem

- Możesz też poinformować w inny sposób, kto mówi i do kogo. Komentarz narratora umieść po wypowiedzi bohatera i oddziel myślnikiem, np.

– Mądre królewskie słowo! – zakrzyknęły krasnoludki.

Kontynuacja wypowiedzi bohatera po myślniku

- Komentarz narratora, wpleciony w wypowiedź bohatera, oddzielamy myślnikami z obu stron i nie stawiamy po nim kropki, np.

– Żagiewko – mówił do jednego z dworzan – sługo wierny!

2. Wyszukaj w przytoczonym fragmencie baśni Marii Konopnickiej czasowniki oznaczające mówienie. Sprawdź, czy się powtarzają w tekście.

3. Zaproponuj inne wyrazy o podobnym znaczeniu, którymi można by zastąpić podane czasowniki, aby uniknąć ich powtarzania.

powiedzieć • odpowiedzieć • zapytać

4. Wymyśl, o czym mogliby rozmawiać dwaj turyści stojący przed posągiem Neptuna w Gdańsku. Zapisz ich wypowiedź w formie dialogu.

5. Zapisz podany tekst w formie dialogu bohaterek. Zadanie wykonaj w zeszycie.

Zuzia zapytała Hanię o powód jej płaczu. Przyjaciółka odpowiedziała, że zgubiła klucze od domu i boi się reakcji rodziców. Zuzia zaproponowała, żeby razem poszukały zguby. Hania ucieszyła się i podziękowała koleżance.

Sprawdź, co już umiesz

Na podstawie fotografii zapisz w zeszycie dialog, w którym Koszałek-Opałek rozmawia z królem Błystkiem o nadchodzącej wiośnie. Skorzystaj ze wskazówek dotyczących zapisu dialogu.

Mam pytanie: co to jest zdanie?

Podczas lekcji:

- rozpoznasz zdanie i równoważnik zdania;
- wyjaśnisz, czym się różni zdanie od równoważnika.

Na początek

- Przeczytaj informacje dla podróżnych wyświetlane na dworcu kolejowym. Wskaż wypowiedzenia, w których występuje czasownik.

Uwaga, podróżni!

- Odjazd pociągu pośpiesznego do Narnii z peronu 2. o godzinie 16.15.
- Pociąg osobowy do Koniakowa przybędzie z opóźnieniem około 20 minut.
- Bilety na pociąg do Kopenhagi w kasie nr 4.
- Pasażerowie z większym bagażem proszeni są o zajmowanie miejsc w pierwszym przedziale.

- **Zdanie** to wypowiedzenie zawierające czasownik w formie osobowej, np. *Uczniowie powtarzają wiadomości przed sprawdzianem*.
- **Równoważnik zdania** to wypowiedzenie bez osobowej formy czasownika, np. *Powtórka wiadomości przed sprawdzianem*.

1. Jakich czasowników brakuje w poniższych zdaniach? Podaj te czasowniki. Użyj odpowiedniej formy czasu teraźniejszego.

- Najlepsze potrawy z kolorowych szkiełek (?) pan Kleks.
- Filip (?) Muzeum J.Ch. Andersena w Odense.
- Na spotkaniu autorskim poeta (?) swoje wiersze.
- Klara (?) scenariusz przedstawienia o tematyce fantastycznej.

2. Ułóż wypowiedzenia z wyrazów zapisanych na drabinach.
Uwaga! Jedno słowo na każdej z drabin nie pasuje do zdania i trzeba je pominąć. Wskaż czasowniki w utworzonych wypowiedzeniach.

3. Do każdej z ilustracji dopasuj właściwe wypowiedzenie spośród zapisanych propozycji.
Wybierz wyłącznie równoważniki zdań.

Trochę wolniej!

Słowo?

Jestem przy tobie bezpieczny.

Ale smutno.

Obiecasz mi?

Zwolnij!

Czuję smutek.

Przyjaźń i bezpieczeństwo.

4. Przekształć w zdania tytuły baśni napisanych przez uczniów klasy czwartej.

- *Sztuczki czarodziejskich trzewików*
- *Podróż Matyldy do Krainy Słońca*
- *Zwycięstwo Oskara nad olbrzymami*
- *Przybycie smoka na Polanę Strachu*
- *Zabawa rusałek na łące*
- *Spotkanie starego maga z elfami*

5. Jaką informację mogą przekazywać poniższe znaki? Opisz je na dwa sposoby, najpierw tworząc równoważnik zdania, a następnie – zdanie.

Wzór:

Zakaz wchodzenia z jedzeniem.

Wchodzenie z jedzeniem jest zabronione.

Sprawdź, co już umiesz

Dobierzcie się w 3–4-osobowe zespoły. Napiszcie sześć czasowników na kartce, a następnie przekażcie ją innej drużynie. Zadaniem każdej grupy jest ułożenie trzech zdań i trzech równoważników zdania. Wygrywa zespół, który pierwszy poprawnie wykona zadanie.

Dobry, czyli jaki?

Podczas lekcji:

- opowiesz o marzeniach głównej bohaterki baśni;
- ocenisz postępowanie członków rodziny Kopciuszka;
- określisz, jaki morał został zawarty w baśni.

Na początek

- Wyjaśnij znaczenie przysłowia: *Nie szata zdobi człowieka*.

Charles Perrault

Kopciuszek

fragmenty

Dawno temu był sobie dom, który rozbrzmiewał radością. Mieszkało w nim pewne małżeństwo z córką jedynaczką, którą oboje rodzice kochali nad życie. Niestety, pewnego dnia matka dziewczynki zmarła, a ojciec po kilku latach ożenił się powtórnie. Niegodziwa macocha i jej dwie leniwe córki na każdym kroku wysługiwały się sierotą. Nazywały ją Kopciuszkiem, gdyż od ciągłego sprzątania miała twarz umorusaną kurzem i sadzą.

Pewnego dnia rozeszła się wieść, że młody książę urządza w pałacu wielki bal, na który zaprasza wszystkie panny z okolicy. Szpetne[2] siostry natychmiast zabrały się do przymierzania kosztownych strojów i upinania wymyślnych fryzur. Biedny Kopciuszek miał oczywiście pozostać w domu i… oddzielać proso[3] od ziaren maku.

Gdy nastał wieczór, wystrojone pannice udały się wraz z matką do pałacu.

– Och, jaka szkoda, że nigdy nie pójdę na bal – westchnął Kopciuszek i gorzko zapłakał.

– Nigdy? To wcale nie jest takie pewne. – Obok stała matka chrzestna, dobra wróżka, uśmiechając się tajemniczo. – Spójrz tylko.

Poznaj autora

Charles Perrault[1] (1628–1703)

Francuski pisarz, autor zbioru baśni. Jego najbardziej znane utwory to: *Kopciuszek*, *Czerwony Kapturek*, *Kot w butach*, *Śpiąca Królewna*, *Tomcio Paluch*, *Wróżki*.

[1] czytaj: szarl per**o**

2 szpetne – brzydkie

3 proso – roślina uprawna, kiedyś powszechnie występująca na terenie Europy; z ziarna prosa robi się m.in. kaszę jaglaną

I machnęła zamaszyście kryształową różdżką. Ku swemu zdziwieniu dziewczyna spostrzegła, że ma na sobie przepyszną[4], złocistą suknię i godne królowej czerwone pantofelki.

Za kolejnym dotknięciem magicznej różdżki proso zostało oddzielone, a leżąca na stole dynia przemieniła się we wspaniałą karetę! Z polnych myszy dobra wróżka wyczarowała zaprzęg, a z leniwego kota – usłużnego stangreta[5].

– A teraz na bal! – zawołała do oniemiałej z zachwytu dziewczyny. – Pamiętaj jednak, moje dziecko, że musisz wrócić przed północą. Potem czar pryśnie, a twoja sukienka znów zamieni się w łachmany.

Uradowany Kopciuszek skinął głową i pomknął w stronę rozświetlonego pałacu.

Kiedy śliczna dziewczyna wkroczyła na salę balową, wokół zaległa cisza, a wszystkie oczy zwróciły się w jej kierunku.

Książę natychmiast podbiegł do nieznajomej, ukłonił się szarmancko[6] i poprowadził ją na środek sali. Od tej chwili nie odstępował Kopciuszka na krok. Oczarowani sobą tańczyli i tańczyli, a macocha i jej dwie brzydule zgrzytały zębami z zazdrości.

Ani się spostrzegli, gdy nagle zegar na wieży zaczął wybijać północ. Przerażony Kopciuszek wybiegł co tchu z pałacu. Zastukały na schodach czerwone pantofelki i dziewczyna zniknęła w ciemnościach. Książę, który rzucił się za nią w pogoń, usłyszał tylko turkot[7] odjeżdżającej karety i ujrzał na schodach porzucony w pośpiechu maleńki bucik. Podniósł go ostrożnie, jak najcenniejszy skarb. Postanowił odszukać właścicielkę zgubionego pantofelka. Pragnął bowiem, aby została jego żoną.

Gdy pewnego razu do chaty Kopciuszka zawitał książę z orszakiem, brzydule natychmiast rzuciły się przymierzać spoczywający na poduszce pantofelek. W żaden sposób nie mogły jednak wcisnąć w niego swych dużych, niezgrabnych stóp. Ku wielkiemu zdumieniu niegodziwych sióstr okazało się, że pasuje on jak ulał[8] na drobną nóżkę Kopciuszka!

Nazajutrz przystojny książę poślubił dziewczynę i żyli długo i szczęśliwie. A czerwony pantofelek zachowali na pamiątkę.

oprac. Danuta Wróbel

4 przepyszny – wspaniały, przepiękny

5 stangret – służący kierujący końmi w karecie

6 szarmancko – z nadzwyczajną grzecznością

7 turkot – stukot

8 jak ulał – idealnie

O tekście

1. Na podstawie baśni przedstaw członków rodziny Kopciuszka (po powtórnym ślubie ojca dziewczynki).

2. Opowiedz o atmosferze, jaka panowała w domu bohaterki. Co należałoby zrobić, żeby wszyscy w rodzinie dziewczynki czuli się dobrze? Wykorzystaj pytania z ramki.

Jak było w rodzinie Kopciuszka?	**Jak powinno być?**
Dlaczego nie było tak, jak powinno być?	
Co należałoby zrobić, żeby poprawić sytuację?	

3. Dlaczego dziewczynkę nazwano Kopciuszkiem? Odpowiedź wpisz do zeszytu.

4. Jak myślisz, co czuła bohaterka, kiedy słyszała przezwisko zamiast własnego imienia?

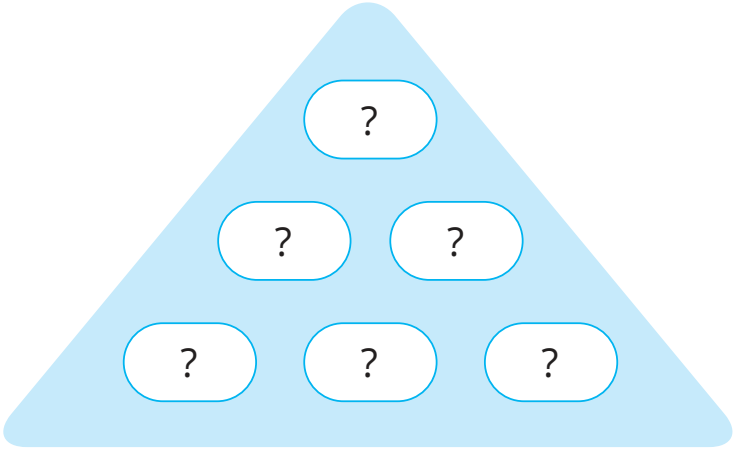
5. Wymyśl, jak można by było nazwać dziewczynkę, żeby czuła się kochana.

6. Podaj cechy Kopciuszka i cechy córek macochy. Wyjaśnij, na jakiej zasadzie zostały zestawione bohaterki. W jakim celu użyto tego zabiegu?

7. O czym marzył Kopciuszek? Jak myślisz, z czego wynikały te marzenia?

8. Jak sądzisz, czy uroda to właściwe kryterium wyboru bliskiej osoby? Wymień przymioty Kopciuszka, które mogły spodobać się księciu.

9. Wymień cechy, które najbardziej cenisz w drugim człowieku. W którym miejscu piramidy wartości je umieścisz (najważniejsza powinna się znaleźć na szczycie)?
Podaj dwa argumenty na uzasadnienie swojego wyboru.

10. Wyjaśnij znaczenie sformułowań z ramki. Wskaż bohaterów baśni o Kopciuszku, do których można odnieść podane słowa.

stracić głowę z miłości • być bez serca • mieć dwie lewe ręce • oniemieć z zachwytu • zgrzytać zębami

11. Wymień elementy fantastyczne przedstawione w *Kopciuszku*. Jakie inne cechy baśni zauważasz w tym utworze?

Tworzę

12. Zaproponuj, jak inaczej mogłyby się ułożyć losy Kopciuszka i macochy. Przygotuj ustną wypowiedź na ten temat.

13. Przygotujcie plakat do filmu pt. *Kopciuszek*. Zapiszcie na nim najważniejsze informacje (np. tytuł, nazwiska aktorów i reżysera). Zadbajcie o ciekawą szatę graficzną.

Doświadczenie edukacyjne

14. Dobierzcie się w zespoły. Za pomocą pantomimy przedstawcie fragment baśni pt. *Kopciuszek*.

Pantomima – widowisko sceniczne, w którym treść jest przekazywana przez aktorów bez użycia słów, a jedynie za pomocą gestów i mimiki.

Sprawdź, co już umiesz

Na podstawie podanych cech odgadnij, o którą postać z baśni *Kopciuszek* chodzi. Przytocz przykłady potwierdzające te cechy.

- niemiła, niesprawiedliwa, okrutna
- hojna, kreatywna, opiekuńcza

Punkt po punkcie – plan wydarzeń

Podczas lekcji:

- dowiesz się, czym jest plan wydarzeń;
- napiszesz plan wydarzeń na podstawie utworu.

Na początek

- Wyobraź sobie, że musisz szybko przekazać koleżance lub koledze informację o ważnym wydarzeniu. Które elementy wybierzesz i w jakiej kolejności je przedstawisz?

Plan wydarzeń to zapis najważniejszych elementów historii opowiedzianej np. w utworze literackim. Zapisuje się go w punktach.

Mam lekkie pióro

Jak napisać plan wydarzeń?

Krok 1. Ustal, jakie formy wykorzystasz w zapisie planu. Pamiętaj, by podczas tworzenia planu nie mieszać obu form zapisu. Używaj tylko jednej z nich.

Mogą to być:

- zdania z czasownikami w formie osobowej, np. *Mikołaj przybył na nieznaną wyspę*;
- równoważniki zdań, np. *Przybycie Mikołaja na nieznaną wyspę*.

Krok 2. Ułóż wydarzenia w kolejności chronologicznej.

- Pisz zwięźle i krótko.
- Unikaj stosowania tych samych wyrazów w kolejnych punktach.

Krok 3. Zapisz w punktach główne wydarzenia.

- **Plan ramowy** – przedstawia się w nim tylko najważniejsze wydarzenia, np. *1. Przygotowania do podróży*.

Jeśli chcesz rozbudować plan, to mniej ważne szczegóły dopisz w podpunktach.

▶ **Plan szczegółowy** – uzupełnia punkty mniej ważnymi informacjami, np.
a) *Kupno map i przewodników*.
b) *Pakowanie plecaka*.

Tekst pisany prozą	Plan wydarzeń
Pod koniec dnia Mikołaj zobaczył nieznany ląd. Brzeg powitał go czarnym piaskiem i skalną ścianą, przez którą nic nie było widać. Chłopiec przycumował łódź i postanowił obejść dokoła nieprzyjazny mur. Wtem wyczuł dłonią niewielkie pęknięcie. Przysunął do niego twarz i poczuł przepiękny zapach. Na środku wyspy zobaczył źródełko. – Kim jesteś? – usłyszał ciche pytanie. Nieopodal wody stała piękna Tęczowa Pani. Jagoda Michalak, *Wyspy Koralowe*, Edycja Świętego Pawła 2017	1. Przybycie Mikołaja na nieznaną wyspę. 2. Skalna przeszkoda. 3. Przycumowanie łodzi. 4. Niezwykły zapach. 5. Spotkanie z Tęczową Panią.

1. Nadaj tytuł przeczytanej historyjce – najpierw w postaci zdania, a potem równoważnika zdania. Obie propozycje wpisz do zeszytu.

2. Wymyśl, jak potoczyło się spotkanie Mikołaja z Tęczową Panią. Zapisz w zeszycie pięć punktów planu w postaci równoważników zdania. Następnie przekształć je w zdania.

3. Przekształć czasowniki w formie osobowej w rzeczowniki. Skorzystaj ze wzoru.

Wzór: wędrował – wędrówka

dotarł • zdziwił się • postanowił • odważył się • przysunął • przywitał

Sprawdź, co już umiesz

Wyobraź sobie, że całą klasą przygotowujecie się do zorganizowania szkolnej wystawy prac artystycznych pt. *Ja i wyobraźnia*. Zapisz przebieg tego wydarzenia w formie planu.

Czym są synonimy i antonimy?

Podczas lekcji:

- podasz przykłady synonimów i antonimów;
- odróżnisz synonim od antonimu;
- wskażesz synonimy i antonimy podanych wyrazów.

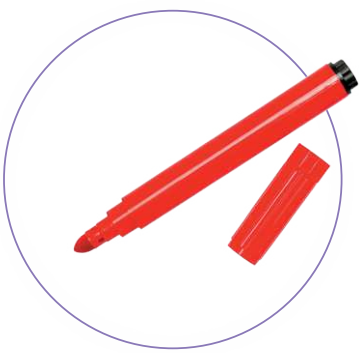
Na początek

- Wyszukaj w poniższej ramce wyraz, który nie pasuje do pozostałych. Jak myślisz – dlaczego?

władca • monarcha • poddany • panujący • król

1. Podaj po dwa wyrazy, którymi zamiennie można nazwać przedmioty przedstawione na zdjęciach.

Synonimy to wyrazy o bardzo podobnym znaczeniu (wyrazy bliskoznaczne), np.

- kot – kiciuś, mruczek, dachowiec
- radosny – wesoły, rozbawiony, uśmiechnięty

Dzięki synonimom wyrażamy się precyzyjnie i unikamy powtarzania w wypowiedziach tych samych wyrazów.

2. Wskaż, który przymiotnik z pary łączy się z podanym rzeczownikiem.

- zła / fatalna macocha
- poprawna / dobra siostra
- brązowa / piwna suknia
- niewysoka / drobna stópka

3. Ułóż rozmowę, jaka mogłaby się odbyć między Kopciuszkiem a księciem. Wykorzystaj podane synonimy. Zadanie wykonaj w zeszycie.

wyjaśnić • powiedzieć • stwierdzić • rzec

4. Przeczytaj podane zdania i znajdź użyte w nich synonimy. Czy znaczenie tych wyrazów jest identyczne? Zastanów się, czy tych zdań można użyć w każdych okolicznościach.

- Spożyliśmy kolację. Zjedliśmy kolację. Spałaszowaliśmy kolację.

5. Do każdego wyrazu w ramce podaj słowo o przeciwnym znaczeniu.

sytość • pracować • biały

a) Określ, jakimi częściami mowy są wyrazy w ułożonych przez Ciebie parach.

b) Wybierz parę słów i wykonaj zabawny rysunek, który pomógłby wskazać przeciwieństwa między tymi wyrazami.

Antonimy to wyrazy o znaczeniu przeciwstawnym, np.

- dzień – noc
- radosny – smutny
- wejść – wyjść

Antonimów używamy, aby podkreślić, jak bardzo różnią się opisywane osoby, zwierzęta, przedmioty lub sytuacje. Mówimy, że są ze sobą zestawione na zasadzie **kontrastu**.

6. Zestaw ze sobą pary antonimów. W razie wątpliwości sprawdź znaczenie wyrazów w słowniku języka polskiego.

- hojność
- punktualność
- lekkomyślność
- skąpstwo
- ostrożność
- szczerość
- obłuda
- spóźnialstwo

7. Wybierz parę antonimów z zadania 6. i ułóż z nimi zdanie oznajmujące.

Sprawdź, co już umiesz

- Podaj jak najwięcej synonimów słowa *czerwony*.
- Wymień bohaterów książki lub filmu, którzy zostali zestawieni na zasadzie kontrastu. Zapisz w zeszycie ich imiona i podaj kilka przeciwstawnych cech.

Co skrywa ziarenko piasku?

Podczas lekcji:

- opowiesz, czego Karusia nauczyła się o świecie;
- wyjaśnisz, czy łatwiej uczyć się teorii, czy zdobywać wiedzę przez doświadczenie;
- opiszesz bohaterów: Karusię i Piaskowego Wilka.

Na początek

- Uruchom wyobraźnię i zaproponuj, co można zobaczyć w ziarenku piasku.

Åsa Lind

Mały silny kwark[2]

fragmenty

Karusia poszła na plażę poprzestawiać kilka kamieni. Przestawiła jeden, a potem drugi, a pod trzecim zobaczyła wystający z piasku błyszczący czarny nos. Chwyciła go mocno i pociągnęła w górę ze wszystkich sił, aż wyciągnęła spod ziemi przepiaszczyście opiaszczonego Piaskowego Wilka.

– Jestem silna – oświadczyła Karusia. – Powiedziałabym nawet, że wyjątkowo silna.

Piaskowy Wilk otrzepał się i odpiaszczył.

– Ale nie tak silna jak kwark – powiedział.

– Czyli jak? Jak silne są kwarki?

– Najsilniejsze na świecie – odparł Piaskowy Wilk. – Po brzegi wypełnione są siłą. Mało ich nie rozsadzi.

Karusia zmarszczyła czoło. Kwarki? Nigdy o nich nie słyszała. Ale pewnie są ogromnie wielkie. Przynajmniej tak wielkie jak słonie.

Poznaj autorkę

Åsa Lind[1] (ur. 1958)

Szwedzka autorka książek dla dzieci i młodzieży. W swojej twórczości łączy elementy fantastyczne z prawdopodobnymi. Rozgłos przyniosła jej seria opowiadań o Piaskowym Wilku, przetłumaczona na ponad dwadzieścia języków. Inne jej tytuły wydane w Polsce to *Chusta babci* oraz *Ekspedycja Elliki Tomson*.

[1] czytaj: osa lind

[2] kwark – najmniejszy ze znanych obecnie elementów materii

– Nie przesadzaj! – odezwał się Piaskowy Wilk. – Słonie nie są takie znów duże. W porównaniu z górami na przykład…

– Ale na przykład w porównaniu ze mną? – zauważyła Karusia. – Albo z ziarenkiem piasku? Bo takie ziarenko to dopiero jest małe.

– Albo wręcz przeciwnie. Ogromne – powiedział Piaskowy Wilk.

– Co? Ogromne? – zdziwiła się Karusia. – Ziarenko piasku?

– No, jeśli wziąć pod uwagę to, co się w takim ziarenku mieści – odparł Piaskowy Wilk.

Ostrożnie chwycił w pazurki ziarenko piasku, jedno malutkie, maluteńkie, i położył je na kamieniu. […]

– Ziarenko piasku zbudowane jest z cząsteczek[3]. A cząsteczki z atomów[4].

Wskazał nosem ziarenko i powiedział, że tam, w środku, kryje się wiele milionów atomów. Karusia pochyliła się nad ziarenkiem […]. Milionów? W tym mikroskopijnym ziarenku? Tak małym, że ledwie je można zobaczyć?

– Te atomy – powiedziała – to dopiero muszą być malutkie, co?

– Niby małe. Choć i tak dość duże – powiedział Piaskowy Wilk. – W porównaniu z jądrem atomu, w którym znajdują się kwarki.

– Te, które są takie silne? – zapytała Karusia.

Piaskowy Wilk przytaknął i dodał, że te kwarki przyciągają się z taką kosmicznie ogromną siłą, że nic na całej ziemi nie zdoła ich od siebie oddzielić.

– Chciałabym zobaczyć tę siłę […].

Piaskowy Wilk zamyślił się.

– […] W takim razie musimy wskoczyć do ziarenka piasku, a to nie jest wcale takie łatwe […].

– Ale możemy chyba spróbować – powiedziała Karusia.

– Oczywiście. Jeśli się nie boisz – zgodził się Piaskowy Wilk.

Pewnie, że Karusia się nie bała. Wdrapała się na grzbiet Piaskowego Wilka i mocno chwyciła się jego gęstego futerka. Piaskowy Wilk rozpędził łapy i rozkiwał kitę. A potem nakierował nos i wykonał mistrzowski milowo[5]-milimetrowy skok w sam środek ziarenka piasku.

Wokół szumiało i huczało, a oni gnali jak burza między bulgoczącymi bańkami cząsteczek. […] Aż wreszcie Piaskowy Wilk zaczął hamować, tak że prawie stanęli w miejscu. […]

Karusia otworzyła oczy i rozejrzała się dookoła. Znajdowali się w samym środku piaskowego ziarenka, we wnętrzu atomu. Unosili się w powietrzu, a wokół było wielkie nic. […]

3 cząsteczka – grupa dwóch lub więcej atomów

4 atom – podstawowy składnik materii, zbudowany z jądra i krążących wokół niego elektronów

5 mila – jednostka miary, 1 mila to ok. 1,6 kilometra

W samym środku tej ogromnej pustki Karusia zobaczyła maluteńką plamkę […].

– To jądro atomu – oświadczył [Piaskowy Wilk].

Karusia wyciągnęła rękę i […] wtedy je zobaczyła.

Ujrzała kwarki. […]

– Spójrz! Przytulają się! – Karusia aż krzyknęła.

– Oj tak! Zawsze trzymają się razem! – powiedział Piaskowy Wilk. – I to mocno.

Powiedział też, że na Ziemi, a może i w całym wszechświecie nie ma chyba nic mniejszego od kwarków. Ale Karusi zdawało się, że dostrzegła coś jeszcze, coś, co było jeszcze mniejsze […]. Na obrzeżach pustego wnętrza atomu migotała roziskrzona mgła. [Piaskowy Wilk] wyjaśnił, że to elektrony[6]. […]

– Są wyścigowo szybkie – powiedział Piaskowy Wilk. – Prawie tak szybkie jak ja.

Rozpędził łapy, a Karusia zdążyła tylko mocno chwycić go za sierść i zamknąć oczy. Otworzyła je dopiero, gdy z łoskotem wylądowali na plaży. […]

– Czy wszystko zbudowane jest z atomów? – zapytała.

– Absolutnie wszystko – odpowiedział Piaskowy Wilk. […]

Gdy Karusia wróciła do domu, […] usiadła mamie na kolanach i bardzo mocno ją przytuliła. […]

– Spróbuj mnie teraz odciągnąć – powiedziała Karusia do taty.

Tata spróbował, ale tego po prostu nie dało się zrobić. Im silniej ciągnął, tym mocniej mama i Karusia przytulały się do siebie. Potem Karusia powiedziała, że teraz kolej na mamę i tatę. […]

– A co to znowu za zabawa? – zapytała mama.

– Zabawa w kwarki – wyjaśniła Karusia.

Mama z tatą […] przytulili się mocno do siebie […]. Karusia przyglądała im się przez chwilę. A potem odwróciła się na pięcie, roztupała stopy i popędziła wokół rodziców, okrążenie za okrążeniem w szaleńczym wprost tempie.

Cudownie jest być silnym kwarkiem przytulaczem, który nigdy nie jest sam. Choć bycie samotnym, dziko rozpędzonym elektronem to równie cudowne uczucie.

Åsa Lind, *Piaskowy Wilk i prawdziwe wymysły*, tłum. Agnieszka Stróżyk, Wydawnictwo Zakamarki, Poznań 2009

6 elektron – składnik atomu, który krąży wokół jego jądra

O tekście

1. Opowiedz, jaką przygodę przeżyła Karusia. Czy nawiązuje to do Twojego pomysłu z zadania *Na początek*?

2. Uzupełnij oś z wydarzeniami z opowiadania, tak aby powstał plan. Zadanie wykonaj w zeszycie.

3. Wymień elementy prawdopodobne i nieprawdopodobne w opowiadaniu. Weź pod uwagę elementy świata przedstawionego: miejsce, bohaterów i wydarzenia.

4. Wywnioskuj, czego nauczyła się Karusia o świecie rzeczywistym podczas swojej wyobrażonej przygody z Piaskowym Wilkiem. Dokończ zdania – uzupełnij je wyrazami z ramki.

kwarki • atom • cząsteczka • elektron • jądro

- Ziarenko piasku jest zbudowane z ?, a one – z ?.
- W środku atomu znajduje się ?.
- Wokół niego z ogromną szybkością poruszają się ?.
- Najmniejszymi znanymi obecnie elementami świata są ?.

5. Narysuj, jak wyglądało wnętrze ziarenka piasku. Jakie elementy można w nim umieścić?

6. Jakiej informacji na temat cech Karusi nie znajdziemy w tekście? Wskaż właściwe dokończenie zdania.

Dziewczynka była

A. silna.

B. odważna.

C. dociekliwa.

D. punktualna.

7. Spośród podanych niżej wyrazów wybierz te, którymi można by określić Piaskowego Wilka. Podaj, jaką częścią mowy są te słowa.

- przewodnik
- tłumacz
- komendant
- opiekun
- przyjaciel
- lektor
- nauczyciel
- towarzysz

8. Dzięki podróży w głąb ziarenka piasku Karusia w praktyce poznała jego budowę. Wymień, jakie plusy ma taki sposób nauki, a jakie plusy – sposób teoretyczny. Możesz wykorzystać wyrazy z ramki.

praktyka • działanie • doświadczenie • próby • błędy • teoria • definicja • opis • rozmowy • zapamiętywanie

9. Jakich rzeczy o świecie warto się uczyć w sposób praktyczny – poprzez doświadczenie? Czego już nauczyłaś / nauczyłeś się w ten sposób?

10. Wyjaśnij, na czym polegała zabawa w kwarki, którą wymyśliła Karusia po powrocie z plaży. W jakim sensie rodzina Karusi przypomina atom?

11. Podaj, kto jest w Twoim otoczeniu kwarkiem, z którym łączy Cię szczególna siła:

a) wyobraźni,
b) przyjaźni,
c) poczucia humoru,
d) pasji, zainteresowań.

Tworzę

12. Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa Karusi: „Cudownie jest być silnym kwarkiem przytulaczem, który nigdy nie jest sam. Choć bycie samotnym, dziko rozpędzonym elektronem to równie cudowne uczucie". Napisz kilkuzdaniową wypowiedź na ten temat.

Sprawdź, co już umiesz

Dokończ zdanie. Zapisz je w zeszycie.

Chociaż opowiadanie Åsy Lind zawiera elementy fantastyczne, uczy o rzeczywistości. Można się z niego dowiedzieć...

Metafora – specjalistka od wyobraźni

Podczas lekcji:

- odczytasz sens dosłowny i sens przenośny w utworze literackim;
- podasz cechy metafory;
- wyjaśnisz znaczenie metafory w wierszu Zbigniewa Jerzyny.

Na początek

- Jak wygląda brzoza? Przyjrzyj się ilustracji i uzupełnij notatkę na temat tego drzewa, wybierając właściwe określenia z ramki. Zapisz tekst w zeszycie.

Brzoza to ? , ? drzewo pokryte ? liśćmi o ? kształcie. Jej ? gałązki tworzą ? koronę. Charakterystyczną cechą brzozy jest ? , ? kora, która z wiekiem ciemnieje na dole pnia. Drzewo to rośnie w wielu miejscach, gdyż nie wymaga ? ziemi.

żyzny • wysoki • smukły • gruby • drobny • duży • sercowaty • okrągły • łuszczący się • delikatny • rozłożysty • jasnozielony • żółtawy • biały • zwisający • bujny

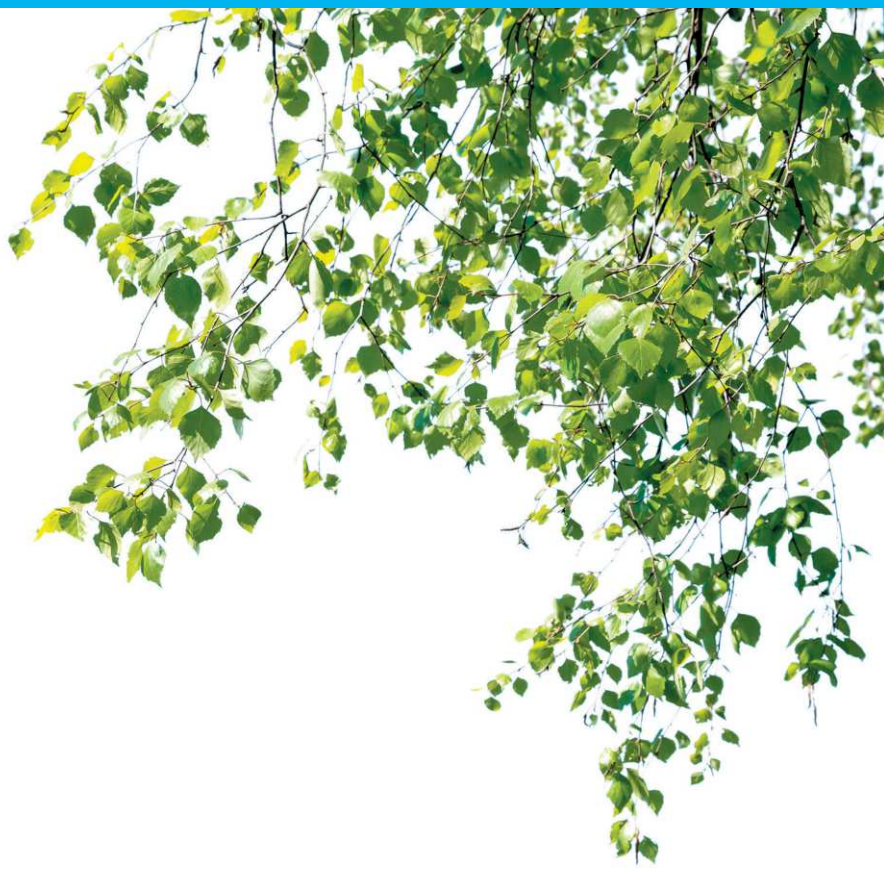
Poznaj autora

Zbigniew Jerzyna (1938–2010)

Polski poeta, krytyk literacki, autor słuchowisk radiowych i widowisk telewizyjnych. Zadebiutował w wieku 19 lat. Jego wiersze i słuchowiska przetłumaczono na 35 języków. W ostatnim okresie życia prowadził szkolenia dla młodych poetów. Jest autorem książek dla dzieci *Wśród drzew* oraz *Czarne oczy wiśni*.

Zbigniew Jerzyna

Brzoza

Ubrana w sukienkę świtu,
panna lasu,
radosna jak zorza.
Wita nas swoim białym uśmiechem –
brzoza.

A ma listki drobne jak szept.
A jest piękna,
jakby była w welonie.
Chyba śni jej się wiejski ślub –
bryczka i konie.

O tekście

1. Przeczytaj wiersz Zbigniewa Jerzyny, a następnie porównaj swoją notatkę o brzozie z jej przedstawieniem w utworze. Odpowiedz dwukrotnie na podane pytania:

- Jak wygląda to drzewo?
- Gdzie rośnie?

2. Porównaj język użyty w wierszu z językiem użytym w notatce. Który z tekstów ma charakter niedosłowny?

- **Dosłowny** – znaczący dokładnie to, co wyrażają słowa; odtwarzający rzeczywistość.
- **Niedosłowny** – mający ukryty sens, który trzeba odnaleźć, czasem inny niż znaczenie każdego z użytych słów; przenośny.

3. Wyszukaj epitety i porównania, które nadają wierszowi niezwykły charakter.

4. Wywnioskuj, na jakiej zasadzie został zbudowany związek wyrazowy *panna lasu*.

- Z jaką panną została skojarzona brzoza?
- Na podstawie jakich cech powstało to skojarzenie?

Metafora **(przenośnia)** – niezwykłe zestawienie wyrazów, dzięki któremu powstaje nowe znaczenie, np. *morze łez*, *ściana ognia*. Metafory zauważamy najczęściej w poezji, choć występują też w języku codziennym, np. *jestem w dołku, mam złamane serce, rzucił okiem, burza mózgów, tonęła we łzach*.

5. Wskaż związki wyrazów, które mają znaczenie przenośne.

- ptak leci
- czas leci
- ręce opadają
- liście opadają
- promień słońca
- promień nadziei
- żelazna ręka
- żelazna furtka
- ciężkie zakupy
- ciężki dzień
- rzucić okiem
- rzucić śnieżką
- mówić głośno
- mówić jak do ściany
- mieć złotą obrączkę
- mieć złote serce

6. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Wyrażenie: *ubrana w sukienkę świtu,* to metafora.	P	F
2.	Zdanie: *Panna młoda była ubrana w białą suknię,* nie jest metaforą.	P	F

7. Wskaż wyrazy z *rz*, które są zapisywane według tej samej reguły ortograficznej co rzeczownik *brzoza*. Podaj pięć własnych przykładów.

- drzewo
- jarzębina
- modrzew
- orzech
- wierzba
- krzew

Tworzę

8. Przywołaj wspomnienie miłych chwil na łonie przyrody. Ułóż dwa krótkie poetyckie opisy drzew, kwiatów, pór dnia lub zjawisk, które wydały Ci się piękne, zaskakujące lub napawały Cię niepokojem.

9. Opowiedz o utworze, który Cię zaskoczył sposobem ukazania przyrody. Uzasadnij wybór.

Sprawdź, co już umiesz

Wyjaśnij, czym się różni język poezji od języka, którego używasz na co dzień.

O sprytnym lisku, który przechytrzył fokę

Podczas lekcji:

- przedstawisz wydarzenia z baśni *Sprytny lisek*;
- porównasz i ocenisz bohaterów;
- opowiesz o wydarzeniach z perspektywy foki.

Na początek

- Jak należy się zachować, gdy ktoś potrzebuje pomocy?
- Czy Twoim zdaniem ludzie chętnie pomagają innym? Uzasadnij odpowiedź.

Poznaj autorkę

Maria Niklewiczowa (1892–1985)

Poetka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży, m.in. zbiorów baśni i legend, np. *Dlaczego woda morska jest słona*, *Dary zajęczego króla*.

Maria Niklewiczowa

Sprytny lisek

baśń ałtajska[1]

Kiedy przyszła wiosna i lody spłynęły, młody lis pomyślał, jak by to zrobić, żeby zjeść świeżą rybkę.

Wtem patrzy: strumieniem płynie belka, a na niej siedzą dwie mewy.

– Co wy tam robicie? – zapytał lisek.

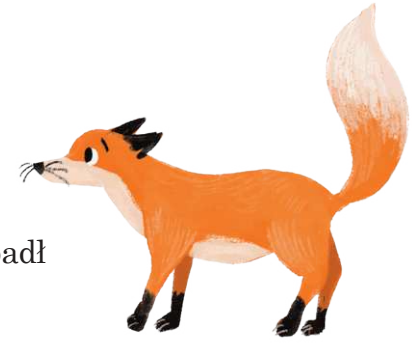
– Łowimy ryby.

– Weźcie mnie z sobą.

– To skacz!

Lisek skoczył. Belka się odwróciła, mewy poleciały, a lisek wpadł do wody. Strumień płynął do morza i poniósł liska z sobą.

1 baśń ałtajska – baśń pochodząca z rejonu gór Ałtaj, leżących w Azji (na terytorium Rosji, Kazachstanu, Chin i Mongolii)

Płynie lisek po morzu, rozgląda się – nic, tylko woda dookoła.

– No, moje łapy, wiosłujcie – mówi odważnie. – A ty ogonie, steruj.

Płynie lis jak łódka, łapy wodę zagarniają, ogon kręci się to w tę stronę, to w tamtą. Ale steruje na pełne morze, bo lis zapomniał ogonowi powiedzieć, żeby skierował go do brzegu.

Rozgląda się lis, a ziemi wciąż nie widać. Wypłynął na środek morza i wcale nie wie, co dalej. Wtem patrzy: zbliża się foka.

– Gdzieżeś ty zapłynął? – pyta foka. – Chyba zabłądziłeś na morzu.

– Tak sobie pływam – mówi lis. – Ale zmęczyłem się już. Może mnie podwieziesz do brzegu? Jesteś taka duża, to ci nie będzie ciężko.

– Kiedy mi nie po drodze, śpieszę się w inną stronę. Płyń sam.

Popatrzył zmęczony lisek naokoło, nigdzie żywego stworzenia, tylko ta foka nieżyczliwa. A on tak nie chciał utonąć!

Foka zapytała:

– Czemu się rozglądasz?

– Chciałem zobaczyć, czy nikt inny tu nie pływa, tylko ty jedna. Widać morskie zwierzęta wyginęły.

– Nieprawda! – zawołała foka obrażona. – Pełno nas w morzu, fok i morsów, i wielorybów, tylko nas nie widać, bo pływamy głębiej albo gdzieś daleko. Z pewnością nas jest więcej niż lisów.

– Naprawdę? Nie uwierzę, póki sam nie zobaczę. Płynę tyle czasu, byłbym kogoś spotkał, ktoś by mi pomógł.

– Jak nie wierzysz, to ci pokażę i sam nas policzysz.

– Dobrze – zgodził się lisek. – Zwołaj wszystkie morskie zwierzęta z tej okolicy, niech się ustawią rzędem aż do brzegu.

Foka dała nurka i po chwili wypłynęło nieprzeliczone mnóstwo morsów z wielkimi kłami, fok, olbrzymich wielorybów. Wszystkie ustawiły się szeregiem, a lisek pobiegł po ich grzbietach jak po moście i liczył:

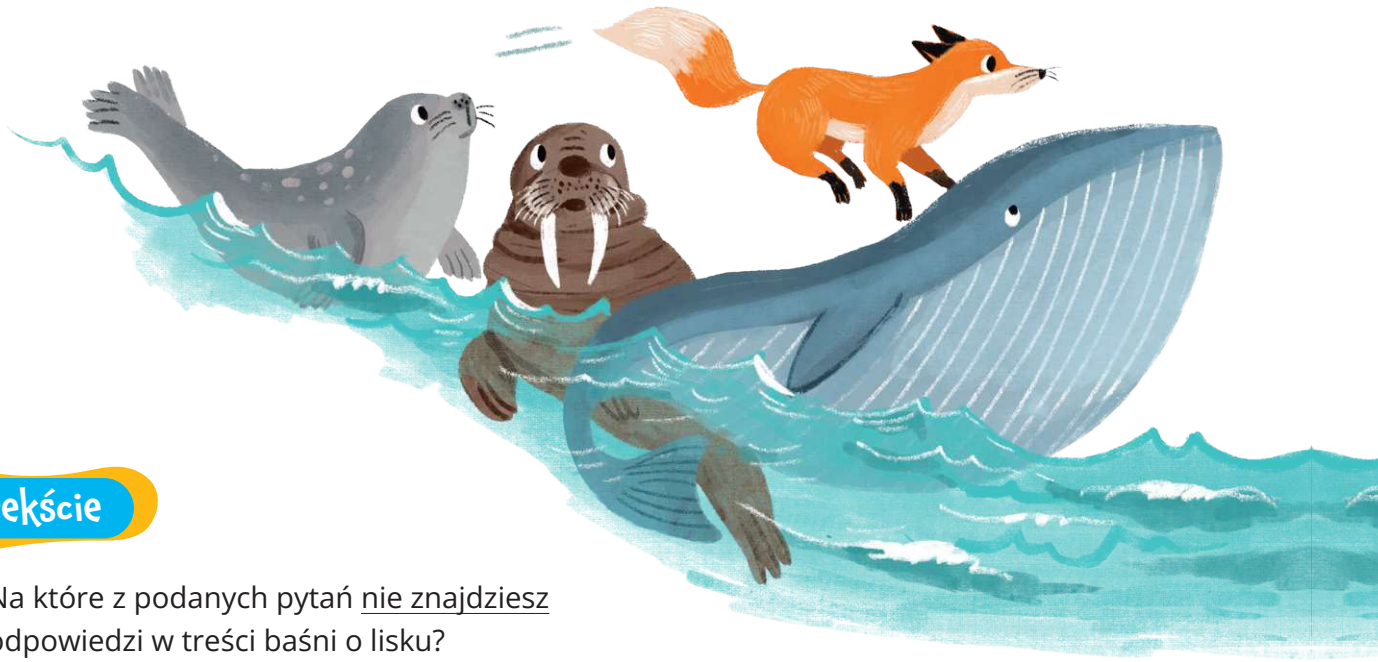
– Jedna foka, dwie foki, trzy foki... Jeden mors, dwa morsy, trzy morsy... Jeden wieloryb, dwa wieloryby, trzy wieloryby...

Tak dobiegł do brzegu. Wyskoczył na ląd, prychnął, otrząsnął się z wody i zawołał do tej foki, która nie chciała go przenieść:

– Prawdę powiedziałaś! Dużo was tu w morzu mieszka i dużo macie czasu, kiedy mogłyście zrobić taki długi most. Tylko jak ktoś potrzebuje pomocy, to albo nikogo nie ma, albo mu nie po drodze.

Zdjął kożuszek i rozłożył na kamieniu, a ogon zawiesił na krzaku, żeby prędzej wyschły.

Maria Niklewiczowa, *Bajarka opowiada. Zbiór baśni z całego świata* (fragment)

O tekście

1. Na które z podanych pytań nie znajdziesz odpowiedzi w treści baśni o lisku?
Wybierz wszystkie poprawne odpowiedzi.

A. O jakiej porze roku rozgrywały się wydarzenia?

B. Dokąd płynęła foka?

C. Z jakich powodów lis znalazł się na belce?

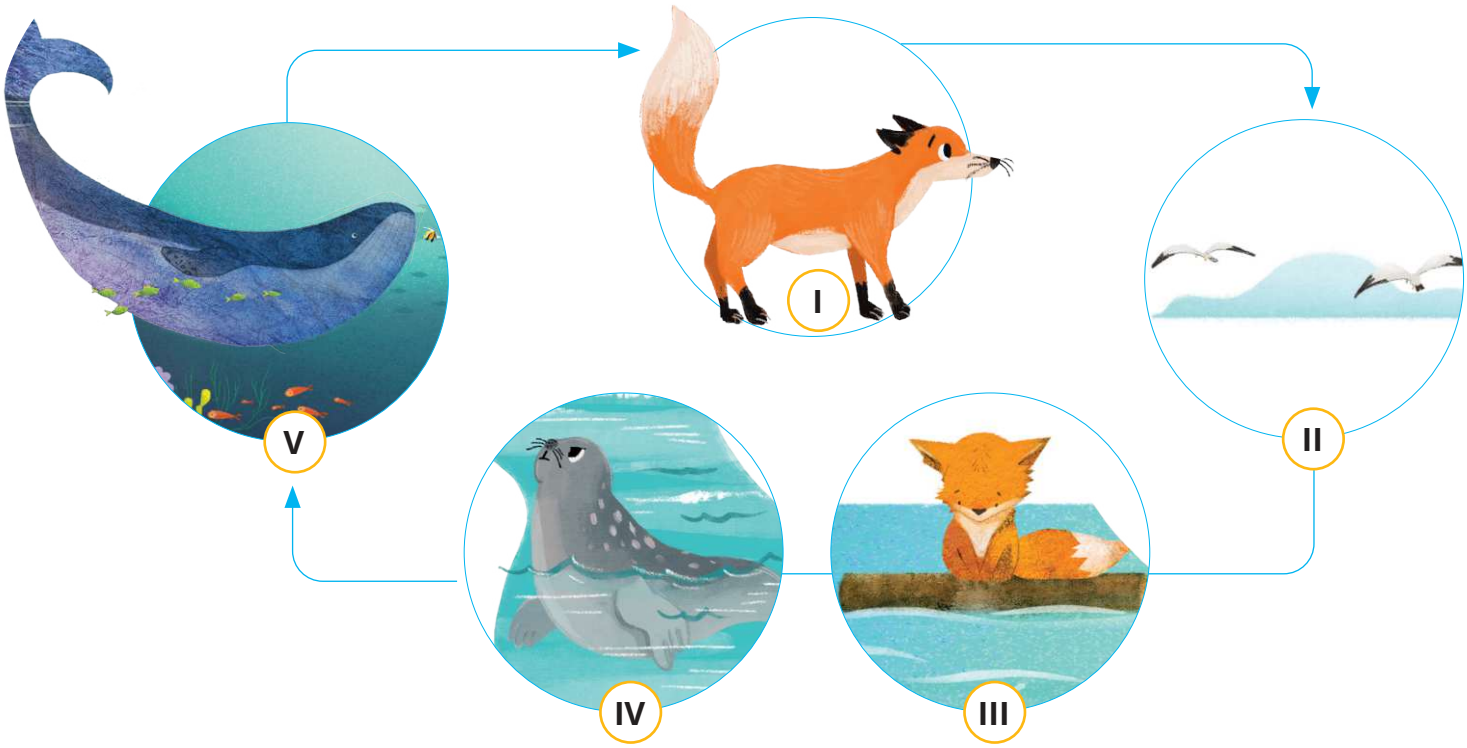
D. Dzięki czemu lisowi udało się nie zatonąć?

E. Ile morskich stworzeń ustawiło się w szeregu, aby lis mógł je policzyć?

2. Wyszukaj akapity, w których są odpowiedzi na pozostałe pytania.

3. Wymień uczestników wydarzeń. Które postacie odgrywają najważniejszą rolę w utworze? Uzasadnij odpowiedź.

4. Opowiedz treść bajki, korzystając z poniższego schematu.

5. Jak zachowywały się lis i foka? Zastanów się, czy w ten sposób postępują zwierzęta.

W utworach literackich przedstawia się czasem zjawiska przyrody, zwierzęta, rośliny, przedmioty zachowujące się w sposób typowo ludzki, mające ludzkie cechy, np. niebo **się gniewa**, lis **powiedział**, foka **zapytała**. Taki środek stylistyczny to **uosobienie** (inaczej **personifikacja**).

6. Jakimi cechami charakteru wykazał się lis? Nazwij te cechy na podstawie przykładów zachowania bohatera.

Zachowanie lisa	Cecha charakteru
Wskoczył na płynącą belkę.	?
Zapomniał powiedzieć ogonowi, żeby sterował do brzegu.	?
Ukrył przed foką powód pływania w morzu.	?
Zasugerował foce, że morskie zwierzęta pewnie już wyginęły.	?

7. Oceń postępowanie foki. Jakie były prawdziwe powody, dla których nie chciała pomóc liskowi? Czym się kierowała, zwołując morskie zwierzęta?

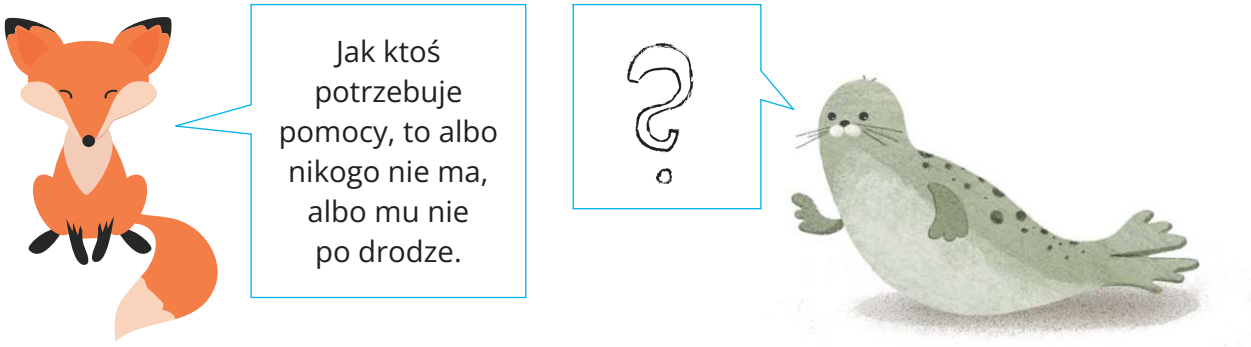
8. Sprawdź w słowniku języka polskiego, co oznacza słowo *znieczulica*. W jaki sposób wiąże się ono z historią bohatera bajki? Zaproponuj, jak można się przeciwstawić takiej postawie.

9. Która z cech baśni nie występuje w utworze o lisku? Wybierz poprawną odpowiedź spośród podanych.

A. Zwierzęta obdarzone cechami ludzkimi.
B. Bliżej nieokreślone miejsce wydarzeń.
C. Przesłanie dla czytelnika.
D. Magiczne przedmioty.

Tworzę

10. Zastanów się, co mogła odpowiedzieć foka na słowa liska. Swoją propozycję zapisz w zeszycie.

11. Podaj przykłady sytuacji ze współczesnego świata, które pokazują, że wniosek liska mógł być nieprawdziwy.

12. Opowiedz o wydarzeniach w imieniu foki.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	W utworze wykorzystano uosobienie do przedstawienia liska i foki.	P	F
2.	Z baśni wypływa przesłanie, że w trudnych sytuacjach należy liczyć na siebie.	P	F

Sieć pełna inspiracji. O kreatywności i prawie autorskim

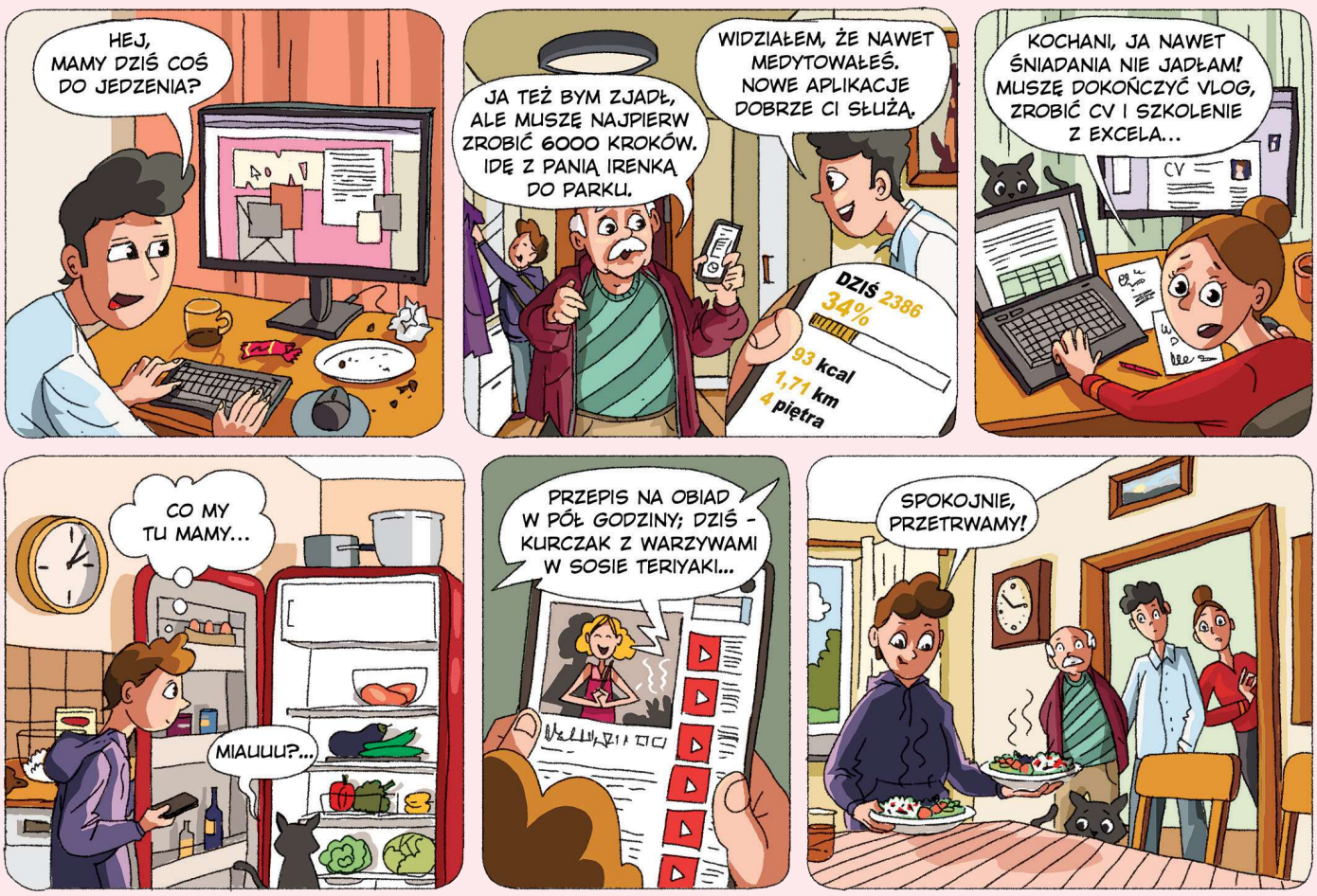

Podczas lekcji:

- omówisz przykłady twórczego wykorzystywania aplikacji oraz zasobów internetu;
- zaproponujesz, jak rozwijać kreatywność w sieci;
- poznasz zasady odpowiedzialnego tworzenia treści internetowych.

Na początek

- Przeczytaj komiks. Wymień, do jakich celów służą poszczególnym domownikom aplikacje.
- W jaki sposób ludzie kontaktowali się ze sobą, zdobywali przepisy kulinarne, ubiegali się o przyjęcie do szkoły lub nowej pracy przed erą internetu? Zróbcie w klasie burzę mózgów.

1. Powiedz, czego udało Ci się samodzielnie nauczyć dzięki dostępowi do treści internetowych i aplikacji? Zapisz w zeszycie pomysły kolegów, które wydają Ci się interesujące.

2. Pod literami na klawiaturze jest ukryte hasło. Rozszyfruj je, a następnie podaj trzy pierwsze skojarzenia z nim związane.

18 – 4 – 3 – 11 – 5 – 6 – 2 – 25 – 6

3. Jak myślisz, która z tych czynności jest bardziej rozwijająca: oglądanie filmików na YouTube czy tworzenie własnych np. w aplikacji na smartfonie? Zgromadź i zapisz w zeszycie potrzebne argumenty. Podziel się nimi na forum klasy.

Argumenty	
oglądanie filmików w internecie	**tworzenie własnych filmików**
?	?

4. Z jakich narzędzi internetowych skorzystasz, jeśli:

a) zachorujesz i będziesz chciała / chciał się dowiedzieć, co było na lekcji?

b) będziesz musiała / musiał przygotować prezentację, np. o twórczości braci Grimm?

c) trzeba będzie poćwiczyć wymowę angielskich słówek?

5. Przygotujcie plan wycieczki klasowej. Zaproponujcie, z jakich aplikacji warto skorzystać, żeby ją dobrze zaplanować. Podzielcie się na zespoły, uzgodnijcie cel i wyszukajcie informacje. Zaprezentujcie w klasie:

a) trasę spaceru po okolicy lub wybranej miejscowości;

b) krótki katalog zabytków / atrakcji turystycznych wartych zobaczenia;

c) listę argumentów, którymi przekonacie nauczyciela, że warto zorganizować taki wyjazd.

6. Przygotowujesz ogłoszenie o wizycie znanej popularnej postaci (podróżnika, autora książek lub mówcy motywacyjnego) w Waszej szkole. Z jakich programów możesz skorzystać, żeby wykonać przyciągający uwagę plakat? Wymieńcie się pomysłami w klasie.

7. Podziel się wiedzą o mediach. Wybierz jedną z aplikacji lub interesujących stron internetowych i opowiedz kolegom z klasy, do czego służy i jakie są jej podstawowe funkcje.

8. Pomyśl, jakich ułatwień brakuje jeszcze w Twoim życiu. Przygotuj kilkuzdaniowy opis aplikacji lub innego narzędzia, które pomogłoby Ci w codziennych obowiązkach lub nauce.

9. Oceń, czy przedstawione zachowania są właściwe czy nie. Dlaczego?

- Udostępniam cudzą grafikę jako własne dzieło.
- Tworzę rysunki i udostępniam je w internecie, podpisując swoim imieniem.
- Przytaczam w wypracowaniu cudzy wiersz i nie podaję autora.

Internet to przestrzeń, w której ludzie mogą się uczyć, tworzyć i dzielić swoimi pomysłami.

Pamiętaj!

1. Należy szanować **prawa autorskie** – nie kopiuj cudzych prac.
2. Trzeba zawsze podawać autora, jeśli korzystasz z czyichś pomysłów.
3. Publikując coś w internecie, nie masz pewności, kto i w jaki sposób może to wykorzystać. Nawet gdy usuniesz treści, nie wiesz, czy ktoś ich już nie pobrał i bez Twojej wiedzy nie rozpowszechnił.

Prawo autorskie – zasada mówiąca, że to, co ktoś stworzył (np. opowiadanie, obrazek czy piosenka) należy do niego i nie wolno tego kopiować ani używać bez podania autorstwa, a czasem również bez zgody autora.

Sprawdź, co już umiesz

Z pomocą dostępnej i znanej Ci aplikacji przygotuj i wydrukuj na kartce A4 ogłoszenie o spotkaniu z wybraną postacią z zadania 6. Pamiętaj o:

a) ciekawym haśle promującym wydarzenie;
b) podaniu miejsca, daty i godziny spotkania;
c) informacji, jaki będzie przebieg spotkania;
d) krótkiej informacji o zaproszonym gościu;
e) poprawności językowej i ortograficznej, a także o przecinkach.

Podsumowanie rozdziału VI

Ja i świat wyobraźni

Dasz sobie radę!

Witaj, Śmiałku! Właśnie przekraczasz granice **krainy wyobraźni**. Aby zdjąć z niej zły czar, rzucony przez złego maga, musisz wykonać zadania. Każda dobra odpowiedź pozwoli krainie odzyskać kolory. Powodzenia!

1. Podaj dwa przykłady sformułowań, którymi najczęściej rozpoczynają się baśnie.

2. Napisz plan wydarzeń wybranej baśni lub opowieści. Użyj równoważników zdania.

3. Wskaż wśród podanych bohaterów baśni postacie fantastyczne.

król • czarodziej • rycerz • smok • wróżka • rumak • królewna • dziewczynka w czerwonym kapturku • świnki • wilk • krasnoludek

4. Prosisz o pomoc wróżkę, żeby pomogła Ci w zdobyciu cudownej wody do ożywiania bohaterów baśni. Ułóż krótki dialog na ten temat.

5. Powiedz, jakie magiczne moce mają przedstawione na zdjęciach przedmioty z baśni.

6. Które z podanych informacji odnoszą się do baśni? Zapisane przy poprawnych odpowiedziach litery, czytane kolejno w dół, utworzą hasło. Wyjaśnij jego znaczenie w kontekście tych utworów.

Obecność magicznych przedmiotów.	KO
Ściśle określony czas wydarzeń.	RA
Szczęśliwe zakończenie.	NT
Przesłanie dla czytelnika.	RA
Opisywanie życia w miastach.	LI
Połączenie elementów historycznych z fantastycznymi	KI
Zwierzęta mówiące ludzkim głosem.	ST

7. Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wskaż **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Wypowiedzenie: *Szewczyk skradł serce królewny*, zawiera metaforę.	P	F
2.	Uosobienie oznacza, że zwierzęta w baśniach pomagają ludziom.	P	F

8. Zamień poniższe zdanie na równoważnik zdania.

Straszny smok napadł na miasto.

9. Podaj dwa synonimy i dwa antonimy wyrazu *dobry*.

To już wiesz!

Charles Perrault
• *Kopciuszek*

dialog

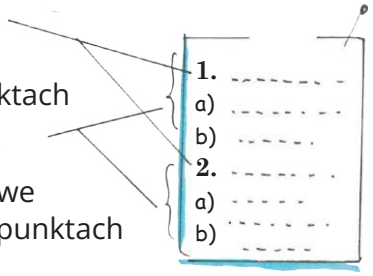

Formy wypowiedzi

plan wydarzeń

plan ramowy
najważniejsze wydarzenia w punktach

plan szczegółowy
bardziej szczegółowe wydarzenia w podpunktach

metafora:
pęka mu serce

kontrast –
przeciwieństwo

Pojęcia

- **sens niedosłowny**
- **uosobienie**
- **sens dosłowny**

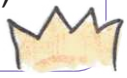

baśń
- nieokreślone czas i miejsce
- magiczne przedmioty
- niezwykli bohaterowie
- walka dobra ze złem
- kontrast bohaterów
- morał

Nauka o języku

SYNONIM
wyraz bliskoznaczny

król – władca, monarcha

RÓWNOWAŻNIK ZDANIA
nie zawiera formy osobowej czasownika

Stop!

ANTONIM
wyraz o przeciwstawnym znaczeniu

duży – mały

ZDANIE
zawiera formę osobową czasownika

Stańcie!

Media

Szanuj prawa autorskie!
Nie kopiuj cudzych prac z internetu.

ROZDZIAŁ VII

Ja i świat wokół mnie

Codziennie patrz na świat, jakbyś go oglądał po raz pierwszy.

Eric Emmanuel Schmitt

Być człowiekiem – jakie to uczucie?

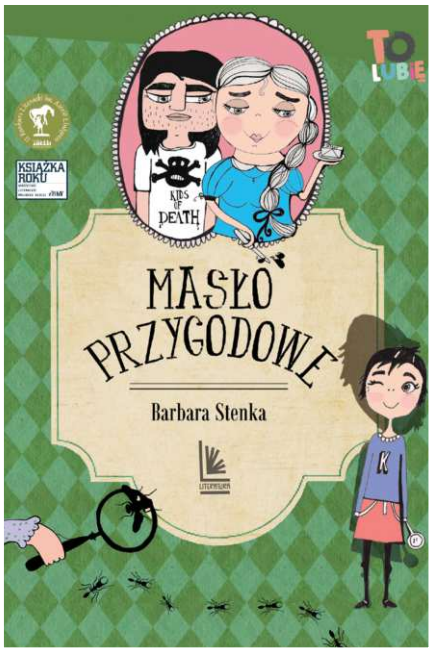
Podczas lekcji:

- ocenisz postawę bohatera wobec świata;
- zaproponujesz, co można zrobić, żeby świat pachniał, dźwięczał i był przyjemny w dotyku;
- scharakteryzujesz różne podejścia do świata.

Na początek

- Jaki nastrój zazwyczaj towarzyszy Ci zaraz po przebudzeniu?
- Co, Twoim zdaniem, decyduje o tym, że dzień będzie udany albo nudny?
- Obejrzyj okładkę książki Barbary Stenki i przeczytaj notkę na temat tego utworu. Czy tytuł i omówienie książki zachęcają do lektury? Powiedz, jak rozumiesz słowa: *masło przygodowe*.

Lubisz utwory, które bawią do łez? Taka właśnie jest książka *Masło przygodowe*! To pełna humoru historia perypetii Kasi Koniec, która uczy się przeciętnie, ale o zwierzętach wie prawie wszystko. No i... wciąż mierzy sobie temperaturę, aby w porę zdiagnozować ewentualną chorobę. Warto poznać tę intrygującą postać!

▲ Barbara Stenka, *Masło przygodowe*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2020

Poznaj autorkę

Barbara Stenka

Współczesna polska pisarka, poetka, autorka piosenek i scenariuszy, laureatka wielu nagród literackich. Tworzy także choreografie (układy ruchów podczas tańca) do widowisk teatralnych. Jej książka *Masło przygodowe* otrzymała I nagrodę w Konkursie Literackim im. Astrid Lindgren.

Barbara Stenka

Ten cały nudny świat

fragment

Na początku muszę wam powiedzieć, że ten cały świat w ogóle mnie nie interesuje. Bo cały świat wygląda jak brudna piłka, z przewagą koloru niebieskiego i z żółto-zielonymi plamami. Ta piłka jest trochę spłaszczona, taka jak do gry w rugby[1].

Jak posłuchać całego świata, to słychać tylko wielojęzyczny bełkot, strzały, wybuchy i brzęczenie pojazdów i urządzeń mechanicznych.

Jak powąchać cały świat, to ogólną spaleniznę się czuje, świeży plastik, wyziewy samochodowe, bo samochodów jest więcej niż drzew, więc drzew nie czuje się przy ogólnym wąchaniu.

Kiedy dotknąć całego świata, to może być albo twardo od skał lub budynków, albo mokro od wody. Jest też mała szansa na to, że trafi się na sierść lub liście.

Taki cały świat niewiele mówi o sobie samym. Dlatego mnie nie interesuje.

Jedyne, co mnie interesuje, to szczegóły.

Szczegóły czego?

Szczegóły wszystkiego.

Bo zobaczcie, na przykład takie... jezioro. Z daleka, ogólnie, to szara płaszczyzna, pewnie nieraz widzieliście. Ale gdy podejść bliżej, to już coś widać i słychać. Płaszczyzna marszczy się i bulgocze, woda ma różne odcienie. Zbliżcie się jeszcze bardziej. Kucnijcie. A tam – prawdziwy zwierzęcy lunapark[2]! Najlepsze są białawe kiełże[3], które zasuwają, leżąc na boku, dziwaki – no bo kto się tak przemieszcza! Ślimaki falują swoimi miękkimi ciałami i skrobią gębami liście podwodnych sałatek. Kamienie są różniaste: jak kryształy albo cegiełki, albo jak kanciaste nie wiadomo co. Oczywiście widać butelki wbite w piaszczyste dno i – obowiązkowo – reklamówki jak welony wydymające się w rytm fal. I wyplute pety i naddartą pieluchę... Być człowiekiem – to straszny obciach.

Barbara Stenka, *Masło przygodowe*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2020

1 rugby (czytaj: ragby lub rugby) – gra owalną piłką, która jest podawana ręką lub nogą przez zawodników dwóch drużyn

2 lunapark – wesołe miasteczko

3 kiełże – niewielkie skorupiaki o spłaszczonym ciele wygiętym w łuk

O tekście

1. Jak w utworze został opisany świat? Podaj brakujące odpowiedzi na pytania.

Świat został porównany do (czego?) (?), która jest (jaka?) (?).

Kolor niebieski oznacza (co?) (?), a żółto-zielone plamy są (czym są?) (?).

2. Kim jest narrator? Czego się o nim dowiadujesz z tekstu?

3. Wyszukaj słowa, które odnoszą się do narratora. Jakich form czasownika używa on w swoich wypowiedziach?

Narrator pierwszoosobowy jest uczestnikiem wydarzeń, o których opowiada. Wypowiada się w 1. osobie. Może być bohaterem występującym w utworze.

4. Jaką postawę wobec świata prezentuje narrator? Wybierz właściwą odpowiedź.

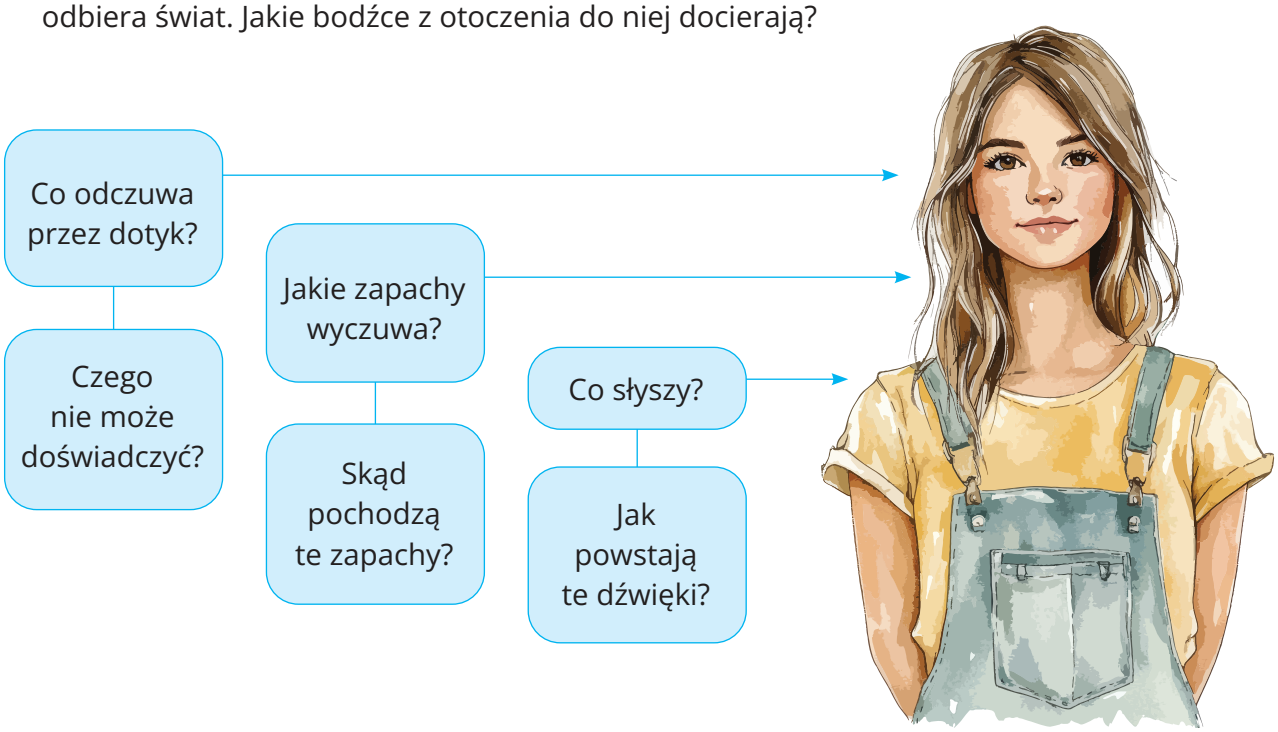
A. Jest obojętny wobec całego świata.

B. Fascynują go szczegóły świata.

C. Dąży do zmiany świata na lepsze.

D. Uważa świat za mało interesujący.

5. Wyszukaj w tekście fragmenty mówiące o tym, jak bohaterka – Kasia Koniec – odbiera świat. Jakie bodźce z otoczenia do niej docierają?

6. Jak, Twoim zdaniem, powinno być w naszym świecie? Podaj swoje postulaty.

7. Uzupełnij zdanie. Wybierz odpowiedzi A albo B oraz C albo D.

Synonimem wyrazu *obciach* jest słowo **A** / **B**, a jego antonimem – słowo **C** / **D**.

A. *kompromitacja*

B. *przykrość*

C. *radość*

D. *chluba*

8. Wyjaśnij, jak w kontekście utworu rozumiesz słowa: *Być człowiekiem – to straszny obciach*. Czy zgadzasz się z takim stwierdzeniem?

9. Dowiedz się, w jaki sposób można podchodzić do życia. Dopasuj każde z pojęć do definicji oraz do odpowiedniego związku frazeologicznego.

optymista

osoba dostrzegająca głównie złe strony życia

trzeźwo patrzeć na świat

realista

osoba patrząca w przyszłość z nadzieją

widzieć wszystko w czarnych barwach

pesymista

osoba obiektywnie patrząca na świat

patrzeć przez różowe okulary

a) Powiedz, którym z powyższych pojęć można określić bohaterkę tekstu *Masło przygodowe*. Dlaczego?

b) Które z tych określeń najtrafniej oddaje Twoje podejście do życia? Podaj kilka przykładów swoich zachowań.

10. Podzielcie się na 4–5-osobowe zespoły. Zastanówcie się nad tym, jakich niezwykłych rzeczy dokonał człowiek. Wspólnie zbierzcie przykłady na potwierdzenie słów: *Być człowiekiem – to brzmi dumnie*.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Bohaterka *Masła przygodowego* to jednocześnie narratorka utworu.	**P**	**F**
2.	Tekst ma formę dialogu narratorki z czytelnikiem.	**P**	**F**

Kupię, sprzedam, zamienię – więc niezbędne ogłoszenie!

Podczas lekcji:

- podasz cechy ogłoszenia;
- napiszesz ogłoszenie.

Na początek

- Co mogą zrobić dziewczynki, żeby odzyskać bransoletkę?

Ogłoszenie – krótka wypowiedź mająca na celu poinformowanie kogoś o czymś, np. o zgubie, chęci kupna, sprzedaży czegoś, wydarzeniu, które się odbędzie, poszukiwaniu pracy.

Pamiętaj o tym, aby w ogłoszeniu:

- podać dokładne dane na temat przedmiotu, wydarzenia, pracy itp.;
- wskazać, w jaki sposób można się z Tobą skontaktować;
- pisać precyzyjnie, zwięźle i bezbłędnie;
- wyróżnić ważne informacje.

Bank słówek

- poszukuję • sprzedam • oddam • zamienię • zgubiono • zaginęła • kupię
- tanio • cena do negocjacji • okazyjnie • na raty • za darmo
- przewidziana nagroda • znalazca zostanie nagrodzony • znalazca otrzyma
- więcej informacji pod numerem • w wiadomości prywatnej • proszę dzwonić rano

Mam lekkie pióro

Jak napisać ogłoszenie

określenie czasu i miejsca zdarzenia

nagłówek, np. *Uwaga!* lub *Ogłoszenie*

Ogłoszenie

12 maja około godz. 12.00 w autobusie nr 22 zgubiłam srebrną bransoletkę. Jest wysadzana niebieskimi kryształkami i ma wygrawerowaną literę *M* na zapięciu.

Dla znalazcy przewidziana nagroda.

Telefon: 123 123 12X

cel ogłoszenia

zachęta dla osoby pomagającej

niezbędne informacje o przedmiocie ogłoszenia

dane kontaktowe – np. numer telefonu, adres, e-mail

1. Uzupełnij poniższe ogłoszenie, tak aby można było na jego podstawie dowiedzieć się jak najwięcej o psie i poznać okoliczności jego zaginięcia. Zadanie wykonaj w zeszycie.

UWAGA!

Wczoraj około godziny (?) zaginął pies rasy (?). Ma (?) sierść oraz (?) obrożę z (?). Reaguje na imię (?). Ostatnio widziano go w okolicach (?). Ktokolwiek widział (?), jest proszony o kontakt pod numerem telefonu (?).

2. Jakich informacji brakuje w podanych ogłoszeniach? Przekształć te teksty w taki sposób, aby można było na nie odpowiedzieć.

- Kupię podręcznik do języka polskiego. Tel. 245 245.
- Sprzedam stary fotel bujany w kolorze orzechowym. Cena do negocjacji.

3. Wyobraź sobie, że chcesz sprzedać przedstawiony obok przedmiot. Napisz ogłoszenie i podaj szczegółowe informacje na temat tej rzeczy. Wpisz fikcyjne dane kontaktowe.

Sprawdź, co już umiesz

Napisz ogłoszenie o planowanej na koniec maja wycieczce do lasu. Podaj wszystkie niezbędne informacje. Użyj wymyślonych danych kontaktowych.

Bo przez lasy i przez knieje pędzą onomatopeje

Podczas lekcji:

- wskażesz w tekście wyrazy dźwiękonaśladowcze (onomatopeje);
- podasz przykłady takich wyrazów.

Na początek

- Wymień odgłosy (przyjemne i nieprzyjemne), które towarzyszą Ci zwykle w ciągu dnia.

Poznaj autorkę

Małgorzata Strzałkowska (ur. 1955)

Poetka i ilustratorka, autorka ponad stu książek dla dzieci, m.in. *Wierszyków łamiących języki*, *Wierszy, że aż strach!*, *Rymowanych przepisów na kuchenne popisy*. W dzieciństwie chciała zostać baletnicą.

Małgorzata Strzałkowska

Gwałtu! Rety! Co się dzieje?!

Gwałtu! Rety! Co się dzieje?!
Co tak pędzi poprzez knieje?!
Tak szeleści, chrzęści, trzeszczy,
jęczy, stęka, zgrzyta, wrzeszczy, […]
chrupie chrup, chrup! łupie łup, łup!,
dzyń, dzyń! dzwoni, tupie tup, tup!
czasem klapie klap, klap, klap!
to znów człapie człap, człap, człap!
Co tak warczy, miauczy, gdacze?!
Tak rechocze, szczeka, kracze?!
Echo się na nogach słania,
bo już dość ma powtarzania –
zapiszczało coś żałośnie
i uciekło gdzie pieprz rośnie!

Pochowały się zwierzaki
i umilkły wszystkie ptaki,
bo przez lasy i przez knieje
pędzą onomatopeje!!!
Każda robi bum! i brzdęk!
naśladując jakiś dźwięk,
każda szura, szumi, skrzypi
i chichocze – cha, cha! chi, chi!

Gdy już miały dość hałasu,
zbiegły się na skraju lasu
i wrzasnęły: „Pa! cmok, cmok!
Zobaczymy się za rok!”.

Małgorzata Strzałkowska, *Gimnastyka dla języka* (fragmenty)

O tekście

1. Wskaż w wierszu przykład:

a) wyrazu naśladującego odgłos zwierzęcia;

b) zapisu głośnego dźwięku;

c) zapisu nieprzyjemnego dźwięku.

Wyrazy dźwiękonaśladowcze (inaczej **onomatopeje**) to słowa naśladujące dźwięki natury, odgłosy ludzi, zwierząt i urządzeń, np. *brzęczeć*, *brzękliwy*, *brzdęk*. Wyrazy dźwiękonaśladowcze często stosują poeci, którzy chcą w swoich utworach oddać jakieś doznania słuchowe, np. szum deszczu, lub wywołać określony nastrój.

2. Niech każde z Was, kolejno, przeczyta po jednym wersie utworu. Starajcie się dobitnie i jak najwyraźniej odczytać onomatopeje.

3. Zagrajcie w grę. Wybierzcie kod dowolnego dźwięku podanego w tabeli, np. A1. Waszym zadaniem będzie zapisać dany dźwięk jako rzeczownik. Pierwszego ucznia (i kod dla niego) wskazuje nauczyciel, kolejnego – osoba, która ostatnia zapisała poprawny wyraz.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
A.	chrup, chrup	puk, puk	kra, kra	człap, człap	gę, gę	beee	kle, kle
B.	kuku	chlup, chlup	sssssssss	bzzz, bzzz	piii, piii	kwa, kwa	kap, kap
C.	meee, meee	kłap, kłap	miau, miau	cmok, cmok	plum, plum	tup, tup	szur, szur

4. Zapisz w zeszycie po trzy przykłady wyrazów dźwiękonaśladowczych według wzoru.

Wzór:

Zapis dźwięku	Rzeczownik (co?)	Czasownik (co robi?)
szszszsz...	szum / szumienie	szumi

5. Jakie dźwięki wydają przedmioty przedstawione na zdjęciach? Zapisz te odgłosy w formie onomatopei.

Tworzę

6. Jakie dźwięki mogłyby wydawać stworki ukazane na obrazkach? Wymyśl oryginalne onomatopeje.

Chcę więcej

Czy wiesz, że każdy język tworzy własne wyrazy dźwiękonaśladowcze? Przeczytaj, jak zapisuje się szczekanie psa w różnych językach.

albański → ham-ham
czeski → haff-haff

holenderski → blaf-blaf
indonezyjski → guk-guk

▶ Napisz krótką historyjkę z psem w roli głównej. Zastosuj w niej cztery wyrazy dźwiękonaśladowcze.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Z fragmentu wiersza: *Każda robi bum! i brzdęk! / naśladując jakiś dźwięk*, można wywnioskować, jaką funkcję pełnią onomatopeje.	**P**	**F**
2.	W zdaniu: *Deszcz pluszcze koło domu i drzewa szeleszczą mokrymi liśćmi*, onomatopejami są słowa: *mokrymi liśćmi*.	**P**	**F**

Świat pod lupą

Podczas lekcji:

- określisz, kto się wypowiada w wierszu *Mrówko ważko biedronko*;
- wskażesz środki stylistyczne użyte w utworze;
- sformułujesz wynikające z wiersza refleksje na temat człowieka i świata przyrody.

Na początek

- W podanych powiedzeniach pomieszano nazwy owadów. Popraw te sformułowania i objaśnij ich znaczenie.

mieć osy w nosie • pracowity jak ćma • zły jak mrówka • lecieć jak mucha do światła

- Czym się od siebie różnią sposoby patrzenia na świat przedstawione na ilustracjach I i II? Który sposób obserwacji wydaje Ci się ciekawszy? Dlaczego?

I

II

Poznaj autora

Jan Twardowski (1915–2006)

Ksiądz i poeta, jeden z najpopularniejszych współczesnych autorów wierszy. Zdobywca wielu nagród i wyróżnień, m.in. Orderu Uśmiechu (1996). W swojej twórczości głosił szacunek wobec drugiego człowieka, miłość do świata i wszelkiego stworzenia. Wiersze ks. Twardowskiego są pełne humoru i optymizmu. Jego najbardziej znane tomiki to *Zeszyt w kratkę* oraz *Patyki i patyczki.*

Jan Twardowski

Mrówko ważko biedronko

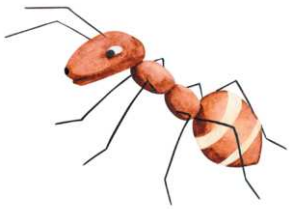

Mrówko co nie urosłaś w czasie wieków
ćmo od lampy do lampy
na przełaj i najprościej
świetliku mrugający nieznany i nieobcy
koniku polny
ważko nieważka[1]
wesoło obojętna
biedronko nad którą zamyśliłby się
nawet papież z policzkiem na ręku

człapię po świecie jak ciężki słoń
tak duży że nic nie rozumiem
myślę jak uklęknąć
i nie zadrzeć nosa do góry

a życie nasze jednakowo
niespokojne i malutkie

1 nieważka – nieznacząca, nieważna

O tekście

1. Wskaż właściwe dokończenie zdania.
Podmiot mówiący zwraca się do

A. Boga – Stwórcy świata.
B. każdego czytelnika.
C. małych owadów.
D. wszystkich zwierząt.

2. Jakim człowiekiem jest podmiot mówiący? Wybierz jego cechy spośród podanych propozycji. Wskaż fragmenty wiersza, które potwierdzą Twój wybór.

dobroduszny • zgorzkniały • poważny • łagodny • spostrzegawczy • skromny • pewny siebie • pesymistyczny • optymistyczny • wrażliwy • obojętny • czuły

3. Jakim stworzeniom jest poświęcony utwór? Wymień je. W jaki sposób osoba mówiąca wypowiada się o zwierzętach? Opisz opinie i emocje, które temu towarzyszą.

4. Wybierz poprawne dokończenie zdania.

Słowa: *świetliku mrugający nieznany i nieobcy* zwracają uwagę na to, że

A. wszyscy słyszeli o świetliku, ale niewiele o nim wiedzą.

B. wszyscy wiedzą, że świetlik wyłącznie świeci.

5. Wyjaśnij znaczenie słów: *człapię po świecie jak ciężki słoń / tak duży że nic nie rozumiem*. Czy można je potraktować dosłownie?

6. Wyjaśnij, co oznacza określenie: *zadzierać nos do góry*. O jakiej postawie ludzi wobec świata przyrody świadczą te słowa?

7. Które z wymienionych środków stylistycznych występują w wierszu Jana Twardowskiego? Podaj przykłady z tekstu potwierdzające Twój wybór.

epitet • porównanie • zdrobnienie • onomatopeja

8. Wyjaśnij, jaką funkcję pełnią środki stylistyczne występujące w utworze. Jak wpływają na postrzeganie świata przedstawionego?

9. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Zestawienie papieża i biedronki podkreśla znaczenie małych stworzeń.	P	F
2.	Podmiot mówiący stawia znak równości między życiem człowieka a życiem owadów.	P	F

Tworzę

10. W imieniu Szkolnego Koła Przyrodniczego napisz ogłoszenie o poszukiwaniu ochotnika do nagrywania dźwięków wydawanych przez owady. W ogłoszeniu poinformuj, jakimi cechami powinna się odznaczać taka osoba.

Sprawdź, co już umiesz

Czego można się dowiedzieć o ludziach na podstawie wiersza Jana Twardowskiego? Sformułuj trzy refleksje, jakie Ci się nasunęły po przeczytaniu utworu.

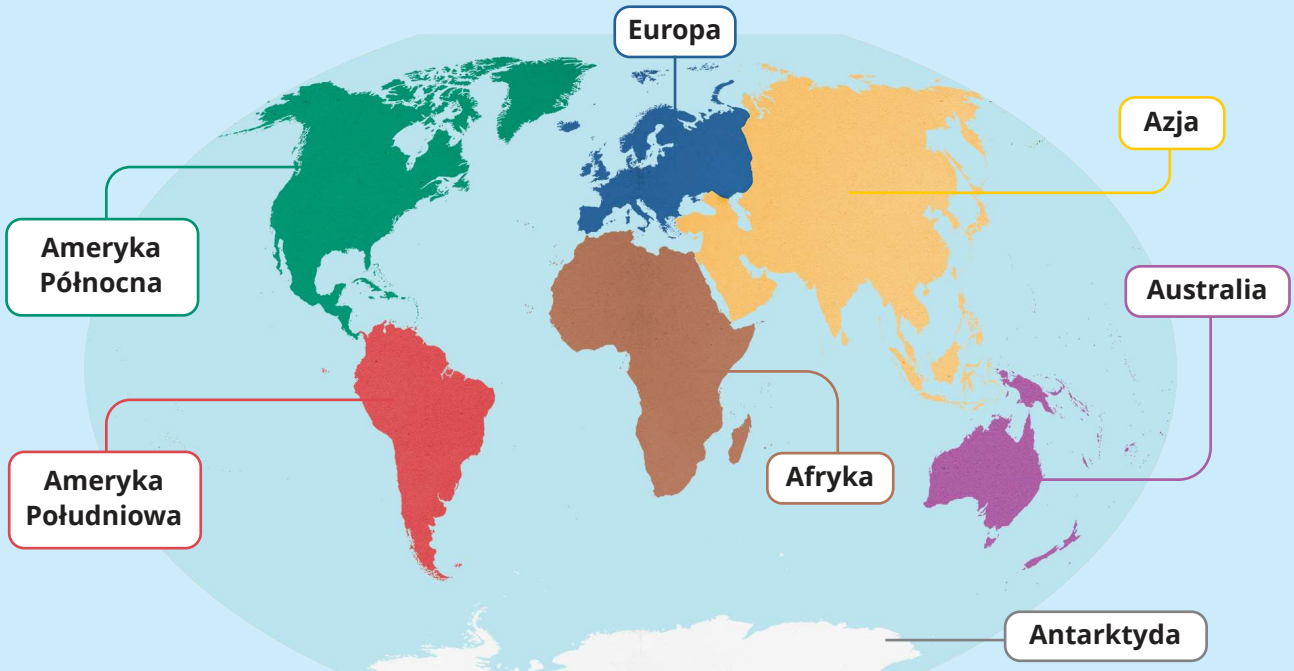
Chrońmy dziką przyrodę!

Podczas lekcji:

- zaproponujesz, jak powinniśmy dbać o naszą planetę;
- przygotujesz notatkę na temat zwierzęcia wymienionego przez Nelę;
- podasz korzyści z podróżowania.

Na początek

- Spójrz na mapę świata. Który rejon globu chciałabyś / chciałbyś odwiedzić? Wyjaśnij powody swojego wyboru.

- Czy Twoim zdaniem warto podróżować? Podaj, czego cennego można się nauczyć podczas zwiedzania różnych zakątków świata.

Poznaj autorkę

Nela Mała Reporterka (ur. 2005)

Podróżniczka i autorka książek dla dzieci.
Na pierwszą wyprawę wyruszyła jako pięciolatka, a trzy lata później wydała pierwszą książkę. Do 2022 roku ukazało się dwadzieścia publikacji jej autorstwa. Nela jest zaangażowana w wiele akcji związanych z ochroną Ziemi, np. w misję ratunkową w Australii.

Nela Mała Reporterka

Nela i wyprawa do serca dżungli

fragmenty

Dajakowie[1] wstają bardzo wcześnie. Budzą się wraz z pierwszymi promieniami słońca. Ja też musiałam wstać o świcie :) . Nie mogłam przecież spać dalej pośrodku korytarza długiego domu :) .

Wstałam, ubrałam się, umyłam i poszłam na drewniane molo[2] nad rzeką. Usiadłam na jego końcu i wsłuchiwałam się w dzikość.

Słońce powoli wschodziło i otulało swoim blaskiem tę całą krainę zwierząt, na którą patrzyłam. Gdzieś tam są słonie karłowate, czyli najmniejsze słonie na świecie, które „zmniejszyły się" po epoce lodowcowej. Skarłowaciałe nosorożce, które mają futro w różnych miejscach na ciele i wyglądają przesłodko! Pantery mgliste, nosacze[3], orangutany… A wszystko to, co je otacza, należy do nich. Nie niszczą tego, biorą z przyrody tylko to, czego naprawdę potrzebują. Jakby ludzie tacy byli, świat wyglądałby inaczej. Ostatnio, niedaleko Borneo, bo w Papui-Nowej Gwinei, nurkowałam w morzu. Na komputerze nurkowym wyświetlała mi się temperatura wody. To było 30 stopni Celsjusza! Wiesz, co to oznacza? Koralowce, ukwiały[4], cała rafa ginie w temperaturze około 32 stopni Celsjusza. Jeżeli nie zadbamy o naszą planetę, wszystkie niesamowite zwierzęta […], ten cudowny świat, który zwiedzamy pod wodą, przestanie istnieć… Zostaną tylko filmy i zdjęcia. Każdy z nas może bardzo dużo […] zrobić – wyłączając światło, kiedy nie jest potrzebne, nie otwierając bez potrzeby lodówki, wyłączając urządzenia z kontaktów, segregując śmieci, zakręcając wodę, by niepotrzebnie nie leciała podczas mycia zębów. Jeżeli wszyscy będziemy się starać, to nam się uda je ocalić…

Siedziałam i patrzyłam w dal. To niesamowite znaleźć się w tak dzikim jeszcze miejscu na Ziemi. Dzikość mnie przyciąga i fascynuje… Czasami zastanawiam się, jak by to było przenieść się na chwilę w epokę dinozaurów. Czy potrafisz sobie wyobrazić, jak musiały pachnieć wtedy lasy? Drzewa były ogromne, powietrze niesłychanie czyste. Nie było fabryk, ludzi, samochodów…

Rozmyślałam tak i nagle usłyszałam kroki. Ktoś zbliżał się do mnie, a drewniane deski molo skrzypiały jedna za drugą. To był mój przewodnik.

© Nela Mała Reporterka

1 Dajakowie – plemię żyjące na wyspie Borneo

2 molo – długi pomost wychodzący w rzekę lub morze

3 nosacz – gatunek małpy z charakterystycznym nosem

4 ukwiał – zwierzę żyjące w ciepłych morzach

O tekście

1. Wyszukaj na mapie miejsca opisane przez Nelę Małą Reporterkę.

Reporter – osoba relacjonująca wydarzenia, których była uczestnikiem lub naocznym świadkiem.

2. Które ze zwierząt przedstawionych na zdjęciach Nela spotkała na Borneo? Dopasuj podane nazwy do fotografii. Wybierz jedno ze zwierząt i przygotuj krótką notatkę na jego temat.

słoń karłowaty • nosacz • orangutan • koralowiec • dinozaur • ukwiał

I

II

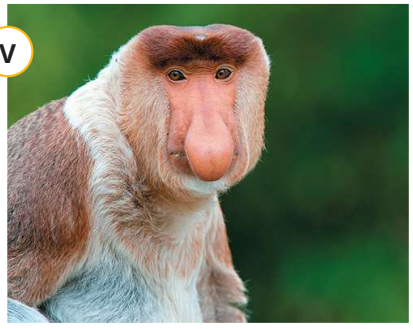
III

IV

V

VI

3. Co dziewczynka mówiła o zachowaniu zwierząt wobec natury? Wyszukaj w tekście zdanie, które o tym informuje.

4. Nad czym zastanawiała się Nela? Opisz zachowania, do których zachęcała dziewczynka w przytoczonych fragmentach książki.

Tworzę

5. Co każdy z nas może robić codziennie, aby zadbać o planetę? Podaj co najmniej dwie propozycje, inne niż przytoczone w tekście.

6. Co może się stać z Ziemią, jeśli ludzie nie pomyślą o jej dobru? Napisz krótką historię przedstawiającą konsekwencje zmian, o których wspominała Nela.

7. Który z krajobrazów na zdjęciach kojarzy CI się z dziką przyrodą? Wymień elementy, które na to wskazują, i każdy z nich wzbogać kilkoma przymiotnikami.

8. Wyobraźcie sobie, że Nela odwiedzi Waszą klasę. Zaproponujcie kilka tematów, o których będziecie mogli z nią porozmawiać.

9. Przygotuj prezentację na temat miejsca na świecie, które Twoim zdaniem warto zobaczyć. Przedstaw ją na forum klasy.

Sprawdź, co już umiesz

Napisz w kilku zdaniach, dlaczego warto dbać o Ziemię.

Jaki cudowny widok... Opisujemy krajobraz

Podczas lekcji:

- podasz cechy opisu krajobrazu;
- opiszesz różne typy krajobrazów.

Na początek

- Przyjrzyj się fotografii i wyobraź sobie, że musisz opisać to, co widzisz. Od czego zaczniesz? Skupisz się na ogólnych wrażeniach czy na szczegółach? Co, według Ciebie, jest na tym obrazku najważniejsze? Jakie emocje budzi w Tobie przedstawiony widok?

Opis krajobrazu to przedstawienie w tekście widoku rozciągającego się przed osobą opisującą. Należy wymienić jego charakterystyczne elementy. Można także opisać krajobraz ukazany na zdjęciu lub na obrazie.

Bank słówek

- **Określenia dotyczące miejsca, pory roku i dnia oraz kolorów:**
  błękitne niebo • zielony las • srebrne góry • rozświetlone miasto • zimowy poranek • ciepły wieczór • upalny dzień
- **Usytuowanie elementów krajobrazu:**
  nad morzem • w górach • za lasem • na wsi • przed skrzyżowaniem • widać • wznosi się • znajduje się • można zauważyć • po prawej stronie • po lewej stronie • obok • w oddali • na środku • na pierwszym planie • na drugim planie
- **Określenie nastroju:**
  radosny • pogodny • smutny • przygnębiający

Opis krajobrazu krok po kroku

- Przyjrzyj się uważnie okolicy, którą chcesz opisać, i podaj ogólne informacje na jej temat. Pamiętaj, aby określić porę dnia lub roku.
- Opisz to, co widzisz, np. przechodząc od lewej do prawej strony. Rozpocznij od ogółu i przejdź do szczegółu. Możesz też zacząć od centralnej części widoku, a następnie zwrócić uwagę na to, co widać po prawej i po lewej stronie oraz w oddali.
- Zastosuj przymiotniki, tak aby Twój opis był jak najbardziej plastyczny i pobudzał wyobraźnię czytającego. Zwróć uwagę na szczegóły. Uwzględnij kolorystykę.
- Określ uczucia, które wywołuje w Tobie opisywany krajobraz.

Fotografia przedstawia górski krajobraz w ciepły letni dzień.

informacje wstępne

elementy krajobrazu

W centralnej części zdjęcia znajduje się rozległa łąka porośnięta kolorowymi kwiatami. W głębi, prawie u podnóża gór, widać pojedyncze drzewa. Po prawej stronie stoi kilka domów. Za nimi wznoszą się potężne szarogranatowe góry. Na zboczu szczytu znajdującego się z lewej strony widać białe linie, które wyglądają jak strome ścieżki. Ponad szczytami, na błękitnym niebie, kłębią się chmury przypominające dym z ogniska.

rozwinięcie

kolorystyka

Żywe kolory na zdjęciu wywołują uczucie radości. Jest to miejsce, w którym każdy na pewno chętnie by się znalazł.

zakończenie – opis uczuć

1. Do każdego z elementów krajobrazu dodaj po dwa epitety.

Wzór: rzeka – kręta, wartka

góra • łąka • puszcza • plac • park

2. Wybierz jedno zdjęcie i je opisz. Weź pod uwagę podane wskazówki.

a) Jeśli to możliwe, określ porę roku lub dnia.

b) Wymień elementy krajobrazu i ich rozmieszczenie.

c) Skup się na kolorach, ale też na możliwych dźwiękach i zapachach.

d) Określ nastrój fotografii.

I

II

III

IV

3. Przekształć podane zdania w taki sposób, aby uniknąć powtarzającego się wyrazu *widać*.

- Po prawej stronie widać las.
- Po lewej stronie widać jezioro.
- W głębi lasu widać leśniczówkę.
- W oddali widać jadące auta.

4. Wyjrzyj przez okno. Opisz, co widzisz.

Sprawdź, co już umiesz

Przygotuj pisemny opis widoku ukazanego na fotografii omawianej na początku lekcji.

Wybierzmy się gdzieś w świat. Pisownia nazw geograficznych

Podczas lekcji:

- podasz zasady pisowni nazw geograficznych;
- zastosujesz w wyrazach wielką albo małą literę.

Na początek

- Określ, co się znajduje na poniższych zdjęciach. Zapisz poprawnie w zeszycie odgadnięte wyrazy.
- Zwróć uwagę na związek znaczenia z zapisem wielką lub małą literą.
- Podaj dwa inne przykłady takich słów.

Wielką literą zapisujemy

- nazwy planet, państw, miast, regionów, dzielnic, ulic, gór, rzek, np. Piła, Wielkopolska, Wola, Książęca, Brda
- wielowyrazowe nazwy geograficzne, np. Morze Śródziemne, Góra Kościuszki
- nazwy mieszkańców państw, **miast**, **dzielnic**, **osiedli** i **wsi**, np. Polak, **Gdańszczanin**, **Łodzianin**, **Mokotowianin**, **Nowohucianin**, **Makowianin**

Małą literą zapisujemy

- przymiotniki utworzone od nazw kontynentów, państw, miast, np. europejski, polski, łódzki

- **rzecz. + rzecz. w M.**
  - jezioro Śniardwy
  - wyspa Uznam
- **rzecz. + rzecz. w D.**
  - Morze Barentsa
- **rzecz. + przym.**
  - Wyżyna Śląska

reforma ortografii 2026

1. Wypisz z rozsypanki wyrazy, które zapisujemy wielką literą.

SZCZECINIANIN NIL WIEŚ STAW MARS CYPR

ULICA WŁOCH CZECHY ŁOMŻA NAREW WILNO

ALPY GÓRA SAN CHINY BELG RZEKA

2. Rozpoznaj państwo po fladze. Dodaj do rzeczownika przymiotnik pochodzący od nazwy tego kraju. Pamiętaj o właściwej kolejności wyrazów w utworzonym związku.

 pralinki

 ciasto

 wiatrak

 bufet

 barszcz

 strajk

3. Dopasuj nazwy miast do popularnych powiedzeń. Wyjaśnij ich znaczenie.

Kraków • Rzym • Madryt

życie jak w … • wszystkie drogi prowadzą do … • nie od razu … zbudowano

4. Jakie wyrazy związane z nazwami krajów powinny się znaleźć w pustych miejscach? Odgadnij je, podaj ich poprawną pisownię, a następnie wyjaśnij znaczenie całych sformułowań.

- siedzieć jak na ? kazaniu
- zapanowały ? ciemności
- chodzić jak ? zegarek
- latający ?

5. Wybierz jedno zdjęcie i zapisz w zeszycie dialog między osobami, które na nim widać. Użyj dwóch nazw geograficznych pisanych wielką literą i dwóch pisanych małą.

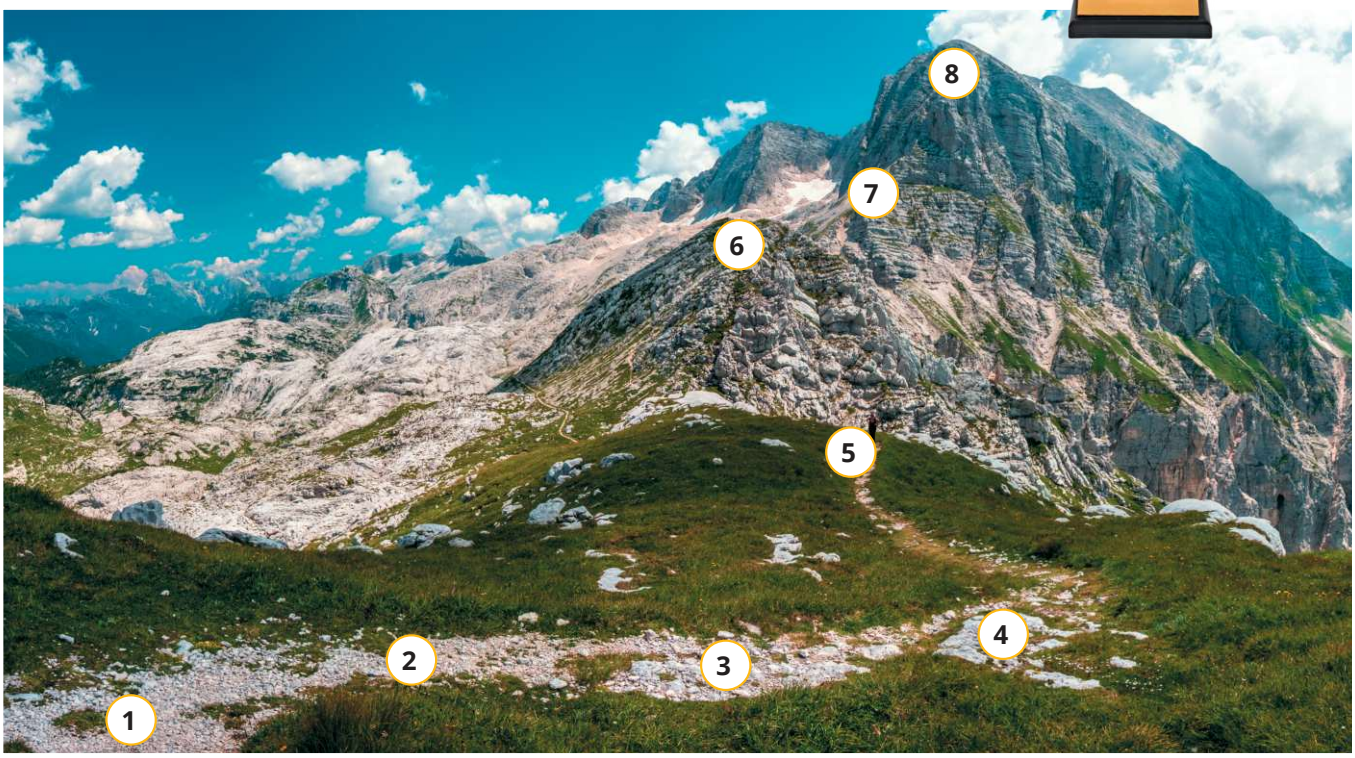
6. Rozpoznaj miasta po charakterystycznych elementach. Zapisz nazwy tych miast w zeszycie. Dopisz do każdego miasta nazwę mieszkańca i mieszkanki. W razie wątpliwości skorzystaj ze słownika.

- bursztyn, Westerplatte, stocznia
- Sukiennice, smok, hejnał
- wieża, Luwr, bagietka
- brama, mur, Wyspa Muzeów

Sprawdź, co już umiesz

Aby zdobyć Puchar Wielkiej i Małej Litery, musisz poprawnie zapisać co najmniej 14 wyróżnionych wyrazów. Przepisz je do zeszytu i sprawdź poprawność zapisu w słowniku.

1. Mieszkaniec FRANCJI to FRANCUZ.
2. Mieszkanka POZNANIA to POZNANIANKA.
3. W AZJI mieszkają AZJACI.
4. Najwyższe góry w POLSCE to TATRY.
5. WISŁA wpada do MORZA BAŁTYCKIEGO.
6. Niektórzy LONDYŃCZYCY mówią po HISZPAŃSKU.
7. Potrawa popularna na ŚLĄSKU to kluski ŚLĄSKIE.
8. W wakacje odwiedzimy BORY TUCHOLSKIE.

Ahoj, przygodo! Powtórzenie wiadomości o częściach mowy

Podczas lekcji:

- rozpoznasz poznane części mowy;
- zastosujesz poprawne formy wyrazów.

Na początek

- Wyrusz w rejs po oceanie gramatycznych zagadnień! Powtórz podstawowe informacje o częściach mowy: rzeczowniku, czasowniku i przymiotniku.

KIERUNEK: Rzeczownik

1. Przeczytaj poniższy tekst i wykonaj zadania.

> Maciek i Kuba wzięli swoje stare plecaki i wyruszyli w rejs. Tego dnia gęste chmury rozciągały się aż po horyzont, a w kajutach słychać było niepokojący szum wzburzonego morza. Fale uderzały o nabrzeże. Bracia czuli radość, a zarazem niepokój na myśl o tej podróży.

a) Wskaż w tekście wszystkie rzeczowniki.

b) Wybierz właściwe uzupełnienie zdania.

W tekście występuje ? rzeczowników rodzaju męskiego.

A. 7 **B.** 8 **C.** 9 **D.** 10

c) Wyszukaj w tekście rzeczownik w miejscowniku.

d) Zamień wszystkie rzeczowniki w liczbie mnogiej na rzeczowniki w liczbie pojedynczej.

2. Utwórz brakujące formy rzeczowników.

mianownik (M.)	rejs	kajuta	?
dopełniacz (D.)	rejsu	?	?
celownik (C.)	?	?	nabrzeżu
biernik (B.)	rejs	kajutę	?
narzędnik (N.)	?	?	nabrzeżem
miejscownik (Ms.)	?	kajucie	?
wołacz (W.)	rejsie!	?	?

KIERUNEK: **Czasownik**

3. W chmurze wyrazowej wyszukaj sześć bezokoliczników związanych z podróżowaniem.

4. Zagrajcie w czasownikowe kalambury. Poproście nauczyciela, aby zapisał na karteczkach nazwy trzech czynności. Wybierzcie trzech ochotników. Każdy z nich losuje karteczkę i bez słów przekazuje klasie jej treść. Po odgadnięciu hasła wypełnijcie w zeszycie tabelę według wzoru.

Wzór:

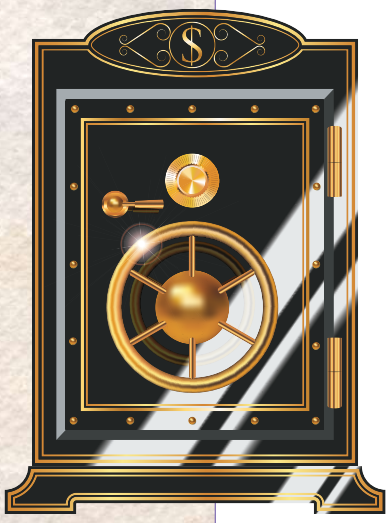
Nazwa czynności (rzeczownik)	spanie
Bezokolicznik	spać
Czas przeszły (on)	spał
Czas przyszły (my), rodzaj męskoosobowy	będziemy spali

5. W kajucie statku znajduje się sejf. Odgadnij kod otwierający zamek. Jest to liczba czasowników w czasie przyszłym pomnożona przez liczbę czasowników w trybie rozkazującym.

Drodzy Młodzi Podróżnicy!

Podejmujcie wyzwania!
Każda przygoda zaczyna się w chwili,
gdy człowiek pokona własne wątpliwości.
Ciekawość będzie Waszym kompasem.
Każda decyzja, którą podejmiecie, stanie się
krokiem ku dojrzałości.
Każda trudność, którą pokonacie,
umocni Waszą wiarę w siebie.
A odwaga i samodzielność zmienią Was
w... odkrywców własnego życia.

Zawsze śmiało ruszajcie w drogę.

KIERUNEK: Przymiotnik

6. Jaki kierunek podróży można obrać? Utwórz przymiotniki od poniższych rzeczowników.

- wschód – ?
- zachód – ?
- północ – ?
- południe – ?

7. Znajdź przymiotnik, który pasuje do wszystkich trzech rzeczowników.

- herbata / słońce / plaża
- woda / źródło / niebo
- człowiek / zabytek / chleb

8. Wybierz dowolne połączenie wyrazowe z poprzedniego zadania i odmień je przez przypadki w liczbie pojedynczej i w liczbie mnogiej. Zadanie wykonaj w zeszycie.

Jak szukać wiarygodnych informacji w internecie?

Podczas lekcji:

- wymienisz elementy, które świadczą o wiarygodności informacji;
- ocenisz wiarygodność i użyteczność wiadomości;
- oszacujesz, które treści w sieci są godne zaufania.

Na początek

- Przeanalizuj komiks. Co zaskoczyło nauczycielkę?
- Porozmawiajcie o tym, jakich informacji najczęściej szukacie w internecie.
- Zastanów się, co należy zrobić w sytuacji, jeśli znajdzie się w internecie sprzeczne informacje na jakiś temat.

1. Dopasuj hasła do definicji. Zadanie możesz wykonać w zeszycie.

Wikipedia • blog • czat AI (czytaj: ej aj) • portal edukacyjny

- Strona internetowa z różnymi materiałami służącymi uczeniu się.
- Strona z osobistymi opiniami autora, rodzaj internetowego dziennika.
- Encyklopedia internetowa, którą może redagować każdy jej użytkownik.
- Program, który potrafi tworzyć nowe treści, np. teksty, obrazy, dźwięki.

Jak szukać wiarygodnych informacji w internecie?

A. Używaj sprawdzonych wyszukiwarek, np. Google czy Bing.

B. Sprawdzaj:

- adres strony – bezpieczne są strony instytucji, rządowe, znanych organizacji, portali edukacyjnych, np. zakończone na:

.edu.pl • .gov.pl • .org • .edu

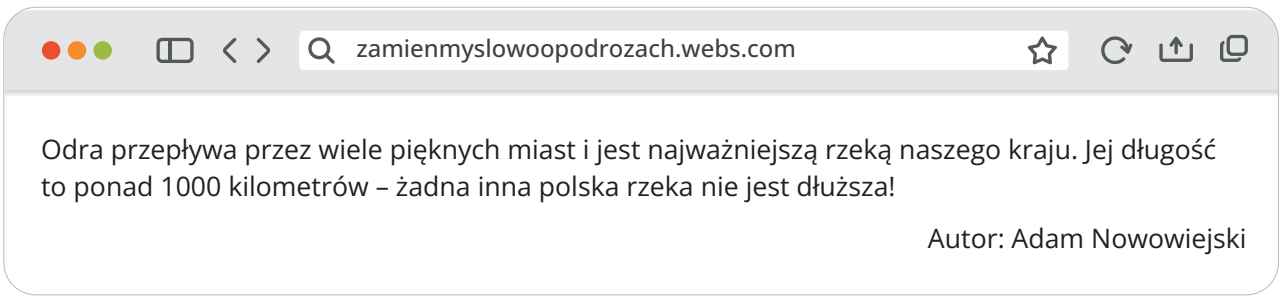
- autora tekstu – czy jest podane np. jego imię i nazwisko, stopień naukowy;
- datę publikacji – czy tekst jest aktualny, czy dawno publikowany;
- źródła informacji – czy autor podaje, skąd czerpie wiedzę.

C. Porównuj informacje z kilku miejsc. Jeśli różnią się między sobą, spróbuj ustalić, które źródło wydaje się najbardziej wiarygodne.

D. Uważaj na fałszywe wiadomości. Nie klikaj w nieznane linki ani wyskakujące okienka. Nie udostępniaj informacji, jeśli nie masz pewności, że są prawdziwe.

E. Korzystaj z pomocy dorosłych. Jeśli cokolwiek wzbudzi Twoją wątpliwość, poproś o pomoc rodzica lub nauczyciela. Wspólne wyszukiwanie uczy i chroni przed błędami.

2. Kasia i Marcin przeglądają strony internetowe. Trzy z nich wzbudzają ich podejrzenia. Z jakich powodów zawartych tam informacji nie można uznać za wiarygodne? Zapisz wnioski w zeszycie.

zdrowienaturalne.blogspot.com

Uwaga! Sok z buraka powoduje senność i lenistwo u dzieci

Naukowcy z małego miasteczka odkryli, że po wypiciu soku z buraka dzieci nie mają chęci do nauki – są senne i leniwe. To dowód, że sok jest szkodliwy. Lepiej go unikać, żeby dziecko było energiczne i odporne.

sensacja123.click

W Wiśle żyje ogromny potwór! Zjadł już trzy łodzie!

Mieszkańcy nadwiślańskich wsi widzieli tajemnicze stworzenie przypominające smoka. „Wyskoczył z wody i zniknął pod mostem" – mówi jeden z rybaków. Naukowcy są w szoku. Czy to nowe, nieznane zwierzę?

3. Wyszukaj w internecie odpowiedź na pytanie: *Dlaczego pszczoły są ważne dla przyrody?* Zapisz trzy źródła, które znalazłaś / znalazłeś, i oceń ich wiarygodność. Swoje ustalenia zanotuj w formie tabeli.

Źródło (adres strony)	Autor	Czy ufam tej stronie? Dlaczego?
?	?	?

Sprawdź, co już umiesz

Które z poniższych stwierdzeń są prawdziwe? Zanotuj je w zeszycie.

- Domena *gov.pl* oznacza, że to strona rządowa.
- Wikipedia zawsze ma podane źródła informacji.
- Wszystkie informacje w internecie są prawdziwe.
- Blog to strona naukowa, której zawsze można ufać.
- Zanim się coś udostępni, warto sprawdzić, kto to napisał.

Ortograficzny miks

Podczas lekcji:

- przypomnisz zasady ortograficzne i wykorzystasz je w praktyce;
- zapiszesz wyrazy zgodnie z zasadami pisowni.

Na początek

- Podziel się z koleżankami i kolegami swoimi pomysłami na doskonalenie umiejętności poprawnego pisania pod względem ortograficznym. Jaka metoda jest, Twoim zdaniem, najskuteczniejsza?

1. Przynieście kostkę do gry albo przygotujcie małe karteczki z numerami od 1 do 6. Kolejno w parach rzućcie kostką lub wylosujcie karteczkę z numerem, a następnie wykonajcie zadanie wskazane na ilustracji poniżej. Przykładowo: jeżeli ktoś wyrzuci / wylosuje 5, wymyśla 5 przymiotników z ***ch*** i zapisuje je w zeszycie.

Grę powtórzcie trzy razy.

1 czasownik **ó**

2 przymiotnik **u**

3 rzeczownik **rz**

4 czasownik **ż**

5 przymiotnik **ch**

6 rzeczownik **h**

2. Podaj, jaka reguła ortograficzna łączy zobrazowane poniżej słowa. Wymień przykłady wyjątków od tej reguły.

3. Na wyspę Ortografię dopłyniesz tylko ze sprzyjającym prądem morskim – widnieją na nim wyrazy, których pisowni nie da się wyjaśnić zasadami i które trzeba zapamiętać. Wskaż ten prąd.

4. Wyjaśnij pisownię poniższych wyrazów. Przypomnij odpowiednią regułę ortograficzną.

krzesło • popiół • potężny • rysunek • hipoteka • schody • mucha • morze • hałas

5. Znajdź w wykreślance po dwa wyrazy z *ó*, *u*, *rz*, *ż*, *ch*, *h* (razem dwanaście wyrazów). Zapisz je w zeszycie, a następnie ułóż z nimi krótką historyjkę. Możesz zmieniać formę wyrazów.

A	M	O	T	O	R	Ó	W	K	A	P
R	A	T	U	N	E	K	I	O	M	E
K	R	B	O	H	A	T	E	R	Ż	C
S	Y	H	U	R	A	G	A	N	Ó	H
P	N	C	H	Ł	Ó	D	Ż	Ó	Ł	W
Ż	A	G	I	E	L	A	G	S	T	Ą
B	R	Z	E	G	Ń	B	R	T	Y	Ł
I	Z	R	O	S	M	U	T	E	K	L

6. Załóż w osobnym zeszycie *Notatnik Mistrza Ortografii*. Przeznacz w nim osobne strony na wyrazy z *u*, *ó*, *rz*, *ż*, *ch*, *h* i wpisuj tam słowa sprawiające trudności ortograficzne. Regularnie czytaj swoje zapiski.

Poradzisz sobie!

Daniel Defoe[1]

Przypadki Robinsona Kruzoe[2]

fragmenty

Smutek i niewypowiedziana tęsknota ogarnęły całą moją istotę. Z początku ucieszyłem się niezmiernie ocaleniem, ale gdym się ujrzał sam, w nieznanej okolicy świata, wpadłem w dziką rozpacz. Rzuciłem się na ziemię i jak szaleniec wyrywałem włosy garściami. […]

Ochłonąwszy z pierwszego żalu, pomyślałem o moich biednych towarzyszach… A może który z nich został ocalony, podobnie jak ja, może nawet i kilku… Zbiegłem więc z pagórka i udałem się wzdłuż wybrzeża, wypatrując nieszczęśliwych rozbitków[3]; począłem wołać i krzyczeć na nich po imieniu, ale głos mój powtarzało tylko echo lasów. […] Zacząłem się przyglądać z uwagą okolicy. […]

Położenie moje było w istocie okropne. Przemokły do nitki, drżałem od zimna, a nie miałem się gdzie osuszyć. Cała garderoba składała się z drelichowego kaftana[4], koszuli, spodni, wełnianego pasa i pary pończoch; kapelusz zdarły mi fale, trzewiki[5] nawet straciłem w walce z rozhukanymi bałwanami. Usiadłszy pod drzewem, zacząłem rewidować kieszenie, czy choć kawałka chleba nie znajdę, bo mi głód srogo dokuczać począł. W jednej kieszeni znalazłem mały woreczek z jęczmieniem […]. W roztargnieniu rzuciłem workiem i rozsypałem ziarno, jako na nic nieprzydatne, lecz w tej chwili gorzko pożałowałem nieuwagi. […]

Sięgnąłem powtórnie do kieszeni i […] doznałem niewypowiedzianej radości, znalazłszy w kieszeni duży nóż składany. Nie mógł mi on zastąpić broni, ale w mym położeniu był nieoceniony.

tłum. i oprac. Władysław Ludwik Anczyc

1
czytaj: daniel di**foł**

2
czytaj: kru**zo**

3
rozbitek – osoba uratowana z rozbitego statku

4
drelichowy kaftan – robocza kurtka z grubej tkaniny

5
trzewiki – sznurowane buty ze skóry

1. Wybierz poprawne dokończenie zdania. Narratorem w przytoczonym tekście jest

A. ktoś wszechwiedzący.
B. tłumacz książki.
C. bohater utworu.
D. autor dzieła.

2. Wybierz poprawne dokończenie zdania.
Z tekstu wynika, że Robinson

A. liczył na odnalezienie towarzyszy podróży.
B. optymistycznie ocenił swoje położenie.
C. rozpoznał miejsce, w którym wylądował.
D. miał na sobie porządne ubranie.

3. Wybierz poprawne dokończenie zdania.
Zwrot: *rwałem sobie włosy garściami* oznacza, że Robinson

A. analizował swoje położenie.
B. zadawał sobie pytania.
C. dokonywał wyboru.
D. popadał w rozpacz.

4. Jakie odgłosy mogą towarzyszyć burzy na morzu i katastrofie statku? Opisz je za pomocą onomatopei.

- wiatr
- fale
- maszt
- żagle
- deszcz
- pioruny

5. Podaj zasady ortograficzne, które pomogą Ci w poprawnym zapisie podanych wyrazów.

ujrzał • rozbitków • rozhukany • głód

6. Napisz zaproszenie dla Robinsona, w którym zachęcisz go do obejrzenia jakiegoś pięknego miejsca w Polsce. Użyj w nim co najmniej dwóch nazw geograficznych.

7. Jakich informacji zabrakło w poniższym ogłoszeniu? Popraw tekst.

OGŁOSZENIE

30 września 1659 r. zaginął nasz przyjaciel Robinson. Ubrany był w drelichowy kaftan, koszulę, spodnie, trzewiki, wełniany pas i pończochy. Na głowie miał kapelusz.

To już wiesz!

Jan Twardowski
• *Mrówko ważko biedronko*

Formy wypowiedzi

ogłoszenie

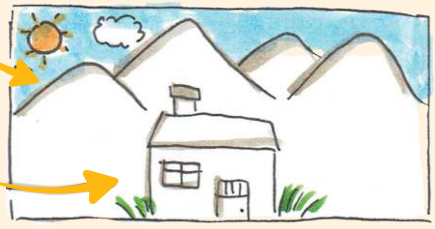
13 maja znaleziono białego misia.
Do odbioru w kasie zoo, ul. Sowia 1.

opis krajobrazu

w oddali

na pierwszym planie

Pojęcia

wyraz dźwiękonaśladowczy

narrator pierwszoosobowy
osoba opowiadająca o wydarzeniach w 1. osobie

Media

sprawdzone źródło danych

aktualna wiedza

wiarygodne informacje

bezpieczna strona

znany autor

Ortografia i interpunkcja

wielka i mała litera

- Azja → kuchnia azjatycka
- Polska → polski hymn
- Lublin → województwo lubelskie, Lublinianin

Lekturownik

Czytanie książek to najpiękniejsza zabawa, jaką sobie ludzkość wymyśliła.

Wisława Szymborska

KORONKOWA ROBOTA

CO ZAPISANO W TAJEMNICZYM LIŚCIE? KIM BYLI MĘŻCZYŹNI?

ODPOWIEDZI NA TE I INNE PYTANIA ZNAJDZIESZ W „KORONKOWEJ ROBOCIE".

Bohaterowie w... krainie koronek

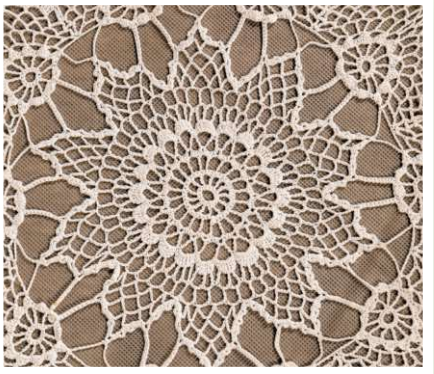
Podczas lekcji:

- podasz informacje o miejscu wydarzeń;
- wyjaśnisz, z czego słynie opisana miejscowość;
- wytłumaczysz, co znaczy określenie *koronkowa robota*.

Na początek

- Jak myślisz, czy łatwo jest szydełkować? Wymień cechy, które są potrzebne do wykonywania takiej pracy.

Poznaj autora

Grzegorz Kasdepke (ur. 1972)

Jeden z najpopularniejszych polskich pisarzy dla dzieci i młodzieży, dziennikarz, wieloletni redaktor naczelny magazynu dla dzieci „Świerszczyk". Autor znanych i lubianych książek: *Detektyw Pozytywka*, *Kuba i Buba*, *Pan Artur gra nudzie na nosie! Czyli najdziwniejsza książka o Rubinsteinie*, *Kacperiada*. *Opowiadania dla łobuzów i nie tylko*. W 2017 r. otrzymał tytuł Ambasadora Polszczyzny.

O lekturze

1. Wyjaśnij, jak rozumiesz tytuł książki. Wyszukaj w dowolnych źródłach jego znaczenie.

a) Jak sądzisz, dlaczego Grzegorz Kasdepke wybrał właśnie te słowa?

b) Do jakich elementów treści można odnieść tytuł?

2. W każdej parze wskaż wyraz, którym można zastąpić słowo *koronkowa* w określeniu *koronkowa robota*.

- dokładna • dosadna
- prehistoryczna • precyzyjna
- misterna • mikroskopowa
- kunsztowna • kultowa
- staranna • staroświecka
- bezładna • bezbłędna

3. Podzielcie się na grupy *Specjalistów od Koronkowej Roboty* i wykonajcie poniższe zadania. Następnie przedstawcie wyniki swojej pracy koleżankom i kolegom z innych zespołów.

Grupa Specjalistów nr 1

a) Podajcie informacje na temat miejsc opisanych w książce.
- Jak się nazywa miejscowość, w której dzieci spędzały wakacje?
- Wymieńcie miejsca, w których rozgrywają się wydarzenia.

b) Sporządźcie uproszczoną mapkę z miejscami ukazanymi w lekturze.

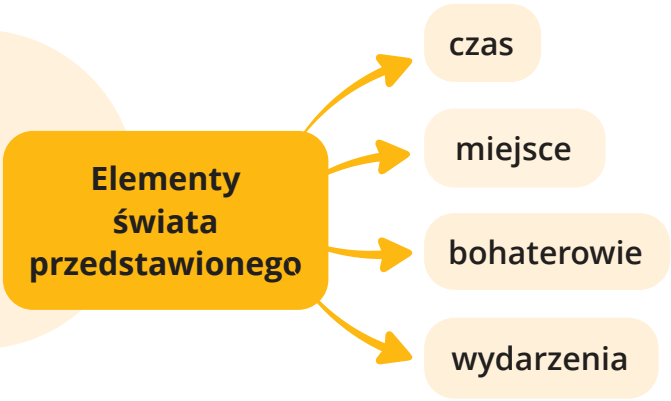
Grupa Specjalistów nr 2

a) Zgromadźcie informacje na temat opisanej wsi.
- Określcie jej położenie.
- Wymieńcie powody, dla których warto ją odwiedzić.

b) Zaproponujcie dla niej inną nazwę, która nawiązywałaby do tego, z czego wieś słynie.

4. Określ, które elementy świata przedstawionego są prawdziwe, a które zostały wymyślone przez autora.

Świat przedstawiony – wszystko, co zostało opisane w dziele literackim. Elementami świata przedstawionego w utworze są: czas i miejsce akcji, bohaterowie oraz zdarzenia, w których biorą oni udział.

5. Wyjaśnij, co oznacza zdanie, że pani Maria „zabawnie mówi, językiem, którego Staszek nigdy wcześniej nie słyszał". Jak myślisz, jaki ma to związek z położeniem geograficznym wsi, w której rozgrywają się wydarzenia?

Chcę więcej

Gwara to odmiana języka polskiego, którą posługują się ludzie mieszkający na określonym terytorium. Charakteryzuje się ona specyficzną wymową, odrębnym słownictwem, inną odmianą niektórych wyrazów. Przykładem słowa z gwary górali śląskich jest *heknadla*, czyli *szydełko*.

- Wyszukaj w powieści kilka słów, które pochodzą z gwary, i wyjaśnij ich znaczenie.
- Wykonaj słowniczek wyrazów, które są używane w Twoim regionie. Podaj ich wyjaśnienia w języku ogólnym.

6. Znajdź w tekście lektury nazwy sześciu motywów wykorzystywanych przy tworzeniu koronek. Zapisz je w zeszycie w kolejności alfabetycznej.

7. Wyjaśnij, jak rozumiesz powiedzenie: „koronka to dzieło serca i rąk”.

Tworzę

8. Z czego słynie Twoja rodzinna miejscowość lub region, z którego pochodzisz? Przedstaw je w taki sposób, aby zachęcić do ich odwiedzenia. Możesz napisać tekst, nagrać krótki filmik, wykonać zdjęcia, przygotować prezentację.

9. Dlaczego ludzie podtrzymują tradycje ze swoich rodzinnych miejscowości? Zapisz swoje przemyślenia na ten temat.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń poprawność podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Wyrażenie *koronkowa robota* oznacza wykonanie czegoś w sposób kunsztowny i precyzyjny.	P	F
2.	Ukazana w powieści miejscowość słynie z sukni tworzonych na drutach.	P	F

Wakacje z dreszczykiem

Podczas lekcji:

- przedstawisz bohaterów lektury;
- uporządkujesz informacje o wydarzeniach;
- opowiesz o tym, co się stało, z perspektywy wybranej postaci.

Na początek

- Czy zdarzyło Ci się kiedyś przeżyć niezwykłą przygodę, gdy wyjechałaś / wyjechałeś na wakacje lub ferie? Opowiedz o tym w klasie.

O lekturze

1. Wybierz poprawne uzupełnienie każdego zdania dotyczącego głównych bohaterów lektury.

- Staszek i Róża przyjechali **sami** / **z rodzicami** na wakacje do Koniakowa.
- Dzieci zamieszkały w domu **cioci Lucyny** / **pani Marii**, która była **nauczycielką języka polskiego** / **kustoszką w muzeum**.
- Staszek jest o dwa lata **młodszy** / **starszy** od swojej siostry.
- Chłopiec bardzo lubi rozwiązywać **krzyżówki** / **zagadki**.
- Planuje napisać powieść **historyczną** / **detektywistyczną**.
- Staszek wraz z siostrą odkrywają plan kradzieży **koronkowych sukni** / **zabytkowych narzędzi** z Muzeum Koronki.

2. Przygotuj na stronę internetową wizerunek Staszka. Weź pod uwagę jego mocne strony i osiągnięcia.

3. Które z podanych określeń można odnieść do Róży, siostry Staszka? Uzasadnij wybór, przywołując wydarzenia z lektury.

pomysłowa • łatwo się obraża • odważna • uważnie obserwuje otoczenie • strachliwa • ostrożna

4. Co wakacyjny wyjazd zmienił w relacjach między rodzeństwem? W odpowiedzi odwołaj się do konkretnych sytuacji.

5. Wśród poniższych elementów wskaż te, które wzbudziły podejrzenia Staszka i Róży podczas pobytu w Koniakowie. Przedstaw nawiązujące do nich wydarzenia z lektury, nadaj im tytuł i zapisz w kolejności chronologicznej w zeszycie.

6. Przedstaw krótko pozostałych bohaterów. Odgadnij brakujące imiona. Połącz postacie z odpowiadającymi im opisami.

1. mama i [?]
2. samotny motocyklista
3. Nutria i [?]
4. miejscowy proboszcz
5. pan [?]
6. pani [?]
7. Drab nr 1 i Drab nr 2
8. pani Lucyna

A. Ma córeczkę w wieku przedszkolnym, pracuje w Muzeum Koronki, pije kawę bananową.

B. Uruchamia dzwony w koniakowskim kościele.

C. Ma poczucie humoru, wkłada kapelusz z biało-czerwoną wstążką, czasem nosi róg pasterski.

D. Nie rozstają się z aparatem fotograficznym i dyktafonem.

E. W roku szkolnym pracuje jako nauczycielka, a w wakacje wynajmuje turystom pokoje.

F. Przyjeżdża i odjeżdża, robiąc dużo hałasu. Zwiedza Muzeum Koronki w milczeniu.

G. Choć z natury są odpowiedzialni, gubią się podczas górskiej wędrówki i wpadają w tarapaty.

H. Jeżdżą na motorach, udają specjalistów od naprawiania alarmów.

Tworzę

7. Wybierz jednego z bohaterów powieści i opowiedz o wydarzeniach z jego perspektywy.

8. Zaprojektuj własną okładkę *Koronkowej roboty*, która będzie się odwoływała do treści książki i zachęcała do sięgnięcia po nią. Zastosuj dowolną technikę.

Sprawdź, co już umiesz

Spośród podanych dokończeń zdania wybierz dwa, z którymi najbardziej się zgadzasz. Uzasadnij wybór, odwołując się do przykładów z lektury.

Książka Grzegorza Kasdepkego

A. rozwija wyobraźnię.

B. uczy rozwiązywania problemów.

C. pokazuje potrzebę logicznego myślenia.

D. zwraca uwagę na to, jak ważna jest współpraca.

E. podkreśla potrzebę dostrzegania różnych perspektyw.

Jak zostać twórcą kryminału

Podczas lekcji:

- wykorzystasz odpowiednie słownictwo do opisu świata przedstawionego;
- podasz cechy autora kryminałów;
- wskażesz zdarzenia, które doprowadziły do rozwiązania zagadki kryminalnej.

Na początek

- Jak myślisz, dlaczego ludzie tak chętnie czytają i oglądają kryminały? Podaj co najmniej dwa powody.

Kryminał – utwór literacki lub film, którego tematem jest przestępstwo i poszukiwanie jego sprawcy.

O lekturze

1. Przedstaw te elementy świata przedstawionego, które łączą utwór Grzegorza Kasdepkego z kryminałem. W odpowiedzi wykorzystaj słownictwo z *Banku słówek*.

Bank słówek

- tropić • szukać odpowiedzi • gromadzić informacje • łączyć fakty • rozwikłać zagadkę • wziąć pod lupę • trafić po nitce do kłębka • wyjaśnić tajemnicę
- poszlaki • świadkowie • motywy • niejasności • znaki zapytania

2. Do banku słówek dodaj kolejne pojęcia. Utwórz je z poniższej rozsypanki sylabowej i zapisz w zeszycie.

DO • ŚLA • KA • TWO • ZA • TRO • WO • DY • ŚLEDZ • DY • PY • GAD

3. Jakie wydarzenie ukazane w książce wzbudziło u Ciebie dreszczyk emocji? Opowiedz o nim.

4. Wymień postacie, które początkowo wzbudziły nieufność bohaterów, a ostatecznie przyczyniły się do rozwiązania zagadki kryminalnej w Koniakowie. Wyjaśnij, w jaki sposób dzieci poznały prawdę.

5. Wskaż cechy, które powinien mieć dobry kryminał.

Dobry kryminał powinien

- trzymać w napięciu. TAK NIE
- zawierać morał. TAK NIE
- bawić do łez. TAK NIE
- być pisany wierszem. TAK NIE
- zakończyć się w oczywisty sposób. TAK NIE
- prowadzić do rozwiązania intrygującej zagadki. TAK NIE
- charakteryzować się tajemniczym, a nawet mrocznym nastrojem. TAK NIE

6. Porozmawiajcie o tym, dlaczego Staszek chciał zostać autorem kryminału dla dzieci. Jak się do tego przygotowywał?

a) Jakie cechy i umiejętności powinien mieć pisarz tworzący kryminały?

b) Czy Waszym zdaniem chłopiec je posiadał?

Tworzę

7. Zaprojektuj własny motyw koronki koniakowskiej i go nazwij. Ozdób nim dyplom dla Staszka za zajęcie I miejsca w konkursie literackim na najlepszy kryminał wakacyjny. Zadanie wykonaj na kartce.

8. Napisz krótki tekst o rozwiązaniu zagadki, który mógłby się znaleźć w „Koniakowskiej Gazecie Lokalnej".

Sprawdź, co już umiesz

Wybierz poprawne dokończenie zdania.

O tym, że *Koronkowa robota* Grzegorza Kasdepkego ma cechy kryminału, świadczy

A. humor występujący w utworze.

B. wprowadzenie wielu fikcyjnych postaci.

C. przedstawienie zaginięcia rodziców w górach.

D. opisanie próby kradzieży i wykrycia przestępców.

To już wiesz!

Koronkowa robota

Grzegorz Kasdepke

Elementy świata przedstawionego

Czas akcji

- wakacje

Miejsca wydarzeń

- Polska, okolice Baraniej Góry, Koniaków

Bohaterowie

- **rodzeństwo**: Staszek i Róża

- mama, tata

- pani Maria, pani Lucyna

Lista podejrzanych

1. Drab nr 1 i Drab nr 2
2. Mężczyzna z rogiem pasterskim
3. Nieśmiały motocyklista
4. Nutria i Faja

Język

- **wyrazy z gwary**
  heklować, heknadla

- **nazwy wzorów koronki**
  strupek, żeberko, słupek, fasolka, żabka itd.

Wydarzenia

- z dreszczykiem emocji – zagadka kryminalna

Pojmanie szajki, która chciała ukraść suknie z Muzeum Koronki

Biblioteka zaprasza

ANDRZEJ MALESZKA

MAGICZNE DRZEWO. CZERWONE KRZESŁO

START

SKĄD SIĘ WZIĘŁO CZERWONE KRZESŁO, KTÓRE SPEŁNIA MARZENIA?

JAK MEBEL TRAFIŁ DO MIESZKANIA RODZINY ROSSÓW?

W JAKI SPOSÓB DOSZŁO DO WYJAZDU RODZICÓW TOSI, FILIPA I KUKIEGO?

CO SIĘ STAŁO Z CIOTKĄ MARYLĄ?

DLACZEGO DZIECI ZDECYDOWAŁY SIĘ POJECHAĆ DO KOPENHAGI?

DOKĄD PROWADZIŁ TĘCZOWY MOST?

META

MAGIA, NIEPRAWDOPODOBNE PRZYGODY, WYDARZENIA MROŻĄCE KREW W ŻYŁACH... TA HISTORIA NAPRAWDĘ WCIĄGA! NIE CZEKAJ! ZABAWA GWARANTOWANA!

Magiczne moce czerwonego krzesła

Podczas lekcji:

- zapiszesz przebieg wydarzeń w postaci planu;
- przypomnisz magiczne przedmioty w literaturze i ich role.

Na początek

- Wskaż w swoim otoczeniu przedmiot, który mógłby mieć magiczną moc. Opisz, jak wygląda, jaką moc mógłby posiadać, do czego dałoby się go użyć.

Poznaj autora

Andrzej Maleszka (ur. 1955)

Polski reżyser, scenarzysta i pisarz, twórca wielu sztuk teatralnych i filmów dla młodych widzów. Zdobywca licznych nagród, także zagranicznych. Autor wielu filmów, takich jak *Maszyna zmian* czy cykl *Magiczne drzewo*, oraz sztuk teatralnych, m.in. *Wielkoludów* czy *Mechanicznej Magdaleny*. Jako dziecko lubił oglądać filmy, czytał książki i komiksy, wymyślał i zapisywał różne historie; jego pasją było też fotografowanie.

O lekturze

1. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Czerwone krzesło zyskało czarodziejską moc, ponieważ zostało

A. wrzucone do rzeki.
B. wykonane ze starego dębu.
C. trafione przez piorun podczas burzy.
D. posmarowane klejem w czasie drogi na targ.

2. W jaki sposób krzesło dostało się w ręce Kukiego? Zapisz w zeszycie przebieg tego zdarzenia w postaci planu.

3. Wyjaśnij, co trzeba było zrobić, by krzesło zaczęło czarować.

4. Wymień kilka życzeń wypowiedzianych przez dzieci.

a) Które z nich uważasz za pożyteczne? Powiedz dlaczego.

b) Czy wszystkie życzenia zostały spełnione tak, jak tego oczekiwały dzieci? Podaj negatywne skutki życzeń.

5. Dokończ zdanie.

Kiedy wypowiadasz jakieś życzenie, pamiętaj o...

Tworzę

6. Magiczne przedmioty często pojawiają się w literaturze. Z jakimi utworami kojarzą Ci się te, które przedstawiono poniżej? Który z tych przedmiotów warto byłoby mieć i dlaczego?

7. Wyobraź sobie, że krzesło może spełnić jedno z Twoich życzeń. O co byś je poprosiła / poprosił? Odpowiedź zapisz w zeszycie.

Chcę więcej

Cykl *Magiczne drzewo* składa się z 14 części (obok kilka okładek kolejnych tomów).

- Wskaż okładkę, która wydaje Ci się najbardziej intrygująca i która zachęca Cię do czytania.
- Na podstawie grafiki oceń, jaka może być tematyka tych książek.

▲ Okładki projektu Andrzeja Maleszki

Sprawdź, co już umiesz

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Kuki znalazł czerwone krzesło

A. na moście. **B.** w rzece. **C.** na ulicy. **D.** w samochodzie.

Kiedy nagle znikają rodzice...

Podczas lekcji:

- określisz czas i miejsce wydarzeń;
- uporządkujesz przedstawione wydarzenia;
- wyjaśnisz, z czego wynikały problemy bohaterów.

Na początek

- Porozmawiajcie o tym, co warto zrobić, kiedy w życiu zdarzy się trudna sytuacja. Zapiszcie w zeszytach swoją refleksję na ten temat.

O lekturze

1. Na podstawie poniższych zdjęć określ, w jakich miejscach rozgrywa się historia przedstawiona w utworze.

I

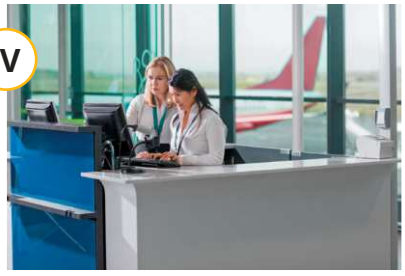
II

III

IV

V

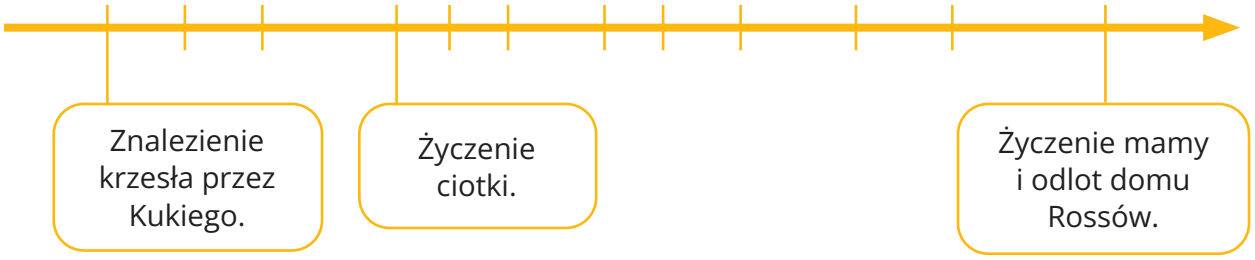
VI

2. Jak myślisz, dlaczego Andrzej Maleszka odwołał się do tak wielu miejsc? Czy – Twoim zdaniem – takie rozwiązanie jest atrakcyjne, czy raczej zbyt skomplikowane i utrudnia czytanie? Odpowiedź wraz z uzasadnieniem zapisz w zeszycie.

3. Wyszukaj w książce Andrzeja Maleszki fragmenty, które określają czas wydarzeń. Spróbuj obliczyć, ile czasu minęło od znalezienia krzesła do dotarcia dzieci na statek w Kopenhadze.

4. Uzupełnij oś czasu kolejnymi informacjami, tak aby powstał ramowy plan wydarzeń. Zadanie wykonaj w zeszycie.

5. Wyjaśnij, co czuły dzieci, kiedy zamieszkały u ciotki Maryli.

6. Dlaczego Tosia, Filip i Kuki wyruszyli do Kopenhagi? Opisz, co do tego doprowadziło.

7. Bohaterowie książki Andrzeja Maleszki, wskazani w ramce, znaleźli się w wielu trudnych sytuacjach. Opowiedz, z czego wynikały ich problemy i jak sobie z nimi poradzili.

dzieci	rodzice	ciotka	Max	Marcelina

8. Tosia, Filip i Kuki przeżyli mnóstwo różnych przygód. Która z nich nauczyła ich najwięcej? Opowiedz o niej.

Tworzę

9. Dzieci po spotkaniu z rodzicami na statku Queen Victoria (czytaj: kłin wiktoria) popłynęły na Karaiby. Skorzystaj z dostępnych źródeł i opisz jedno z miejsc, które zobaczyły podczas rejsu: Galapagos, Togo, Haiti lub Wenezuelę. Znajdź te miejsca na mapie.

Sprawdź, co już umiesz

W czteroosobowych grupach ułóżcie po pięć pytań dotyczących treści książki *Magiczne drzewo*. Następnie wymieńcie się nimi z inną grupą i odpowiedzcie na pytania z otrzymanego zestawu.

Jak wyprawa do Kopenhagi zmieniła bohaterów książki?

Podczas lekcji:

- opowiesz o przemianie postaci z utworu Andrzeja Maleszki;
- przedstawisz dalsze losy bohatera.

Na początek

- Wyobraź sobie, że jesteś jednym z bohaterów książki. Opowiedz o sobie bez podawania imienia w taki sposób, aby koleżanki i koledzy z klasy mogli odgadnąć, jaką postać przedstawiasz.

O lekturze

1. Odgadnij, które osoby z powieści Andrzeja Maleszki zostały przywołane poniżej.

a) Przypomnij, w jakich sytuacjach te postacie się pojawiły.

b) Przyporządkuj każdą postać do grupy bohaterów głównych lub epizodycznych.

	1.	2.	3.	4.
A.	K	D	W	E
B.	A	I	U	L
C.	Z	N	R	M
D.	O	T	K	C

Główny bohater to najważniejsza postać w utworze, a **bohater epizodyczny** – postać marginalna.

Zgadywana litera znajduje się na przecięciu wiersza z zieloną literą i kolumny z cyfrą, np. A1 = K.

- B4, A4, A1, B1, C3, D3, B1
- A1, D1, C2, A2, B3, D3, D2, D1, C3, D3, B1
- D4, B2, D1, D2, D3, B1

2. Przeczytaj wypowiedzi bohaterów książki, a następnie dopasuj je do ich imion. Opowiedz, o jakich cechach świadczą te słowa.

Kuki • Tosia • Filip • Max • Maryla

- *Chcę dostać diament. Największy i najdroższy diament na Ziemi. Ma być wielki i bez skazy. Większy niż wszystkie diamenty świata.*

- *Walnąłem go, bo myślałem, że jest dzieciojadem.*
- *Już ja sobie z nimi poradzę! Przynajmniej nauczą się dyscypliny.*
- *Nie możemy jej tak zostawić. Ona jest za mała.*
- *Rozkazałem, żeby* [...] *mówiła tylko w języku madagaskarskim.*

3. Wymień bohaterów książki, którzy czegoś się nauczyli podczas próby dotarcia na statek Queen Victoria. Wybierz jedną z postaci i opowiedz o jej przemianie.

4. Wyobraź sobie, że spotykasz jednego z bohaterów książki. Zapisz trzy pytania, które chciałabyś / chciałbyś mu zadać.

5. Który z głównych bohaterów jest do Ciebie podobny, a który stanowi Twoje przeciwieństwo? Podaj po trzy cechy każdej postaci z książki, tak aby pokazać, że przypomina Ciebie lub jest inna niż Ty. Przygotuj w zeszycie notatkę na ten temat w formie tabeli.

Tworzę

6. Czego można się nauczyć od bohaterów powieści Andrzeja Maleszki? Odpowiedz w kilku zdaniach. Zwróć uwagę na to, jak się odnosili do innych i w jaki sposób rozwiązywali problemy.

7. Jak mogły się potoczyć losy Maksa Rozmusa lub Marceliny? Opowiedz, jak sobie wyobrażasz dalsze życie któregoś z nich.

8. Przygotuj swoją opinię na temat *Czerwonego krzesła*, którą można by zamieścić na forum czytelniczym poświęconym książce. Twoja wypowiedź powinna liczyć co najmniej sześć zdań.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Rodzice Tosi, Filipa i Kukiego pragnęli przeżyć wspaniałą przygodę, dlatego rodzeństwo musiało zamieszkać z ciotką.	P	F
2.	Przeżycia podczas drogi do Kopenhagi sprawiły, że ciotka Maryla chciała pozostać małą dziewczynką.	P	F

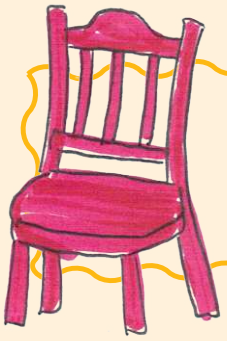
To już wiesz!

Magiczne drzewo. Czerwone krzesło

Andrzej Maleszka

Bohaterowie

- Rossowie: Tośka, Filip, Kuki, rodzice
- ciotka Maryla (Wiki)
- Max Rozmus

= przygody, magia, marzenia

Czas wydarzeń

współczesność

Główny wątek

wyprawa w celu odczarowania rodziców

wydarzenia realistyczne i fantastyczne

Wartości

- humor
- wyobraźnia
- odpowiedzialność
- przyjaźń
- wzajemne wsparcie
- troska o rodzinę

Miejsca wydarzeń

- dom Rossów przy ul. Weneckiej
- dom ciotki Maryli
- lotnisko
- pociąg
- las nad jeziorem
- szpital
- park Tivoli w Kopenhadze
- statek Queen Victoria

Biblioteka zaprasza

AKADEMIA PANA KLEKSA

- Wykwalifikowana kadra
- Program autorski
- Nowatorskie metody
- Nauka oparta na doświadczeniach
- Indywidualne podejście do ucznia
- Pozytywna dyscyplina
- Wycieczki
- Internat, całodobowa opieka i wyżywienie
- Bezpieczny budynek szkoły dostosowany do potrzeb uczniów, w otoczeniu zieleni

Profil absolwenta:
- szczęśliwy
- samodzielny
- pomysłowy
- otwarty

PROJEKTY NA NAJBLIŻSZY ROK SZKOLNY:

- **Koło detektywistyczne:** Kim naprawdę jest pan Ambroży?
- **Wolontariat:** Jak pomóc szpakowi Mateuszowi?
- **Debata:** Czy można było pokrzyżować plany golarza Filipa?

KONTAKT:

ul. Czekoladowa 15
ak.pa.kl.@szpak.pl

ZAPRASZAMY NA DNI OTWARTE

Szczegółowe informacje:

w lekturze

A może by tak polatać?

Podczas lekcji:

- zapoznasz się z opinią na temat lektury i wyrazisz własną;
- porozmawiasz o marzeniach.

Na początek

- Przedstaw swoją opinię na temat *Akademii pana Kleksa*.
  - a) Co Ci się szczególnie podobało w książce Jana Brzechwy?
  - b) Co sprawiło Ci trudność, a co Ci się nie podobało?
- Zapoznaj się z opinią zamieszczoną na jednym z portali czytelniczych, a następnie dokończ podane zdania. Zadanie wykonaj w zeszycie.

zamienmyslowo.pl

Dodany: 2023-09-15 18:25 | Autor: **Patka_OK**

Książka: Akademia pana Kleksa
Brzechwa Jan (właśc. Lesman Jan Wiktor), pseudonim „Szer-Szeń”

***Akademia pana Kleksa*, czyli dlaczego dobrze mieć imię na literę A...**

Jan Brzechwa to autor nie tylko wierszy, których odbiorcami są dzieci, lecz także pełnej humoru i tajemnic książki *Akademia pana Kleksa*. Opowiada ona o Adasiu Niezgódce, który trafia do szkoły prowadzonej przez profesora Ambrożego Kleksa. Wszyscy uczniowie noszą imiona zaczynające się na literę A. (Z wyjątkiem szpaka Mateusza – on jednak nie jest uczniem. A kim jest...? Dowiesz się o tym z jednego z rozdziałów).

Adaś przeżywa wiele wspaniałych przygód, poznaje osobliwe postacie oraz historię Mateusza... Pobyt chłopca w Akademii obfituje w wiele zaskakujących wydarzeń. Jest to jedna z najwspanialszych książek, jakie dotychczas przeczytałam.

Polecam
192 osoby polecają ten tekst.
Podziel się: _ _
Wyświetleń: 31 984
Dodaj komentarz

- a) Książka Jana Brzechwy opowiada o...
- b) Uczniów tej szkoły wyróżnia...
- c) Zdaniem autorki opinii *Akademia pana Kleksa* jest utworem...

Poznaj autora

Jan Brzechwa (1898–1966)

Poeta, autor książek dla dzieci i tekstów kabaretowych, tłumacz, prawnik.

Najbardziej znane utwory Brzechwy to m.in. *Akademia pana Kleksa*, *Tańcowała igła z nitką*, *Kaczka dziwaczka*, *Przygody Pchły Szachrajki*, *Na wyspach Bergamutach*, *Szelmostwa lisa Witalisa*, *Na straganie*, *Pomidor*.

Wiele utworów ilustrował przyjaciel poety — grafik Jan Marcin Szancer.

O lekturze

1. Przeczytaj podany fragment. Co przydarzyło się bohaterowi? Jakie uczucia towarzyszyły mu podczas lotu?

Zawsze wydawało mi się, że latanie jest rzeczą całkiem łatwą i że wystarczy tylko unieść się w powietrze, a już można poszybować wzorem ptaków aż pod samo niebo.

Tymczasem jednak przypuszczenia moje zawiodły mnie zupełnie.

Gdy idąc w ślad pana Kleksa, nabrałem w płuca pewną ilość powietrza i poczułem wewnątrz niezwykłą lekkość, zrozumiałem, że już gotów jestem do lotu. Wydąłem więc policzki i począłem natychmiast się unosić. Ujrzałem pod sobą Akademię pana Kleksa, która oddalała się ode mnie z wielką szybkością, park malał i jakby uciekał w dół, koledzy poczęli gwałtownie się zmniejszać. Gdy tak zupełnie pomimo woli wznosiłem się coraz wyżej, ogarnęło mnie uczucie lęku i postanowiłem jak najprędzej lądować, okazało się jednak, że nie mam najmniejszego pojęcia o kierowaniu sobą w powietrzu. […] Z nastaniem nocy ogarnęła mnie trwoga niedająca się opisać. Dokoła widziałem już tylko gwiazdy. Wreszcie, nie wiedząc kiedy i jak, wyczerpany lotem, płaczem i strachem, zapadłem w głęboki sen.

Jan Brzechwa, *Akademia pana Kleksa* (fragmenty)

2. Opowiedz, jaką przygodę przeżył chłopiec, gdy wylądował.

3. O jakich innych marzeniach możemy przeczytać w lekturze?

4. Wymień elementy świata opisanego przez Jana Brzechwę, które chciałabyś / chciałbyś przenieść z utworu do prawdziwego świata.

Tworzę

5. Na podstawie lektury opowiedz o najzabawniejszej, Twoim zdaniem, przygodzie Adasia.

6. Opisz bohatera, który zrobił na Tobie najgorsze wrażenie. Odwołaj się do lektury.

7. Dlaczego ludzie marzą o lataniu? Zapisz swoje przemyślenia na ten temat.

Chcę więcej

Marzenie o lataniu można spełnić m.in. dzięki urządzeniu pokazanemu na zdjęciu. Chodzi o tunel aerodynamiczny. Korzystają z niego ludzie pragnący oderwać się od ziemi. Jest to możliwe dzięki strumieniowi powietrza, który jest kierowany z odpowiednią prędkością i unosi człowieka.

- Opisz maszynę latającą z przyszłości lub zbuduj jej model z klocków albo innych materiałów.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Przywołana na s. 325 opinia zawiera informacje o tym, co jest treścią lektury.	P	F
2.	Adaś był podekscytowany i ucieszony lotem.	P	F
3.	Przygoda chłopca z lataniem skończyła się jego pobytem na Księżycu.	P	F

Jedyna taka Akademia

Podczas lekcji:

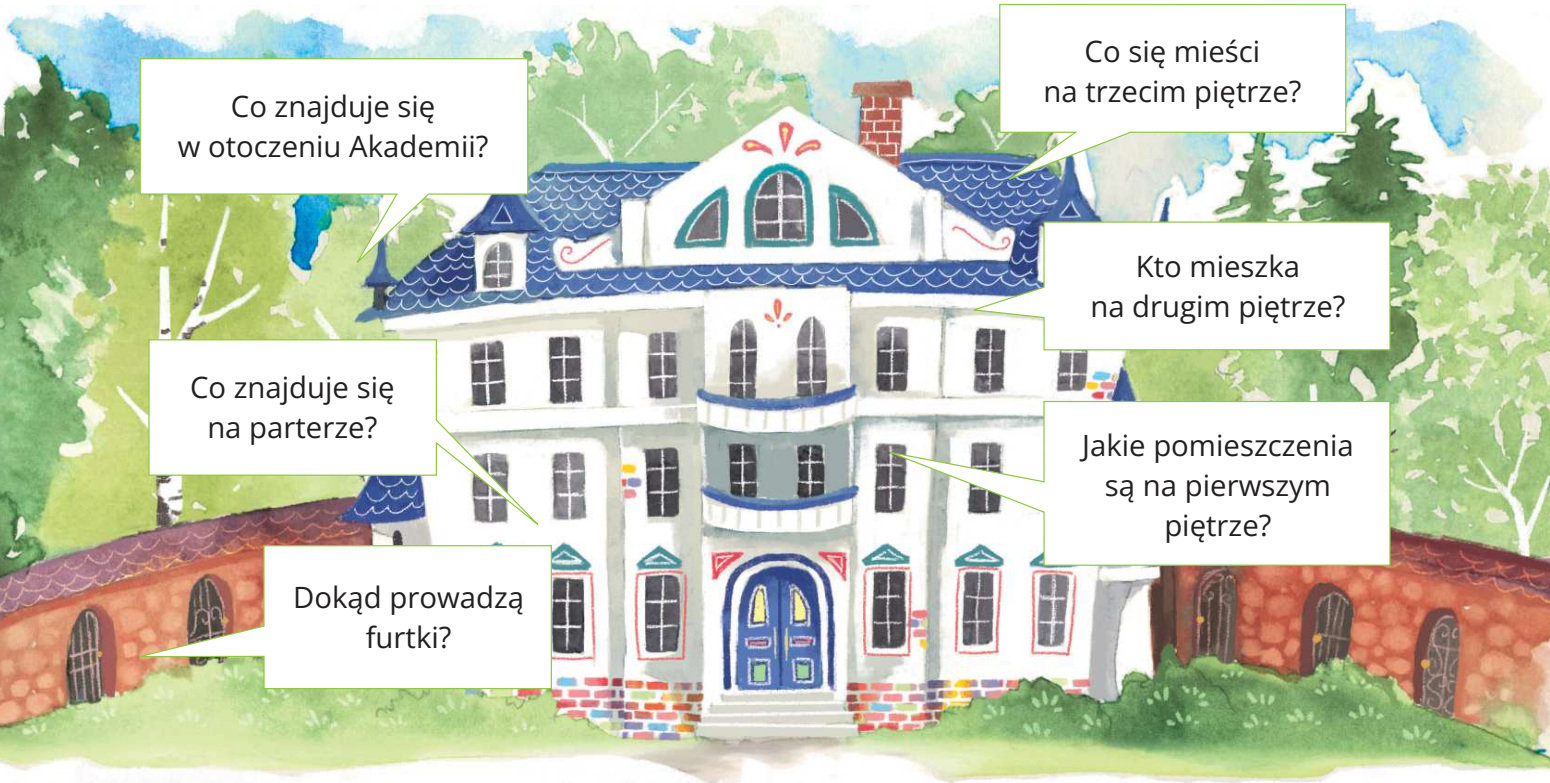
- opowiesz, gdzie się znajdowała i czym się wyróżniała szkoła pana Ambrożego Kleksa;
- wymienisz zasady, jakie panowały w Akademii;
- zaproponujesz, jak mogłyby wyglądać lekcje w Twojej szkole.

Na początek

- Wyjaśnij, dlaczego Adaś Niezgódka trafił do szkoły pana Ambrożego Kleksa.

O lekturze

1. Wyszukaj w lekturze fragment opisujący budynek Akademii i odpowiedz na pytania zamieszczone na rysunku.

2. W którym pomieszczeniu Akademii czułabyś / czułbyś się najlepiej? Dlaczego?

3. Na podstawie przeczytanej lektury określcie zasady obowiązujące w Akademii pana Kleksa. Przedstawcie je na forum klasy. Weźcie pod uwagę:

a) zasady przyjęcia do akademii,

b) plan dnia,

c) strój obowiązujący w szkole,

d) nagrody i kary,

e) posiłki.

4. Obejrzyj ilustracje i podaj nazwy lekcji prowadzonych w Akademii pana Kleksa. Opisz, jak wyglądała nauka tych przedmiotów.

5. Którą z lekcji w szkole Adasia polubiłabyś / polubiłbyś szczególnie? Co Ci się w niej podoba? A jaki jest Twój ulubiony przedmiot w szkole? Dlaczego?

Tworzę

6. Czego chciałabyś / chciałbyś się uczyć w swojej szkole? Podaj propozycje nowych przedmiotów i tematów lekcji.

7. Zaproponuj, jak wyglądałaby Akademia, gdyby chodziły do niej także dziewczynki.

Sprawdź, co już umiesz

Przygotuj się do nagrania filmiku, w którym pokażesz jedną z lekcji w Akademii pana Kleksa. Zapisz tekst, który wypowiesz.

Ach, bo pan Kleks potrafi wszystko! – opisujemy wyjątkowego profesora

Podczas lekcji:

- opowiesz o cechach dobrego nauczyciela;
- na podstawie lektury opiszesz pana Kleksa;
- przedstawisz swoją ulubioną nauczycielkę / swojego ulubionego nauczyciela.

Na początek

- Podaj jak najwięcej słów, którymi można zastąpić wyraz *nauczyciel*.
- Wymień, jakie cechy, Twoim zdaniem, powinien mieć dobry nauczyciel.

O lekturze

1. Powiedz, kto opowiada o panu Kleksie. Jak ten bohater ocenia nauczyciela?

2. Wyszukaj w lekturze fragmenty opisujące wygląd pana Kleksa i na ich podstawie oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Pan Kleks nosi długą siwą brodę.	P	F
2.	Jego twarz jest pełna piegów.	P	F
3.	Pan Kleks ma gęste czarne włosy.	P	F
4.	Ubiera się w spodnie dopasowane do figury.	P	F
5.	Ma oryginalne ubranie w kolorze cytrynowym.	P	F

Należy zapisywać:
- oryginał,
- oryginalny,
- oryginalnie,

mimo że w wymowie nie zawsze słychać głoskę *y*.

3. Wyjaśnij, co miał na myśli pan Kleks, mówiąc: *Pamiętajcie chłopcy* [...], *że nie będę was uczył ani tabliczki mnożenia*, *ani gramatyki*, *ani kaligrafii*, *ani tych wszystkich nauk*, *które są zazwyczaj wykładane w szkołach*. *Ja wam po prostu pootwieram głowy i naleję do nich oleju*. Co oznacza zwrot: *mieć olej w głowie*? Na czym powinno polegać nalewanie uczniom oleju do głowy?

4. Wymień umiejętności pana Ambrożego. Jak myślisz, czy takie uzdolnienia przydałyby się Twoim nauczycielom? Do czego mogliby je wykorzystać?

5. Czy pana Kleksa można nazwać dobrym nauczycielem? Uzasadnij odpowiedź.

Tworzę

6. Opisz swoją ulubioną nauczycielkę / swojego ulubionego nauczyciela. Skorzystaj z podpowiedzi na planszy. Pamiętaj o akapitach i starannym piśmie.

1. Imię i nazwisko
2. Przedmiot, którego uczy
3. Sylwetka, wzrost
4. Fryzura, twarz
5. Strój
6. Umiejętności
7. Relacje z uczniami
8. Inne informacje oraz ciekawostki o przedstawianej osobie
9. Opinia na jej temat

Piszę i mówię poprawnie

Przeczytaj, co oznaczają poniższe skróty.

im. – imienia ul. – ulica nr – numer

Ważne! Po skrócie **nr** (czyli numer) nie stawiamy kropki!

▶ Do jakiej szkoły uczęszczasz? Zapisz poprawnie jej nazwę w zeszycie.

Sprawdź, co już umiesz

Jakie pytania zadałabyś / zadałbyś panu Kleksowi? Wymyśl cztery i zadaj je koleżance / koledze z ławki. Poproś o udzielenie odpowiedzi zgodnych z treścią lektury.

Nie jestem zwykłym szpakiem

Podczas lekcji:

- ułożysz wydarzenia w kolejności chronologicznej;
- opowiesz o losach Mateusza.

Na początek

- Przeczytaj tekst. Odgadnij brakujące cząstki wyrazów.

Nie estem ykłym akiem, ale ynem óla mienionym w aka.

a) Kto jest autorem tych słów?

b) Co go wyróżniało?

O lekturze

1. Które zdanie najlepiej ukazuje Mateusza – towarzysza pana Kleksa? Wskaż poprawną odpowiedź.

A. Mateusz był dawnym uczniem Akademii pana Kleksa, został nauczycielem geografii.

B. Mateusz potrafił mówić, gdyż w przeszłości został przemieniony w ptaka.

C. Mateusz był mechanicznym ptakiem skonstruowanym przez pana Kleksa.

D. Mateusz odwiedzał Akademię tylko wyjątkowo, ponieważ był królem ptaków.

2. Opisz szpaka Mateusza.

a) Określ, co robił w szkole.

b) Podaj, gdzie mieszkał.

c) Wymień cechy jego charakteru.

3. Wyjaśnij, jak Adaś namówił Mateusza, żeby opowiedział mu historię swojego życia.

4. Dokończ zdanie: *Opowieść szpaka była...* Skorzystaj z wybranych określeń.

zabawna • przerażająca • smutna • pouczająca • nudna • ciekawa • mrożąca krew w żyłach • wzruszająca • żartobliwa • tajemnicza • skomplikowana • pogodna

5. Opowiedz o wydarzeniu z życia Mateusza, które szczególnie zapadło Ci w pamięć.

6. Wyjaśnij, jaki związek mają elementy pokazane na ilustracjach z historią Mateusza.

7. Dobierzcie się w pary i uporządkujcie wydarzenia, tak aby zachować kolejność chronologiczną. Zadanie wykonajcie w zeszytach.

- Przybycie doktora Paj-Chi-Wo.
- Szczęśliwe życie księcia na dworze ojca.
- Napaść wilków.
- Choroba następcy tronu.
- Zakaz ojca.
- Czapka bogdychanów darem dla księcia.
- Nabycie niezwykłego ptaka przez pana Kleksa.
- Zabicie przez Mateusza króla wilków podczas tajemnej wyprawy.
- Zamiana Mateusza w szpaka.

Chronologiczny – zgodny z kolejnością, w jakiej występuje.

8. Wypisz trzy sytuacje z życia Mateusza (królewicza i szpaka) przedstawione w Akademii pana Kleksa. Do każdej dopasuj emocję, którą mógł wtedy odczuwać bohater (np. strach, radość, wstyd, zaskoczenie), i krótko wyjaśnij, dlaczego tak mógł się czuć.

- Wydarzenie: ?
- Emocja: ?
- Uzasadnienie: ?

9. Dobierzcie się w pary i odegrajcie scenki, w których jedno z Was wcieli się w dziennikarza, a drugie w Mateusza. Porozmawiajcie o tym, czego bohater się obawia, co sprawia mu radość, z czego jest dumny, co czuje wobec pana Kleksa.

10. Przypomnij, co najbardziej zaskoczyło Adasia, gdy Akademia zaczęła znikać.

Tworzę

11. Napisz, jakie mogły być dalsze losy guzika, w który zamienił się pan Kleks.

Doświadczenie edukacyjne

12. Wykonajcie proste kukiełki i odegrajcie historię Mateusza. Możecie posługiwać się własnym tekstem.

13. Przygotuj zabawną lub przerażającą zakładkę do lektury. Wykorzystaj na niej motyw związany z postacią Mateusza.

Chcę więcej

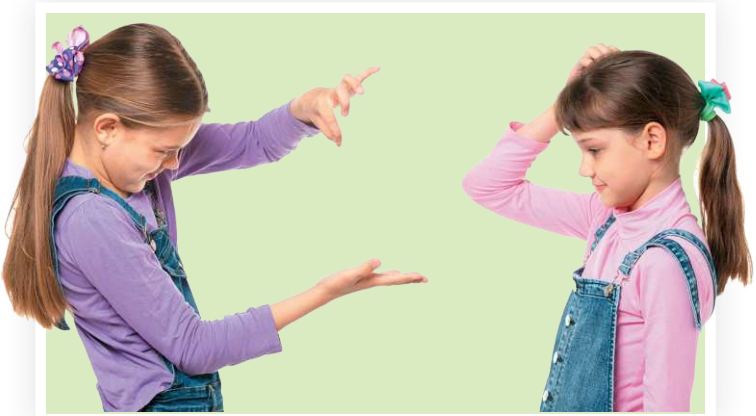
W Łowiczu znajduje się Muzeum Guzików, najmniejsze muzeum w Europie. Jego siedzibą jest... XIX-wieczny kuferek. Zbiory liczą ponad 4 tysiące eksponatów. Można tu znaleźć m.in. guziki św. Jana Pawła II, polskich noblistów: Czesława Miłosza i Wisławy Szymborskiej, oraz tenisistki Agnieszki Radwańskiej.

- Przygotuj plakat reklamujący Muzeum Guzików. Umieść na nim informację o godzinach otwarcia i eksponatach.

Sprawdź, co już umiesz

Zagrajcie w kalambury związane z historią Mateusza. Przedstawcie koleżankom i kolegom z klasy kilka scenek do odgadnięcia.

To już wiesz!

Akademia pana Kleksa

Jan Brzechwa

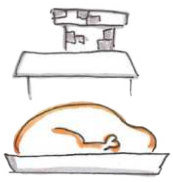
Bohaterowie

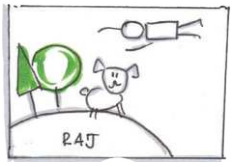
Mateusz
- książę zamieniony w szpaka

golarz Filip
i jego synowie

Ambroży Kleks
- właściciel Akademii
- wchodzi przez komin
- ogląda sny
- powiększa jedzenie
- wysyła oko w kosmos

Adam Niezgódka

+ inni chłopcy,
których imiona zaczynały się na literę A,
łącznie 24 uczniów

Przedmioty szkolne

Zapraszamy Cię do udziału w
SŁODKIEJ PRZYGODZIE!
POZNASZ NIEZWYKŁEGO WILLY'EGO WONKĘ I JEGO MAŁYCH POMOCNIKÓW – UMPA-LUMPASÓW.
DOWIESZ SIĘ, KTO MIAŁ SZCZĘŚCIE ODWIEDZIĆ FABRYKĘ MARZEŃ.
ZOBACZYSZ, CO SIĘ KRYJE W TYM NIEZWYKŁYM MIEJSCU.
POZNASZ WARTOŚĆ DOBROCI I SIŁĘ WYOBRAŹNI.
NIE ZWLEKAJ – JUŻ DZIŚ DAJ SIĘ ZABRAĆ W NIEZAPOMNIANĄ PODRÓŻ!
NIECH TWOJA WYOBRAŹNIA PŁYNIE JAK CZEKOLADOWA RZEKA!
A czekolada to dopiero początek przygody…

Poznajmy Willy'ego Wonkę

Podczas lekcji:

- omówisz, kim był i czym się zajmował Willy Wonka;
- przeanalizujesz zachowanie bohatera w różnych sytuacjach;
- napiszesz list w imieniu Charliego na temat właściciela fabryki.

Na początek

- Przeczytajcie wiadomość, którą zostawił dla Was Willy Wonka.

> Drogie Uczennice i Drodzy Uczniowie!
> Jeśli macie w sobie ciekawość, wyobraźnię i odwagę, wkrótce poznacie najdziwniejszego człowieka na świecie. Najpierw jednak musicie rozwiązać rebus.
> Willy Wonka

2 x ~~KA~~ + E + ~~LEDZY~~ +

- Wyjaśnij, dlaczego bohater zaszyfrował właśnie takie hasło.

Poznaj autora

Roald Dahl[1] (1916–1990)

Brytyjski pisarz i autor scenariuszy, pochodzący z rodziny norweskich imigrantów. Podczas II wojny światowej służył w wojsku jako pilot. Po wojnie rozpoczął karierę pisarza, najpierw tworząc opowiadania dla dorosłych, a następnie książki dla dzieci. Do jego najbardziej znanych powieści należą: *Charlie i fabryka czekolady*, *Matylda*, *James i olbrzymia brzoskwinia* oraz *Czarownice*. Książki Dahla łączą humor, fantazję i morał. Często ukazują dzieci jako mądrzejsze i odważniejsze od dorosłych.

[1] czytaj: rual dal

O lekturze

1. Przedstaw pana Wonkę. Sformułuj 3–4-zdaniową wypowiedź zaczynającą się od słów: *Willy Wonka jest...*

a) Jak wyglądał pan Wonka? Jakie są charakterystyczne elementy jego stroju?

b) Narrator stwierdza, że pan Wonka przypomina mu wiewiórkę. Jakie cechy bohatera pozwalają na taką ocenę?

c) Jak sądzisz, dlaczego właściciel fabryki unikał pokazywania się publicznie?

2. Wyjaśnij, z jakich powodów pan Wonka ukrył w swoich czekoladach pięć Złotych Losów. Dlaczego były one przeznaczone tylko dla dzieci?

3. Opowiedz o wynalazkach Willy'ego Wonki. Na czym polegała ich niezwykłość?

4. Porozmawiajcie o tym, jak pan Wonka reaguje na zachowanie dzieci w jego fabryce. Jest zły, spokojny, rozbawiony? Próbuje im pomóc czy raczej pozwala, by same doświadczyły skutków swojego zachowania? Co ważnego chce im przekazać?

Tworzę

5. Przygotuj opis nowego wynalazku pana Wonki – słodyczy, których nikt wcześniej nie wymyślił.

a) Nadaj tym słodyczom nazwę.

b) Opisz ich wygląd, smak i magiczne właściwości.

c) Dodaj ostrzeżenie, dla kogo nie są przeznaczone.

6. W imieniu Charliego napisz list do rodziców i dziadków, w którym opowiesz o swoich wrażeniach na temat Willy'ego Wonki. Podaj cechy zarówno wyglądu zewnętrznego, jak i charakteru właściciela fabryki. Odwołaj się do konkretnych przykładów z lektury.

Sprawdź, co już umiesz

Wybierz z ramki określenia, które pasują do Willy'ego Wonki, a następnie ułóż z nimi zdania, tak aby powstała spójna wypowiedź o bohaterze. Zapisz ją w zeszycie.

pomysłowy • odtwórczy • kreatywny • bierny • odważny w myśleniu • leniwy • o nieograniczonej wyobraźni

Wizyta w fabryce marzeń

Podczas lekcji:

- opiszesz pomieszczenia w fabryce Willy'ego Wonki;
- stworzysz własny opis niezwykłego miejsca – swojej fabryki marzeń.

Na początek

- Wyszukaj w wybranych źródłach informacje o tym, jak produkuje się czekoladę. Opowiedz w klasie, jak wygląda ten proces. Możesz wykorzystać poniższą ilustrację.

- Czym różni się sposób wytwarzania czekolady opisany w lekturze od tego, jak wygląda on w rzeczywistości?

O lekturze

1. Wyszukaj w lekturze informacje o fabryce Willy'ego Wonki, a następnie zapisz swoje ustalenia w tabeli. Zadanie wykonaj w zeszycie.

Fabryka czekolady		
Jak wygląda to miejsce? Z jakich pomieszczeń się składa?	Jakie zapachy można tam poczuć? Jakie kolory zobaczyć? Jakie dźwięki można usłyszeć?	Co sprawia, że to miejsce wydaje się magiczne?
?	?	?

2. Wybierz poprawne dokończenie zdania.

Pan Wonka zwolnił wszystkich pracowników, ponieważ

A. po zainstalowaniu maszyn już ich nie potrzebował.

B. niektórzy robotnicy wykradali jego receptury.

C. postanowił na jakiś czas zamknąć fabrykę.

D. zależało mu na oszczędnościach.

3. Kim pan Wonka zastąpił zwolnionych pracowników? Opowiedz o tych istotach.

4. Gdybyś miała / miał możliwość otrzymania biletu do fabryki czekolady i zwiedzenia jej z innymi dziećmi z lektury, czy skorzystałabyś / skorzystałbyś z tej okazji? Wyjaśnij dlaczego. Swoją odpowiedź zapisz w zeszycie.

Tworzę

5. W 3–4-osobowych grupach zaprojektujcie własną fabrykę marzeń. Może to być np. fabryka snów, fabryka zabawek, fabryka dobrej energii.

a) Narysujcie wnętrze tej fabryki, a następnie przygotujcie jej opis. Użyjcie wyrazów i zwrotów, które dotyczą zmysłów – określcie, co w Waszej fabryce widać, słychać i czuć.

b) Zaprojektujcie bilet do Waszej fabryki.

6. Wyobraź sobie, że redagujesz stronę internetową swojej szkoły. Twoim zadaniem jest przeprowadzenie wywiadu z wyjątkową osobą. Wybierasz twórcę fabryki czekolady – Willy'ego Wonkę. Przygotuj rozmowę z bohaterem na temat jego fabryki. Uwzględnij treść książki. Możesz wykorzystać poniższe pytania.

- Skąd pomysł na wybór tej właśnie branży?
- Dzięki czemu fabryka tak świetnie funkcjonuje?
- Kto pomagał Panu w projektowaniu tego miejsca?
- Jak wygląda dzień pracy w fabryce?
- Za co ceni Pan swoich pracowników?

Sprawdź, co już umiesz

Wybierz jedno pomieszczenie fabryki (np. dział produkcji czekolady, dział wynalazków, dział czekolady telewizyjnej) i opisz je w 4–6 zdaniach. W opisie użyj trzech epitetów i jednego porównania.

Goście w fabryce czekolady

Podczas lekcji:

- opowiesz o przyczynach wielkiego zainteresowania Złotymi Losami;
- przedstawisz dzieci, które odwiedziły fabrykę;
- ocenisz zachowanie każdego z nich.

Na początek

- Z czym kojarzy Ci się czekolada? Zapisz kilka propozycji, a następnie porównaj je z odpowiedziami koleżanek i kolegów.

O lekturze

1. Wyjaśnij, dlaczego Złote Losy ukryte przez Willy'ego Wonkę wzbudziły aż tak wielkie zainteresowanie.

2. Przypomnij panu Wonce, w jaki sposób dzieci trafiły do jego fabryki. Dopasuj imię bohatera do właściwej ilustracji.

Augustus Gloop (czytaj: ogastus glup)	**Violet Beauregarde** (czytaj: wajlet borgard)	**Charlie Bucket** (czytaj: czarli baket)	**Veruca Salt** (czytaj: weruka solt)	**Mike Teavee** (czytaj: majk tiwi)

3. Podzielcie się na pięć grup. Przygotujcie kartę postaci dotyczącą wybranego bohatera. Kartę uzupełnijcie odpowiedziami na poniższe pytania.

- Kim jest ta postać?
- Co ją wyróżnia?
- W jaki sposób zachowywała się w fabryce?
- Co się z tą postacią na końcu stało?

4. W ramce są podane nazwy zalet i wad bohaterów, których autor ukazał w tekście. Przyporządkuj te cechy do każdego z dzieci.

łakomstwo • arogancja • brak wyobraźni • skromność • zarozumiałość

5. Na podstawie zebranych informacji oraz znajomości lektury odpowiedz pełnymi zdaniami na poniższe pytania.

a) Co łączy wszystkie dzieci, które zniknęły z fabryki?

b) Czy Willy Wonka był sprawiedliwy wobec swoich gości?

c) Co wyróżniało Charliego wśród zaproszonych dzieci?

6. Małym gościom towarzyszyli w fabryce także dorośli. Opowiedz, jak się zachowywali. Jaki mieli wpływ na postawę dzieci?

7. Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że nie każdy, kto ma szczęście, potrafi je dobrze wykorzystać? Uzasadnij swoje stanowisko, odnosząc się do do treści lektury.

Tworzę

8. Wciel się w wybrane dziecko, które wróciło z fabryki, i napisz o swojej przemianie.

9. Wyobraź sobie, że i do Ciebie uśmiechnęło się szczęście – razem z bohaterami odwiedzisz fabrykę czekolady. Napisz krótką historię o tym, jak udało Ci się zdobyć Złoty Los.

Sprawdź, co już umiesz

Dokończ zdania i zapisz je w zeszycie.

- Najlepszym gościem właściciela fabryki okazał się..., który...
- Nie chciałabym / nie chciałbym zachowywać się jak..., ponieważ...
- Dzięki Willy'emu Wonce wiem, że...

To już wiesz!

Charlie i fabryka czekolady

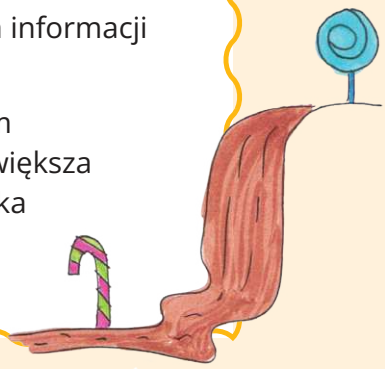
Roald Dahl

Czas i miejsce akcji

- brak dokładnych informacji
- XX wiek
- miasto, w którym znajduje się największa na świecie fabryka czekolady

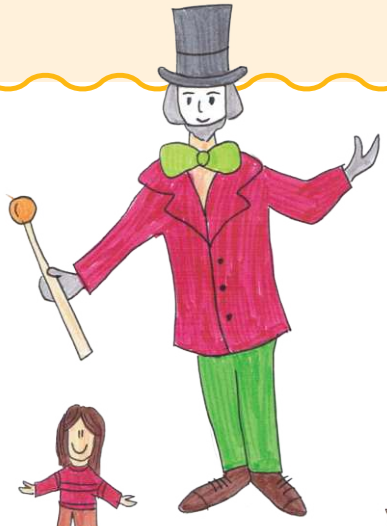

Książka uczy, że warto:

- zawsze mieć nadzieję
- kierować się wyobraźnią
- być skromnym i uczciwym
- szanować innych

Postacie

Willy Wonka tajemniczy właściciel fabryki

Umpa-Lumpasy pracownicy fabryki

Mike Teavee

DZIECI, KTÓRE ZDOBYŁY ZŁOTE LOSY

Violet Beauregarde

Charlie Bucket

Augustus Gloop

Veruca Salt

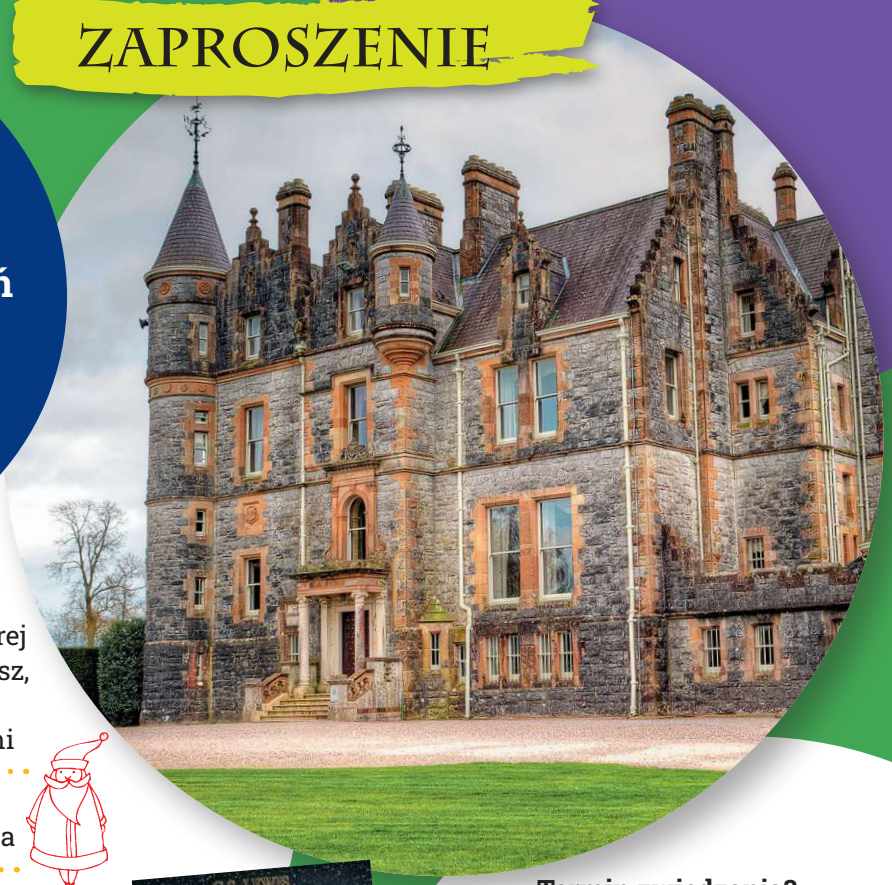

Clive Staples Lewis

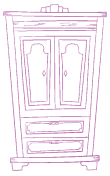
Opowieści z Narnii
Lew, Czarownica i stara szafa

ZAPROSZENIE

Zachęcamy wszystkich miłośników mocnych wrażeń do zwiedzania tajemniczego domu profesora Kirke'a!

Tylko u nas:

zajrzysz do starej szafy i zobaczysz, co się kryje za jej drzwiami

spotkasz Świętego Mikołaja

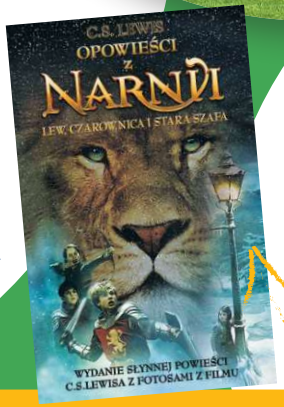
zjesz świeżą rybkę w towarzystwie państwa Bobrów

spróbujesz dogonić Białego Jelenia

poznasz władców niezwykłej krainy – Narnii

Termin zwiedzania?
Kiedy tylko zechcesz!
Jak do nas trafić?
Wypożycz książkę ***Opowieści z Narnii. Lew, Czarownica i stara szafa***
Zacznij czytać, a od razu znajdziesz się na miejscu!

TO TU

Zapraszają bohaterowie lektury!!!

Ryzykowne zabawy, czyli o konsekwencjach wejścia do szafy

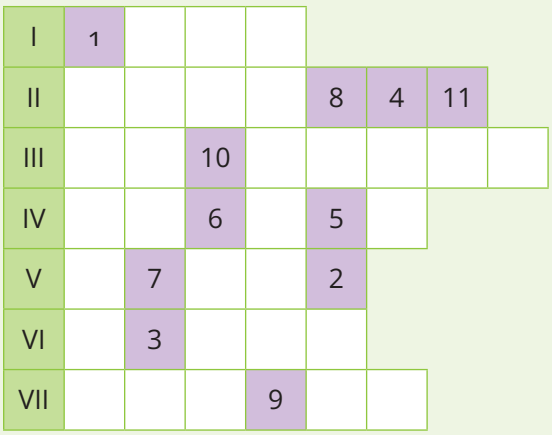

Podczas lekcji:

- wyjaśnisz, jak bohaterowie znaleźli się w starym domu;
- opiszesz domostwo starego profesora;
- podasz, w jakich światach rozgrywają się wydarzenia.

Na początek

- Odgadnij hasła. Litery z zaznaczonych pól utworzą rozwiązanie diagramu.

I Pan Tumnus.
II Okazał się nim Edmund.
III Gospodyni profesora.
IV Dzieci tam mieszkały przed przyjazdem na wieś.
V Zdrobnienie imienia starszej z sióstr Pevensie (czytaj: pewenzi).
VI Jego pojawienie się poprzedziło nastanie wiosny.
VII Biała Czarownica zmieniała w nie swoich wrogów.

- Czy słowo będące rozwiązaniem diagramu może być określeniem lektury *Opowieści z Narnii*? Uzasadnij odpowiedź. Podaj dwa synonimy odgadniętego wyrazu.

Poznaj autora

Clive Staples Lewis[1] (1898–1963)

Brytyjski pisarz, wykładowca literatury angielskiej na uniwersytecie w Oksfordzie. W młodości lubił czytać, uczył się też języków obcych: francuskiego, niemieckiego i włoskiego. Z pasją czytał legendy i mity ludów dalekiej Północy. Zasłynął jako autor cyklu siedmiu powieści pt. *Opowieści z Narnii*. Pierwsza część: *Lew, Czarownica i stara szafa*, wydana w roku 1950, została przetłumaczona na ponad 40 języków. Lewis w swoich utworach nawiązywał do motywów chrześcijańskich.

1 czytaj: klajw stejpls luis

O lekturze

1. Przeczytaj fragmenty lektury *Lew, Czarownica i stara szafa*. Opowiedz o zdarzeniach poprzedzających tę historię. Dlaczego rodzeństwo zamieszkało w domu profesora? Jak spędzało czas w nowym miejscu?

Wkrótce potem dotarli do prawie pustego pokoju, w którym stała stara szafa z dużym lustrem w drzwiach. Nie było tu nic więcej, jeśli nie liczyć stojącej na parapecie pustej butelki z niebieskiego szkła.

– Tu nic nie ma! – stwierdził Piotr i wszyscy poszli dalej. Wszyscy – oprócz Łucji, która pomyślała sobie, że warto by na wszelki wypadek sprawdzić, czy drzwi szafy nie dadzą się otworzyć, choć była prawie pewna, że będą zamknięte. Ku jej zdumieniu otworzyły się z łatwością, a na podłogę wypadły dwie kulki naftaliny.

Kiedy zajrzała do środka, zobaczyła rząd wiszących płaszczy. Były to przeważnie futra, a trzeba wam wiedzieć, że dla Łucji nie było nic milszego nad zapach i dotyk futer. Nie wahając się ani chwili, weszła do szafy i zanurzyła się w futrach, z rozkoszą wtulając w nie twarz. Oczywiście nie zapomniała o pozostawieniu otwartych drzwi, ponieważ wiedziała, że to bardzo głupio przypadkowo zamknąć się w szafie. Postąpiła krok czy dwa w głąb i stwierdziła, że wewnątrz jest jeszcze drugi rząd płaszczy. […] Nagle zauważyła, że coś skrzypi pod jej nogami. „To chyba kulki naftaliny", pomyślała i schyliła się, chcąc namacać je ręką. Ale zamiast twardego i gładkiego drewna podłogi wyczuła coś miękkiego, sypkiego i zimnego.

– To bardzo dziwne – powiedziała do siebie i zrobiła jeszcze krok lub dwa. […] W chwilę później zdała sobie sprawę, że stoi pośrodku lasu, jest noc, a pod nogami ma najprawdziwszy śnieg, którego płatki wirują w powietrzu.

Clive Staples Lewis, *Lew, Czarownica i stara szafa* (fragmenty)

2. Wybierz poprawne dokończenie zdania.

Z fragmentu wynika, że Łucja była

A. bojaźliwa i nieśmiała.

B. ciekawska i przezorna.

C. nieostrożna i odważna.

D. niecierpliwa i spontaniczna.

3. Opowiedz, jak wyglądał pokój, do którego weszły dzieci. Na podstawie treści całej lektury opisz wygląd domu profesora.

4. Wskaż właściwą odpowiedź.

Ile razy Łucja przekroczyła próg szafy? Odwołaj się do znajomości całego utworu.

A. Jeden raz.

B. Dwa razy.

C. Trzy razy.

D. Cztery razy.

5. Co skrywało wnętrze mebla? Wymień wszystko, na co natknęła się tam Łucja.

6. Wymień imiona czworga rodzeństwa. Zapisz je w kolejności alfabetycznej.

7. Odszyfruj napisy widoczne w lustrze wiszącym na drzwiach starej szafy, a następnie dopasuj je do bohaterów. Kto i kiedy użył tych określeń?

8. Określ czas i miejsce wydarzeń z lektury, wymień bohaterów. Notatkę w formie tabeli zapisz w zeszycie. Uwzględnij w niej istnienie dwóch światów. Zaznacz, w którym z nich czas biegnie szybciej.

	Miejsce akcji	Czas akcji	Bohaterowie
świat realistyczny	?	?	?
świat fantastyczny	?	?	?

9. Na podstawie właściwości świata przedstawionego wskaż utwory, których cechy można zauważyć w *Opowieściach z Narnii*. Wybierz odpowiednie terminy z ramki.

baśń • hymn • legenda • list

10. W każdym rzędzie wskaż jeden element nawiązujący do wydarzeń przedstawionych w lekturze. Przywołaj sytuację, w której dana rzecz pojawia się w treści książki.

I			
II			
III			
IV			

Tworzę

11. Wykonaj dowolną techniką plastyczną projekt przejścia ze świata realistycznego do fantastycznego. Wymyśl inny sposób niż za pomocą przedstawionej w utworze szafy.

Chcę więcej

Na podstawie książki *Lew, Czarownica i stara szafa* powstał film pod tym samym tytułem.

- Obejrzyj ekranizację lektury. Czy Twoim zdaniem wiernie oddaje wydarzenia z powieści?

Ekranizacja – przedstawienie utworu literackiego w wersji filmowej.

▲ *Opowieści z Narnii. Lew, Czarownica i stara szafa*, reż. Andrew (czytaj: endrju) Adamson, 2005

Sprawdź, co już umiesz

Przygotuj quiz z pytaniami nawiązującymi do treści pierwszego tomu *Opowieści z Narnii*. Z koleżanką lub kolegą z ławki zadawajcie sobie na przemian pytania i odpowiadajcie na nie.

Jak nie zbłądzić w Narnii?

Podczas lekcji:

- przedstawisz najważniejsze informacje dotyczące dziejów i wyglądu Narnii jej mieszkańców oraz panujących tam zwyczajów;
- przygotujesz „lekturę w pudełku” i zaprezentujesz ją klasie.

Na początek

- Podaj znane Ci z literatury lub filmu przykłady przenoszenia się bohaterów do innego świata. Opowiedz, w jaki sposób się tam dostawali.

O lekturze

1. Przypomnij, jak można się dostać do Narnii. W jakich okolicznościach trafiają do niej bohaterowie?

2. Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej.

powrót Aslana i nastanie wiosny • czasy wiecznej zimy • odejście Aslana • koronacja rodzeństwa • ustanowienie Prawa Narnii przez Władcę-Zza-Morza • przejęcie rządów przez Białą Czarownicę • wielka bitwa

a) Zapisz na osi czasu historię baśniowej krainy. Zadanie wykonaj w zeszycie.

b) Czy taką samą kolejność zdarzeń zastosowano w powieści? Podkreśl na osi te wydarzenia, które zostały ukazane z wykorzystaniem retrospekcji. Czemu służy w powieści takie przedstawienie historii?

Retrospekcja – przywołanie w utworze wcześniejszych wydarzeń, które są istotne dla głównej akcji.

3. Wybierz poprawną odpowiedź.

Co stanowiło punkt orientacyjny dla przybyszów z realnego świata?

A. Latarnia w lesie.

B. Tama pana Bobra.

C. Kamienny Stół.

D. Pieczara fauna.

4. Zdecyduj, które z poniższych przedmiotów mogłyby się przydać w Narnii. Uzasadnij wybór.

5. Podaj nazwy istot zamieszkujących czarodziejską krainę. Wskaż, kogo należy się wystrzegać, a kto ma pokojowe zamiary.

? – doskonale powozi saniami, odznacza się niewielkim wzrostem
? – jest szefem tajnej policji, jego bronią są ostre kły
? – podaruje każdemu obdarowanemu to, czego on potrzebuje
? – jeśli nie zapomni, zabierze na spacer maszynę do szycia
? – w wolnych chwilach gra na flecie
? – generał mający końskie kopyta
? – może pomylić kogoś z chusteczką
? – nie pożałuje ptasiego mleczka
? – na dźwięk jego imienia wszyscy poważnieją

6. Jak w roli przewodników sprawdziliby się państwo Bobrowie, lis i drozd? Przywołaj sytuacje z lektury mówiące o tym, którzy bohaterowie i w jakich okolicznościach mogli liczyć na pomoc tych postaci.

Tworzę

7. Po jakich częściach Narnii warto byłoby oprowadzić turystów? Zabaw się w pilota wycieczki i krótko opowiedz o wskazanych miejscach. Wykorzystaj podane słownictwo i informacje z lektury.

To miejsce jest... • W środku możemy podziwiać... • Spotkali się tu... • W tym miejscu doszło do... • To właśnie tu bohaterowie... • Warto zwrócić uwagę na... • Ciekawa historia wiąże się z...

zamek Białej Czarownicy

tama pana Bobra

las z latarnią

Kamienny Stół

pieczara pana Tumnusa

zamek Ker-Paravel

8. Na co należy uważać w Narnii? Przygotuj listę ostrzeżeń. Wypowiedzenia zapisz w formie zdań rozkazujących.

9. Wyobraź sobie, że jesteś w zamku Białej Czarownicy. Opisz komnatę, którą zajmowała królowa.

Sprawdź, co już umiesz

Przygotuj niewielkie pudełko (np. po butach) i wypełnij je co najmniej dziesięcioma gotowymi lub wykonanymi przez Ciebie przedmiotami, które są kluczowe dla lektury. Mogą to być figurki bohaterów, rekwizyty związane z ważnymi wydarzeniami, rysunki , wycięte z gazet zdjęcia. Wyjaśnij swoim koleżankom i kolegom, dlaczego te rzeczy znalazły się w Twojej pracy.

Siły dobra i zła w *Opowieściach z Narnii*

Podczas lekcji:

- przedstawisz bohaterów lektury, którzy reprezentowali dobro i zło;
- opiszesz Białą Czarownicę.

Na początek

- Podaj formy wyrazów *dobro* i *zło* we wskazanych przypadkach. W razie potrzeby skorzystaj ze słownika.

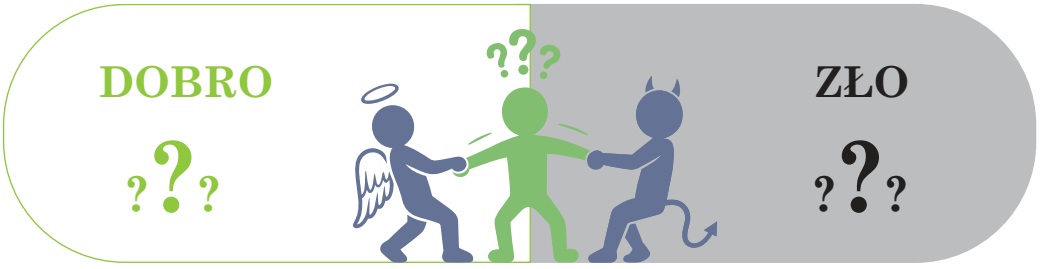
M.	dobro	M.	zło
C.	?	C.	?
B.	?	B.	?
Ms.	?	Ms.	?

O lekturze

1. Jaka atmosfera panowała w Narnii, gdy trafiło tam rodzeństwo Pevensie? Uzupełnij notatkę.

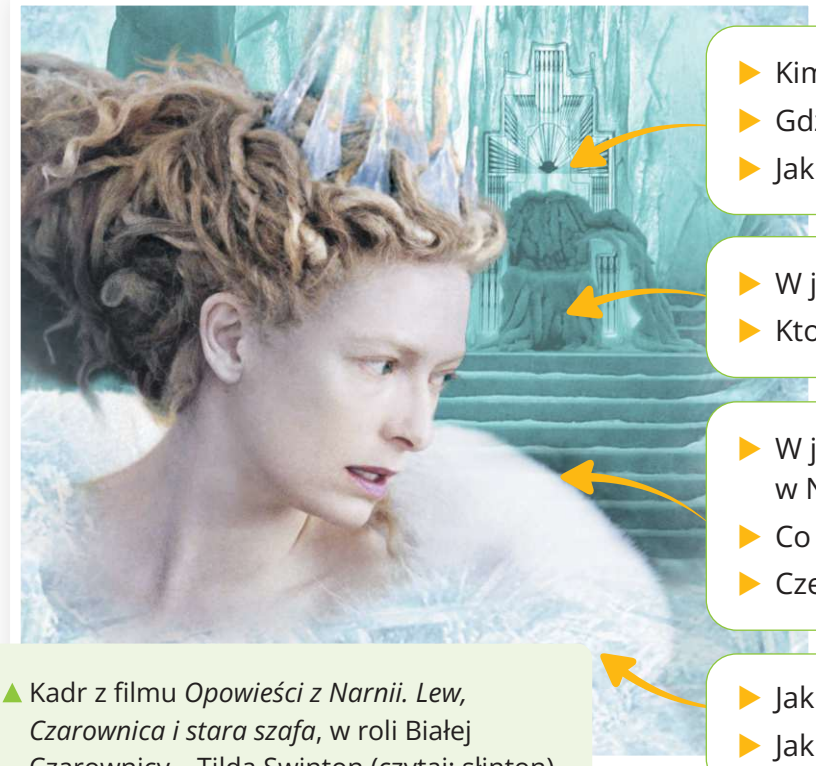
Gdy rodzeństwo trafia do Narnii, władzę w krainie sprawuje (*kto*?). Panuje tam (*jaka pora roku*?). Nikt nie świętuje (*czego*?). Mieszkańcy czują się (*jak*?). Nie wolno im (*czego*?). Za niestosowanie się do narzuconych zasad grozi (*co*?). Wszyscy z niecierpliwością oczekują przybycia (*kogo*?).

2. Wymień bohaterów stojących po stronie dobra i tych, którzy reprezentowali zło. Czyje imiona umieścisz pośrodku? Opowiedz, w jaki sposób nastąpiła przemiana tych postaci.

3. Dlaczego niektórzy mieszkańcy Narnii przeszli na stronę zła?

4. Zbierz informacje o Białej Czarownicy. Odpowiedz na pytania.

▲ Kadr z filmu *Opowieści z Narnii. Lew, Czarownica i stara szafa*, w roli Białej Czarownicy – Tilda Swinton (czytaj: słinton)

- Kim jest?
- Gdzie mieszka?
- Jak wygląda?

- W jaki sposób się przemieszcza?
- Kto jej towarzyszy?

- W jaki sposób zdobyła władzę w Narnii?
- Co jest jej celem?
- Czego się boi?

- Jakie umiejętności posiada?
- Jak je wykorzystuje?

5. Na podstawie podanych cytatów podaj cechy wiedźmy.

I – *A to dla ciebie – dodała Czarownica, wymierzając Edmundowi siarczysty policzek, gdy już wsiadła z powrotem do sań. – Niech to cię oduczy proszenia o łaskę dla szpiegów i zdrajców.*

II – *Muszę wyznać, że jesteś najmądrzejszym i najprzystojniejszym młodzieńcem, jakiego dotąd spotkałam. Myślę, że naprawdę mógłbyś zostać księciem pewnego dnia, kiedy przyprowadzisz do mnie swoje rodzeństwo.*

III – *Ty głupcze, czy myślisz, że przez to wszystko uratujesz tego ludzkiego zdrajcę? Teraz zabiję ciebie zamiast niego, tak jak się umówiliśmy, i w ten sposób uczynimy zadość Wielkim Czarom.* […] *Czy już pojąłeś, że oddałeś mi Narnię na zawsze, straciłeś życie i wcale nie uratowałeś tego małego zdrajcy?*

IV – *Bo widzisz, jeżeli przyjdziesz tu jeszcze raz, naturalnie razem z nimi, to będę ci mogła dać więcej ptasiego mleczka. Teraz już nie mogę, bo takie czary można zrobić tylko raz. Co innego w moim pałacu…*

Clive Staples Lewis, *Lew, Czarownica i stara szafa* (fragmenty)

6. Powiedz, co mieszkańcy Narnii sądzą o królowej. Jakie uczucia w nich wzbudza?

7. Podziel wydarzenia na triumfy i porażki Białej Czarownicy. Przyporządkuj podane punkty do odpowiedniego określenia po prawej lub po lewej stronie.

TRIUMFY		PORAŻKI
	▶ Przybycie Aslana do Kamiennego Stołu ▶ Wieczna zima w Narnii ▶ Wielka bitwa ▶ Odczarowanie posągów ▶ Tajna rozmowa z Aslanem ▶ Roztopy w Narnii ▶ Niespodziewane spotkanie Syna Adama ▶ Wieści o wizycie Świętego Mikołaja ▶ Przybycie Edmunda do zamku	

8. Wyjaśnij, w jaki sposób udało się pokonać Białą Czarownicę.

9. Odczaruj wszystkie posągi. Dokonasz tego, jeśli podasz poprawną pisownię wyrazów pod ilustracjami.

tort ? ry
p ? yjaciel

wr ? g
? ańba

? erb
? egluga

po ? ądek
st ? ł

Tworzę

10. Przedstaw przykłady dobra we współczesnym świecie. Zilustruj je zdjęciami wykonanymi przez Ciebie lub wyciętymi z czasopism.

Sprawdź, co już umiesz

Wykonaj opis postaci Białej Czarownicy. Odwołaj się do całej lektury.

Jak nie zbłądzić w... życiu?

Podczas lekcji:

- opowiesz o relacjach między bohaterami;
- ocenisz zachowanie Edmunda;
- napiszesz tekst przeprosin.

Na początek

- Jakie są, Twoim zdaniem, najczęstsze powody kłótni między rodzeństwem?
- Zaproponuj, co można zrobić, aby poprawić relacje z siostrą lub bratem.

O lekturze

1. Dopasuj określenia w ramce do odpowiednich bohaterów.

łuk • pojedynek z wilkiem • sprawiedliwy • chusteczka • wspaniały • herbata u fauna • róg • złamanie różdżki Białej Czarownicy • miecz i tarcza • sztylet i eliksir • ucieczka z domu państwa Bobrów • mężna • łagodna • pojedynek z wiedźmą • leczenie ran po bitwie • ptasie mleczko

2. Podaj, kto i dlaczego nazywa dzieci Córkami Ewy i Synami Adama.

3. Opisz, jak układają się relacje między braćmi i siostrami. Co jest powodem nieporozumień?

4. Zaproponuj, co należy robić, żeby znaleźć wspólny język z rodzeństwem.

5. Wyjaśnij, w jaki sposób Biała Czarownica zyskała zaufanie Edmunda. Czego uczy ta sytuacja w kontekście relacji z dorosłymi?

6. Podzielcie się na dwie grupy i osądźcie Edmunda. Wcielcie się w rolę jego oskarżycieli i obrońców. Zgromadźcie odpowiednie dowody.

I GRUPA
OSKARŻYCIELE

Zgromadźcie dowody przeciwko Edmundowi.

- Jakich win dopuścił się bohater?
- Czym się kierował?

II GRUPA
OBROŃCY

Zgromadźcie dowody na obronę Edmunda.

- Wskażcie okoliczności łagodzące oraz próby rehabilitacji podjęte przez bohatera.

7. Zaproponuj pięć pytań, na które Edmund mógłby odpowiedzieć, aby wyjaśnić przyczyny swojej przemiany.

8. Czy Twoim zdaniem Edmund zasługuje na wybaczenie? Podaj uzasadnienie, odwołując się do wybranej grupy argumentów z zadania 6.

Tworzę

9. W imieniu Edmunda napisz karteczkę z przeprosinami, którą chłopiec mógłby dołączyć do pudełka z ptasim mleczkiem dla Łucji.

10. Wyobraź sobie, że spotykasz w Narnii postać stojącą po stronie zła. Przedstaw wspólnie przeżytą przygodę, po której bohater zmieni swoje postępowanie. Odwołaj się do treści lektury.

Sprawdź, co już umiesz

Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz informację A albo B oraz C albo D.

Biała Czarownica poczęstowała Edmunda **A** / **B**. Po skosztowaniu tych przysmaków chłopiec **C** / **D**.

A. gorącym kakao
B. ptasim mleczkiem
C. zaprowadził wiedźmę do drzwi szafy
D. obiecał przyprowadzić rodzeństwo do pałacu

Zło zostanie naprawione, gdy w tę Aslan przyjdzie stronę

Podczas lekcji:

- opowiesz o znaczeniu ofiary Aslana;
- napiszesz zaproszenie dla mieszkańców Narnii.

Na początek

- Porozmawiajcie o tym, czy warto angażować się w pomoc dla innych.
- Podaj przykłady osób, które poświęcają się dla dobra drugiego człowieka.

O lekturze

1. Padający śnieg zakrył napis wyryty na tablicy. Odszukaj właściwy fragment lektury i przeczytaj głośno tekst obok, uzupełniając brakujące wyrazy.

? zostanie naprawione,
Gdy w tę ? przyjdzie stronę;
A gdy głośno ? ?,
Znikną ? i gorycze;
A gdy ? wkoło błyśnie,
Zimę nagła ? uściśnie,
A gdy ? ? wstrząśnie,
Da początek ? wiośnie.

2. Kogo dotyczy ta przepowiednia i co oznacza?

3. Wybierz poprawne dokończenie zdania.

Pierwsza wzmianka o Aslanie pada

A. podczas wizyty Łucji u Tumnusa.
B. w trakcie kolacji u państwa Bobrów.
C. z ust Białej Czarownicy.
D. w opowieści starego profesora.

4. Dopasuj imiona dzieci do odczuć, jakie wywołał w nich dźwięk imienia lwa.

Łucja	fala tajemniczego lęku
Edmund	odwaga i żądza przygód
Zuzanna	poczucie otulenia cudownym zapachem lub słodką melodią
Piotr	nastrój podobny do odczuć w pierwszy dzień wakacji

5. Opowiedz, na podstawie jakich oznak mieszkańcy Narnii wnioskowali, że „Aslan jest blisko".

6. Jakie wydarzenia z książki rozpoznajesz na kadrach z ekranizacji powieści? Wyjaśnij ich znaczenie w kontekście całego utworu.

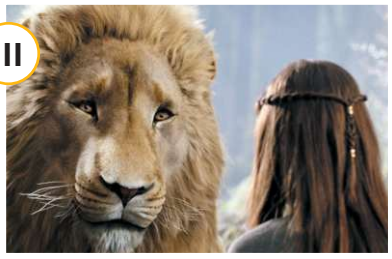
I

II

III

7. Udowodnij, że Aslan miał podane niżej cechy. Dokończ zdania, przywołując przykłady z lektury.

Aslan był:

- łagodny, kiedy...
- odważny, ponieważ...
- ofiarny, gdyż...
- wspaniałomyślny, dlatego że...
- tajemniczy, bo...
- honorowy, co udowadnia...
- pokorny, gdy...

8. Wyjaśnij, dlaczego Aslan dobrowolnie zgodził się na śmierć. Co by się stało, gdyby nie dotrzymał słowa danego Białej Czarownicy?

Tworzę

9. W imieniu rodzeństwa napisz dla mieszkańców Narnii zaproszenie na pierwsze spotkanie z okazji świąt Bożego Narodzenia. Uwzględnij wszystkie niezbędne informacje.

Sprawdź, co już umiesz

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz **P**, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo **F** – jeśli jest fałszywe.

1.	Ofiara Aslana okazała się zbyteczna.	P	F
2.	Po dotarciu do Kamiennego Stołu bohater z godnością znosił upokorzenia.	P	F
3.	Lew okazał miłosierdzie Białej Czarownicy.	P	F

To już wiesz!

LEW, CZAROWNICA I STARA SZAFA

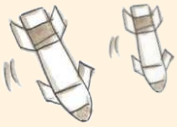
Clive Staples Lewis

Elementy świata przedstawionego

świat realistyczny

miejsce
dom na wsi

czas
podczas wojny

pomiędzy światami

szafa

świat fantastyczny

miejsce
kraina Narnii

czas
nieokreślony

Bohaterowie

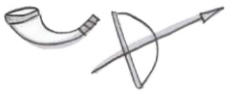
▼ Łucja Mężna

▼ Piotr Wspaniały

▼ Zuzanna Łagodna

profesor

gospodyni

▶ faun Tumnus

Aslan
dobro
poświęcenie
szlachetność

▼ Edmund Sprawiedliwy

▶ **Biała Czarownica**
zło
egoizm
okrucieństwo

▼ państwo Bobrowie

Wartości

- poświęcenie
- walka ze złem
- przebaczenie
- odkupienie win
- praca nad sobą

Stacja relaksacja

Szkoła, jakiej nie znasz

Naładuj baterię!

1. Wybierzcie się na wspólny cichy spacer po szkolnych korytarzach. Obejrzyjcie elementy architektury lub wyposażenia, na które wcześniej nie zwracaliście uwagi. Poczujcie atmosferę budynku.

2. Po powrocie do klasy zorganizujcie klasowe kalambury. Hasłami mogą być wyłącznie pozytywne zwroty dotyczące Waszej szkoły.

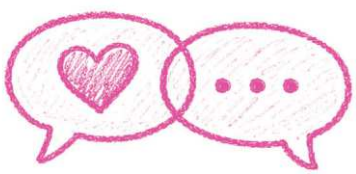
3. Podajcie trzy znaczące miejsca w Waszej szkole i zaproponujcie dla nich zabawne nazwy,

Wzór:

gabinet dyrektorki / dyrektora szkoły → **Biuro Ostatecznych Decyzji**

4. W 4–5-osobowych grupach zaprojektujcie mapę szkoły. Uwzględnijcie miejsca, które są dla Was ważne albo okazały się nowe lub zaskakujące. Opatrzcie je wymyślonymi przez siebie znakami.

Wzór:

gabinet pedagoga

stołówka

pracownia plastyczna

5. Nadajcie każdemu z pomieszczeń szkolnych jakąś ekstramoc. Powiedzcie, na czym by ona polegała.

6. Wymyślcie rebus związany z jednym z miejsc oglądanych podczas wspólnego spaceru. Następnie wymieńcie się zadaniem z inną grupą i odgadnijcie hasło.

Stacja relaksacja

Pozwól się lepiej poznać

Bądź powodem, dla którego ktoś się dzisiaj uśmiechnie!

1. Wybierz z poniższych propozycji jedno polecenie i przedstaw swoją wypowiedź na forum klasy. Twoje wystąpienie nie może przekroczyć 2 minut.

- **Moje hobby w 120 sekund**
  Zbierasz i kolekcjonujesz ciekawe przedmioty? A może składasz modele samolotów, lepisz z gliny albo kochasz gotowanie? Podziel się z innymi swoją pasją i wyjaśnij, dlaczego sprawia Ci przyjemność.
- **Talent show**!
  Przedstaw swój talent. W czym jesteś dobra / dobry? W jaki sposób rozwijasz swoje umiejętności?
- **Pokażę Ci swój plecak, a zgadniesz, kim jestem**!
  Wybierz ze swojego plecaka, torby lub piórnika jedną rzecz, która coś o Tobie mówi. Uzasadnij swój wybór.
- **To mi w duszy gra**
  Zaprezentuj fragment piosenki, która jest dla Ciebie ważna. Opowiedz, jakie emocje w Tobie wywołuje i z czym Ci się kojarzy.
- **Historia jednego zdjęcia**
  Pokaż zdjęcie, które przywołuje miłe wspomnienia. Opowiedz, kiedy i gdzie zostało zrobione oraz o jakim wydarzeniu przypomina.

2. Oceń, która z prezentacji obejrzanych w klasie była dla Ciebie szczególnie inspirująca. Jakich nowych rzeczy chciałabyś / chciałbyś spróbować w przyszłości?

3. Ułóż jedno dodatkowe pytanie skierowane do koleżanki lub kolegi z ławki, dotyczące jej / jego prezentacji.

Stacja relaksacja

Zaopiekuj się trudnymi emocjami

Nigdy się nie poddawaj!

1. Wciel się w rolę dobrego gospodarza i zaproś na spotkanie swoje emocje. Która z wymienionych jest dla Ciebie najmilsza, a która – najtrudniejsza?

gniew • radość • ukojenie • zazdrość • frustracja • zawiść • wdzięczność • współczucie • nadzieja • złość • zachwyt • spokój

2. Porozmawiajcie o tym, dlaczego emocje są dla nas dobre. Zastanówcie się, o czym informują, i dokończcie zdania.

- Bywamy smutni, kiedy...
- Złościmy się, ponieważ...
- Jesteśmy zazdrośni, gdy...
- Odczuwamy wdzięczność, jeśli...
- Jest nam wesoło, ponieważ...
- Czujemy strach, kiedy...

3. Złość często wpływa na nasze relacje. Zaproponuj, jak można sobie poradzić z nią lub innymi trudnymi emocjami. Zapisz swoje propozycje w zeszycie. Skorzystaj ze schematu.

Wzór:

4. Dlaczego warto wracać do dobrych chwil i wspomnień? Podaj trzy argumenty.

5. Bez użycia słów, wyłącznie za pomocą gestów i mimiki, pokaż współczucie.

6. Wymień sytuacje, które kojarzysz z dobrym samopoczuciem.

7. Okaż wdzięczność za to, co Cię dziś spotkało, np. za udział w zajęciach. Dokończ zdania, skupiając się wyłącznie na pozytywnych emocjach.

- Dziś podobało mi się...
- Cieszę się, że...
- Jestem wdzięczna / wdzięczny za...

Indeks pojęć

A adresat (odbiorca) 98
akapit 29
antonim 251

B baśń 236
bezokolicznik 159
biblioteka 137
bohater epizodyczny 321
bohater główny 321

C chronologiczny 333
cudzysłów 71
czasownik 156
  czas przeszły 161
  czas przyszły 163
  czas teraźniejszy 163
  odmiana czasownika 157
  rodzaj czasownika 162

D dane osobowe 27
deklinacja 116
dialog 239
dosłowny 258
dwukropek 71

E ekranizacja 348
element fantastyczny 42
element realistyczny 42
epitet 202

F fikcja literacka 96
film animowany 207
film dokumentalny 208
film fabularny 208
forma nieosobowa czasownika 159
forma osobowa czasownika 157

H higiena cyfrowa 224
hymn 54
  hymn narodowy 54

I interpunkcja 70

K kadr 207
katalog online 137
kompozycja 80
komunikacja 122
kontrast 65
kropka 70
kryminał 313

L legenda 42
list 100

M media 86
  media cyfrowe 87
  media społecznościowe 88
  media tradycyjne 87
metafora (przenośnia) 259
myślnik 72

N nadawca 98
narracja 78
narrator 78
  narrator pierwszoosobowy 274
netykieta 185
niedosłowny 258
nieprawdopodobny (fantastyczny) 96
notatka 18
  rodzaje notatek 19–21

O offline 223
ogłoszenie 276
online 223
opis budynku 111
opis krajobrazu 288
opis pomieszczenia 80
opis postaci 29
opis przedmiotu 198

P pantomima 247
pisownia nazw geograficznych 291
pisownia skrótów 331
pisownia tytułów filmów 208
pisownia wyrazów z *ch* 220
pisownia wyrazów z *h* 218
pisownia wyrazów z *ó* 36
pisownia wyrazów z *rz* 129
pisownia wyrazów z *u* 38
pisownia wyrazów z *ż* 131
plan wydarzeń 248
podmiot mówiący 91
porównanie 202
pozdrowienia 98
prawdopodobny (realistyczny) 96
prawa autorskie 268
przecinek 71
  zasady wstawiania przecinków 83
przymiotnik 195
  liczba przymiotnika 197
  przypadek przymiotnika 197
  rodzaj przymiotnika 197

R realny 96
refren 54
reporter 286
retrospekcja 349
równoważnik zdania 241
rzeczownik 113
  przypadki rzeczownika 116
  rodzaj rzeczownika 114

S samogłoska 22
słownik 32
  języka polskiego 32
  ortograficzny 32
spółgłoska 22
strofa (zwrotka) 49
sylaba (zgłoska) 23
  podział wyrazów na sylaby 24
synonim 250

Ś środki stylistyczne 202
świat przedstawiony 308

U uosobienie (personifikacja) 263

W wers 49
wiarygodność w internecie 140, 298
wizerunek 26
wypowiedzenie 67
  wypowiedzenia oznajmujące 68
  wypowiedzenia pytające 68
  wypowiedzenia rozkazujące 68
  wypowiedzenia wykrzyknikowe 68
wyraz dźwiękonaśladowczy (onomatopeja) 279

Z zaproszenie 165
zasady zapisywania dialogu 239
zdanie 241
zdrobnienie 170
znak wykrzyknienia 70
znak zapytania 70

Ź źródła informacji 139

Ż życzenia 171

Źródła fotografii i ilustracji

Okładka: (chłopiec) Dmitry Ageev/iStockphoto/Getty Images; (cylinder) Balefire9/iStockphoto/Getty Images; (lizak) skodonnell/iStockphoto/Getty Images; (zielenina); (koronka) Igumenova Svetlana/Shutterstock.com; (szpak) bermuda cat/iStockphoto/ Getty Images; (sanie) Natalia Samoilova/iStockphoto/Getty Images; (szafa) Iryna_PrShutterstock.com; (lew) Prihatin Prihatin/iStockphoto/Getty Images; (balon) Elena Yakovlieva/iStockphoto/Getty Images

Tekst główny: ozdobniki: (chłopiec w bluzie) Shakirov Albert/Shutterstock.com; (dziewczynka w żółtej bluzce) Luis Molinero/Shutterstock.com; (chłopiec w koszuli w kratkę) Lomb/Shutterstock.com; (dziewczynka z okularami na głowie) ShotPrime Studio/Shutterstock.com; (dziewczynka z palcem do góry) ShotPrime Studio/Shutterstock.com; (dziewczynka z warkoczami) Deagreez/iStockphoto/Getty Images; s. 9 (chłopiec z samolotem) lifequestint/iStockphoto/Getty Images; (piłka); s. 10 (chłopak z piłką) Dmitry Lobanov/Shutterstock.com; (raper) slon1971/Shutterstock.com; (dziewczynka) Nina Buday/Shutterstock.com; (rysunki) Krzysztof Kałucki; s. 13–16 (Ilustracje) Beata Żurawska; s. 18 (dziewczynka) Roman Samborskyi/Shutterstock.com; s. 20 (rysunki) Zbyszek Larwa; s. 23 (dziecko w oknie) De Visu/Shutterstock.com; (kibice) Pixel-Shot/Shutterstock.com; s. 25 (komiks) Katarzyna Urbaniak; s. 26 (mockup ekranu telefonu) twinkipinky/Shutterstock.com; (mężczyzna) Miljan Zivkovic/Shutterstock.com; (kobieta) Gyorgy Barna/Shutterstock.com; (para) Ann Rodchua/Shutterstock.com; s. 28 (dziewczynka w okularach) Syda Productions/Shutterstock.com; (chłopiec) Paleka/Shutterstock.com; (dziewczynka z warkoczami) Denis Kuvaev/Shutterstock.com; s. 29 (chłopiec) GeorgeRudy/iStockphoto/Getty Images; s. 31 (chłopiec) ViDI Studio/Shutterstock.com; (dziewczynka) blackwaterimages/E+/Getty Images; s. 32 (książki); s. 33 (dobosz – rys.), (słownik internetowy) zrzut ze strony WSJP.pl; (laptop) Chuenmanuse/Shutterstock.com; s. 35 (chłopiec) Luis Molinero/Shutterstock.com; (dziewczynka) loco75/iStockphoto/Getty Images; (żaglówka) Elena Elisseeva/Shutterstock.com; s. 37 (rowerzysta) Ljupco/iStockphoto/Getty Images; s. 38 (prasujący) Andrey_Popov/Shutterstock.com; (zakupy) milanzeremski/Shutterstock.com; (dżudo) Kaderov Andrii/Shutterstock.com; s. 39 (łuk) Vector/Shutterstock.com; s. 41 (rysunek) Karolina Piotrowska; s. 43 (orzeł) Piotr Krzeslak/Shutterstock.com; (tło za orłem) ESB Professional/Shutterstock.com; (gniazdo) Anna-Lena Purat/Shutterstock.com; s. 45, 47 (rysunek) Karolina Piotrowska; s. 47 (Walery Eljasz-Radzikowski, *Piast Kołodziej*) repro; s. 48 (morze) PHOTOCREO Michal Bednarek/Shutterstock.com; (pole) ysuel/Shutterstock.com; (góry) pablopicasso/Shutterstock.com; (wierzby) maziarz/Shutterstock.com; (łąka) Grisha Bruev/Shutterstock.com; (jezioro) Piotr Krzeslak/Shutterstock.com; s. 49 (maki) unaciertamirada/RooM/Getty Images; s. 51 (nasiona) Amarita/Shutterstock.com; (kwiaty) guentermanaus/Shutterstock.com; (przędza) ilmarinfoto/Shutterstock.com; (materiał) Breaking The Walls/Shutterstock.com; s. 52 (Józef Wybicki) repro; s. 53 (rysunek) Karolina Piotrowska; s. 55 (mapa) Adrian Bergiel; s. 58–59 (gra) iam2mai/Shutterstock.com; (niebieskie tło) Kate Pi/Shutterstock.com; s. 60 (rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 61 (rodzina) Sunny studio/Shutterstock.com; s. 63 (traktor) Diana Taliun/Shutterstock.com; (dziewczynka) F8 studio/Shutterstock.com; s. 64 (na kanapie) fizkes/iStockphoto/Getty Images; (dziewczynka w okularach) sitimua/Shutterstock.com; s. 66 (kłótnia) fizkes/Shutterstock.com; (dziecko z zabawką) Prostock-studio/Shutterstock.com; (kobieta z laptopem) insta_photos/Shutterstock.com; s. 67 (na ławce) serhii.suravikin/Shutterstock.com; (ćwiczenia) Drazen Zigic/Shutterstock.com; (sadzenie) PeopleImages/iStockphoto/Getty Images; s. 69 (rodzina w okularach 3D) LightFieldStudios/iStockphoto/Getty Images; s. 71 (dziewczynki) ViDI Studio/Shutterstock.com; (głuchy telefon) Lopolo/Shutterstock.com; (koledzy na ławce) Veja/Shutterstock.com; s. 72 (Dalajlama) Bartosz Krupa/East News; (Sophia Loren) Camilla Morandi/EmmeVi Photo/East News; s. 73 (dziewczyna) aanggu/Shutterstock.com; s. 74 (dziewczyna w bluzie + głowa) aanggu/Shutterstock.com; s. 75 (dziewczyna portret) aanggu/Shutterstock.com; s. 77 (dom) Rawpixel.com/Shutterstock.com; (trawnik przy domu) dorysowana w AI; s. 82 (czytająca dziewczyna) Olga Tashlikovich/iStockphoto/Getty Images; s. 84 (pomarańcza) ElenaMedvedeva/iStockphoto/Getty Images; (winogrona, gruszka, brzoskwinie, truskawki, borówki, maliny) keiko takamatsu/iStockphoto/Getty Images; (ananas) ElenaMedvedeva/iStockphoto/Getty Images; (figi) keiko takamatsu/iStockphoto/Getty Images; s. 85 (pokój z antykami) ArtMediaFactory/Shutterstock.com; (pokój PRL) Valeriya Rychkova/Shutterstock.com; (pokój współczesny) LeManna/Shutterstock.com; s. 86 (komiks) Katarzyna Urbaniak; s. 89 (gazeta) tanuha2001/Shutterstock.com; (radio) Anton Starikov/Shutterstock.com; (telewizor) Krivosheev Vitaly/Shutterstock.com; (laptop) Oleksiy Mark/Shutterstock.com; (telefon) Kaspars Grinvalds/Shutterstock.com; s. 91 (potwór) grafika; s. 94 (piknik) Mimomy/iStockphoto/Getty Images; s. 98, 99 (znaczki) LenaLaPina/Shutterstock.com; s. 100 (rodzina) MAYA LAB/Shutterstock.com; (rodzina) MAYA LAB/Shutterstock.com; s. 102 (pokój) Pixel-Shot/Shutterstock.com; s. 103 (kartka pocztowa) Ewa Pawińska; s. 104 (sketchnotka) Sylwia Oszczyk; s. 105 (chłopiec) Deagreez/iStockphoto/Getty Images; (książka); (planeta, zlewka, rakieta, koło zębate) 365daysStudios/Shutterstock.com; s. 106 (drużyna piłkarska) Poppy Pix/Shutterstock.com; (grupa nastolatków) Studio Romantic/Shutterstock.com; s. 109 (kask) OsiecK/Shutterstock.com; (tost) Peter Zijlstra/Shutterstock.com; (okulary) Pashin Georgiy/Shutterstock.com; (aparat) Lou Oates/Shutterstock.com; s. 110 (stare zdjęcie uczniów) Polona; (stara sala) Marcin Michalczyk/Shutterstock.com; (nowa sala) Mauro Rodrigues/Shutterstock.com; s. 113 (mężczyzna) Red Fox studio/Shutterstock.com;

(papuga) RoleArt/Shutterstock.com; (akwarium) LUIS PADILLA-Fotografia/Shutterstock.com; s. 115 (dziadek – 7 zdj.) Nestor Rizhniak/Shutterstock.com; s. 116 (ogrodnik) Fumika Shibata/Shutterstock.com; s. 117 (ikona – 2 zdj.) rambo182/iStockphoto/Getty Images; (ikona – 3 zdj.) Richard_Baxter/Shutterstock.com; (ikona); s. 118 (motyle – 8 zdj.) Yulia Bikirova/Shutterstock.com; s. 120 (astronauta, rakieta i planety) Nellya Egorova/Shutterstock.com; s. 121 (dzieci) Katerina Koniukhova/iStockphoto/Getty Images; s. 122 (słoik z karteczkami) Olga Yastremska/iStockphoto/Getty Images; (liścik) undefined undefined/iStockphoto/Getty Images; s. 123 (kostka) xpixel/Shutterstock.com; (ikony na kostkach) mi-vector/Shutterstock.com; s. 123, 124 (drzewo) Ewa Pawińska; (kartka) TanyaJoy/Shutterstock.com; s. 124 (liść) Ewa Pawińska; s. 125 (droga do celu) wenich_mit/Shutterstock.com; s. 127 (marzyciel) Aleksandra Krzanowska; s. 129 (nietoperz) ynazizah/Shutterstock.com; s. 130 (rzutka) Mega Pixel/Shutterstock.com; (nożyczki) macondo/Shutterstock.com; (rzodkiewki) simonidadj/Shutterstock.com; (grzebień) Photo Win1/Shutterstock.com; (orzechy) Natalya Vdovina/Shutterstock.com; (samochód) NS Photograph/Shutterstock.com; (cukierki) Anton Starikov/Shutterstock.com; (kalendarz) Benjamin Albiach Galan/Shutterstock.com; (kątomierz) aarrows/Shutterstock.com; (talerz) Vovantarakan/Shutterstock.com; (wachlarz) Lauritta/Shutterstock.com; (skrzypce) loskutnikov/Shutterstock.com; s. 131 (zebra) GlobalP/iStockphoto/Getty Images; s. 132 (pół jabłka) Svet La/Shutterstock.com; (3 x rysunek) Krzysztof Kałucki; s. 134 (sól) HandmadePictures/Shutterstock.com; (książka) Miriam2009/iStockphoto/Getty Images; (krowy) ahavelaar/iStockphoto/Getty Images; s. 135 (dziewczynka z książką) Aleksandra Krzanowska; s. 138 (komiks) Katarzyna Urbaniak; s. 139 (kolorowe kółka) Serif Affinity/Shutterstock.com; (ikona w kółku) Skylines/Shutterstock.com; (ikona w kółku) chocolat-10/Shutterstock.com; (ikona w kółku) chocolat-10/Shutterstock.com; (ikona w kółku) chocolat-10/Shutterstock.com; (ikona w kółku) Skylines/Shutterstock.com; (ikona w kółku) Skylines/Shutterstock.com; (ikona w kółku) chocolat-10/Shutterstock.com; (ikona w kółku) Starkoff/Shutterstock.com; s. 140 (świątynia Sybilli) Shevchenko Andrey/Shutterstock.com; s. 141, 142 (dziewczynka) Maryna Kulchytska/Shutterstock.com; (chłopiec) PinkCoffee Studio/Shutterstock.com; s. 141 (mostek) mutia_paint/Shutterstock.com; (klucz) Natali Mias/Shutterstock.com; (zamek) Lisitsa/iStockphoto/Getty Images; (zamek) Bukhavets Mikhail/Shutterstock.com; (zamek) Eisfrei/Shutterstock.com; s. 142 (brama) mutia_paint/Shutterstock.com; (klucz) Pani Malyuvalka/Shutterstock.com; s. 142, 143 (zamek) Bukhavets Mikhail/Shutterstock.com; s. 143 (świeczka) VSVeta/Shutterstock.com; (książka) Yana Fefelova/Shutterstock.com; (królowa) Mariya Stupak/Shutterstock.com; (korona na głowie królowej) Tatyana Trushcheleva/Shutterstock.com; (łańcuch) Susie_p_art/Shutterstock.com; (order); s. 144 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 145 (chłopiec i dziewczynka) Deagreez/iStockphoto/Getty Images; (chmurka konwersacji, książka, aparat) 365daysStudios/Shutterstock.com; s. 146 (jeżozwierz) Eric Isselee/Shutterstock.com; s. 147 (podpis) Tymonko Galyna/Shutterstock.com; (bieżnia) FocusStocker/Shutterstock.com; (dysk) Juice Dash/Shutterstock.com; (taniec) Shkvarko/Shutterstock.com; s. 148 (tory) Petr Student/Shutterstock.com; (ser) azure1/Shutterstock.com; (sanki) Maik Kirsten/Shutterstock.com; (jabłko) MarcoFood/Shutterstock.com; s. 149 (Pan Wredzik) CREATISTA/iStockphoto/Getty Images; s. 150 (ojciec z synem) Dragon Images/Shutterstock.com; s. 152, 153 (Paweł i Gaweł) Aleksandra Krzanowska; s. 155 (hałas) Prostock-studio/Shutterstock.com; s. 157 (odrabianie lekcji) kryzhov/Shutterstock.com; (malowanie) Serhiy Kobyakov/Shutterstock.com; (temperatura) Rob Hainer/Shutterstock.com; (myślenie) Nastco/iStockphoto/Getty Images; s. 158 (las) mutia_paint/Shutterstock.com; s. 160 (dziewczynka) Lososenok/Shutterstock.com; (książki) Ekatmarts/Shutterstock.com; s. 161 (ze statkiem) Aleksandra Krzanowska; s. 162 (sadzenie kwiatów i kwiaty x 10) Aleksandra Krzanowska; s. 163 (praca w ogrodzie) Aleksandra Krzanowska; s. 164 (stół do bilardu) Rost9/Shutterstock.com; s. 166 (zaproszenie) Romanova Ekaterina/Shutterstock.com; s. 167 (youtuber) Mongkolchon Akesin/Shutterstock.com; (gra) Yulia YasPe/Shutterstock.com; s. 168 (torcik); s. 172 (grzyb) EM Arts/Shutterstock.com; (jajko) rangizzz/Shutterstock.com; (cielę) Eric Isselee/Shutterstock.com; (Adam Mickiewicz) repro; s. 173 (niedźwiedź) Kruzich/Shutterstock.com; s. 174 (Tadeusz Makowski, *Dwaj mali przyjaciele*, 1929, Muzeum Narodowe w Krakowie) Jacek Świderski/Archiwum Fotograficzne Muzeum Narodowego w Krakowie; s. 175 (Muzeum Adama Mickiewicza w Nowogródku) Dawid Lasocinski/Forum; s. 177 (buty) Alisles/Shutterstock.com; s. 178 (śruby, koło) Olga Ter/Shutterstock.com; s. 180 (Ulf, Uffe, Percy) Cincinart/Shutterstock.com; s.181 (ręka z kartką) fmah14/Shutterstock.com; s. 183 (komiks) Katarzyna Urbaniak; s. 184 (telefon) Vitya_M/Shutterstock.com; s. 185 (dziewczyna z laptopem) sitimua/Shutterstock.com; s. 186–187 (tło z morzem) Ewa Pawińska wygenerowane w AI; (muszle) Elena Malgina/Shutterstock.com; (muszla) Kevin Studio/iStockphoto/Getty Images; (mewa) Daria Ustiugova/iStockphoto/Getty Images; (wiaderko) Daria Ustiugova/iStockphoto/Getty Images; (babki z piaskiem) Daria Ustiugova/iStockphoto/Getty Images; (zestaw z krabem i butelką) OKSANA PALAMARCHUK/iStockphoto/Getty Images; (muszle) Daria Ustiugova/iStockphoto/Getty Images; s. 188 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 189 (chłopiec z piłką) LightFieldStudios/iStockphoto/Getty Images; (dorysowanki); s. 191 (ognisko) Daria Ustiugova/Shutterstock.com; s. 192 (nocne niebo) Anna.zabella/Shutterstock.com; s. 193 (ognisko) Misha Mishchenko/Shutterstock.com; (rodzina) anatoliy_gleb/Shutterstock.com; s. 194 (stary papier) Kwangmoozaa/Shutterstock.com; (pineska) Picsfive/Shutterstock.com; (gwiazdki) Faizal Ramli/Shutterstock.com; s. 195 (matka z synem) Fabio Principe/Shutterstock.com; (wazon) DenisProduction.com/Shutterstock.com; (palma) Lev Kropotov/Shutterstock.com; (bocian) Serg Rajab/Shutterstock.com; (truskawka) Artem Kutsenko/

Shutterstock.com; (klocki) Nenov Brothers Images/Shutterstock.com; s. 196 (drzewa) Aleksandra Krzanowska; s. 198 (lampa naftowa) animix/Shutterstock.com; (łyżwy) Sugarless/Shutterstock.com; s. 199 (centymetr) PaulPaladin/Shutterstock.com; (odważniki) Halina1601/Shutterstock.com; (metka) wragg/iStock Photo/Getty Images; (koło barw) Susanna Juers/Shutterstock.com; (palec) italianestro/Shutterstock.com; (nos) Khamidulin Sergey/Shutterstock.com; (ucho) New Africa/Shutterstock.com; s. 200 (samochód) Soho A Studio/Shutterstock.com; (kaktusy) Triff/Shutterstock.com; s. 203 (Józef Chełmoński, *Jutrzenka*, 1891, Muzeum Niepołomickie w Zamku Królewskim) Paweł Czernicki/Pracownia Fotograficzna MNK; (Claude Monet, *Impresja. Wschód słońca*, 1872) repro; s. 204 (lustro); (chmura); (wilki); (oczy); s. 205 (zmysły); (strach 1) nicoletaionescu/iStockphoto/Getty Images; (strach 2) StockSmartStart/Shutterstock.com; (strach 3) Drawlab19/Shutterstock.com; (strach 4) Irina Cheremisinova/iStockphoto/Getty Images; (strach 5) Tomacco/iStockphoto/Getty Images; (strach 6) Jump.Studio/Shutterstock.com; s. 207 (taśma filmowa) Roupplar/Shutterstock.com; (kadr z wiewiórką) Roy Apu/Shutterstock.com; (kadr z filmu *Odlot*) Album Online/East News; s. 208 (kadr z filmu *Lassie*, 2005) Element/Firstsight/Kobal/Shutterstock.com; (film dokumentalny) Zaruba Ondrej/Shutterstock.com; s. 209 (scenarzysta) Vgstockstudio/Shutterstock.com; (producent filmowy) Kathy Hutchins/Shutterstock.com; (reżyser) Gorodenkoff/Shutterstock.com; (kierownik produkcji) Grusho Anna/Shutterstock.com; (aktor) Olha Kho/Shutterstock.com; (scenograf) CasarsaGuru/iStockphoto/Getty Images; (kamerzysta) FOTOGRIN/Shutterstock.com; (realizator dźwięku) antoniodiaz/Shutterstock.com; (montażysta) DC Studio/Shutterstock.com; s. 210 (kinematograf) J J Osuna Caballero/Shutterstock.com; (*Wyjście pracowników z fabryki Lumiere*) LUMIERE & COMPANY/Album/East News; (talerz) Kumer Oksana/Shutterstock.com; (oświetlenie i kamera) Cube29/Shutterstock.com; (mikrofon) DreamStockIcons/Shutterstock.com; (kapelusz) PinkPueblo/Shutterstock.com; s. 211 (kurtyna) ; s. 214 (Anita Włodarczyk) Lukasz Szelag/REPORTER; (Kamil Stoch) MediaPictures.pl/Shutterstock.com; (Iga Świątek) Fabrizio Andrea Bertani/Shutterstock.com; (Robert Lewandowski) Dziurek/Shutterstock.com; s. 215–216 (dzieci na boisku) Aleksandra Krzanowska; s. 217 (szalik) Ewa Pawińska; s. 218 (harfa) Peter Voronov/Shutterstock.com; (moneta) Krzysztof Bubel/Shutterstock.com; s. 219 (awatary) Liubovart/Shutterstock.com; (higienistka) Dean Drobot/Shutterstock.com; (hejnalista) martin-dm/iStock Unreleased/Getty Images; (rehabilitantka) Robert Kneschke/Shutterstock.com; s. 220 (śmiejący się chłopiec) Inside Creative House/Shutterstock.com; (orzech) ktsdesign/Shutterstock.com; (dach) rawf8/Shutterstock.com; (groch) Egor Rodynchenko/Shutterstock.com; s. 221 (osa) irin-k/Shutterstock.com; (ognisko) Aleks vF/Shutterstock.com; (chomik) Eric Isselee/Shutterstock.com; (leki) Iconic Bestiary/Shutterstock.com; s. 222 (komiks) Katarzyna Urbaniak; s. 223 (codzienne czynności) Macrovector/Shutterstock.com; s. 225 (koło fortuny); s. 228 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 229 ((dziewczynka) Maria Moroz/Shutterstock.com; (pierścionek) Lida Bu/Shutterstock.com; (lew) CreativeT-Shirt Designs/Shutterstock.com; (zamek); s. 230 (motyle) Magician ART/Shutterstock.com; s. 232 (grafik) PeopleImages/Shutterstock.com; (teatr) Yuangeng Zhang/Shutterstock.com; (broszka) ziedonis/Shutterstock.com; s. 233–235 (*Pani Zima*) Joanna Gwis; s. 240 (Neptun) Aga & Miko (arsat)/Shutterstock.com; (zawilce) Shaiith/Shutterstock.com; (przebiśniegi) Haidamac/Shutterstock.com; s. 241 (pociąg) Yasonya/iStockphoto/Getty Images; s. 242 (drabina) Olga Gulinskaia/iStockphoto/Getty Images; (czarodziej, smok, dwaj czarodzieje, czarodziej ze smokiem) Shutterstock AI; s. 243 (zakaz jedzenia) youngID/DigitalVision Vectors/Getty Images; (balony) DivVector/DigitalVision Vectors/Getty Images; (pies) Tetiana Garkusha/iStockphoto/Getty Images; (budzik) yugoro/iStockphoto/Getty Images; (krzyk) Cihan Terlan/Shutterstock.com; s. 245 (Kopciuszek) Leila_lng/Shutterstock.com; s. 247 (kareta) Croffle Studio/Shutterstock.com; s. 250 (telefon) scanrail/iStockphoto/Getty Images; (mazak) Mega Pixel/Shutterstock.com; (plecak) Pixel-Shot/Shutterstock.com; s. 252 (piasek) Jade ThaiCatwalk/Shutterstock.com; s. 253, 254 (na plaży, kosmos) Aleksandra Krzanowska; s. 257 (brzoza) Ihor Hvozdetskyi/Shutterstock.com; s. 258 (liście brzozy) udovichenko/Shutterstock.com; s. 260–264 (*Sprytny lisek*) Beata Żurawska; s. 265 (komiks) Katarzyna Urbaniak; s. 266 (klawiatura); s. 268 (plansza); s. 269 (dywan) Simon Bratt/Shutterstock.com; (różdżka) Yulia Glam/Shutterstock.com; (lustro) jocic/Shutterstock.com; (stół) Konstantynov Denys/Shutterstock.com; (kołowrotek) 3DMAVR/Shutterstock.com; s. 270 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 271 (dzieci) Hryshchyshen Serhii/Shutterstock.com; (chmura) AbraSa/Shutterstock.com; (owady i ślimak) Ermak Oksana/Shutterstock.com; s. 272 (okładka *Masło przygodowe*) Wydawnictwo Literatura; s. 273 (śmieci w wodzie) Mr.anaked/Shutterstock.com; s. 274 (dziewczynka) fizkes/iStockphoto/Getty Images; s. 275 (optymista) peakSTOCK/iStockphoto/Getty Images; (realista) Juanmonino/iStockphoto/Getty Images; (pesymista) beyhanyazar/iStockphoto/Getty Images; s. 276 (dziewczynki) Just dance/Shutterstock.com; s. 277 (rolki) Lunx/Shutterstock.com; s. 279 (dzwonki) Khokholya Alexander/Shutterstock.com; (trąbka) Mega Pixel/Shutterstock.com; (zegar) Sasa Prudkov/Shutterstock.com; s. 280 (potwory) Alka5051/Shutterstock.com; (szczekające psy) cynoclub/Shutterstock.com; s. 281 (rzeka i pola) Stanislaw Tokarski/Shutterstock.com; (biedronka z lupą) Vaclav Volrab/Shutterstock.com; s. 282 (ważka) Dashkevich Snezhana/Shutterstock.com; (biedronka) Kjolak/Shutterstock.com; (mrówka) Andrey Pavlov/Shutterstock.com; s. 284 (mapa) Adrian Bergiel; s. 285 (las deszczowy) zodebala/iStockphoto/Getty Images; (Indianie) Eriz Razak/iStock Unreleased/Getty Images; (nurkowanie) FamVeld/iStockphoto/Getty Images; s. 286 (orangutan) Sergey Uryadnikov/Shutterstock.com; (rafa koralowa) SARAWUT KUNDEJ/Shutterstock.com; (słoń) T.W. van Urk/Shutterstock.com; (dinozaur) Daniel Eskridge/Shutter-

stock.com; (małpa) uzuri/Shutterstock.com; (ukwiał) fatamorgana-999/Shutterstock.com; s. 287 (wieś) Shairaa/Shutterstock.com; (góry) WDnet/iStockphoto/Getty Images; s. 288 (jezioro) Willard/iStockphoto/Getty Images; s. 289 (góry) Andrew Mayovskyy/Shutterstock.com; s. 290 (wydmy) dugdax/Shutterstock.com; (jezioro) OlegRi/Shutterstock.com; (miasto) oscity/iStockphoto/Getty Images; (dom w lesie) nadia_if/Shutterstock.com; s. 291 (Japonki) Sergii Rudiuk/Shutterstock.com; (klapki) Serhii Tsyhanok/Shutterstock.com; s. 292 (flagi) Adrian Bergiel; (rower) New Africa/Shutterstock.com; (spacer) zhukovvvlad/Shutterstock.com; (kajak) BAZA Production/Shutterstock.com; s. 293 (puchar) erashov/Shutterstock.com; (góra) zakaz86/Shutterstock.com; s. 295 (żaglówka) /Shutterstock.com; s. 296 (zegar planetarny) Volodymyr Horbovyy/Shutterstock.com; (papier) Andrey_Kuzmin/Shutterstock.com; s. 297 (komiks) Katarzyna Urbaniak; s. 299 (sok z buraka); (burak) Ilona Brydak; (smok); s. 300 (talerze x 6); (borówka); (złotówka); (lodówka); (sznurówka); s. 301 (wyspa i morze); s. 303 (burza na morzu) muratart/Shutterstock.com; s. 304 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk.

Lekturownik: s. 305 (dziewczynka z książkami) Davidovici/iStockphoto/Getty Images; (stos książek) Olga Gont/iStockphoto/Getty Images; (dorysowanki) Zbyszek Larwa; s. 306 (plakat) Katarzyna Urbaniak; s. 307 (koronka) raynv37/Shutterstock.com; s. 309 (włóczka i trzy szydełka); s. 311 (szydełko) ajt/Shutterstock.com; (kapelusz) Grażyna Bryk/WSiP; (róg) Muzeum Narodowe w Poznaniu; (kask) nanka-stalker/iStockphoto/Getty Images; (dzwon) chaofann/iStockphoto/Getty Images; (mapa) WestLight/iStockphoto/Getty Images; (drabina) ZargonDesign/E+/Getty Images; (winogrono) Kovaleva_Ka/Shutterstock.com; (siano) Oleksandra Danilian/Shutterstock.com; (motocykl niebieski) Rawpixel.com/Shutterstock.com; (motocykl czarny) Rawpixel.com/Shutterstock.com; (mężczyzna z brodą) Faces Portrait/Shutterstock.com; (mężczyzna z brodą) FXQuadro/Shutterstock.com; s. 315 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 315 (plakat) Zbyszek Larwa; s. 317 (zdjęcie Andrzeja Maleszki); s. 318 (ikony x 5); (okładki projektu Andrzeja Maleszki do książek autorstwa Andrzeja Maleszki pt. *Magiczne drzewo. Tajemnica mostu*, *Magiczne drzewo. Pojedynek*, *Magiczne drzewo. Czas robotów* oraz *Magiczne drzewo. Pióro T-Rexa*) Wydawnictwo Znak; s. 319 (pomnik Andersena) Arcady/Shutterstock.com; (prom) NAN728/Shutterstock.com; (szpital) wavebreakmedia/Shutterstock.com; (odprawa) Tyler Olson/Shutterstock.com; (pociąg) Robson90/Shutterstock.com; (port) Sova Olena/Shutterstock.com; s. 323 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 324 (plakat) Jerzy Kozień; s. 325 (okno przeglądarki) akrushka/Shutterstock.com; s. 326 (Jan Brzechwa) Alamy Stock Photo/BE&W; s. 327 (tunel aerodynamiczny) vivooo/Shutterstock.com; s. 328 (akademia) Aleksandra Krzanowska; s. 329 (kleks); (globus); (stetoskop); (nici); (dziewczynka z telefonem); s. 330 (nauczyciel) nilimage/iStockphoto/Getty Images; s. 332 (sylwetka ptaka) Mechanic Design/Shutterstock.com; (szpak) bahadir-yeniceri/iStockphoto/Getty Images; s. 333 (wilk); (guzik); (koń); (czapka); (korona); s. 334 (guziki) Nik Merkulov/Shutterstock.com; (dziewczynki) Madhourse/Shutterstock.com; s. 335 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 336 (plakat) Katarzyna Urbaniak; 337 (kaczka) Bronwyn Photo/Shutterstock.com; (koledzy) Alexander Raths/Shutterstock.com; (zakupy) Pixel-Shot/Shutterstock.com; (Roald Dahl) Library of Congress; s. 339 (linia produkcyjna) Flash Vector/Shutterstock.com; s. 341 (moneta) kavalenkava/Shutterstock.com; (gumy balonowe) Maman Suryaman/Shutterstock.com; (czekolada) Amahce/Shutterstock.com; (tv) lirida7/Shutterstock.com; (czekolada) Jemastock/Shutterstock.com; s. 343 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 344 (dom) G Weir/Shutterstock.com; (szafa) uiliaaa/Shutterstock.com; (Mikołaj) Ohn Mar/Shutterstock.com; (bobry) GooseFrol/Shutterstock.com; (jeleń) Shchasny/Shutterstock.com; (korona) LHF Graphics/Shutterstock.com; (*Opowieści z Narnii* – okładka) © Wydawnictwo Media Rodzina; s. 345 (Clive Staples Lewis) DGB Images/Alamy Stock Photo/BE&W; s. 346 (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) Entertainment Pictures / Alamy Stock Photo/BE&W; s. 347 (lustro) Mathee saengkaew/Shutterstock.com; s. 348 (but) Stoker-13/Shutterstock.com; (kożuch) Rvector/Shutterstock.com; (kapelusz) Stoker-13/Shutterstock.com; (ryba) Sveta Savinova/Shutterstock.com; (frytki) Sketch Master/Shutterstock.com; (ciastko) ArtMari/Shutterstock.com; (lalka) Ksenya Savva/Shutterstock.com; (łuk) Anatolir/Shutterstock.com; (samochód) SoleilC/Shutterstock.com; (chmura) Set Line Vector Icon/Shutterstock.com; (tornado) Nadiinko/Shutterstock.com; (śnieg) Nadiinko/Shutterstock.com; (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) PictureLux / The Hollywood Archive / Alamy Stock Photo/BE&W; s. 349 (magiczne lustro) Petr Born/Shutterstock.com; s. 350 (zegarek) Smirnof/Shutterstock.com; (futro) STILLFX/Shutterstock.com; (aparat) Alexphot/Shutterstock.com; (sanki) Dmitry Melnikov/Shutterstock.com; (czołówka); (namiot); (lornetka); (termos); s. 351 (kamienny blat) artstore/Shutterstock.com; (zamek) Babin/Shutterstock.com; (pieczara) PegasuStudio/Shutterstock.com; (zamek lodowy) koya979/Shutterstock.com; (bóbr) BlueRingMedia/Shutterstock.com; (las) Svetlana Kostetski/Shutterstock.com; (latarnia) Sergiy1975/Shutterstock.com; s. 352 (anioł i diabeł) snygggpix/Shutterstock.com; s. 353 (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) PictureLux / The Hollywood Archive / Alamy Stock Photo/BE&W; s. 354 (faun, wiewiórka, centaur) Kozyreva Elena/Shutterstock.com; (rycerz) TRONIN ANDREI/Shutterstock.com; s. 355 (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) Everett Collection/East News; (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) Entertainment Pictures / Alamy Stock Photo/BE&W; (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) PictureLux / The Hollywood Archive / Alamy Stock Photo/BE&W; (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*)United Archives GmbH / Alamy Stock Photo/BE&W; s. 356 (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) Album Online/WALT

DISNEY PICTURES/Album/East News; s. 358 (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) Album Online/WALT DISNEY PICTURES/Album/East News; (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) PictureLux / The Hollywood Archive / Alamy Stock Photo/BE&W; (kadr z filmu *Lew*, *Czarownica i stara szafa*) Archives du 7e Art/Walt Disney Pictures/BE&W; (lew) Eric Isselee/Shutterstock.com; s. 359 (sketchnotka – rysunki) Sylwia Oszczyk; s. 360 (ikony) Ewa Pawińska; s. 361 (buty) Alexander MakyShutterstock.com; (puzzle) givaga/Shutterstock.com; (aparat) Skylines/Shutterstock.com; (kwiatek) Thanit A/Shutterstock.com; (gitara) Kirill Vorobyev/Shutterstock.com.

Do edycji ilustracji wykorzystano narzędzia wspierane przez sztuczną inteligencję.

Aktualność linków, które występują w tym podręczniku i odsyłają do zewnętrznych stron internetowych, została sprawdzona przed ich opublikowaniem (dostęp z dnia 10.01.2026 r.). Wydawnictwo nie ponosi odpowiedzialności za aktualność i zawartość tych stron lub stron, do których linki tam zamieszczono.

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne oświadczają, że podjęły starania mające na celu dotarcie do właścicieli i dysponentów wszystkich zamieszczonych utworów. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, przytaczając w celach dydaktycznych utwory lub fragmenty, postępują zgodnie z art. 27^1 ustawy o prawie autorskim. Jednocześnie Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne oświadczają, że są jedynym podmiotem właściwym do kontaktu autorów tych utworów lub innych podmiotów uprawnionych w wypadkach, w których twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.